Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	paa Herlufsholms Stiftelses Foranstaltning udgivne ved Gustav Ludvig Wad.
Titel | Title:	Breve til og fra Herluf Trolle og Birgitte Gjøe
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : hos V. Thaning & Appel, 1893
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd., tav.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

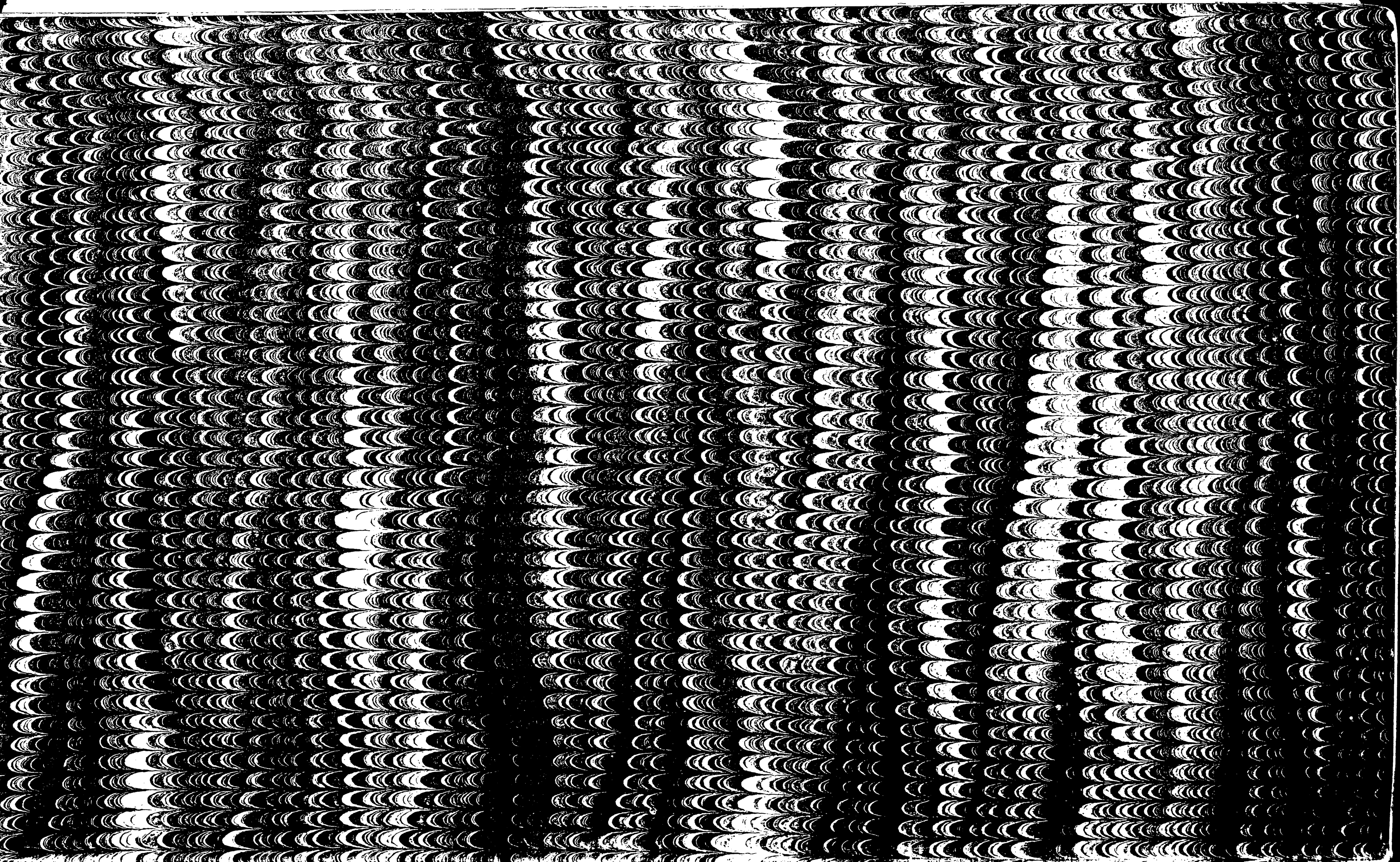

46,- 203
8°
(eks_1)

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130023270324

BREVE TIL OG FRA

HERLUF TROLLE OG BIRGITTE GJØE.

II.

BREVE

TIL OG FRA

HERLUF TROLLE OG BIRGITTE GJØE.

PAA HERLUFSHOLMS STIFTELSES FORANSTALTNING

UDGIVNE

VED

GUSTAV LUDVIG WAD.

ANDEN DEL.

KJØBENHAVN.

HOS V. THANING & APPEL.

MDCCCXCIII.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

KJØBENHAVN. — BIANCO LUNOS KGL. HOF-BOGTRYKKERI (F. DREYER).

III.

BIRGITTE GJØE.

II.

I

Nr. 127. 12. Maj 1551.

Dronning Dorothea til Birgitte Gjøe.

Dronningen beder hende skaffe forskjellige Planter, om hvilke de skulle tale nærmere, naar Birgitte Gjøe kommer til Kjøbenhavn.

Dorothea mett guds naade Danmarckis, Norgis,
Wendis och Gottis drottningh etc.

Vor gunsth tillfornn[1]. Wij bede tegh och begere, att thu wiltt giøre thin alderstørste fliidt till, att thu kandt flye oss thesse effterschreffne øurtther, som wij kunde lade sette vdj ballier och ellers, som er førsth rett meyoran[2], brisilicon[3], neglickenn, cipress, gule fioell och hues andre slagh gode øurtther, som thu kandt bekomme. Och nar thu hiidt till oss kommendis worder, wille wij ydermere selff thale mett tegh ther om. Heer mett skeer oss synnderligenn till willie. Befallenndis tegh gud. Schreffuitt paa Kiøpnehaffnns slott tiisdagenn nesth effter søndagenn exaudj aar etc. mdlj.

Vnder wortt signett.

Udskrift: Oss elskelige frue Birrithe Herloff Trolles.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Birgitte Gjøe.

---

[1] Birgitte Gjøe, der havde tjent i Dronning Dorotheas Jomfrukammer i nogle Aar indtil sit Bryllup, 16. Novbr. 1544, vedblev at staa i nært Forhold til Dronningen (Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøie S. 9 f.).

[2] ɔ: Merian.

[3] ɔ: Basilikum.

Nr. 128. 28. Febr. 1556.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun har modtaget noget Uld fra Birgitte Gjøe og vil snarest sende Betalingen for den. Hun og hendes Mand have været Gjenstand for Bagvadskelser, hvis Ophavsmænd hun overlader til Guds Straf. Da Tiden falder hende lang i hendes Ensomhed, opfordrer hun Fru Birgitte til at besøge hende, naar Herluf Trolle drager til Jylland. Sender hende et Skrift af Peder Palladius.

Søsterlig, kerlig helssen, til forn screffwed med gud etc. Aller kereste søster, nest alld k[e] tacksigelsse etc. gyffwer ieg[1] teg ganske kerligen att vede, att ieg nu haffwer anammett tin vld oc selff latt veytt hene for my[n] egen ogen, oc saa santt hielpe meg gud, som ieg lod tend vey tett næppelighste mølligt vor, tha veyde hwn intted mere end xiiij Hallands pund, oc bleff hwn tøsser[2] veyd, før end ieg vylle nøges ther med, oc well ieg gøre myn flyd ther y, som thett vore myn egen, oc vell ieg fly deg peninge thett aller snareste mollig kand vere, ty ieg frøctter saa saare, att ieg skall icke snartt bliffue affue med hene, for ieg haffwer fott hene saa syllig, men bode gud oc tu skall vede, att thett skall icke vere myn skyld i te eller andere maade, hwre teg kand kome til gode, saa lenge ieg leffwer. A. k. søster, som tu oc gyffwer til kenne i tyn scriffwelsse, att thu mener, att thett skall icke alltt saa vere, som meg er fore sagtt, saa ved ieg thett vest, att thett er sanningen, men ieg thror gud saa vell, att hand vnder meg en huesuallelsse fore tend løgn oc flere, som myn kere hosbonne oc meg er løgit paa ittette aar aff thett folck, men i hure thett gaar, tha skall

---

[1] Elsebe Krabbe, f. 12. April 1514, † 8. Marts 1578, Datter af Marsken Hr. Tyge Krabbe til Bustrup og Søster til den I. 34 omtalte Morten Krabbe, blev 2. Febr. 1535 gift med Hr. Peder Skram til Urup. Medens hendes Mand gjorde sig noksom bekjendt i Krigshistorien, vandt hun ved sin Karakter og Begavelse et ikke mindre æret og agtet Navn. Gjennem sin Moder, Anne Rosenkrantz Nielsdatter, var hun Næstsødskendebarn til Birgitte Gjøe (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 7 ff.).

[2] ɔ: to Gange.

ieg aller efftter tenne [dag] fortiene entten thack eller vttack paa herrens hus mere, eptter ieg forsthaar, att en lognere staar saa vell til troendis, men gud skall vere vortt wynde[1] then syste dag med huldhed, vy haffwęr tientt vor øffrighed, saa gyffwer ieg gud bode heffn oc straff offwer te løgnere, etc. Myn hiert sør(!), saa thørstu dog intted synderlige forfare ther om, ty thu fanger doch ingen rett sandhed att vede ther om[2]. Myn hiertte søster, ieg kand icke fuld scriffwe deg, saa suarlige lang tyden er meg, synden(!) her Peder drog bortt, gud for syn godhett sende hannom snartt helbrede igen etc. Myn hiertte søster, ieg well icke vyder bemøde deg, men gud gyffwe, thu kwne end gang komme her op, tha kwne en see, att vy haffwer vell then verelsse, en erllig reder maa well nøgis med, gud haffwe loff tyl euiig tyd, huellken gode gud ieg nu oc alltyd beffaller theg mett alle thennom, teg vell vel. Kere søster, gør vell oc syg thiin kere hossbonne oc tyn gode søster Elline, om tu hende tyl ords komer, m gode netther, oc raad altyd offwer meg, som teg bør att gøre etc. Datom Skeedall[3] thampper fredag i faste ar mdlvj.

Elszebe Krabbe.

[Paa en løs Seddel:]

Aller kereste søster, ieg haffwer forfarett, att Herluff vell vell(!) drage att Iwdland[4]. Vore thett tig icke da til for mogett besuering, att thu tha ville kome hyd oc see, hwre

---

[1] ɔ: Vidne.

[2] Hvad Elsebe Krabbe sigter til med sine Udtalelser om, at man har løjet hende og hendes Mand paa, vides ikke; Peder Skram havde 1555 for Alder og Skrøbelighed — han var da omtr. 55 Aar — begjært og modtaget Afsked som Admiral (Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535—1700 S. 38. Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 34), hvilken Stilling Frederik II igjen betroede ham; maaske er det Forhold, der staa i Forbindelse med denne Afsked, der hentydes til.

[3] Skedal i Halland, som Elsebe Krabbe bragte sin Mand; de opbyggede Gaarden paa ny (Rørdam, anf. Skr. II. 7).

[4] Formodentlig til sit Len Ring Kloster; Herluf Trolle og hans Hustru havde ved denne Tid vistnok Ophold paa deres Gaard Hillerødsholm eller i Kjøbenhavn.

en fhattiig Hallandsfar lyde her. Thett tør end vere bede(!), end vwener tencker, des bedre, gud vere loffued. Oc ieg vel bestelett med vore bønder paa thene syden Engelholm, att tu skalltt fange bode nattleye oc vone[1] eptter tin egen velli. Velttu haffue nattleye til Poffwel Fyndes i Rebbelbierig[2] strax paa tene syde Engelholm, hand skall fangett att vede, att nor tu komer, skall hand alltyd vere teg til rede. Nor tyne leylighed kunde seg saa begyffwe, tha bade ieg teg ther ganske gerne om. Kere søster, sender ieg teg end lyden thaffle, som doctter Peder Paladius send oc gaff mig[3], oc beder teg gerne, attu then vellt offwerlesse, gud til loff, ti vy ville med guds naade haallde oss hartt hoss tend, ty hand vyner[4] paa ted sys[t]e, ti ther star saa sc[re]ffuitt: Cristus vincit, Cristus regnat, Cristus imperat. Dend beffaller ieg dig etc. etc.

Udskrift: Erlig oc welbyrdig fruve, frv Birgitte Herluff Trollis, myn kere søster, ganske k[n] til egen handtt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXV. 106. — Trykt hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 52 ff.

---

[1] ɔ: Vogne.

[2] Rebbelberga, strax udenfor Engelholm; derfra til Skedal er vel omtrent 6 Mil.

[3] Efter Udtrykket «Tavle» at dømme er det vistnok et af de Smaaskrifter i Patentfolio, som Peder Palladius udgav, han har sendt hende; i Nyerups Literaturlexikon nævnes to saadanne fra 1555, der ikke findes i Bibliothekerne; et tredie haves i kgl. Bibl. og har den Titel: Nogle Vor Herris Jesu Christi Hellige oc salige Naffn oc Titeler, aff den hellige scrifft, alle Christne meget trøstelige, tilsammen screffne oc skenckte Erlig oc Velbyrdig Quinde Frue Pernille Oxe, oc hendis kære Søstre, til Nyt aars gaffue. Aar. M. D. LVI. De af Elsebe Krabbe citerede Ord: *Christus vincit* etc. findes ikke i dette Skrift.

[4] ɔ: vidner.

Nr. 129. 3. Oktbr. 1556.

Birgitte Gjøe til Oluf Mouritsen Krognos.

Hun fortæller ham, at hans Moder er i Skaane og trænger meget til hans Bistand. Formaner ham indtrængende til at sky den ham saa skadelige Drik. Hun og Herluf Trolle rejse til et Bryllup. Udtaler Haabet om mulig at mødes med ham.

M. a. k. Oleff[1], gud wnne vos alle ad spøre deg helbred och glad. Och wed ennthe sønderlygt ad skrywe deg anned, enn dynn moder och wy ale ere af gus nade sund och til pass. Dynn moder er no y Skanne och loed (?) høre synn rennskab[2]. Du tror ik, sa besuerlig ded er henne. Gud hafer no kalte Ienns Persønn[3]. Honn hafer enngenn met seg, wdenn hunn wel pa ded høysthe haffe bede deg, ad du, ded førsther (!) muelygt war, welle kame hem. Gud wed, ad meg af herthe forlenngss ef[t]er dynn tilkamst, uell høiligenn haffe rade och pa ded troligeste formannt deg, ad du holle deg aff aff denn suare drøk, du kann ik [tro], sa tytt som dynn moder søreleg bek[l]afer deg, for wy wide wel, huad skade ded gør deg y f[r]emtidenn. Ieg kann no ik wider skryuue deg, menn well hobe dynn tilkamst. Her[l]of och ieg kam her y afthenn och drafer pa manndag tel dett brø[l]op Erik Rosenk. och Margrett Børes d[a]tter[4]. Der møder dynn moder. Herlof och ieg agther ad blyuue y Lunn y winther, der som du d[r]afer denn wey henn, ad du da uelt

---

[1] Oluf Mouritsen Krognos, f. 13. Marts 1535, til Bollerup i Skaane, Bregentved, Clausholm og Lerbæk, Søn af Birgitte Gjøes Søster Elline i hendes første Ægteskab med Hr. Mourits Olsen til Bollerup († 1550); paa den Tid, da dette Brev skreves, opholdt han sig vistnok udenlands (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 107 ff.).

[2] Fru Elline har formodentlig i sin Søns Fraværelse haft Tilsyn med Bestyrelsen af Bollerup.

[3] Sagtens en Foged eller Skriver.

[4] Den Erik Rosenkrantz, her kan være Tale om, er Erik R. Axelsen til Langtind, f. 1516, † 1591, der var gift med Margrethe Ulfstand, † omtr. 1582, Datter af Børge Jensen Ulfstand til Glimminge og Urup og Magdalene Krabbe Tygesdatter (Birgitte Gjøes Næstsødskendebarn); deres ældste Søn, Axel Rosenkrantz til Glim-

tale met oss. Ieg wel no haffe altenngst beslutend. Her[l]of lader sye deg mannge cc gode nather. Denn allmegt[i]ghe gud befal[e]r ieg deg, hanns hele[1] enngel were dynn ledsager. Mynn iomfrue l[a]der sye deg mannge c gode natter. Skrefe[t] y Købennhafenn løferdagenn efther santhe Mekels dag etc. 1556.

Berthe Gøy:

Udskrift: Mynn kere søsther sønn Olleff Mourissønn wennlygenn til skreffed.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling.

Nr. 130. 24. Novbr. 1557.

Magdalene Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Hun takker Birgitte Gjøe for hendes Godhed mod hendes afdøde Søn og sender hende til Minde om ham en Kande. De Penge, som hun er bleven Fru Birgitte skyldig, har hun medgivet Arild Ugerup til hende. Tilbyder sin Bistand, hvis Fru Birgitte ønsker noget besørget i hendes Hjemstavn.

Mynn ganske weluilliigh, kierliigh hellssenn nu och alttiid forsienntt med gud almectiste. Mynn hiertte kierre søstiir Berette Giies, ediirs liiffsundhed och liichsaliige wellffartt onskiir iegh[2] alttiid aff gud almectiiste thiill att høre och spørge. Mynn alliir kieriiste søstiir, betackiir iagh ediir

---

minge, angives rigtignok at være født 1552, og Forældrenes Bryllupsaar er derfor ansat til omtr. 1551 (Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. 120); men nogen paalidelig Hjemmel for Sønnens Fødselsaar har ikke kunnet findes.

[1] ɔ: hellige.

[2] Brevskriverinden er Magdalene Gyldenstjerne, † omtr. 1580, Datter af Hr. Erik Eriksson til Fogelvik og Vinstorp i Sverige, gift 1525 med Hr. Ture Trolle til Bergqvara i Smaaland, svensk Rigsraad, † 1555, Halvbroder til Herluf Trolles Fader, Hr. Jacob Trolle (Danmarks Adels Aarbog 1891 S. 413 ff.).

Nr. 129.

saa gannskie kierliiginn och gierne for altt gott och mange beuiste wellgierningir, som y, mynn hiertte kiere søstir, migh alttiid [i] mange maade giørtt och beuist haffuir, for huilckitt y schulle y alle myne thage finde migh saa gannske kierliiginn och guoduilligh thiill att forschiille, som iag wore ediirs kødeliigh søstiir, med altt gott, som y mynn ringe macktt ær ellir vare kand, som iagh diis pliictiigh ær, saa lennge iegh leffuer. Mynn hiertte kiere søstiir, betackiir iagh ediir saa gannskie kierliiginn och gierne for thenn store wmagh och store bekostningh och for saa mannge monffoldeliigh velgierningir, som y mynn fremledne salliige sønn[1] wthij saa mannge matte giortt och beuist haffuir. Gud alsommectiiste giiffue thett, att iagh kunde forschiille, saa schall gud wiidett, att iagh thett y alle mynne thage aff ith gott och welluilliigtt och søsterliigh hiertte gannskie gierne wiill, saa lenngie att iegh leffuir. Mynn hiertte kierre søstiir, fru Beretta, saa senndir iagh ethir end liidenn kannde, och bediir iagh ediir gannskie kierliigenn och giernne, att y icke wiille forsmaa hinde, wthann y wiille haffue hinde thiill end aminndelsse ffor mynn saliige sonz skiilldtt, och er hun icke saa god, som hun schulle were, att y wiille haffue hinnde for end guoduillge och icke for nogenn skenck. Mynn hiertte kiere søstiir, som y schriiffue migh thiill om the xl daliir, saa haffuir iag anttuordit Ariill Wgerup[2] thennom, thaa mynn saliige søns liigh førdis hiid op, och forsier iagh migh, att y haffue bekommitt thennom, och om y icke haffuir bekommitt thennom, att y wiille thaa well giøre och schriffue migh thiill, saa wiill iagh gierne betalle ediir thennom. Hiertte kere søstiir, bediir iagh ediir, om her er nogit y thenne landsennd, ther iagh kand bestiille ediir thiill guode, wiill iagh thett gannske

---

[1] Den her omtalte Søn, der altsaa er død i Danmark, maa være Niels Trolle, der vides at være død ung (Danmarks Adels Aarbog 1891 S. 418).

[2] Arild Ugerup til Ugerup (jvfr. I. 246); han synes at have haft talrige Forbindelser i Sverige, hvis Konge 1561 gav ham Ridderslaget (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 597).

giernne saa fliittiigh giøre, som iagh war ediirs egenn søstiir, och beder iag ediir saa gannske giernne, att y wiille schriiffue migh thiill ther om. Kiere hiertte søstiir, wiill iagh iicke lenngir bemøde ediir med thenne mynn ringe schriffuelsse, menn all thenn stund iag leffuir, schulle y finde migh for end guod wenn och welluiliigh søstir, och som iag y alle mynn thage gierne giøre wiille, huad y kunde haffue ære och gott aff, och som iagh wor ediirz egenn søstiir, thett gud kiennde, thenn iagh ediir, myn hiertte kierre søstiir med all liiffs sundhedt och liichsaliigh wellffartt euiinnerliig beffalis(!). Kiiere hiertte søstiir, lattiir mynne dotter hiilsse ediir och flere wore guode wennir med mange c 1000 guode nattir och liichsalige dage. Schreffuitt paa Biirquar thenn 24 nouembris 57.

Madalena Giillenstiernn.

Afskr. i Rigsark., Klevenfeldts Dokumentsaml.: Gyldenstjerne.

Nr. 131. 18. Septbr. 1558.

Birgitte Gjøe til Grethe Bryske.

Det Brev, som Grethe Bryske har tilskrevet hende om en vis Sag, vil hun vise Herluf Trolle, saa snart han kommer hjem fra Skaane, hvorefter han selv nok vil skrive til Peder Rud om Sagen, der da sikkert vil blive ordnet.

Vennligh helssenn forsennd mett gud. Kiere Gretthe[1], nesth syskenn barnn och synnderlig gode weenn, nest wennlig tacksigelsse for alt gaatt, som thw mig giord och beuist haffuer, huilkit ieg forskylle will mett huess ieg wed tig tell willie werre, ther thw kand haffue gaatt aff. Kiere Gretthe, giffuer ieg tig wenligenn tilkende, att ieg haffuer

---

[1] Grethe Bryske, † 1575, gift med Peder Rud Hansen til Vognserup, † 1559, Datter af Carl Bryske til Flintholm, hvis Moder, Grethe Engelbrechtsdatter, var Søster til Birgitte Gjøes Morfader, Hr. Albrecht Engelbrechtsen Bydelsbak til Skjersø (Danmarks Adels Aarbog 1889 S. 127 f. Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 119 ff.).

lesd thett breff, som Peder haffuer schreffuit Herloff till, saa er nu Herloff icke hieme, hand er y Skaane att vndfanghe hertugindenn aff Saxen [1]. Nar gud vill, hand kommer hiem, tha vill ieg viisse hanom breffuitt, saa tencker hand vell thell mett then sagh, som hand vill forsuare for huer mandtt [2]. Och skall Herloff selff skriffue Peder ther till om, saa ieg forseer mig till, att thett skall well gaa ligelig till. Och huess ieg y nogen mode wed tig till willie werre, giør ieg altiid veluelligenn och gernne. Giør well oc helsse Peder mett mange c[m] godenetter paa myne veghne. Her mett tig gud almectigste befallendis. Aff Rosk[e] gaard then 18 dag septembris 1558.

Børgetthe Gøye.

Udskrift: Erliigh och welbyrdiigh quinde, frue Gretthe Peder Rudtz, myn kiere nesth syskenn barn och synderlig gode wenn wenligen tilschreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 43.

Nr. 132. 7. Juni 1559.

Benedicte Mortensdatter til Birgitte Gjøe.

Efter en besværlig Rejse er hun og hendes Ægtefælle ankomne til Throndhjem. Med ham og hans Børn lever hun lykkeligt; derimod gjør Lensmanden Evert Bild og hans Frue dem Livet surt ved den Haan og det Overmod, hvormed de behandle dem, hvilket hun nærmere skildrer. Hun anbefaler til Birgitte Gjøes Omsorg sin Moder, for hvem hun er meget bekymret.

Myn ganske ydmygelige, kerlige helssen nu oc altid ffoerssent met voer here. Myn kere ffenke, taker ieg [3] eder ydmygeli[g] oc gerne ffoer alt det gode, ssoem i haue gyoert meg. Den almesst[e] gud vere ederss lønd, ffoer det er aldri

---

[1] Hertuginde Catharina af Sachsen-Lauenburg, der kom fra et Besøg i Sverige (jvfr. I. 6 f.).

[2] Hvad det er for en Sag, Talen er om, vides ikke.

[3] Brevskriverinden, Benedicte Mortensdatter, af en ubekjendt Adelsslægt, maa have været i Slægt med Birgitte Gjøe, siden hun kalder

i myn mack til ath ffoertiene, men da skal gud vere met vinde, ath ieg gerne alle myne daue vel ffyndess eder tacknemlige met alt den del, ieg kan tenke, eder kan vere til veli oc tiensste, ssom ieg er eder plitig. Myn kere ffenke, giuer ieg eder venlige til kynde, ath vid kome hid til Truenhiem tre vger effter poeske, oc kan ieg aldri ffuel skriue eder til, ssa møssamelige en riexsse det vor voess bade met vand oc iess. Dog hoelp gud voess, ssa vi kome vel ffrem met helbreden, gud vere loue[1]. Myn kere ffenke, ieg kan aldri ffuel skriue eder til, hoer meg hauer lensst effter eder, ssyden ieg kom ffra eder, den almesste gud lade meg ffa gode tinder bade ffra Herloe oc eder, ath i mate bade leue oc lide vel, da er det bade myn hoessbonde oc meg en sstoer glede, oc vid velle bade bede, gud skal beuare bade Herloeff oc eder i gudz ffryck lenge ath leue oc ffatige til gode oc gaeffn her effter, ssoem i haue vere her til. Here gud beuare eder altid, amen.

Myn kere ffenke, giuer ieg eder oc kerlige til kiende, ath meg lider vel i mit eget huess, oc er han meg oc ssel god en her til. Gud vnde meg, ath han ma oc ssa bliue met meg, da kan ieg icke fful take gud oc vel oc gerne tage vare, ath ieg icke vel gøre det, hanoem kan vere til ffoertøernlsse, huerke mod hanoem eller hanss børn i nage made. Oc hauer han oc gode børn, gud vere loue. Men huad meg hauer ellerss vederffaress, der meg haue vere til bedrøuelsse, hauer ieg skreue oc laefft i dete breff oc beder eder ssa gerne, myn kere ffenke, ath i vilde lesse det, men det er det rinsste, ssoem den gode mand Effert gør myn

---

hende sin Frænke. Hun ægtede Mag. Hans Gaas, der ogsaa var af Adel og som fra 1549 til sin Død 1578 var Biskop i Throndhjem; af sit tidligere Ægteskab med Marie Bagge Hansdatter havde han flere Børn. Benedicte Mortensdatter levede endnu 1589 i Roskilde (Daae, Throndhjems Stifts geistlige Hist. S. 26—45. Ny kirkehist. Saml. VI. 378).

[1] ɔ: lovet. Der er den Mærkelighed ved Brevskriverindens Orthografi, at hun hyppigt udelader Bogstaverne *n* og *t* efter et *e* i Enden af et Ord; saaledes skriver hun vere for veret, skreue for skrevet, rete for retten, inge for ingen, ssuinde for svenden, gange for gangen osv.

hoessbonde[1]. Gud giue, ath hanss lelihed ssa begaue ssig, ath hand vare ssa ner rete, ath han kunde klaue ssyn ssag, da hauer ieg inge tuil pa gud, ath hanoem vederffoerss ssa møge, ssoem reter vare. Güd giue, dit kunde vere gud behauëlit oc hanss here oc koenge til velige, oc vare en anden i Danmarck, da vare det bade meg oc hanss børn til gode. Gud ffoerbyde, ieg skulde leue, det hans houe kome nage ath, da mate ieg ssyde der met alt hierte ssarig, oc hanss børn met.

Myn kere ffenke, det breff, ssoem i ffick meg, det ieg skuinde[2] ffa ffru Viuicke[3], ssoem i hade skreue hinde til, det huen vilde vere meg god ffoer ederss skyeld, ssa vere gud ederss lønd. Der ieg kom til Truenhiem, da gick ieg sstrax om anden dagen oc bar ffru V[i]uicke[3] ssame breff oc ffyck hinde det ssel oc ssade hinde mange gode neter pa ederss vene, ssoem i beffoel meg, men huen tog breffe oc lesste det, men huen ssuare meg huirken ont eller gat. Men da gyck ieg hen oc ssete meg pa benke. Inte talle huen til meg, icke toerde ieg heller talle til hinde. Ssa gyck ieg hiem i gen, met det ssnarsste ieg ffoernoem, ieg var hinde icke vel komen. En anden ssyndag der effter ssyende Effuert[3] en aff ssyne ssuene til meg i kerken, om ieg vilde ga til hanoem oc ffa meg mat met hanoem. Da ssuare ieg ssuinde, åth gyck myn hoessbonde, da vilde ieg oc gerne ga. Da ssade ssuinde ffoer meg, det han vndskylde sseg oc kunde icke kome paa den tid. Ssa bad ieg oc ssuiende ssyge bade Effuert[3] oc ffru V[i]uicke[3] ssa møgen tack, ieg

---

[1] Evert Bild Nielsen til Ravnholt, 1553—66 Lensmand paa Stenvigsholm og Throndhjem, † 1567 som Rigsraad og Admiral, gift 1549 med Vibeke Podebusk Clausdatter, † 1596 (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 70). I sit Bispeembede havde M. Hans Gaas jævnlig Sammenstød med Evert Bild, mod hvis tyranniske og vilkaarlige Embedsførelse Biskoppen lejlighedsvis udtalte sig. (Daae, Throndhjems Stifts geistlige Historie S. 32 ff.).

[2] Formodentlig Fejlskrift for: skulde.

[3] Dette Navn er senere indført i en aaben ladt Plads med en anden, men samtidig Haand, der ogsaa af og til har foretaget mindre Rettelser i Brevet.

vilde da ga til hinde effter medag. Ssa gyck ieg hiem oc ssade myn hoessbonde, det ieg hade loue fru V[i]uicke[1], ath ieg skulde ga til hinde om effter medag. Ssa ssuare han meg, ath det var besst, ieg gyck, men ieg hade louet thet. Om effter medag gyck ieg pa beffssegaren[2] til ffru Viuicke[1] oc toe myn hoessboende dater met meg. Ssa koem ieg gandess der ind, da ssat Effuert[1] oc ffru V[i]uicke[1] met alle døress gesster ved bore. Ssa bade de meg ssyde. Ssa ssete ieg meg pa benke, men gud ved det, hoer de toge mod meg, men dog ssad ieg der en time eller ij. Ssa sstod ieg op oc vilde gat hiem. Da ssade Effuert[1], ath ieg skulde ssyde, ieg var nu her i landen oc icke i Danmarck, ieg skulde nu vere, hoer han vilde haue meg, oc met mange besspatelige or, ssoem han da gaff meg. Men ieg vilde dog icke ssyde der lenger. Ssa sstod ieg op oc bød hanoem gode nat, men han bleff ssuarlige vered pa meg oc ssade, ieg skulde ssyde i tuessen dyefflle naffn. Men ieg ssade, ieg vilde icke byde lenger. Ssa skød han meg ffra sseg oc vd pa gulet oc bad meg ga ffoer ssa mange tussene dyeffle, oc doem vilde han beffalle bade meg oc myn besk, oc bande meg oc gaff meg mange besspatelige or. Men han ssa bandet oc regere, da gick ieg til ffru V[i]uicke[1] oc bød hinde gode nat oc vndskylde meg, oc ath det gioerde meg ont, ath ieg skulde kome der, hanoem oc hinde til ffoer-tørnlsse. Da suare huen inte ande en, en hun mente, ath ieg var icke bedre, en han mate talle til meg oc vere, hoer han vilde haue meg. Men ieg ssa sstod oc talle met hinde, da sslo han den ene ssøl kande effter den ande vd pa gulet til myn hoessbonde dater, huen sstod pa gulet, det alt det, der var i kander, koem pa hindess hode oc kleder. Men ieg gyck vd ssoeffrffuel, ssoem ieg vel mate, men alt det ieg gyck vd, oc alt den sstuen han kunde roue effter meg,

---

[1] Se Note 3 paa foregaaende Side.

[2] Efter Reformationen blev Ærkebispens Gaard i Throndhjem Lensmandens Residens, medens Biskoppen boede paa Helgesæter Kloster, hvilket Evert Bild just i dette Aar 1559 med Kongens Samtykke fik fravristet Hans Gaas (Daae, Throndhjems Stifts geistlige Hist. S. 7, 22, 34).

der han kunde sse meg, da roeffte han effter meg met skyenss ord oc beffallet alt meg oc myn beske tussen dieffle. Dene ere gorde han meg ffor alle ssyne gesster oc der i et ffremede land. Den alssoemmesste gud sse til hanoem pa myn rete arssage, sa ssandelige ssoem ieg icke talle nage or, der hanoem oc hinde kunde vere til ffoertørnelsse i nagen made. Kere ffenke, ssa var der tre bede daue, mand skulde ga til kerken den ssame vge. Ssa gyck ieg til kerken, men ieg tente her icke mere pa Effuert[1] oc ffru Viuicke[1]. Men der de iij daue vare ffoergange, oc ieg var hiem gange, da koem Iøren Perssen[2] oc en aff kannicker til meg oc ssade, ath ffru V[i]uick[e][1] hade visst doem til meg oc lod meg sspøre ath, hui ieg hade icke sstad op mod hinde i de iij daue, naer huen koem i kerken, oc nar huen gyck aff kerken, oc om ieg vesste nage vdere[3] met hindess sslet oc vener, men ieg goerde hiende icke den ere, meg burde ath gøre hinde, oc ssta op mod hinde, nar huen koem i kerken oc gick aff kerken, oc om ieg troe, om hun var icke ssleg en quien, det ieg mate ssta op mod hinde, det vilde huen vide hoess meg. Ieg bleff vndelig ved dene talle oc vesste icke møge, huad ieg skulde ssuare der til, men ieg ssuare, ieg ate[4] det icke, nar huen gick aff kerke eller i kerke, icke gioerde ieg heller[5], men ieg vesste inte met hindess sslit(!) oc vener en gat, men de ffoerssuare doem vel ssel meg ffor vden. Met det ssuar ginge de hen til ffru Viuicke[1] oc ssade hinde det, men huen vilde icke nøgen met det ssuar, men huen ssyende sstrax vi andre til meg igen, iiij aff kanker[6] oc Iøren Perssen oc denene(!) boremesster, oc vilde io sstrax haue et enke ssuar aff meg oc vide, hoer ffore ieg sstod icke op

---

[1] Se Note 3 Side 13.

[2] Maaske den Jørgen Pedersen, der 1565 blev Lagmand i Throndhjem (Norske Rigsreg. I. 444).

[3] ɔ: Uære.

[4] ɔ: agtede.

[5] Her synes at mangle noget.

[6] ɔ: Kanniker.

imod ffru V[i]uicke[1], nar huen koem i kerken, oc om ieg vesste nagen vdere met hindess sslyt oc vener, det vilde hun vide, oc hoer ffore ieg ffoeracte hinde ssa i kerken oc sstod icke op mod hinde. Ieg vesste da inte ande ath ssuare doem, ffoer ieg ssuare de andre ij til ffoerne, ath ieg icke ate[2], det huen koem i kerken eller gyck vd igen, men de vilde icke lade doem nøge met de ssuar, men de vilde haue ssuar aff myn hoessbonde der pa. Ssa var han icke hieme, men han var i kyrcken, men han koem da hiem pa det ssyesste, oc de sspure hanoem ath oc vilde haue et endelit ssuar der pa, hui ieg hade icke sstad op mod ffru V[i]uicke[1] i kerken de iij daue. Hand ssuare dom, han vesste der inte aff, ieg sstod ssel til sstede, ieg mate ssel ssuare ffor meg, men dete vesste hand vel, ieg var gange til ffru V[i]uicke[1] pa garen, men hoer det da gick til, det vesste hand icke andet, en hans huesstru oc hans date[r] koem icke glade hiem, myn dater var offer sslauen met øl bade paa hoffuet og lieff, men huad de brøde der til, det vesste hand icke, ffoer hand var der icke hoess, men, i gode men, i vare der alle hoess, i vide besst, hoer den ssag gick til. Ssa gioerde de myn arssage, ath ieg gioerde icke ande, en ieg vilde icke bliue ssa lenge, ssoem Effuert[1] vilde, men de høre ingen or, ieg ssade. Men de danemend talle hanoen (!) ater til oc vilde i ffoer endelige haue et ssuar, hoer ffore ieg hade ssa ffoeracte hinde oc icke goert hinde den ere i kerken, ssoem meg buerde ath gøre sslege en erlig ffrue. Da ssuare myn hosbunde dom, ath han visste inte ath ssuare der til, men hanoem tycte, ath nar mand koem i kerken, da vare det besst, ath de tage det vare, doem la mere mack pa en ath sstad oc tage vare pa, huem der gyck i kerke eller aff kerke. Men i trenge meg ssa hart, ath ieg skal giue eder ssuar til den gode quinde ffru V[i]uicke[1], da ma i ssyge hinde, ath nar myn høsstru ffor ssaefft hinde nagen tiensste, da ma huen tucte hinde, men beder den

---

[1] Se Note 3 Side 13.

[2] ɔ: agtede.

gode quinde tucte ssyne piger oc de, hinde tien, oc lade myn huesstru beteme[1]. Hun hade vere hoess en god kuinde, ffør en ieg ffyck hinde, huen hauer vel ssa vndervisste hinde oc hauer oc vel sset det aff hinde, det huen ved vel bade ath skekke sseg i kerke oc anden ssted, ssa ath den gode ffrue hauer icke behoeff ath ssete nager ny sseger[2] pa hinde vden husse eller anden ssted, men i husse velle vid vel ssel ffoerligess. Det gaff han doem ffoer ssuar, oc der met gyck de hen oc ssade desse ssuar ffra doem. Men huad besspatelige oer de haue ssyden hat om meg der i bygen, vel ieg ssete til den almesste gud, ieg hauer her inge ath klaue myn nød ffor. Myn kere ffenke, ssa beder ieg eder ssa gerne, ath i velle icke ffoertenke meg, ath ieg vdmager eder ssa møge met myn lange skriefflsse, men ieg ved inge ath klaue myn nød ffor vden gud oc eder, oc vel bede eder fførsst ffoer gudz skyel oc ssyden ffoer det ieg var i eder huess, dog i haue det vel afflaefft. Ssa vere gud ederss lønd oc gøre myn arssage ffoer meg, ffoere ieg ved vel, ath de offerroue meg der, ssoem de haue gioert her. Here gud, sse til doem pa myn rete arssage i mod meg.

Kere ffenke, den barer[3] i Køffhaeffn Kriessten Perssen er icke en nu komen hid, ssom skulde fførde met tiengess ffrem, men ieg hobess, ath han skulde kome huer dag. Vid haue sspuert, ath han er komen til Bern[4]. Nar gud vel, ath han komer, skal i ydemere ffa voert bud oc skriefflsse. Gud vnde meg, ath ieg mate ffa bud ffra eder, oc beder eder ffoer gudz skyel, ath i velle byde meg til, nar eder sstedess bud, hoer Herloeff oc eder lider, oc i vilde oc giort det ffoer gudz skyel oc skreue meg til, hoer det gar myn moder. Ieg hauer ssa sstoer ssarig i mit hierte ffoere hinde. Vilde i haue goert det ffoer gudz skyl oc haue bud til hinde, om huen enten lad i ssydoem eller ande, i vilde en da sse

---

[1] ɔ: fare, være med Fred.
[2] ɔ: Sæder, Skik.
[3] ɔ: Borger.
[4] ɔ: Bergen.

hinde til gode ffoer gudz skyel. Ieg ssynder eder oc nagen breff oc beder eder ssa gerne, ath i vilde haue den vdmage oc ffly her[1] ssyne. Myn hierte kere ffenke, tager meg ded icke til velige, ath ieg ssa drisstelige skriuer eder til oc gør eder vdmage met myn lange skriefflsse, men ieg kan icke lade, ath ieg ma klaue myn modgaen ffoer eder. Den alssom messte gud hielpe bade myn hoessbonde oc meg vel pa voer rete arssage. Ieg kan aldri klaue eder det vdret oc spat, ssoem Effert oc ffru Vieffke dalige b[e]uisser voess. Ieg vel nu icke viger skriue eder til, men ieg vel nu oc altid haue eder den alssoem messte euege gud beffallet bade til lieff oc ssel, oc gud beuare bade Herloeff oc eder i gudz ffryck, gud til ere oc ffatige til gode, ssom dafflige hauer sset ophoel aff det gode, ssom gud h[a]uer giue eder. Ieg vel oc ssa gerne bede eder, ath i vele vel gøre oc ssyge Herloeff ssa mange gode neter oc lønd aff den almesste gud ffoer ssa møge got. Gud[s] and oc nade vere met eder bade, amen. Skreue i Truenhiem den vij dag iuny ano doni mdlix.

Benedicte Moertenss dater.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 208. — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger VI. 379—85.

Nr. 133. 29. Juli 1559.

Mogens, Mette og Falk Gjøe til Birgitte Gjøe.

De takke Birgitte Gjøe for hendes Godhed mod dem og ønske hende alt godt. Deres Søster Margrethe er uventet kommen hjem.

Wor allerkieriste fadersoster och alles wor hierte kiere hulde maader, wii kand aldrigh fultacke ether for ethers mange wsigelige welgierninger, som y os fattige bornn alle wore dage giort och beuist haffuer[1]. Denn allermechtiste

---

[1] ɔ: hver.

[2] Birgitte Gjøes Halvbroder Falk Gjøe til Skjersø, † 1554, havde i sit Ægteskab med Ide Truidsdatter Ulfstand Børnene: 1. Mogens G.

gud, som ingenn welgierninger will haffue wbelønt, hann were ethers løner och betaler for alle disse ethers welgierninger, som y haffuer beuist os. Saa kunde wii aldrigh fuldskriffue ether thill, saa retteligh fast wos lengis alle epther ether, gud wnde os alle denn glede, att wii maa finde ether hilbredigk och glad. Wor hierte allerkieriste fadersøster, kand y icke troff denn store glede, som wii alle fich nu, wor kiere syster Margrete kom hiem thill wos, huilckitt wii icke nu haffde hobtis denne tidt, och troffuer wii well, att icke haffde kunde sked, dersom wii haffde icke nøtt ethers staare godhed dett aff[1]. Saa forglemmer y inthett, som well er giort, denn allermectiste herre gud were ether god thill euigtidt och giffue ether glede y himmerigh mett alle gode gudtz engle, dett skulle wii bede hannum alle om, denn stundt wii leffue. Wor allerkieriste fadersøster, fortencker os icke for gudtz skild, for wii skriffue ether saa dristeligenn thill, wii wille findis for ethers troff, ydmygelige bornn, denn stund wii leffuer. Will y well giore och sige ethers iomfruer mange godenatter paa wore wegne. Saa will nu och altidt haffue ether denn almectiste herre gud befalindis mett alt dett, ether kiert er. Hann beuare ether sund och karsk och lade ether lenge leffue mett os. Ex Skiersøe leffuerdagenn epther sancte Anne dagh anno domini 1559[2].

Maagens Giøe. Mette Gyøe. Falck Gøee.

---

til Gunderslevholm, † 1616, gift med Hilleborg Krafse Ejlersdatter (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1596—1660 S. 20); 2. Margrethe, se ndfr.; 3. Mette, † 15. Novbr. 1584, gift 20. Aug. 1575 med Axel Brahe til Elved, f. 1550, † 1616 (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 109); 4. Helvig, † som Barn; 5. Falk Gjøe til Skjersø, f. 1555, † 3. Jan. 1594, en velstuderet Mand og Ven af Tyge Brahe, gift 1582 med Karen Krabbe (Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 342, 405. Rørdam, Lyskanders Levned S. 230).

[1] Maaske tyder denne Ytring paa, at Margrethe Gjøe har været i Huset hos Fru Birgitte. Hun blev gift med Erik Lykke Eriksen til Skovsgaard (s. I. 141) og levede efter Klevenfeldts Stamtavler (i Rigsark.) endnu 1613 som Enke.

[2] Aarstallet vilde unægtelig rimeligst være at læse som 1569; men at det skal læses som 1559, bevises derved, at Mogens og Falk Gjøe 21.

Udskrift: Erligh och wellbiurdigh frwe, frw Birgitte her Herloff Trollis thill Ringkloster, wor allerkieriste fadersøster, ydmygeligenn thilskriffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 27. Underskrifterne egenhændige. Brevet er skrevet med Mogens Gjøes Haand.

Nr. 134. 1559—61.

Elline Gjøe til Birgitte Gjøe.

Vincens Juel vil fortælle Fru Birgitte om deres Trætte med Anne Rosenkrantz. Minder Fru Birgitte om, at hun har lovet at skaffe hende en Kjælderdreng og en Brygger.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . thet . . . . . .
. . . . . ieg pleyer ad . . . . . .
. . . . . der for och . . . . . .
. . . . . il i aften ieg . . . . . .
. . . . . oc forhober thett mo . . . .
. . . . . lenges meg rett fast efter dek.

Fyetzens[1] kand nu sye dek, hure hans leylig[hed] begiuer seg med den trette, Ane hauer med os i Iylen[2]. Gud styre

Juli 1569 i Strassburg have indskrevet deres Navne i Morten Knudsen Knardorphs Stambog (Ny kirkehist. Saml. III. 661); desuden haves Breve fra dem til Christoffer Gjøe og Fru Birgitte Bølle, skrevne i Strassburg 12. Juli 1569 (Origg. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 28, 32).

[1] Vincens Juel Jensen til Hesselmed; Elline Gjøes første Ægtefælle, Hr. Mourits Olsen til Bollerup, døde 24. Novbr. 1550; 5. Febr. 1559 ægtede hun Vinc. Juel, der druknede 28. Septbr. 1579. Fru Elline døde under et Besøg hos Birgitte Gjøe paa Ring Kloster 20. Febr. 1563 (Brasch, Gamle Ejere af Bregentved S. 142 ff. Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 114 ff. Danske Saml. I. 355 f.).

[2] Clausholm var delt mellem Fru Elline og hendes Svigerinde Anne Rosenkrantz Ottesdatter, f. 2. Febr. 1522, siden 24. Juni 1558 Enke efter Albrecht Gjøe til Krænkerup; Fru Anne var en dygtig, men

hene vel oc henes broder Iøren[1] med. Oc ma hand nu der hen. Gud ved vor leylighed. Som dek vel fortenker om den dreng, du taled om, Iohanes broder, der du kand tenke, han kand tien[e] til en keler dreng for meg self, vel du da lade ham vere vforsaud[2]. Du veltt icki forgløme os med den brøger, oc om du hauer taled dyn byløber til, om han velle tiene for keler suendh, da vel vi fare vel mett ham. Du veltt icki fortenke meg, ieg byder sa ouer

. . . . . .

. . . . . .

Udskrift: Myn kere søster, fru Berette Herlof Troles, kerlig till skreuedh.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Birgitte Gjøe. Skriften er i Begyndelsen og Slutningen af Brevet aldeles opløst af Fugtighed.

Nr. 135. 2. Marts 1560.

Beate Brahe til Birgitte Gjøe.

Jørgen Lykke skal rejse i Kongens Ærinde til Frankrig, hvorfra hun ønsker ham vel hjemme igjen. Kongen har været i Ribe og modtaget Gesandter fra Hertugen af Brunsvig-Lyneborg, hvis Bryllup med Kongens Søster skal staa i Celle. Hun længes meget efter at tale med Fru Birgitte og høre fra hende. Takker for nogle Gaver, Fru Birgitte har sendt, m. m. Knud Hardenbergs Fæstensøl er fastsat til næste Dag.

---

stolt og stridbar Frue, og da Fru Elline heller ikke savnede Dygtighed og Myndighed, opstod der Trætte mellem dem om Clausholms Bygninger og Tilliggende, hvilken Trætte efter Fru Ellines Giftermaal med Vincens Juel antog saadant Omfang, at Kongen maatte udstede Befaling af 13. Decbr. 1560 til flere Adelsmænd om at møde paa Clausholm for at ordne denne Sag; den 11. Jan. 1561 fandt Mødet Sted og et Forlig blev bragt i Stand (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 585 f). Da Elline Gjøes Bryllup med Vincens Juel stod 1559, er nærværende Brev altsaa tidligst skrevet dette Aar.

[1] Jørgen Rosenkrantz til Rosenholm.

[2] ɔ: ubortlovet.

Ihs.[1]

Myn vælvillige oc kiærllig helsen nv oc altid ffor sænd mett vor hærre. Min kiærre Berethe oc min aller kiæreste ssøstere, iæg taker ted(!) saa ganske giærnne for alt ærre oc got, som dv mig altid giort oc bevist haver, oc besønderlig ffor din gode skrivelse, som dv nogen tid ffor leden siden skreffst mæg tel. Gvd gived, ad iæg tæd veste i noger made hos dæg ad ffor thiænne hæller ffor skylle, skvlle dv ffenne mæg saa god velligen tel, som iæg var din egen søster, dær skal dv icke have thvil paa. Min aller kiæreste Berrethe, iæg kvnne nv icke ladid, ad iæg i[2] mothe skrive dæg tel, i mæn mæg nv stædes bvd tel Sællen, ad dv mothe vede, huor her Iøren oc mæg lide[3]. Saa gyver iæg dæg vænnlig ad vede, ad gvd almetegeste haver spart vos helbrede oc svnd, gvd værre loved. Kiærre søster, saa haver nv ko. ma. aff færrred her Iørren tel Ffrankerige, hans nades ærrende oc værve(!). Dæn alsommetegeste gvd han vnne hannom iæn løck sallig resse oc sænne hannom væl hiæm tel mæg oc hans børn oc alle hans wænnerre(!) igæn. Oc kan iæg icke ffvl skrive dæg tel, saa rætellig ille iæg ær tel ffress oc bliver nv, ind tel gvd vel, ad iæg ffanger hannom hiæm igæn. Dæn almetegeste hærre oc gvd han bevarre hannom væl oc lade ssinne gode ængelle værre i fflok oc ffølle mett hannom, ad vi motæ ffendes e gvs frøt svnne oc glade[4]. Minn aller kiæreste Berreethe, giver iæg dæg vænnlig ad vide, ad ko. ma. haver værred hær i Ribe siden dæn løver dag ffor ffastelagen ssøndag[5]. Saa ved iæg nv ingen ander

---

[1] ɔ: Jesus.

[2] ɔ: jo.

[3] Beate Brahe til Taastrup, Datter af Hr. Aage Brahe til Taastrup, var døbt 25. Novbr. 1523, † 24. Juli 1602, gift med Hr. Jørgen Lykke til Overgaard og Hverringe, Rigsraad, † 26. Decbr. 1583, en rig og anset Adelsmand (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 102. Dahlerup, Mariager Klosters og Bys Hist. S. 30 ff.).

[4] Efter Resen, Frederik II's Krønike S. 58 var det 1561 Jørgen Lykke blev sendt i Gesandtskab til Frankrig. At han i alt Fald, da dette Brev blev skrevet, endnu var hjemme, fremgaar af Brevet.

[5] Den 24. Febr.

sønderlig tidenne, ad iæg kan skrive dæg tel, ænd ad de lønneborre geskickt[1], hær har værred hoss min hærres nade, haver nv ffanged svar paa døres hærres vægenne, ad ffrøckens brøllop skal staa nv ad ffastelagen, fførst kommer, oc siger di, ad hærtoge skal sælver gørre brølloped, oc skal staa til Sællen[2]. Min allerkiæreste Berrethe, dv kant aller tro, saa rætellig giærnne iæg vor dæg tel ors, thi ad iæg haffde væl møged ad talle mett dæg oc beklage ffor dæg, hvilcked iæg icke paa dænne tid kan skrive dæg tel om, di ad iæg icke ved, om min skrivelse kan komme dæg sælver tel hænde, mæn dæd kan dog væl skee, ad dv haver væl sælvær hørt der noged vd aff. Hves dæg bliver saffd dær noged vd aff, daa ved iæg væl, ad dæd bliver saffd ffor min væn oc dæn, iæg forser mæg al hvlhed hoss. Min aller kiæreste Berethe, iæg beder dæg saa giærnne, ad nar dæg stædes bvd tel mæg, ad dv daa velt skrive mæg tel, hvor Hærlloff oc dæg lider, gvd gived, ad dæd gar eder saa løck sallig oc væl, ssom dæd skal værre mæg saa kiært som noggenn dæn barren[3] væn, i haver. Aller kiæreste Berrethe, iæg taker dæg saa ganske giærnne ffor denne hanske, dv sænne mæg, oc deslegeste for den salter[4], dv sænne din lelle iomffrv[5]. Gvd gived, ad iæg veste noged, ad iæg konne gørre hæller besstelle ffor dæg i dæn lans egen, som iæg i ær, dæd iæg konne tiænne dæg mett, daa skal dv vest vede, ad iæg velle dæd saa giærnne gørre som ffor mæg sælver. Min aller kiæreste Berre(!) oc min gode ssøster, iæg vel nv icke længer vmage dæg mett thænne men skrevelse, mænn iæg vel have Hærloff oc dæg gvd dæn alder metegeste beffallendes. Gvd sparre eder bade sammen længe gvd-ffrøtig, svnd oc sallig. Her Iørren lader ssige bade Hærlloff

---

[1] ɔ: Gesandter.

[2] Frederik II's yngste Søster, Dorothea, f. 1546, † 1617, blev 12. Oktbr. 1561 i Celle viet til Hertug Vilhelm af Brunsvig-Lyneborg; Kongen var selv tilstede ved Bryllupet (Resen, Frederik II's Krønike S. 59).

[3] ɔ: baaren, født.

[4] ɔ: Psalter eller maaske en Smykkegjenstand; i Peder Oxes Bo fandtes «en sallther aff cristall» (Danske Saml. 2. R. VII. 172).

[5] Formodentlig en af Beate Brahes Døtre, Kirsten og Ide Lykke.

oc dæg saa mange gode nat oc lader eder ssige, ad veste han i noger made ad kvnne tiænne eder vd i, daa skvlle i beffenne hannom dær god vellig tel som eders bessønderlig gode væn. Aller kiæreste ssøster, vel du oc væl gøre oc ssige Hærlloff mange gode nat paa minne vægenne. Lader Gærttred Løcke[1] ssige eder bade mange gode nat, oc hvn betaker dæg saa ganske gærnne ffor denne hanske, dv sænne henner, oc ffor altt anned got. Skreven i Ribe[2] løver dagen næst æffter ffastelagens ssøndag mdlx.

Beathe Brade.

Min aller kiæreste Berrethe, maa dv oc vede, ad i morren skal staa ffæstens øl hær i bien mett Knud Hardenbærre oc hoffmesterindens dater iomffrv Mæthe[3].

Udskrift: Erllig oc vælbyrdege kvenne, ffrv Berræthe Hærloff Troless, myn kiærre ssøster, ganske vænnlig i egen hand.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve X. 168.

Nr. 136. 1. Juni 1560.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun sender Birgitte Gjøe et Glas Akvavit, som hun tidligere har lovet hende.

---

[1] En Jomfru Gjertrud Lykke blev begraven i Mariager 1583 (Pontoppidan, Danske Atlas IV. 526); maaske har hun som Slægtning af Hr. Jørgen Lykke haft sit Ophold i hans Hus.

[2] Jørgen Lykke har vel af Kongen været kaldet til Ribe for at forhandle om Sendefærden til Frankrig, og hans Hustru har da ledsaget ham.

[3] Knud Hardenberg Corfitsen til Skjoldemose, † 1565 (s. I. 239), gift omtr. 1562 med Mette Urne, Datter af Dronning Dorotheas Hofmesterinde Anne Glob, Enke efter Jørgen Urne (Friis, Stamtvl. over Adelsfamilien Hardenberg, hvor Anne Glob urigtigen kaldes Mette. Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 52 f. Madsen, Beskr. af Aarhus Domkirke S. 59 f.).

An Brigitten Trollin, haubtmanin zw Rotschildt.

Vnsern gnedigenn willen zuuorn. Erbare, liebe, besondere. Nachdem wir[1] dir vorlengst gnedigste vortrostung gethan, dich mitt einem glass vol vnsers aqua vitae[2] gnedigst zuuorsehenn, welchs wir dir auch vor dieser zeitt gernne hettenn zuschickenn wollen, weil wir aber biss daher hirtzu keine gelegenheit gehabtt, alss schickenn wir dir bei kegenwerttigen vnserm edlen knaben[3] ein glass voll desselben köstlichenn aqua vitae. Darbei wollest vnsern gnedigen willen kegen dir vormerckenn. Denn worinnen wir dir mer gnad vnd guts ertzeigen konnen, dartzu seind wir gantz geneigtt.

Datum Dresden den erstenn iunii anno etc. lx[ten].

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 509. 135.

---

[1] Christian III's ældste Barn, Anna, født 22. Novbr. 1532, ægtede 7. Oktbr. 1548 Hertug, senere Kurfyrst August af Sachsen, og døde 1. Oktbr. 1585. Fra den Tid Birgitte Gjøe var i Dronning Dorotheas Jomfrukammer skriver sig det Venskab mellem den unge Prindsesse og den en Snes Aar ældre Adelsjomfru, som bestod Livet igjennem; saavel Fru Birgitte som Herluf Trolle vare med i det Følge, der ledsagede Anna paa hendes Brudefærd til Torgau, og senere vedligeholdtes Forbindelsen ved Korrespondance; i det hele glemte Kurfyrstinden ikke sit Fædreland, men ved jævnlige Besøg og en udstrakt Brevvexling var hun stadig knyttet til Danmark og sine Ungdomsvenner. Hendes sjældne Dygtighed i at bestyre sine Anliggender, hendes kjærlige Hjerte, hendes Skjønhed og — hendes uhyre Korrespondance have sat hende et varigt Minde i Sachsens Historie, og i nyere Tid har man opstillet en Statue af «Mutter Anna» paa en Plads i Dresden (v. Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen, Leipzig 1865. Bricka, Dansk biogr. Lexikon I. 284 ff.).

[2] Kurfyrstinde Anna var meget optagen af at tilberede Lægemidler, som hun skjænkede til Slægt og Venner; en stor Rolle spillede hendes *aqua vitae*, som hun i et særligt Laboratorium destillerede efter en stor Maalestok, saavel hvid som gul, og betragtede som en sand Livselixir (Weber, anf. Skr. S. 450—58).

[3] I et Brev af s. D. til Cornelius van der Hamsfort omtaler Kurfyrstinden, at hun sender en ung Adelsperson ved Navn Philip von Bembelberg til Danmark.

Nr. 137. 9. Febr. 1561.

Elline Gjøe til Birgitte Gjøe.

Hun har modtaget Birgitte Gjøes Brev paa Skanderborg, hvorfra hun er rejst til Koldinghus til Dronning Dorothea, der føler Deltagelse for hende i den Uret, hun lider. Anne Rosenkrantz har faaet al den Ret over hende, som hun ønskede. Anbefaler en Bonde til at faa en Gaard. Haaber snart at komme til Sjælland. Om noget Hamborger-Øl. Fru Helvig Gjøe har skrevet hende haardt til; men hun agter ikke videre at bekymre sig om hende.

Minn allerkierriste syster, ieg tacker tig saa ganntz giernne for . . . schriffuelse, som dw altid be . . . mig mett, vdj huilcken ieg beffinner dinn hwld[*hed*] mett myne . . . Ieg will [*a*]lle myn[*e da*]ge finnis y lige ma[*de*] hoss tig mett altt, huess gott iegh formaa[*er*]. Kiere syster, giffuer ieg tig ganntz wennligen till kennde, att ieg nw fick dinn schriffuelsse paa Skandelborig[1], som her Magnus Gyldenstierns swend førde offuer mett sygh, och war hand aff dragitt, førend ieg kom did. Och drog ieg ther fra och till Kolling till mynn frwes naade[2], och kand icke skriffue tig, ssaa rettelig well ieg war hindis naade komenn, och maatte loffue hindis naade, att wy skulle drage thenn weye aff landitt, paa thett ieg skulle komme till hindis naade. Kierre syster, som dw schriffuer och begerer att wyde, om ieg finder rett hoss dy, mig bwrde, ssaa maattw wide, att ieg finder alss ingen rett her y landitt hoss thennom, mig miest bwrde, vdenn Kierstine Gabriels[3]. Dog kand ieg icke besckylle mynn frwes naade ondtt, thet io giører hindis naade rettelig ondtt mett huess mig skeer vrett. Kiere syster,

---

[1] Fru Elline har paa Skanderborg besøgt sin Svigerinde Sidsel Bryske, Enke efter den Aaret forud afdøde Lensmand paa Skanderborg, Eskild Gjøe til Gunderslevholm.

[2] Enkedronning Dorothea, der boede paa Koldinghus.

[3] Hun hentyder her til sin Strid med Fru Anne Rosenkrantz, jvfr. ovfr. S. 20. — Kirstine Gabriels er Kirstine Friis Jepsdatter (af Skaktavl-Friiserne) til Lyngholm, først gift med Hr. Holger Rosenkrantz Holgersen til Boller, † 1534, derefter med Gabriel Gyldenstjerne til Restrup, efter hvem hun siden 1555 hensad som Enke til sin Død 16. Maj 1565 (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 133).

som dw schriffuer och est begierendis att wide, huad ende thenne trette fick her paa gaardenn mett frw Anne och meg, saa haffuer ieg till fornn schreffuitt tig all beskedenn till ther om, ssaa att hwnn fick altt, hues hwnn begeerde, och stod sagenn aldrig werre y mellom oss, end thenn nu giører. Gud almectigeste giffue mig synn naade aldrig at betencke effter forschylldeningen. Och kandtw aldrig tro, ssaa rett fast som mig lengis epther att tale mett tig for mangge orsagis skylld, som ieg nw icke kand schriffue. Mig hobis nest gudtz hielp, att wy mett thett første y faste wylle were hiemme[1]. Kierre syster, haffuer Erick Lange[2] weritt begerindis aff meg, att ieg wilde schriffue mett thenne karll, som haffuer weritt hanns thienner, att hand motte komme y en aff ethers gaarde till en encke, som hand sielff yttermere berette kand, thj ieg formercker, att thett er begge theris wilie, och tror icke anditt, end att y skall faa enn god thiener, bedendis tig gierne, kierre syster, att hand motte nyde thenne mynn schriffuelsse gott ad bode hos Herloff och tig, thj iegh loffuitt att wylde schriffue mett hannom. Ieg wed inthett synnderligtt att schriffue tig her fra, men ynsker huer dag, att wy war y Selland, huilckett och skee skall, thett første mweligt er. Och er Fecentz och ieg, gud skee loff, well till passe, gud giffue, wy altid y lige made maa spørge till Herloff och tig och alles woris gode wenner. Gud almectigeste beffaler ieg tig. Fe[c]enntz lader sige Herloff och tig mangge gode natter, och beder hand tig gierne, attw wyltt welgiøre och giøre hans ondskylding hoss Herloff, att hand icke schriffuer hannom till. Datum Claxholm søndagen sexagessime anno etc. 1561.

Elënne Gøye.

Kierre syster, dw kanndtt icke tro, ssaa red som ieg er, att ieg skall bliffue bedragitt aff Torben Bilde[3] mett thett

---

[1] Nemlig paa Bregentved.

[2] Erik Lange Eriksen til Engelholm, † 1573.

[3] Formodentlig den I. 47 nævnte Torben Bille Andersen. Birgitte

Hamborig øll, thj wy haffuer aldelis forlatt oss ther epther, och kand wy nw icke her bekomme thett . . . . . som skall were . . . . . thj . . . . . haffuer inthett schreffuit, att hand haffde fangitt thett. M.[1] h. k. s., gud ved, ieg af altt mett hiertte lenges efter dek, oc var ieg nu i dese bede dage hos m. f. n. pa Koleng. H. n. saude, h. n. haude boed dek til med Børe Trolle, oc fortrød hun rett hort, thett m. h. n.[2] sa steler seg i mod meg oc den fortred, Ane gore meg her. Ieg hauer thett mett altt mere befaled gud. Du kand aler tro, sekted ett bref Heyluig[3] hauer skreued meg. Thett lyder iu sa hortt som thett, ieg skref hene. Gud giue, hun iu beyre er vnskyled for gud, en hun er for menesken, som ickj hemeligtt er, men hun hauer skreued meg en spakol[4], der ickj renge er, oc ynsker derj med mange ord, ale myne gerning oc hines stod be-skreuen, vel hun forsuare henes sa erlig som ieg, oc ieg ma vel tage meg self vare, med mange wbeskeden spisig[5] ord, som du skaltt forfare af henes bref, nor vi fendes, oc skal blyue i god forvoring, oc skriuer, ieg tør ingen vmag gøre meg ad møde hene, dy hun alss inthett akter om myn talle, eler huad ieg kan sye hene.

[Paa et løst Blad[6]:]

Ieg er ickj den, hene hauer skriued eler vored i anden mening en den, god er. Kand hun der med loke sa monge munde, som hun hauer latt op, vor thett gott for hene selff, ieg skal ickj vider bekomer meg med hene. Gud giue,

---

Gjøe havde netop bedt Herluf Trolle kjøbe noget Hamborger-Øl, hvilket imidlertid ikke kunde faas i Kjøbenhavn (jvfr. I. 16).

1 Hermed begynder Brevet at være egenhændigt, hvad ikke en Gang Underskriften var.

2 ɔ: min Herres Naade, nemlig Kongen.

3 Fru Ellines Halvsøster Helvig Gjøe, Enke efter Otte Gyldenstjerne (jvfr. I. 13). Uenigheden mellem dem har formodentlig drejet sig om Arven efter Eskild Gjøe til Gunderslevholm (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 591).

4 Betydningen af dette Ord er ikke klar.

5 ɔ: spidse.

6 Egenhændig.

sagen kan fendes klar, da er der saud altt for møgen beskeyd oc vartegen om hene, huad henes tale var med henes doter[1], der thett geltt i nøden met hene. Ieg vel thett lade blyue pa dene tid oc altid haue dek gud almechteste i syn beuoring befaled oc Herlof med etc. Vile du schriue meg mett den karl, som ville haue eder gord, sa for ieg thett vel.

Udskrift[2]: Minn kierre syster, frw Birritte Herloff Trollis, ganntz vennligenn vdj egenn haannd.

Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 34. Den øverste Kant af Brevet er stærkt angrebet af Fugtighed. Det løse Blad, Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 185, der foruden Efterskriften har Udskrift og Segl, hører utvivlsomt til dette Brev.

Nr. 138. 26. Maj 1562.

Elline Gjøe til Birgitte Gjøe.

Tvende Personer af hendes Omgivelse have været syge, og selv er hun ikke rask. Hun vil snart besøge Birgitte Gjøe. Om den forestaaende Flytning m. m. Hun sender nogle Brasen og lover hende flere. Anne Abildgaard er syg m. m.

H. k. søster, ieg taker dek sa gantz gerne for dyn skri[uelse] oc bod med hues du hauer send meg. Ieg vel thett godvelig oc gerne forskylle altt, hues ieg ved dek kertt er, af yderste formoue. Ieg kand ickj skriue dek, sa ille ieg var til fretz i gor, for Margrette[3] hun la den helle dag oc ad alss inthett. Nu er thett, gud ske lof, beyre, sa hun er nu ope. Berette Bølle[4] er vel til pas oc vel til fretz oc

---

[1] Fru Helvig Gjøe havde en Datter, Karen Gyldenstjerne, gift med Rigsraad Jørgen Marsvin til Dybæk i Skaane († 1581).

[2] Ikke egenhændig.

[3] Margrethe er vistnok Margrethe Rosenkrantz, Datter af Fru Ellines Halvsøster Ide Gjøe, der siden 1557 var Enke efter Otte Rosenkrantz-Ottesen til Næsbyholm.

[4] Birgitte Bølle til Orebygaard, f. omtr. 1532, † 3. Maj 1595, gift med Fru Ellines Broder Christoffer Gjøe til Gunderslevholm og Aunsbjerg, † 23. April 1584 (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 151).

sa, du trø(!) med guss help ingen frøkt haue for hene, hun komer ickj langtt fra meg enten natt eler dag. Ieg forser meg, du har i dag fad myn skriuelse. Ieg hauer i natt fod sa suartt af hoste oc brystverk oc hauer spøtt oc spøed sa møged i dag, thett blyuer dog vel gott mett guss help. Thett første meg muligtt er ad kame af gorde, da vel ieg mett guss help kome til dek. Her henger nu sa møged pa, sønderlig men Fyetzens[1] ickj er hiem, men skal nu tage alteng, som thett faler seg. Gud kand vel andre thett, nor hans velye(!). Vel du take Bore[2] for syn bog(?), ieg hauer oc skreued ham til mett myn dreng i dag om vogene, huad vj nu ickj flyter os efter, før høsten gar pa, siden for vi ingen hielp. Ieg sender dek ij ferske brasen, som rett nu var tagen, ieg velle gerne sende dek flere, du(!) kan han ickj føre dem. Der kam nu ij oc xx oc c op fra søen, oc er en nu bod efter flere. De ere sa skøne mest parten, som dese ere. Gud ske lof i eueghed, thett kand nu ingen forvende, thett gud vel vnde os. Du schal oc blyue vforglomtt, nor de blyuer tøre. Ieg hauer ickj sett lige mange sa skoner(!). Huad du nu hauer lontt meg ad skere efter[3], skal ieg self, om gud vel, føre dek igen med stor taksyelse. Gud almeyteste vel ieg, m. h. k. s., haue dek altid befaled. Du villtt vel gøre oc sye Børe oc Herlof mange gode neter. Berette[4] taker dek gerne for sko och hoser mett mange gode neter. Datum Brentued mett hast tisdag efter trinitates sondag etc. 1562.

Elene Gøye.

Tro vest, ieg var iu sa gerne hos dek, som du ville haue meg. Ane Abelgard[5] er syg i syn maue oc leger ved

---

[1] Vincens Juel var i Anledning af en Retssag rejst til Jylland (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 169).

[2] ɔ: Børge Trolle, som var forlenet med Jungshoved i Sjælland, og derfra synes at have leveret Fru Elline Vogne til Flytningen af hendes Sager fra Bregentved til Clausholm, hvorom her vistnok er Tale.

[3] Vel et Mønster til et Klædningsstykke el. lign.

[4] Vistnok Birgitte Rosenkrantz, Søster til den ovfr. nævnte Margrethe Rosenkrantz.

[5] Anne Abildgaard var senere i Birgitte Gjøes Hus, se ndfr. Rasmus Augustinus' Brev af 11. Aug. 1563.

Nr. 138.

sengen. Myn ny mø fulde Gertred[1] hen i løuerdages til Kobenhauen, dog saude hon ad ville kome igen inden sondag. Gud beuare dek altid. I moren vel ieg afferde Olofs bod, nar ieg for thett bref igen, ieg sende dek etc.

Udskrift: Myn kere søster, fru Berette Herlof Troles, gantz venlig til skreuedh.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 178.

Nr. 139. 1562—71.

Sibylle Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Et Brev fra Birgitte Gjøe vil hun sende videre til dets Bestemmelsessted. Af den Vin, Fru Birgitte har syntes saa godt om, haaber hun at kunne skaffe hende saa meget, som ønskes. Hun takker Gud for, at Fru Birgitte kom vel over Bæltet. Om en Jomfru og en Karl, som de have talt om. Om hendes Helbredstilstand.

Myn hyerte kere morsøstir[2], ieg tackir edir saa ganske veluiligen och gernne for altth thett møgitt ære och gode, som y mig altid vdy mange maade giortt och beuist haff[*uir*], och synderlig for ederz gode skriffuilser, som ieg haffuir nu faatt fra eder paa ien stackitt tid. Ieg vill thett ale mine dage goduiligen oc gernne mett eder ygen forskyle, om thett vore y min magtt, oc ieg viste att kunde gøre thett, y kand haffue tienist heler gott aff, som y vell aff mig forskyltt haffuir oc ieg eder pligtig er. M. a. k. morsøstir, feck ieg ederz skriffuilse y gor oc itt anditt breff, som y haffde

---

[1] Maaske den samme Gjertrud, som Herluf Trolle omtaler i sit Brev af 11. Oktbr. 1561 (I. 18).

[2] Naar Brevskriverinden kalder Birgitte Gjøe sin Moster, er dette ganske vist tildels en Følge af deres Slægtskab — der rigtignok var noget fjernt, idet de vare Næstnæstsødskendebørn — men meget mere et Tegn paa den yngre Slægtnings Hengivenhed og Højagtelse for den ældre. Sibylle Gyldenstjerne, † 11. Marts 1611, var gift (jvfr. I. 5) med Fru Birgittes Sødskendebarn Eskild Gjøe Henriksen til Skjørringe, † 23. Decbr. 1573 (Hofman, Dsk. Adelsmænd I. 149, Tvl.).

skreffuitt Mortin Suendsin[1] till, huilket ieg vill sende hanom mett itth vist bud, saa hand skall faa thett. Som y oc saa skriffuir mig tiill, att y tale Iørgen Vale[2] till om itth fad vin paa ij amir, ther skule vere saa sur som then, y drack aff her, oc y vile vide, om y kunde faa then, tha skule ederz bud stragst komme hid effter then, saa giffuir ieg eder venlig till kende, att then skipir er icke end nu komin, dog vente vy hanom huer dag, och tror ieg vist, att hand skall føre god vin. Saa fremtt som hand haffuir nogen, ther ieg vid, eder tiener, ta skall y vist faa itt fad paa ij amir hellir och iij, om ther var icke saa smaa fad som paa ij amir. A. k. m., y kand aldrig troff, saa ontt thett giorde mig, att ieg spurde, thett y kom offuir y saa stor fare, gud vere loffuit, ther vor hoz edir mett sin beskermilse oc halp eder, thett y kom vell till lande[3]. Y skall haffue saa tusin faald møgin stor tack, for y haffuer tald mett Eskild om then iomffru, som y vell selff ved, hand ville icke drett[4] lade sig mercke ther mett for mig. Thenne karll vill ieg gernne hielpe till gode hoz Eskill for ederz skyld, ieg viste icke, thett hand skule till Eskild, for nu y skreff mig thett till. M. a. k. morsøstir, ieg vill paa thenne thitt icke lenger vmage eder mett thenne min ringe skriffuelse. Y skall altid finde mig ga[*n*]ske goduilig till att gøre altt thett, ieg ved eder till vilge och gode kand vere, saa yderligh, som ieg vore ederz egin datir. Ieg giffuir edir venlig till kende, att thett er nu hoffsomtt[5] mett mig, ieg kand troff, att thett vill icke bliffue møgitt bedre mett mig, før gud gør min sag andirlunde[6]. Her mett eder then almecktigste gud beffalindiz. Oc bedir edir gernne, att y vill vell gøre och

---

[1] Maaske Morten Svendsen Orning, † 1574.

[2] Jørgen Vale nævnes i 1550'erne som Toldskriver i Helsingør og blev 16. Maj 1560 beskikket til Tolder i Nyborg (Kancelliets Brevbøger 1551—55, 1556—60).

[3] Birgitte Gjøe har altsaa besøgt Sibylle Gyldenstjerne i Nyborg og haft en farefuld Rejse over Bæltet til Korsør.

[4] Fejlskrift for dertt ɔ: synderligt.

[5] ɔ: nogenledes, maadeligt.

[6] Hun hentyder vistnok til sin forestaaende Nedkomst.

sige ederz iamffruer mange gode netir paa mine veyne. Skreffuitt paa Nybore then xj ocktobir.[1]

Cebile Gylinstiern.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXV. 167.

Nr. 140. 1562—71.

Rasmus Augustinus til Birgitte Gjøe.

Et Digt om Djævlebesættelsen i Anne Grubbes Hus i Næstved.

En kort wise giort i en tacksigelse om Satans grwmhed, som lod seg obenbare i iomfrw Anne Grubbis hws i Nestid oc blef vijd guds barmhiertighed wd-dreffuen[2].
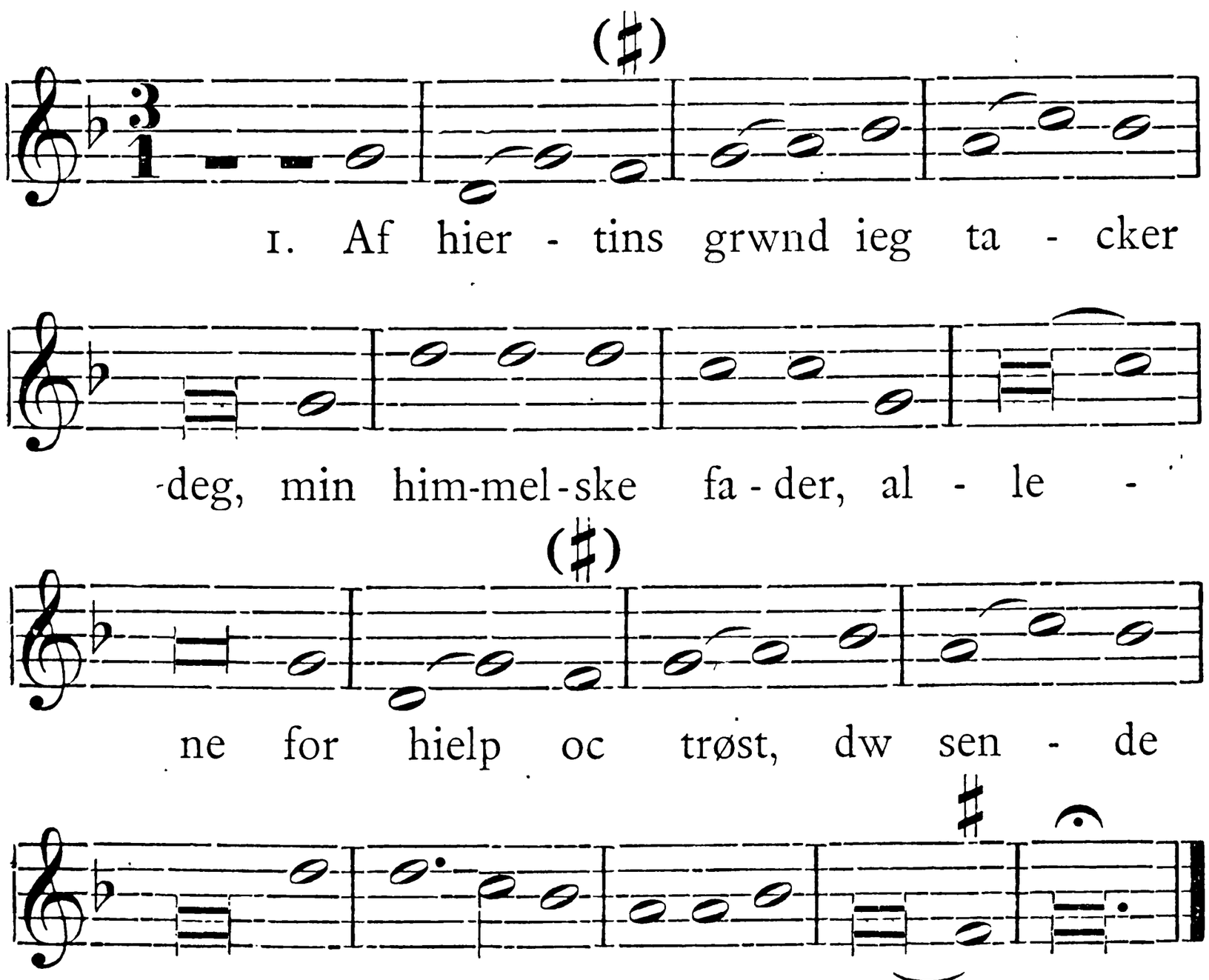
[1] Tidspunktet for dette Brevs Affattelse kan ikke bestemmes nærmere end, at det maa være skrevet mellem April 1562 og April 1571, i hvilken Tid Eskild Gjøe var Lensmand i Nyborg (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 31).

[2] Forfatter af denne Vise er uden Tvivl den Mand, med hvis Haandskrift Stykket er skrevet, nemlig Rasmus Augustinus (Aagesen),

2.
Nu hafuer ieg prøfuit dett, dw hafuer sagt
I scrifften obenbare:
Paakalde meg af all din kraft
den dag, dw est i fare.

3.
Nar dw est wdi saadan tuang,
Att ingen deg raad kand hente,
Oc tijden giøris deg alt for lang,
Da skaltu wist meg wente.

4.
Aldrig kand wære større nød
End Satan hafue till hwse,
Det maa well lignis den bittre død
Att se hans grẇmhed brwse.

5.
Glæde hos meg hwn wor ey stor,
Der ingen meg raad kunde bære,
Den diefuel sad mett meg till bord,
Hand i[1] lenger oc wærre.

---

der var født i Næstved, havde studeret udenlands og efter sin Hjemkomst omtr. 1562 af Herluf Trolle var kaldet til Præst paa Herlufsholm, hvorfra han 1571 forflyttedes til Kjøge, † som Provst 1589 (Personalhist. Tidsskr. VI. 151 f.). Digtet maa antages skrevet, medens han var paa Herlufsholm og altsaa kunde være til Stede ved de Begivenheder, der foregik hos Fru Birgittes Veninde, Jomfru Anne Grubbe, der boede i Næstved eller vistnok rettere i Lille Næstved, hvor Herlufsholms Præstegaard ligger siden 1563. Hun hørte vistnok til den Slægt Grubbe, der førte 3 Sparrer i Vaabenet og egentlig hed Sparre, og døde i Lille Næstved 13. Maj 1575; Rektor Hans Mikkelsen kalder hende Birgitte Gjøes hulde og fuldtro Ven (Ny kirkehist. Saml. VI. 176). Om den Besættelse, der har fremkaldt nærværende Vise, savnes nærmere Oplysning. — Komponisten Hr. S. A. E. Hagen, der venligt har omsat Forfatterens gamle Nodeskrift til moderne, har udtalt, at man efter Melodiens smukke og enfoldige Karakter kunde antage den for en Folkevisemelodi. Den minder ikke saa lidt om den svenske Folkevise «Om sommaren sköna» (Berggreen, Svenske Folke-Sange og Melodier, 2. Udg., Nr. 56).

[1] ɔ: jo.

En kort mÿe giort i en tack-
sÿelse om Satans grÿmsted
som lod sig obenbare i tom-
frw Anne grubbis hms
vÿd
i neskid or blef af guds
barmhiertig hed vddrefuen.

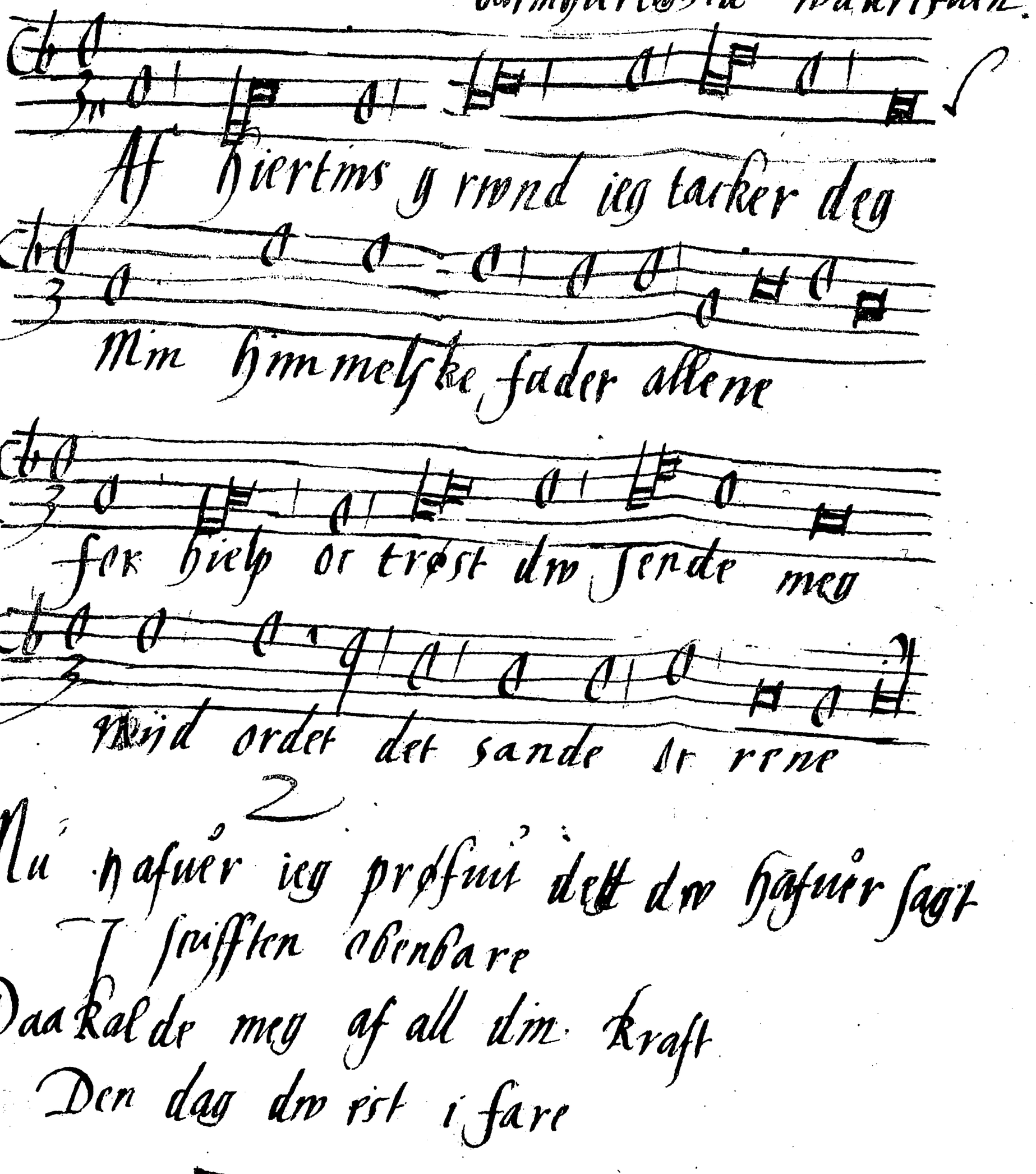

Pacht & Grane, photo-lith.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

6.

Rætt bryste maatte it hierte aff steen
Oc sucke ofuer denne plage,
Paa dem maatte skielfue hender oc been,
Som hos wore i de dage.

7.

Wor bøn oc sang forhindrid wor,
Saa mone den satan raabe,
Tusinde stycke bar hand for,
Nar wi deg gud wilde lofue.

8.

Benedidet oc ære till euig tijd
Ske gud for uden ende,
Som lod deg tee en fader blijd,
Der dw din hielp meg sende.

9.

Bort fra meg, herre, dw togst den gast,
Met graad der wi deg bade,
For deg hand wigede met en hast,
Os alle foruden skade.

10.

Euindelig bør deg lof oc pris,
O fader wdi det høye,
Att du os saadan naade beuijs,
For deg wore knæ wj bøye.

R. A.

Udskrift: Till sin kiære frw, f. Byrgitte Gøye, kommendis denne screft.

Egenhænd. Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling.[1] — Trykt hos Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøie S. 37 f.

[1] Ved Siden ligger: «Her Herloff Trolis wise, som hand selff haffuer dictit». Til første Vers, der begynder saaledes: «Bered er ieg att loffue aff hiertit min herre oc gud», er der Noder. Digtet, der er skrevet med samme Haand, er trykt hos Becker, S. 35 f.

Nr. 141. 10. Febr. 1563.

Rasmus Augustinus til Birgitte Gjøe.

Efter Birgitte Gjøes Opfordring er han paa Næsbyholm hos hendes Søster, Fru Ide Gjøe, der er meget farlig syg og beredt paa at dø; alt for otte Dage siden tog hun Afsked med sine Børn; dog har han ikke opgivet alt Haab om hendes Helbredelse. Hendes Børn ere raske.

Iesus, guds søn, huilken den hellige Simeon kaller wdi sin sang it liuss for alle hedninge, wære met eder stetze oc altijd. Min fromme fru Berete, kom meg till haande wdi disse dage eders scriffuelse, wdi huilken ieg saare well forstod eders offuermaade fromhed emod meg, huilken gud løne euindelig. Der til met fick ieg att wide eders wilge om eders elskelig søster[1], at ieg først skulle søge hende wdi sin skrøbelighed met trøst aff guds ord, der nest giiffue eder met dette eders bud til kiende, huor det haffuer seg met hende. Saa giiffuer ieg eder nu ydmygeligen at wide, at ieg haffuer wist wærit hoss hende nogen stund oc er end nu oc wil gierne tiene hende aff den guds aand oc naade, som mig giiffuis. Oc er hun saare suag oc skrøbelig, saa at hun haffuer aldelis nu went sit sind oc hu fra denne forgengelig werden oc inderlig till dend alsommectigste gud i himmelen, oc er nu aldelis saare wel tilfrids, huilken side det skal gaa, huilkid hun met it frit mod offte bekiender met disse ord: o himmelske kiære fader wære loff euindelig, der haffuer giort meg saa tryg oc saa glad i mit hierte, ieg wed wist, at gud er min kiære fader oc ieg hans elskelig barn. Ieg er wiss oppaa, at mine synder ere alle samen vdslætte wid hans kiære søns blod, død oc pine oc død. Denne werden staar inthet i mit hierte, det helste, ieg nu wille, det wor, at gud wille snart komme oc forløse min

[1] Birgitte Gjøes Halvsøster, Ide Gjøe til Skjærvad, gift omtr. 1550 med Otte Rosenkrantz Ottesen til Næsbyholm, der var død 27. Septbr. 1557; Fru Ide døde kort efter dette Brevs Affattelse (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 590 ff.). Omtrent samtidig med dette Dødsfald paa Næsbyholm gjæstede Døden ogsaa Ring Kloster, hvor Birgitte Gjøe just havde Besøg af den af hendes Sødskende, der synes at have staaet hende nærmest, Elline Gjøe; den 20. Febr. bortkaldtes Fru Elline, uden at noget nærmere vides om hendes sidste Dage (jvfr. ovfr. S. 20).

skrøbelighed met it andit lif etc. Oc nu for otte dage siden, en søndag at afften, der klocken wor wid ni slæt, fremkalede hun sine børn, alle fire[1] huer effter anden, holt dem wdi henderne, ynskede dem aff hiertit guds naade oc wenskab at leffue wdi oc antuorde dem aldelis i guds haand fra sig lige for al werden, som hun hagde seet gud selff staa for sine øgne, saa at dend fromme fru Berite Bylle[2] oc ieg (som da ene baade saa her oppaa) icke andit kunde end wæde wore øgne met graad. Ther fore maa ieg bekiende, at hun haffuer alle de gode wilkaar paa siels och samuittigheds wegne, som ieg ynsker selff at haffue oc beholle, nar ieg skal skiffte denne werden bort hen for en anden. Men paa hendis legoms suagheds wegne haffuer det siden den tijd wærit alt ens, men dette gode haaff haffuer ieg om hendis legoms karskhed, at det kand end nu bedris, først fordi at hun offte suedis, enddog hun haffuer stort arbeyde met hannem, der nest at hun det bæste, som effne kand wære, tærer hun gierne. Men meg tyckis, at mand haffuer det en ringe ting at ackte, dog er ingen ting gud wmuelickt etc. Hendis børn ere end nu aff gudz naade karske alle samen. Lader eder de to søster fru Mætte og fru Marine[3] sige mange tusinde gode næther, huilke som tiene hende troligen oc gierne baade nat oc dag.[4] Eder her met den alsommectigste euige gud befalendis met liff oc siæl euindelig. Gud beuare eder stetze oc altijd, amen. Screffuit paa Nesbyholm x dag februarij anno dominj 1563.

Rasmus Augustinus,
predicant paa Herluffsholm.

---

[1] Ide Gjøe havde med Otte Rosenkrantz flere Børn, af hvilke fire levede ved denne Tid: Mogens Rosenkrantz, der vistnok døde samtidig med sin Moder, Sophie, Margrethe og Birgitte (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 590).

[2] Fru Birgitte Bølle, gift med Christoffer Gjøe til Gunderslevholm.

[3] Hvem disse to Fruer ere, vides ikke; at der ved Fru Mette ikke kan menes Mette Gjøe, Fru Ides Søster, gift med Just Høg til Vang, saaledes som formodet i Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 592, fremgaar deraf, at hun alt var død 1547 (Danmarks Adels Aarbog 1885 S. 37).

[4] Herfra synes Brevet at være egenhændigt.

Udskrift[1]: Hederlig oc welbyrdig frue, fru Berete Gøy, ydmygeligen tilscreffuit.

Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Augustinus). — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 570 ff.

Nr. 142. 11. Aug. 1563.

Rasmus Augustinus til Birgitte Gjøe.

Han er pludselig bleven hjemsøgt af megen Sygdom i sit Hus, og to Personer, deriblandt hans Brodersøn, ere alt døde deraf. Han advarer mod Nydelse af Frugt i denne Tid og anfører et Exempel paa, at Nydelsen af et Æble har medført Døden. Han selv er endnu rask og ønsker kun at høre det samme om Fru Birgitte og hendes Jomfruer. Jomfru Anne Grubbe er rejst til Sandby.

Min allerkiæriste frv, det ord gaar alt for seg, wi pleye att tale om, eders fromhed oc ieg, att her er ingen waractig glæde i dette liff. Ieg begynder nu først att forsøge, huad omhu[2] er, oc huat werden er, oc huor wstadig alting er. Ieg berømmede meg der aff i den tale, wi sidst hagde sammen, att ieg wor nu kommen til nogen rolighed i mit sind met min husholning, hagde gode og trygge tiennere i mi[n] frauærelse, saa ieg torde wel for den sag skyll fare, huort[3] ieg skulle. Men ieg fick snart andit at wide. Strax i vore bort farne[4], bleff der fire personer for meg nid slagne til sengen, end dog den fierde aff guds g[*o*]dhed stod op oc tientte de tre aff den effne, der wor . . . . . de to tog mig gud fra, den tredie kommer kand ske effter snart. Min kiære [*frv*], ieg kand [*icke*] andit end lade min fattige broder søns død gaa mig till hierte, thi hand wor mig saa hiertens kiær, oc hadge(!) saa gaat it haab om hannem, men

---

[1] Egenhændig.

[2] ɔ: Sorg, Bekymring.

[3] ɔ: hvorhen.

[4] Herluf Trolle drog i Begyndelsen af August med Kongen i Felten (jvfr. I. 105), og Birgitte Gjøe er maaske samtidig rejst til Dronning Dorothea paa Koldinghus, hvor hun i hvert Fald var om Efteraaret (Brasch, Gamle Eiere af Bregentved S. 176).

ieg trøster meg wijd hans glædelig endelick, huor gierne hand wille dø, effter ieg sagt hannem, huor gaat der wor i det euige liff hos gudz hellige engle hos andre hellige børn, vdrackte sin haand oc sagde sin kiære fader, som vor her da til stæde, oc sin fader broder gode nat for wden suck oc graad etc. Tacker ieg oc eders fromhed for eders gode scriffuelse, som bær meg trøst. Den euige gud holle sin fred offuer eder oc beuare eder oc alt eders folk for denne forgifft, som [*w*]i arme menniske tør t . . . . , før end wi wid[*e*] aff[1]. Kiere frwe, det er raadelickt, att eders folck tager seg ware for fruckt, synderlig pærer oc æble, thi det er beuijslickt, att her er alle rede folk der aff forgiiffne, som den fromme oc wnge borger her i Nestid, Hans Iacobssen, bestod[2] paa sin sotte seng, at der hand i Kiøge markid tog it støcke i sin mund aff it eble, strax fornam hand foruandling i alle sine lemmer oc mente for uist, at hand tog der aff sin død. O gud wære os naadig oc kiinde os álle nu gode raad. O gud ske loff wid Iesum Christ, meg skader inthet, saa wijt som legoms sundhed er anrø-[ri]ndis. Ieg beder gierne gud der om, at ha[n]d will wnde meg løcke till att høre det samme[3] oc spørge om eders persone, eders iomfrwr, herrebørn[4] oc ganske hus stedze oc altijd. O gud, hør min bøn for din søns skyld, [*amen*?]. Giffue gud, at ieg maatte formaa hos eders fromhed, at i wille ynske paa mine vegne en god løcke iomfru Anne[5],

---

[1] Den Smitsot, der herskede blandt de danske Tropper paa denne Tid, synes at have udbredt sig til de danske Provindser (jvfr. Mansa, Bidr. til Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Hist. i Danmark S. 190 f.).

[2] ɔ: tilstod.

[3] Ordene «det samme» ere tilskrevne over Linien og ved en Fejltagelse henførte til efter «høre» i Stedet for «spørge».

[4] ɔ: Herremænds Børn, adelige Børn.

[5] Vistnok Anne Abildgaard (jvfr. ovfr. S. 30), der synes i en Aarrække at have været i Birgitte Gjøes Hus; fra 1573 haves en Fortegnelse over en Del Fru Birgitte tilhørende Indbo, som Jfr. Anne Abildgaard har Nøgle til (Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 62). Maaske er hun den Anne Abildgaard, der blev gift med Mads Mormand til Sæddingegaard, † 1585 (Danmarks Adels Aarbog 1885 S. 420).

iomf. Kirstin [1], iomf. Wiuicke [2], iomf. Lizabet [3], iom. Sophiæ, i. Margrete, io. Birgitte [4], suene oc piger alle til haabe. Ieg skall ingen dag for glemme eder met gudz hielp i min bøn til gud, at gud will eder alle beuare. Iomfrw Anne [5] er icke hiemme, men paa Sandby, oc har ieg spurt, at hun skall der rede prestins daather till brud paa søndag. Befalindis eder den euige oc barmhiertige gud. Screffuit i Lille Nestid met hast anden sant Laurentij dag 1563.

Rasmus Augustini,
eders tro wnderdanig tiener i gudz
ord paa Herloffsholm.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Augustinus); Brevet er noget beskadiget. — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 572 f.

---

[1] Maaske Herluf Trolles Søsterdatter Kirsten Urne — Datter af Claus Urne til Belteberg og Margrethe Trolle — siden gift med Christoffer Mormand Eriksen til Esperød i Skaane, † 1591 (Hofman, Dsk. Adelsmænd III. 271, Tvl. Klevenfeldts Stamtavler i Rigsark.). Jvfr. ndfr. S. 49.

[2] Vibeke Gyldenstjerne f. 24. Juli 1549, † 25. Oktbr. 1613, Datter af Christoffer Gyldenstjerne til Iversnæs, gift 1574 med Niels Friis til Ørbæklunde og Hesselager (Danske Mag. II. 131. Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 125 f.).

[3] Maaske Herluf Trolles Søsterdatter Lisbeth Huitfeldt — Datter af Christoffer Huitfeldt til Berritsgaard og Øllegaard Trolle — født 23. Oktbr. 1551, † 1609, gift 11. Septbr. 1580 med Niels Pedersen Galt til Ingelstad f. 1538, † 1608 eller 1609 (Danmarks Adels Aarbog 1887 S. 219). To i det følgende aftrykte Breve fra hende vidne om hendes kjærlige og taknemmelige Følelser overfor Fru Birgitte.

[4] Disse tre Jomfruer ere Fru Birgittes i det foregaaende Brev nævnte Søsterdøtre Rosenkrantz. — Der var altsaa paa een Gang ikke mindre end syv Jomfruer i Huset hos Fru Birgitte, om hvem Niels Hemmingsen siger i sin Ligtale, at hun optugtede og opdrog mange høviske Jomfruer og giftede dem ærlige og vel fra sig.

[5] Denne Jomfru Anne er uden Tvivl Anne Grubbe (jvfr. ovfr. S. 33 f.); af Slægten Grubbe (Sparre) hørte flere Medlemmer hjemme paa Sandbygaard ved Ringsted; saaledes omtales 1551 Oluf og Jørgen Grubbe af Sandby (Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. 55); det var derfor naturligt, at Anne Grubbe tog i Besøg paa Sandbygaard.

Nr. 143. 1563—65.

Sibylle Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

En Fadeburskvinde og en Pige, som Birgitte Gjøe har lovet hende, ønsker hun at modtage, medens hendes Mand er i Sjælland hos Kongen, helst snarest muligt, da hun er i Trang for Piger, hvilket især er føleligt for hende nu, da hun venter sin Nedkomst, hvorefter to af dem skulle have Bryllup. Den ene Piges Trolovede beder hun Fru Birgitte ved gode Venners Fortale hos Kongen skaffe et Levebrød.

Myn ganske venlig, kerlig hilsen nu och altid forsentth metth vor herre. Min alerkeriste morsøstir, tacker iegh edir saa goduiligen och gerne for altt thett ære oc gode, som y mig altid vdy mange maade giortth och beuist haffuir, oc synderlige for ederz gode skriffuilse, som ieg nu haffuir faatt fra edir, huilckitth y skall ale mine dage finde mig ganske veluiligh till att forskyle mett edir vdy ale the mode, ieg vid att gøre thett, y kunde haffue tienist och gott aff, som ieg edir vell pligtig er. Min alirkeriste morsøstir, som y skriffuir Eskild[1] oc mig till om then fadeburz kuinde, ther y vile fly oss, saa tackir ieg edir saa gerne bode for thett och altt anditt gott, oc bedir ieg edir saa gerne, atth hun mote nu kome hyd mett thett alirførste. Oc maay vide, att Eskild drager nu her aff paa onsdag oc hen till min herre[2], oc ther som thett vore nogenlunde mueligtt, oc thett stod edir till att gøre, tha vile ieg saa gerne, att hun kunde komme hid, men Eskild vor y Sieland, oc thenne, her er, kunde kome bortt, før hand kom hiem igen, thy hand acktir icke lenge att bliffue ther, men vill stragx tilbage igen. Oc som y skriffuir om then pige, att y vile vnde mig, nar Iehaniz brylup haffuir veritt, tha suarid Eskill och sagde, att slige fæle synir haffue vy nock aff. Oc beder ieg eder, atth y tale metth Eskild om samme pige, och siger ham, att hun er erlig oc dueligh, oc rosir hinde suarligen, saa bliffuir hand vell till fridz. Ieg paz icke paa, att hun er icke saa smock, for ieg vid vell, att

---

[1] Fru Sibylles Mand, Eskild Gjøe.
[2] ɔ: Kongen.

hindiz duelighett then sider icke y hindiz deylighed. Ieg vile saa rett gerne, att y ville sende mig pigen hid mett kuinden, oc ieg mote faa them, thett alirførste mueligtt er, thy ieg haffuir thett storlige behoff, oc nar ieg bliffuir nu affue metth thenne pige, som skall haffue brylup mett thett alirførste, tha haffuir ieg icke ingen(!) igen vden Iehanne oc end ien, som ieg fick litt før ieg drog till Sieland. Oc vill ieg icke vere aff metth Iehanne, før gud haffuir forløst mig, thy ieg haffuir ingen, ther kand fly mig enthen min mad helir anditt, haud(!) ieg skule haffue, før the andre kunde kome nogitt y mett mitt tingest, men ieg vill dog lade berierind[1] oc hinde giffue samen y thenne pigiz brylup, som skall haffue vor kapelan. Gud giffue, atthy kunde gøre nogen aff ederz gode vennir vd paa oc fly hanum nogitt aff kongen for hanz lange tienist, att hand kunde haffue oc bo paa. Kere morsøster, ieg kand aldrig fuld skriffue edir till, saa suarligen gerne att ieg vile tale mett edir, gud giffue, vy kunde findiz snartt. Ieg vill icke nu lenger vmage edir mett thenne min ringe skriffuilse, men ale mine dage ta skall y finde mig, som ieg vore edirz egen datir till att gøre altt thett, ieg vid, y kunde haffue tienist oc gott aff. Ieg bedir edir saa gerne, att y vile fly mig tise kuind folck hid, men Eskild er y Sieland. Her mett edir gud almecktigste beffalendis. Vile y vell gøre oc sige Herloff mange m gode netir paa mine veyne. Ex Nybore fredagin nest efftir sante Iørgenz dag. Ieg bedir edir gerne, att y brende breffuitt, nar thett er læst[2].

Cebile Gylinstiern.

Udskrift: Tyll myn .... iste morsøster f[r]u B[*irgi*]te [*Her*]l[*off Trolli*]z till Herloffz[*holm*, *gan*]sk[*e wenligen*] till [*skr*]effuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXV. 128.

---

[1] ɔ: Berideren.

[2] Brevet er skrevet enten 1563, 64 eller 65; St. Jørgens Dag er den 23. April, og da Eskild Gjøe 30. April 1562 fik Forleningsbrev paa Nyborg (jvfr. ovfr. S. 33), kan det ikke være skrevet dette Aar; senere end 1565 er det ikke skrevet, da det indeholder en Hilsen

Nr. 144. - 30. Marts 1564.

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Dronning Dorothea er bekymret for, hvorledes Birgitte Gjøes Rejse er gaaet, og beder om Underretning derom; hun længes ogsaa efter at høre om Kongen. Anne Hardenberg savner meget Fru Birgitte, hvem hun takker for al hendes Kjærlighed; minder hende om nogle Morgenbønner, Fru Birgitte har lovet hende, m. m. Hun længes efter at høre, om Ejler Hardenberg foruden Malmø har mistet sit sjællandske Len. Om Krigsbegivenhederne og om Herluf Trolles Udløben med Flaaden. Om Dronningens Sygdom. Dronningen ønsker Underretning om Sundets Spærring.

Myn kerre farsøster[1], well ieg nu lade ald tacksiielse bestaa, och giffuer eder saa ganske wenliig att wiide, att

---

til Herluf Trolle, og rimeligvis maa det henføres til et af de to forudgaaende Aar, da St. Jørgens Dag 1565 faldt sammen med 2den Paaskedag og Dateringen derfor snarest vilde blive «Fredag efter Paaske».

[1] Birgitte Gjøe var ikke Anne Hardenbergs Faster, men, saaledes som følgende Oversigt viser, hendes Næstsødskendebarn:

Hr. Henrik Gyldenstjerne
til Restrup og Iversnæs,
g. m. Anne Munk.

Sophie Gyldenstjerne,	Ellen Gyldenstjerne,
g. m. Hr. Erik Rosenkrantz Ottesen.	g. m. Hr. Corfits Rønnov.
Mette Rosenkrantz,	Anne Rønnov,
g. m. Hr. Eskild Gjøe.	g. m. Erik Hardenberg.
Hr. Mogens Gjøe,	Corfits Hardenberg,
g. m. Mette Bydelsbak.	g. m. Mette Skram.
Birgitte Gjøe.	Anne Hardenberg.

Ligesom Sibylle Gyldenstjerne kalder Birgitte Gjøe Moster (s. ovfr. S. 31), saaledes kalder Anne Hardenberg Fru Birgitte Faster, dels for at antyde deres indbyrdes Slægtskabsforhold, dels som et Udtryk for det personlige, nære Forhold, der sandsynligvis i en Aarrække har været imellem dem. Anne Hardenberg, der var Datter af Corfits Hardenberg til Skjoldemose og Mette Skram Christensdatter, blev tidlig faderløs; om hendes Ungdom vides intet, før hun 1557 nævnes blandt Dronning Dorotheas Jomfruer, og lige til Dronningens

myn frus naade[1] haffuer beffalled meg att skriiffue eder saa mange gode netter tiill, och dett h. n. haffuer retteliig fast lenttes effter eder, siiden y drog fraa h. n. Och kunde y icke tro, saa h. n. haffuer frøtted, att y skulle icke komme offuer, tii werred haffuer altiid werre(!) eder y mod, siiden y drog her fraa. Och for lenges h. n. nu rett fast, før h. n. faar bud fraa eder, tii h. n. for wentter nu huer dag eders bud, som y loffued h. n., att y wiille senne hiid, først gud wiille, att y kom hiem. Och lader h. n. eder bede, att y wiille skriiffue h. n. tiill om aldting, som h. n. tror eder tiill, och om y haffuer latt lese de breffue, som y well wiide. Senner h. n. nu dette bud tiill myn herre[2], for h. n. well wide, huor dett gaar hans n., och skriiffuer intted aned en, att hans n. well skriiffue hi. n. tiill, huor hans n. liider. Myn a. k. farsøster, saa kand ieg aller fuld skriiffue eder tiill, saa meg haffuer lenttes effter eder, siiden y drog her fraa, och maa den almetteste gud wiide, nar ieg nu skall komme eder tiill orde. Och haffuer ieg saa møged att talle mett eder, som ieg icke kunne tenke, men y war her. Den almetteste gud hand belønne eder for ald hulhed och wellgierning, som ieg baade nu, y wor her, och altiid beffiinner aff eder. Feck ieg och eders skriiffuelse, som y seluff skreff meg y Odense, och for mertte y eders skriiffuelse, att y worre icke well tiill pas, huilked gud wed, att ieg haffuer werred retteliig ille tiill freds for. Den almetteste

---

Død i Oktbr. 1571 hørte hun til hendes nærmeste Omgivelser. Dette nære Forhold til Kongehuset blev af indgribende Betydning for Anne Hardenbergs Liv; at hun blev Gjenstand for Frederik II's Elskov og at den unge Konge ønskede at hæve hende op til Thronen, men ikke formaaede at overvinde den Modstand, hans Ønske vakte, og at denne Kjærlighed til Adelsjomfruen i en Aarrække hindrede Kongens Indtræden i ligebyrdigt Ægteskab, har C. F. Bricka paavist i sit Skrift: Kong Frederik II's Ungdomskjærlighed (1873), hvori han med sikker Haand har løftet det Slør, som Aarhundrederne havde kastet over Kongens Kjærlighedshistorie. Først efter Kongens Giftermaal ægtede Anne Hardenberg 1573 Oluf Mouritsen Krognos (jvfr. ovfr. S. 7).

[1] ɔ: Enkedronning Dorothea.

[2] ɔ: Kongen.

gud han sparre och beuorre eder well for siin euiig godhed skyld, att y maa leffue saa lenge, som ieg skall werre y denne bedrøffued werden. Wiille ieg saa gerne bede eder, att y icke wiille for glemme meg mett de bønner, y loffued meg, de, y lesse om morren. Først gud well, eders bud kommer hiid, saa skall ieg senne eder eders naale pude. Feck ieg de x pommerans, som fru Margrette[1] skall haffue, och er hun en nu paa Synnerbore. Dett første hun kommer hiem, da skall hun faa dem. Senne ieg och fru Else[1] de andre x. Wor her en karll y dag och sade for meg, att myn farbroder wor altt affue mett Malmø, och wiille ieg saa gerne bede eder, att y wiille skriiffue meg tiill, om hand monne werre kommen der fraa mett wiile, och om hand beholler dett y Seland[2]. Haffuer ieg och hørtt, att den iydeske och fyńske fanne skulle werre op dragen att komme Iens Wlstan tiill wnd settning[3], saa wiille ieg saa gerne bede eder, att y wiille skriiffue meg tiill, om eders broder[4] er och op dragen, heller hand er y Skone. Myn a. k. farsøster, saa wiille ieg saa gerne bede eder, att y wiille saa well gørre och siige Herløff saa mange gode netter paa myne wene, och skall baade hand och y werre wffor glemtt y myn bøn tiill gud huer dag, ieg staar paa myne ben. Wiille ieg saa gerne bede eder, att y wiill skriiffue meg tiill, huor lenge y tror, dett hand en nu mone bliiffue, før hand løber wd, och for hobes meg, att hand icke kommer saa snartt wd, tii de siige, att dett skyb er icke en nu ferdiig, som hand skall paa[5]. Wiille y och

---

[1] Hvem der menes med Fruerne Margrethe og Else, lader sig næppe afgjøre.

[2] Anne Hardenbergs Farbroder, Rigshofmesteren Hr. Ejler Hardenberg, f. omtr. 1505, havde alt i et Par Aar været i Misgunst hos Kongen; dog først 1565 mistede han Malmøhus Len og Dragsholm Len i Sjælland og afskedigedes snart efter fra sit høje Embede (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 69—73).

[3] Jens Holgersen Ulfstand til Skabersø var Slotsherre paa Baahus, som belejredes af Svenskerne; i April 1565 lovede Kongen ham Undsætning (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 308).

[4] Christoffer Gjøe til Gunderslevholm.

[5] Herluf Trolle løb ud med Flaaden i Maj (jvfr. I. 127).

lade meg wiide, huor y erre tiill pas, och om y kom well offuer Beltt. Er der gaaed vj stenne fraa myn f. n. ien dag, och er der ien saa stor som ien pommerans kern och liige saa danned, och fandtt h. n. slett intted wntt, huilked meg tøkes dett er ett stortt wnner, for ieg haffuer sett saa stor plaffue paa eder der aff. Haffuer ieg ingen tiiden hørtt tiill fru Kirsten[1] siiden. Myn a. k. farsøster, saa well ieg nu och altiid beffalle eder den almetteste, euiig, baremhiertiig gud y wold, hand wnne meg nu gode tiiden fraa eder, att eder maa liide well. Lader Engell och Anne Skram siige eder saa mange gode netter[2]. Skreffued Koling mett hast sker taarsdag[3]. Wiille y iu lade meg wiide, om y wiide noged, ieg kand entten bestelle heller gørre for eder, da skall gud wiide, huor hierttelig gerne ieg well gørred.

Myn a. k. farsøster, lader myn f. n. eder bede, att y wille lade h. n. wiide, om Sunned icke bliiffuer op luck y gen, tii h. n. haffuer hørt, att den, der regerre y Nederlanne, som er keserens wette dater, haffuer haff hiinnes eged bud hus myn herre och raade hans n. att icke skall luke Sunned tiill, tii hun frøtted, att dett motte bekom hans n. ille, att der som han giorded, da torde de drage y gennom mett mack[4]. Och skall dotter Knubertt werre

---

[1] Mon Fru Kirsten Bølle, Jesper Krafses til Basnæs, eller Fru Kirstine Friis, Enke efter Gabriel Gyldenstjerne til Restrup?

[2] Engel Landsberg, en tydsk adelig Jomfru, om hvem intet nærmere vides, og Anne Skram vare begge i Dronning Dorotheas Jomfrukammer, altsaa, ligesom Anne Hardenberg, hvad vi nu vilde kalde Hofdamer. Anne Skram, Datter af Hr. Peder Skram og Elsebe Krabbe, altsaa Anne Hardenbergs Sødskendebarn, ægtede senere Henning Gjøe Andersen til Kjærstrup (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 12).

[3] At nærværende Brev maa henføres til 1564, er paavist af Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 176.

[4] Om Sundets Spærring jvfr. I. 287, hvor det er omtalt, at Sundet først 1565 lukkedes. Ifølge Resen, Frederik II's Krønike S. 105 ankom i Februar 1564 en Gesandt fra Statholderinden i Nederlandene, Carl V's uægte Datter Margrethe af Parma, med Forsikring om, at der ikke derfra skulde ske nogen Tilførsel til Sverige, og med Tilbud om Fredsmægling; Tolderen i Helsingør fik derefter

kommen der fraa och skall siige wnner[1], huor wre de er der for[2]. Der som y ere y Køben haffn, da kunne y well seluff talle mett hannom.

Udskrift: Erliig och welbiurdiig frue Birrette Herløff Troles, myn kerre farsøster, ganske wenliig tiill skreffued.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 174. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 173—76.

Nr. 145. 2. Maj 1564.

Birgitte Bølle til Birgitte Gjøe.

Hun takker Birgitte Gjøe for sidst. Christoffer Gjøe, der er bleven syg, takker for nogle Lægemidler og venter snart at kunne besøge hende i Kjøbenhavn. Jørgen Marsvin er kommen i Besøg paa Gunderslevholm.

Mynn allerkiierste søster, tacker ieg thiig ssaa ganndske gierne, for thw forst ssaa well med mig y gaard[3], och for alt huldhed och gott, ssom thw mig stesse och altiid giort och beuist haffuer, huilckiit ieg alle mynne dage aff alt myn ringe mact will fynndes ganndske godwiligenn till at forskiille och fortenne hus thiig ygenn med alt, huis gott y mynn ringe mact er, och ieg wed at giøre, ther thw

---

19. April Befaling til at lade nederlandske Skibe passere, efter at have taget deres Bepligtelsesbreve (Secher, Forordninger, Recesser osv. 1558—1660 I. 245).

1 Maaske er der efter dette uforstaaelige Ord glemt noget.

2 Professor, Dr. juris Albret Knoppert (jvfr. I. 99) havde Aaret forud i diplomatisk Ærinde været sendt til Nederlandene (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 I. 626); i Maj 1564 var han igjen i Flandern og sagdes at forhandle med Prindsen af Oranien (Weiss, Les papiers d'ètat du Cardinal de Granvelle VII. 630).

3 Birgitte Bølle har vel besøgt Birgitte Gjøe paa Herlufsholm. Birgitte Gjøes Halvbroder, den ved sin Rigdom, men næppe ved sin Personlighed, mærkelige Christoffer Gjøe til Gunderslevholm, Aunsbjerg, Orebygaard m. m., † 23. April 1584, var gift med Birgitte Bølle Eriksdatter, f. omtr. 1532, † 1595 (Bricka, Dansk biogr. Lex. III. 322; VI. 61 f.).

kannd haffue erre, thennste och gott aff och werre thennt med, ssom ieg thiig, mynn kiere ssøster, well thiist plichtiig er, och thw aldry skaldt haffue thuill opo, mer enn ieg hagde liigit wnder hiertit med thiig, ssaa sanct(!) hielpe mig gud. Mynn allerkiierste søster, kannd ieg aldry fuld klaage thiig, ssaa haart siugenn haffuer holldit thinn broder y dag, och thog hund hannom y mariis mellem klackenn thriød och fiire med kuld, och slap hund hannom, thenn thiid klackenn waar siiyff, med kuld och thog hanom med hede och holler honom enn nw rettliigen haartt. Mynn allerkierste søster, laader Chriistoffer tackee thiig ssaa ganndske giernne for thinn ackouit och kanille wannd och pollffuer, thw ssenndee honom, och befrøchter hannd ssiig, at hannd skaldt icke komme thiig til ors, menn thw eest hiemme, menn bliiffuer thett nagiit beder med hanom, thaa wiill hannd wiist nest guds hielp komme till Kiøbenhaffnn enn ganngs yngenn sønndag. Gud almegtiiste thaa wnde mig thenn glede, att hannd matte ssnart och wel foruinde thett. Mynn allerkierste søster, beder ieg thiig giernne, atthw wille byude mig till, om thw haffue fott nagenn bud fraa Herloff[1]. Mynn aller kieriste søster, wil ieg nw icke wiidry bemøde thig med thenne mynn kartte schriiffuelsse eller forbyude mig[2] ymod thiig, menn skald thw alle mynn dage fynnde mig for thinn hulle søster, ther thw icke skaldt haffue thuil opo, ther ssaa hulleligen och giernne wiill giøre alt, huis thw kannd haffue gott aff och werre thennt med ssom for mynn søster Kiisten[3], thett kiennde gud almegtiiste, thenn ieg nw och til euiig tiid wiill haffue thiig befalenndis. Och ønske Chriistoffer och Iorgenn Marssuin[4] och ieg thiig

---

[1] Herluf var ved denne Tid beskjæftiget med Udrustningen af Flaaden, med hvilken han 10. Maj løb ud fra Kjøbenhavn (s. I. 127).

[2] Ligesom Udtrykket «at byde en til» betyder at skrive en noget til, underrette en om noget, saaledes maa Udtrykket «at forbyde sig imod en» vistnok forklares som at plage en med overvættes Skriveri.

[3] Kirsten Bølle, f. 1530, † 1604, gift med Jesper Krafse til Basnæs (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 151).

[4] Gift med Birgitte og Christoffer Gjøes Søsterdatter, Karen Gyldenstjerne (jvfr. ovfr. S. 29).

och Kiistenn Wrne [1] mange c[m] guode netter. Ex Gundersloff-holm thenn ij may anno dominy 1564.

Biirithe Bølle.

Myn [2] a. k. h. s., reth som ieg kom hym, saa kom Iøren Morsuyn, och kand du alldry tro, saa ured han syger Helle-uyg er paa ham [3], och lader han gerne bed deg, du uyllth hau ham ufor teng, for han eck komer tyll deg, dy han skall inor(!) uer i Køunhafn, hans for lof er ick lenge [4], och d[r]aur hand iaten tyll Brentued.

Udskrift: Erliig, welbyurdiig frw, frw Biirithe Herloff Trolliis tiill Herloffholm, mynn kiere søster ganndske wel-wiligenn thiillschriiffuit. 1564.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 40.

Nr. 146. 1. Juni 1564.

Birgitte Bølle til Birgitte Gjøe.

Hun takker for Birgitte Gjøes Venlighed mod hende og hendes Mand under deres Besøg hos hende samt for en Gave og beder hende snart aflægge Besøg paa Gunderslevholm. Hun ønsker, at Christoffer Gjøe maa kunne blive hjemme endnu en Tid. Hertug Adolf af Gottorp er kommen til Sorø.

Mynn allerkieriiste søster, kannd iegh diig aldriig nock-som fuld tacke for altt huldhedt och gott och nu y sønnder-liighedt for thynn guode schriiffuelsse och nye thiende, och for dw forst saa well medt thynn broder och migh, nu wy ware hoess diig, huilckiitt dw alle mynne dage

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 40.
[2] Efterskriften er egenhændig.
[3] Fru Helvig Gjøe, Enke efter Otte Gyldenstjerne og Svigermoder til Jørgen Marsvin (jvfr. ovfr. S. 28).
[4] Han har vel haft Orlov fra Krigstjenesten.

skaltt finde miig for thynn hulle søster aff ald min rinnge mact gannds ke guodwilliig tiill atth giøre altt, huess iegh wiidt atth giøre, der thw kanndt haffue gott aff och were thienntt met, som iegh bekiennder, mynn kiere søster, att were diigh diisplictiig, och dw aldriig skaltt haffue thuiffuell paa, saa lennge iegh leffuer, mere ennd iegh haffde liiggiitt wnnder hierttiitt med diigh, saa sanndtt hielpe mig gud. Mynn allerkieriiste søster, betacker ieg diig och saa gannske giernne for thynne rwe forhanndt[1], thw ssennde migh och gafft migh, och kanndt ieg aldriig fuldschriiffue diigh thiill, saa retteliig kiertt som thy ere mig kommenn, och saa rett well som mig behager thennom. Gudt almte belønne diig thett medt altt anndiitt hulldhedt och gott, som thw migh saa manngfolligenn bewiiser, huilckitt iegh well maa bekiennde icke atth wiide att forskylle hoess diigh wdy nogenn maade. Mynn allerkieriiste søster, ere baade Chriistoffers och mynn gannske wennliige bønn tiill diigh, att thw wiille well giøre och haffue thenn wmage och komme tiill oss enn ganng ynndenn sønndag, ennthenn y morgenn eller paa løffuerdagh, huilckenn dagh thiig sielff er beleyliigist, da skalthw were oss retteliig well kommenn, som thiig bør atth were, och giøre oss enn stor thienist och welgiernning der medt. Och wiille wy enn anndenn thiidt giernne komme tøssuer[2] tiill diig ygienn, dersom dw kanndt haffue gott der aff. Mynn allerkieriiste søster, wiill iegh nu icke wiider opholde diigh medt thenne mynn ringe schriiffuelse eller forbiude migh emodt thiigh, menn skalthw alle myne dage finde migh, som thiig bør atth finde thynn hulle søster, ther dw icke skaltt haffue thuiffuell paa, der io guoduilliigenn och giernne althiidt wiill giøre alt, huess ieg wiidt att giøre, der dw kanndt haffue gott aff och were thienntt medt, thett kiennde gudt almte, thenn iegh nu och altiidt wiill haffue diigh beffallindis. Och ønnsker Chriistoffer

---

[1] ɔ: Manchetter.

[2] ɔ: to Gange.

och iegh diigh och thynne iomfruer och herremendt mannge thwsindt guode netter. Ex Gundersløffhollm torsdagenn effter trinitatis sønndag anno dominj 1564.

Beriitte Bølle.

Myn[1] a. k. h. søster, kom nu uysth, som ieg tror deg tyll, tyll dyn bror och meg, dy du kanth icke tro, saa fasth meg lenges efter deg. Och er uorth bod icke end nu komen fra Køunhafn, men uente uy ded idag. Ded første ded komer, saa uyll yeg sckryu deg tyll. Gud gyu, hand haur gode tyner, ath ded brøllop uar opseth, ath Chrestof uar hyme mag(!) lenger. Och kere søster, gyur ieg deg gansck uenlygen tyll kend, ath hersyg Ollof kom aaur igaar och dro tyll Sor iates[2], och uar Esckell Gøye[3] met hans naa[4]. Myn a. k. h. s., sender ieg deg nu den tyr ieg laaued deg, gud gyue deg behaued den(?), da uar ded meg reth kerth och degh reth gerne onth.

Udskrift: Erliig och welbiurdiigh frue, frue Beriitte Herluff Trollis thiill Herluffsholm, mynn kiere søster, ganndske welwiilliigenn thiilschreffuitt.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 176.

---

[1] Efterskriften er egenhændig.

[2] Kongens Farbroder, Hertug Adolf af Gottorp, hvis Ankomst var ventet strax efter Pintse (21. Maj), i hvilken Anledning der 19. Maj udgik Kongebreve til Peder Bille, Abbederne af Ringsted og Sorø, Prioren af Antvorskov og Borgmesteren i Korsør om at holde Vogne til Rede til hans Befordring (Tegn. ov. alle Lande VIII. 25). Maaske er det Hertugens Bryllup, der sigtes til i Brevet; det fandt Sted i Decbr. s. A., da han efter adskillige frugtesløse Frierier ægtede Christine af Hessen (Bricka, Dansk biogr. Lex. I. 111).

[3] Eskild Gjøe Henriksen til Skjørringe.

[4] ɔ: Naade.

Nr. 147. 19. Oktbr. 1564.

Christian Machabæus til Birgitte Gjøe.

Han trøster Birgitte Gjøe i hendes Bekymring over Herluf Trolles Fraværelse i Krigen.

Efther thij att bestandig oc rettskaffen wenskabe (welburdig frue), som beginder ther aff, att meniskerne kommer offer eens vdj theris seder oc idrett, oc forøgis oc rodfestis vdj welgier[n]inger oc thienstagtighed, kan saa begifue sig emellem them, som huercken er blodis foruant eller besuagrit sammens, att hun kan ware ind till theris vderste, huo skall tha icke acthe thend goduillighed att werre megit fastere oc waragtegere, som enthen foreldre haffer till theris born, eller vdj bornen skinner mod foreldrene, eller oc saa thend, som vdj ectefolck optennis, saa att the met hefftiger oc (!) hiertelagh ellsker thennom, som y saa maade er sig tillføigit, end sig self, oc agther strax theris lycke oc welkor att werre syne egne. Oc thet er icke thvivill, att gud io haffer slig hiertelag y menniskens sind inplantid, att wij maa forstaa, huor inderlig gud elsker sin enborne søn, wor herre Iesum Christum, oc then christen kijrcke, for huilcken hand wijlle lade syn søn, som handt haffuer synderliger kier, dø oc tolle hor pine, paa thet att hun matte befriess fraa euig fordømelse. Mens thette hafuer hedningerne icke kundit offerweye, huilcke som vden gudz kundskaff mett blind kierlighed oc vden alld lempe oc maade haffuer ellsket therris wenner oc foruanthe, lige som wij lese, Nisum att haffue met vlempelig kierlighed elst Eurialum[1], Gracchum Corneliam[2], Porciam Brutum[3], saa att therris lijf haffuer

---

[1] Nisus og Euryalus vare to Trojanere, som fulgte Æneas paa hans Omflakken og viste et opofrende Venskab for hinanden, hvorom Vergil fortæller i Æneiden V. 294 ff., IX. 176 f.

[2] Cicero har (De divinatione I. 36) en Fortælling om, at Gracchernes Fader en Gang i sit Hus opdagede to Slanger; nogle Haruspices, som han i sin Forfærdelse tilkaldte, erklærede, at, hvis han slap Hanslangen løs, skulde hans Hustru Cornelia snart dø, men hvis han lod Hunslangen gaa, vilde han selv dø med det første; han valgte da det sidste og døde ogsaa snart efter.

[3] Catos Datter Porcia fulgte efter Slaget ved Philippi sin Ægtefælle Brutus i Døden.

verret thennom kierrere end therris eigit. Man skall allige-uell icke beblande thenne naturlige oc retsindige ellskelighed mett the vtilborlige oc vdstadige losagtighedz indskydelser, mett huilcke Biblis[1] till sin egen broder wor betagen met(!) oc brende vdy, thij att saadanne vstadige optendelser er thuert emod guds hellige low, oc gud pleyer slyg løsach-tighed grummeligen att straffe, lige som hand met sijndfloden straffte then gandzske meniskens kion for skiorleffnit, item lod Sodoma oc Gomorrha met ild oc suagell affbrende y grundt for horeri skyld. Oc guds low siger: huert thet lijff, som bedriffuer slig weyrstigelighed, skal ødeleggis. Mens thende høffuiske oc retsindige kierlighed, som paa græske kalldis *στοργαὶ φύσικαι* ɔ: naturlig hiertelag, roser gudt sellf, oc er thet vmugeligt, att saadande gudfrøctige affecther kunde vdpluckis, vden rudzs(!) natur er slet for-uent oc forderuet, som propheten Esa. siger: Mun en quinde kunde forgietthe sit speede barn etc.[2] Disligiste gijffuer Salomons dom tiillkiende, huor hefftig thende naturlig affect er vdj een rettsindig natur. Huat brendendis oc trofast kierlighed warre emellom Dauid oc Ionathan! Abigaill oc saa fordagtingit[3] hin vstadige oc daarlige Naball hoss Dauid, att han icke skullie yhielslais, for thet att hand warre hinnes hosbond.[4] Item læser wij en herlig historie om en hertog-inde, som warre hartoge Guelfus hustrw, huylken keyseren haffde lang tijd belagd paa hans slott oc paa sisten nød hanum till att opgiffuit. Tha gaff hand hertoginnen oc andre edell fruer frij leide att gaa ther vdaff oc tage mett thenum saa megit, the kunde berre paa theris ryg. Ther thog then edle furstinde oc fruer icke guld eller direbar stene, mens theris kierre hosbonder oc born paa

---

[1] Byblis var Datter af Miletus; de gamle skildre snart hende forfølgende sin Broder Caunus med sin Elskov (saal. Ovid, Metamorphoses IX. 446 ff.), snart ham efterstræbende hende.

[2] Esaias XLIX. 15.

[3] ɔ: taget i Beskyttelse.

[4] 1. Samuels Bog XXV.

theris ryg, oc y saa maade thennom befride.[1] Thet er en kongelig dyd oc rett welbyrdig hiertelag, vdi huilken mand kand thene affectis vdspring oc oprindelse beskue. Welbyrdig frue, thette opregnir ieg therfor, att ieg kand beuise thend ellskelighed, som foreldre hafuer emod bornen, oc bornen emod foreldrene, wenner emod wenner, oc ectefolck emod huer anden, att werre sømelig oc gud behagelig, disligest att then hiertelag, ether eddelhed haffuer emod welbijrdig, beskieden oc hogforstandig mand her Herluff Trolle, eder kierre hosbon, myn gunstige herre, att werre gud tacknemmelig oc welbehagelig. Mens epthertj thette ether gudfrigtige oc gode hiertelag siunis att werre saa hefftig vdj hans frauerrelse, oc sorig, omhou oc lengelsse efther hanum lader sig see daglig io mer oc mer att forøgis, wijlle ieg ethers edlehed nogne trostlige steder vdaff sckriften tijllscrifue, huilke, naar y thenum offerløbe, skulle y kunde forskrijffue ethers bedrøffuelse oc omhou en wiss maade; bedendis, att y thene ringe thienste, som kommer aff ith tacknemmelig hierte, wille gunstelige thage till tacke. Gudt er ner tijllstede hoss alle the, som er flittige vdi theris kald, oc hand thenom velsigner oc lycsalige gior alle theris gierninger, mens the, som skiøtter andit, end thenum børe, thennum will hand alluarlige straffe. Saa warre hand hosse(!) Abraham, Moyse, Gedeone, Dauid, ther hand stride, oc thennum vnderlige och well beuarit, oc hafuer aldrig forlatt nogen, som forlod sig paa hanum. Constantinus Magnus, then gudfryctig keiser, ther hand vd drog mett syne krigis folck emod thend vgudelig tyran Maxentium, gaff gudt hanum it vist seygirs tegen vdaff himmelen, paa thet hand des bestandiger skulle were vdj sit rette kald, oc icke fructhe syn modstanders magt oc woldt, thij der obenbaredis hanum it røtt blodig kors, y huicket thisse bogstafue ware schreffne: ἐν τουτῳ νίκα ɔ: her vdi skallt thow faa seyger. Saa er gud

---

[1] Sagnet fortæller, at Kejser Conrad III, da han havde overvundet Welf VI, tilstod Kvinderne i Weinsberg fri Bortgang med deres kjæreste Smykker, og at disse da bare deres Mænd ud af Byen.

stetze hoss sine, naar the vdretthe, huad theris kald tijl-
hører, mens hand straffuer thenom, som enthen ere for-
sømelige vdj theris kaldt som Saull, eller och beuarer sig
mett andre theris bestijlling. Saa thuiviller ieg icke, att gud
vill io vdj sine tijd bethale thenum, som er orsage tijll
thenne skadelige oc blodige krig. Ethers kierre hosbonde,
min gunstige herre, som nu mett flijtt oc troskab vdretther,
huess handt er rettelige tillkallid oc hanum befalid er, oc
flitter sig epther att nederlegge thend ild, som aff andre er
optendt, hanum wed ieg vist, att gud will beskytte oc beuare.
Oc saam Moyses sagde: herre, led oss icke vd aff thene
sted, vden thu gor for oss, saa befaler hand sig herren och
blifuer frij fraa alt fare, saa lenge som gud gor for hanum,
huickit then xc psal. forklarer: huo som sig forlader paa
then allerhogestis hielp, hand blifuer y himelens guds be-
skyttelsse etc. Saa epthertj hand er aff gud beuarit, vdretter
hand diss dristiger, huad som hører till hans kaldt, icke
allene thet ganske rige tijll store nytthe oc gafuen, mens
oc saa att hans naffuens ryckte, som her tiill hafuer verit
høgt berømpt, skall mett pris oc ære vdrobis aff alle hans
eptherkomere. Saadan hans ære siunis y att fortryde, om
y saa bredrøfuer(!) eder for hans fraawerrelse, att y mett graade
oc formanelse wiille hanum tillbage fordere, lijge som Nico-
medes ner haffde mett sin graad igen kallit Neoptolemum,
ther hand begynte nogit synderligt[1]. Saadan hans pris och
ære, som ethers kierre hosbonde, min gunstige herre, mett
sin stircke oc mandum indlegger, skulle y werre dellagtig
vdj, oc the, som hanum enthen vdaff slegt, suager skab
eller wenskabe foruant er, skulle huer faa syn deell ther aff.
Oc ieg skall legge winde paa, saa witt gud mig forlener
sundhed oc forstand, att thenne hans ypperlig naffuen kun-
dighed skall bethegnis mett en euig seyger. Och effthertj

---

[1] Nicomedes er sikkert en Fejlskrift for Lycomedes, der med sine Taarer søgte at hindre sin Dattersøn Neoptolemus' Bortdragen til Troja, der sagdes ikke at kunne indtages, naar han ikke var med i Kampen (Cicero, Laelius 75).

the gudfrøctigis bønner bryder giennum hiemmelen, oc aldrig kommer forgieffis tilbage, maa mandt uden thuivill forlade sig till, att ethers kierre hosbonde, som then gandske christen kirke her vdj rijgit stetze gud befaler, at hand io er frij fra allt vlycke oc ont, doch att faren forøgis, paa thet att flitighed vdj wor bønner skall oc forøgis! Faren y sig self er obenbare, som hun both eder oc flere gantz hart thuinger, mens mand skall saa ramme maade ther vdy, att vor hierte icke skall forsmectis aff sorgen, eller fyrigheden tijll att bede skall forkølis vdj oss. Epthertj tha gud er mett hanum y hans rette kald, oc hand er gud befalit mett monge christines bønner, paa thet handt kunde sund oc glad mett seiger og triumph beprydit hiem komme, tha forlader alt eder sorg oc bedrøuelig angist, oc mett then ganske christen kircke befaler hanum gud, huilcken skall beskerme oc beskutte hannum bode fra verselige och aandelige fiender. Eder gud befalendis, oc fortencker icke min dristicthed. Then 19 octob. 1564.

Eders for alltijdt
Christian Machabæus.[1]

Udskrift: Erliig oc [*welbyrdig frue, fru Berette Gøye*] her Herloff T[*rollis*] . . . . . gunstige fru . . . . . .[2]

Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Machabæus). — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 573—77.

---

[1] Christian Machabæus Alpinas, f. 25. Decbr. 1541, havde som Student staaet i Forhold til Herluf Trolle, der benyttede ham til at afskrive historiske Dokumenter, var 1565—67 Professor ved Universitetet, senere Læsemester i Sorø, 1583 Abbed og Forstander for Ringsted Kloster, 1586 Forstander for Sorø Skole, † 10. Septbr. 1598; han var gift med en adelig Jomfru, Kirstine Gagge, og blev selv 1580 adlet. Som Professor udgav han 1566 en latinsk Mindetale over Herluf Trolle (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 584 ff.). Af Birgitte Gjøes Regnskabsbog for 1567 ses, at hun har understøttet ham (Ny kirkehistoriske Samlinger VI. 169).

[2] Halvdelen af Bladet er afrevet.

Nr. 148. 20. Decbr. 1564.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Han takker Birgitte Gjøe for hendes Breve og for hendes Besørgelse af Breve for ham. Han er ret rask, men der er stor Dødelighed i Aarhus og Randers. Han drager nu til Kongen og haaber at komme til Skaane; siden vil han besøge Fru Birgitte. Stemningen i Jylland er for Fred. Han har ikke talt med Kongen, men har overtænkt, hvad han vil svare paa Kongens mulige Tiltale. Udtaler sin Hengivenhed for Herluf Trolle. Sender en Kjælderdreng til Herlufsholm med Anmodning om, at han maa blive der indtil videre.

Mynn alder kiereste morssøster, iegh wiill nu icke mett lanng tackssiellsse bemøie etther wdj denne min korthe schriiffuelsse, menn paadett korteste beslluth wiill iegh mins tiid finndis etther saa tro wiilligenn atth tiienne, som y kunde were min egenn moder, mett alld hørssum wnder danigh wiillighedtth, saa sannth migh gud hielpe etc. etc. Min alder kiereste morssøster, iegh haffuer nu fanngith iiij etthers breffue, siidenn y schreff migh tiill mett min kaarll Peder, och tacker etther paa dett allder hulldeste for etthers gode menning, iegh wdj denum alle formercker, mett denn wmaage, y haffue mett bud tiill Brennthwed och om denn kaarll fraa Chriistoffer Monssenn.[1] Iegh kannd innted schriiffue att fortiennett, menn troer wiist, att willigenn schall were hulldeligenn for Herluff och etther wspaarth mett alld tiill børlig wiilighedtt och synnderliig wdj allth mett denn store wmaage, y alltiid haffue mett mine breue att forskiicke tiill denn bronsuigiske kremer. Dett mett allth mere wiillde bliue for lanngth att schriiffue, menn schall tiillfinndellssenn bliue wfforglempth etc[2]. Iegh haffuer nu afferdett mit bud mett etthers breff tiill fru Kirstenn Gabriiels[3] och selluff schreffuett hinde [*ti*]ll. Y ere begierenndis, min alder k. m., att wiille wiide om min suaghedtt, daa er ieg nu rett well tiill paas, des gud loff haffue. Dij fatige follck, y bemellder,

---

1 Formodentlig Christoffer Mogensen Hardingmand (jvfr. I. 273).
2 Meningen er vistnok, at han ikke skal glemme at gjengjælde Herlufs og Birgittes Venlighed.
3 Kirstine Friis, Gabriel Gyldenstjernes Enke (s. ovfr. S. 26).

schulle bliue wfforglempth. Dett begynnder att dø flux her wdj disse kiøbsteder Aars och Raannders[1], denn almectigeste gud naadeliigenn auuende sin faadellig heffnn och werede, som woss paa hennger wdj saa mange maade for synndenn schylld. Iegh ackter mig nu aff wdj daag tiill min herre, och hobis strax att fannge lou att draage ouer tiill Schonne[2], menn der som dett forhaallett siig nogit, att iegh bleff wdj Nyboriig, schulle i strax faa mynn schriiffuelsse. Ieg wiill nu nest guds hielp giørett till ennde mett Holger[3], for ieg draager ouer, om hannd nogennlunnde wiill. Y schulle wiist spøre, att skyldenn icke schall finndis hoss mig. Siden wiill ieg strax besøge etther, iegh haffuer, saasannth mig gud hielp, lenngst epther etther aff hiarted etc. M. a. k. m., iegh beder etther, att der som der komer nogenn bud fraa Schone, att i haade wiilld haffth denn wmaage och wiist denum tiill Nybore tiill mig, att dij icke draage att Kallenngbore. Ieg wiill nest guds hielp icke tøue der lennge mett min wiille, menn dett første iegh hauer bestilet mine erernnde, wiill ieg begiere forlou, tij ieg icke giernne wiillde were der lennge for aarsaage, som ieg wiill siige etther. Ieg kannd icke skriiffue etther nogenne synnderlige tiidennde her fraa lanndit, anndith ennd dij begieret och giernne fred, om gud wiillde wnnde wosseth etc. Y ere begierenndis att wiide, om min herre tallde mett mig om nogith, daa maa y, kiere morssøster, wiide, att ieg kom hanns naade inted tiill ors, menn dersom hanns naade taaler om nogith, daa haffuer ieg allth betennckth, huaad ieg wiill suaare[4].

---

[1] Den store Dødelighed skyldtes de pestagtige Sygdomme, som i Krigsaarene og særlig stærkt paa denne Tid hjemsøgte Danmark (Mansa, Bidrag til Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Hist. i Danmark S. 192 ff.).

[2] Nemlig for at deltage i Krigen.

[3] Holger Rosenkrantz Ottesen til Boller, der havde haft Oluf Mouritsens Søster Mette († 26. Septbr. 1558) til Ægte og som hvis Arving han deltog i Skiftet efter Oluf Mouritsens Moder Elline Gjøe, der var død 1563 (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 23).

[4] Om Oluf Mouritsens Forhold til Kongen, hans Medbejler til Anne Hardenberg, se Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 116 ff.;

Ieg wiill nu icke lennger opholde etther mett denne min schriiffuelsse ellder wiider forbye mig mod etther, menn ieg er och will were etther som enn sønn och som gud alldrj anndennledis wiill finndis for Herluff och etther ellder att giue aarsaage tiill nogett anndith, dett kiennde denn almectigeste gud, denn ieg wiill paadett troligeste haue etther mett langwaarenndis løgsalighed, sundhed, glede och well faarth høgeligenn mett alle hanns hellige enngelle beffalendis, hannd wnnde mig all tiid att spøre och finnde etther helbred, sund och glad. Schall ingenn mands personn elder nogenn menische were kierer end mig nest Herluff, der forlader etther wiist tiill, och mett enn gudfrøcktig bønn for etther nu synnderlig wdj denne faarllige tiid, hiulckett(!) mig well er fornøden att bede for etther, att ieg icke sullde(!) saune ether, den iegh mest och faast forlaader mig tiill for ale. Gud opholde etther mig tiill største bestannd och maannge tiill trøst etc. Iegh ynnsker alle etthers iomffruer mannge godennether och iomfru Beriite[1] synnderlig wfforglempt, och beder ett[her], att i wiille tacke hinnd for hinndis schriiffuelsse. Waar mig nu icke tiidenn saa korth, att ieg schullde saa snart au gaarde, schullde hinndis schriiffuelsse icke were tiill forgeues, menn hun skal doch mett dett første fannge min skriifwellsse. Nu denn almectigeste gud wnnde woss, m. a. k. h. m., att finndis helbred och glad. Datum Klausholm denn 20 daag desember aar 1564.

Iegh draager her fraa gaardenn wdj dag och paa weienn tiill min herre. Gud kiennde, ieg hade well behoff att were her och finnderett møgith wdj willde rede mett allt etc. M. a. k. m., ieg sennder enn drenng tiill Herluffsholm, att y haade wiilld wnth hanum att were der, tiill ieg kom diid, men der som dett forlengedesse siig, att ieg icke kom, daa schall hannd kome tiill mig, ieg haffuer tagett hanum an tiill enn kiellder drenng, tij ieg wiill bruge den, ieg haff-

---

hans sidste Møde med Kongen havde maaske funden Sted ved Herredagen i Nyborg i Begyndelsen af Decbr. (anf. St.).

[1] Birgitte Rosenkrantz, der opdroges hos Birgitte Gjøe (jvfr. ovfr. S. 40).

uer, tiill nogit anndit. Bedenndis paa dett wennligeste, att dett maa were wfortenckt, tij ieg haffuer nu ingenn sted, att ieg kand sennde hanum, for ieg seluff komer. Ieg schamer mig, att ieg mett saa møgit besuerer etther.

Olluff Moriissen.

Mith breff, som i schriiffue, att y wiille foruaare fordichtenn[1], tacker ieg ett[her] for, bedenndis, att dett mote legis wdj enn aff etthers daglige bøger, att i icke schullde gleme stilen, ellder paa schollenn, att etther wnge aadell kunde lere nogenn schickelighedtt.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXII. 38. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 179—83.

Nr. 149. 7. Aug. 1565.

Mogens Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Han sender et Brev fra sin Datter Else angaaende en Guldkjæde, som Fru Kirstine Friis var hende skyldig, men som hun ikke har faaet, og udbeder sig Fru Birgittes Raad. Kongen er misfornøjet med Skibshøvedsmændene.

Kere Beritte, nest søsken barn[2] oc bcsiinderligen ganske gode oc fortroede wen, gud vnde teg liicke oc sundhedt oc meg tet lenge tyl teg at høre oc spørig. Kand ieg teg tet wenligen icke fordiille, at ieg har fanget myn datter Elsses[3] schryffelsse, som ieg nu sender teg, oc beder teg, tu wylt holle meg tette tyl gode oc delle tynne gode rod tyl meg. Tet wor triihundert daller, ieg lod Kyrstyn

---

[1] ɔ: fordækt, skjult.

[2] Mogens Gyldenstjernes Udtryk er ikke ganske korrekt, idet han var Næstsødskendebarn til Birgitte Gjøes Fader.

[3] Else Gyldenstjerne, siden gift med Hans Pedersen Basse til Foss og Semb (jvfr. I. 151).

beholle for nogen rentte, at Gaberiel bleff meg skillig[1] for nogene rentte(!) etc., ter wylle hun gyffue hender en kede for pa tuhundert vnggerske giillen. Nu forstar ieg pa Elsses schryffuelsse, hun har inttet fanget ter af, sa troer ieg wel, hun gør icke helder her eptter, huylcket ieg icke kand forlade oc gyffue teg tyl kende oc kere myne wonde for teg etc., kere Beritte, tu oc wel forstander af hendis schryffelsse om ten hushollyng, at hwn wore gierne ter fra ten tienste, oc ieg wyd icke, huor lunde ieg kand komme ter tyl met lempe[2]. Nu komer ieg tyl teg om rad oc beder teg, tu wyl scryffue meg tydt betiicke[3] tyl, huorlunde ieg best kand komme ther hen met vfortencht etc. Kere Beritte, ieg forlader meg tyl teg for nogen anden, ter for gyffuer ieg myn leglighet tyl kende oc beder teg, attu vdy ingen del fortencher meg, oc tu wylt sende meg Elsses breff igen, første du sender nogene tyne bud hyt vd. Inttet siinderligt er her nu, end k. mt. er inttet tyl fryds met dy skybshøsmend, dy haffue lade taget ters ameral bort etc.[4]. Kere Beritte, wydstu nogen del, som ieg kand tiene teg met, da biud altyd ouer meg sa rundeligen som ouer nogen wen, tu haffuer, tu tørst ingen twyffuel haffue pa meg, i meden ieg leuer. Oc wyl nu icke lender vmage teg met myn scryffelsse. Wyl nu och altydt haffue teg vdj ten aldmechttigestes guds beskermelsse sund oc sallig befallet. Ex Københaun ten 7 dag augusty ano 65.

Mognus Giildenstiern
tyl Stierneholm, ritter.

---

[1] Kirstine Friis, Enke efter Mogens Gyldenstjernes Broder Gabriel Gyldenstjerne til Restrup, var afgaaet ved Døden 16. Maj 1565 (jvfr. ovfr. S. 26).

[2] Else Gyldenstjerne synes at have været i Huset hos Fru Kirstine Friis paa Restrup og er vel saa vedbleven efter hendes Død at bo paa Gaarden, indtil Skiftet efter den barnløse Frue kunde finde Sted.

[3] ɔ: Tykke, Betænkende, Mening.

[4] Han sigter her til Kongens let forstaaelige Uvillie mod de Skibshøvedsmænd, der i Slaget mellem Bornholm og Nydyb den 7. Juli havde undladt at yde Otte Rud, der efter Herluf Trolles Død var Flaadens Admiral, den fornødne Bistand i Kampen, der endte med

Udskrift: Erlig oc welbiurddiig frue, fru Beritte Gøye til Herluffholm, myn kere nest søskenbarn, gans wenligen tyl egen hande.

Egenhænd. Orig. med to Segl i Rigsark., Adelsbreve XXV. 194.

Nr. 150. 8. Aug. 1565.

Mogens Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Han sender hende et Brev fra sin Datter Sibylle. Fortæller om Krigsbegivenhederne, Opbrændingen af Gammel Lødøse m. m. Borggreven af Dohna og Otte Gjøe ere saarede.

Kere Beritte, nest søsken barn oc fortroede ganske gode wen, tyn sundhet, liicke oc welfart er meg altydt ker tyl teg at høre oc spørige, oc ieg(!) ieg teg gans wenligen tyl kende, at Sybelles[1] breff er meg i dag tyl hande kommen, som ieg nu sender teg, ter af tu selluff kand forfare hends leglighet. Oc første tu sender bud hyt vd, sa sent meg breffuit igen. Ten ionffru(!), som teg har tylskryffuit, har icke set nøiwe tyl etc.. Kere Berit, fortench meget[2] icke, at ieg nu sa kortligen schryffuer teg tyl, ieg wyd inttet siinderligt ellers, end ieg i gar scryffuit har. Wort krygs folck for Elsborig er draget nedt tyl Wardbierig igen[3]. Dy brende Gamel Løsse oc tet store skyb[4], ter stod, ten 29 dag iully, droge sa wyd en 3 eller 4 mylle ind i landit oc brende 2 af her Gøstes[5] sæde garde oc wyd 400 eller 500

Otte Ruds Tilfangetagelse (Garde, Den dansk-norske Sømagts Hist. 1535—1700 S. 75 f.).

[1] Om Sibylle Gyldenstjerne s. ovfr. S. 31.

[2] ɔ: mig det.

[3] I Slutningen af Maj rykkede Daniel Rantzau op over Varberg til Elfsborg, hvor han var ved Midten af Juni; derfra gjorde han et Tog ind i Sverige og, efter at have forstærket Elfsborgs Besætning, lagde han sig for Varberg (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 310 f.).

[4] Det store Skib, som laa ved Gammel Lødøse, havde Kong Erik nylig ladet bygge og givet Navnet «Trods Danmark» (Anf. St.).

[5] Hr. Gustaf Olofsson Stenbock.

bunde garde. Dy suenske wylle icke sla, haltte skarmiitzel. Ter bleff ten her van Dun[1] skot i syt lar, en af harttug Alluffs[2] enspender bleff død, ellers 10 elle[r] 15 af wore hageskiitte. Dy pa hyn syde fynge oc naget met pa aftoget. Et forfløffuet lod har slaget Otte Gøye[3] noget pa syn hand, tet skader hanum inttet, huylket ieg icke wylle forlade oc gyffue teg tyl kende. Oc [ter] ieg kand tiene teg, fynder tu meg for tynd wylle hulde wen, tet wyd gud, som ieg met tydt ganske hus wyl haffue befallet. Ex Køben haun ten 8 dag augusty 1565.

Mogens Gildenstiern
tyl Stierneholm, ritter.

Udskrift: Fru Beritte Goye, myn kere slecht, gans wenligen tyl egen hande.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXVII. 146.

Nr. 151. 20. Aug. 1565.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun udtaler sin Beklagelse over, at flere Adelsmænd ere komne i Ugunst hos Kongen for deres Adfærd i et Søslag; især gjør det hende og Peder Skram ondt for Vincens Juel, hvem Herluf Trolle altid gav et godt Lov, hvorfor de bede hende gjøre, hvad hun kan, for at formindske Kongens Vrede imod ham. Fjenden ligger for Falkenberg; den danske Konges tydske Lejetropper røve og plyndre paa det grusomste og ere ganske ustyrlige, saa Kommissærerne have ingen Magt over dem. Sender hende et Brev.

---

[1] Borggreve Christoffer von Dohna, f. 1540, Broder til den I. 102 omtalte Heinrich v. Dohna, gik tilligemed sin Broder Frederik i dansk Tjeneste og var efter Daniel Rantzaus Fald endog øverste Feltherre, † 1584 som Rigsraad (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 95, 98).

[2] Hertug Adolf af Gottorp.

[3] Otte Gjøe, Søn af Fru Birgittes Helbroder Albrecht Gjøe til Krænkerup og Anne Rosenkrantz, døde 23. Oktbr. 1566 af de Saar, han fik ved Elfsborg (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 583 f.); jvfr. ndfr. Elsebe Krabbes Brev af 24. Oktbr. 1566.

Ihs.

Hiertte kere søster, gud alldmectigiste mett sin heliganddes naade were oc bliffue deg alltyd neruerindes oc deg trøste oc husualle i alld dyn anlegende nød oc saarig oc deg beuare for alle dynne fiender, bode synligenn oc vsynlige etc. Nest alle tilbørlige tacksygelsse for alltt gott, huilckett ieg i myn tid icke well haffue forgett, om ieg vdi nogne maade kand ted forskylle etc., da giiffwer ieg teg ganske kn att wede, att tu icke kand tro, saa rett ontt dett gør her Peder oc meg, att tesse godemend ere komne vd i tend vgunst mett kon. maytt. for tenne skibshandell, oc haabis mitt gudz hielp, att alles dørs skyld skall icke end fyndes mett deris wellie att haffue seg forsømpt[1]. Oc maa ieg for deg bekende, att oss besynderlige fortryder dett mett Fesenses Iull for blodz foruantt skyld[2], oc hand oc alltyd haffuer werett wor synderlige wen, och tro wy ingenlunde, hand seg mett welly forsett haffuer, tii dyn hiertte kere affgangen haasbonde, her Herluff Trolle, gaff hanom alltyd en god skyld, dett ieg icke anett wed. Saa wed ieg, att hand haffwer en god tro til deg, oc du kantt oc møgit gott tilhielpe, att hand igen vden mangell kand bekome en gunstig herre, oc bode her Peder oc ieg beder deg ganske kerligen, att du wed tynne wener wille førde deri saa møgit mueligtt er, som ieg icke tuiller, att tu well gør, ty ieg vest wed, du haffwer waar gode affgangen hulde wen icke forglemtt, dend tu west hanom elskede vden sueg. Her i estu forvden tuill fortenck mett ted fødeligiste tet kan sk[e][3].

---

[1] Om disse Forhold se ovfr. S. 61 f.

[2] Blandt de Skibshøvedsmænd, hvis Adfærd havde vakt Kongens Mishag, var ogsaa Fru Birgittes Svoger, Vincens Juel, Chef for Skibet Elefanten.

[3] Kongens Forhold til Adelen, der paa denne Tid i det hele ikke var godt, blev yderligere spændt ved hans Harme imod Skibscheferne; en Kongen nærstaaende Mand giver en sørgelig Skildring af hans uheldige Stilling; hans Mangel paa tro og gode Raadgivere i Forbindelse med hans Pengenød sætter hele Riget i den yderste Fare (Allg. Zeitschrift für Geschichte, herausg. v. Schmidt, VII. 240).

Myn hiertte kere søster, ieg forser mig til, att Per Bille[1] haffwer deg screffuett, hure finderne nu steller sig, tha leger te mett alld macktt ij myll offwen for Falkenberig oc nu i tesse dage røffuett paa nye igen Falkenberig, oc ter nogen ihielslo. Om te vydere welle giffue seg her vd, giffuer fremtyden well tilkene. Gud foruere[2] tøm oc stelle altyng tyl en god fordrag, att blodstørting kune affstelles. Myn hiertte, her gøris nu saa møgen last oc offwer-uold paa wore arme fatige bønder mett røffuen aff tesse Tydske, atte sparer icke att røffue quinder i barselseng oc spede børn att tage clederne fran oc slenge tøm nagne igen, saa gud maa forbarme seg offuer oss, tend iemer oc komer her er att leffue wed. Oc komosarirne[3] haffwer ingen hør offwer tøm, saa vstemige[4] ere de. Gud giffue voss en god fred oc snartt skille oss wed bode te enne oc te ander. Myn hiertte søster, tu finder nogit i tene indlogtte skrifft[5], dett fickstu aller att wede aff meg, men ieg gør i tend sag, som ieg wylle, du skulle gøre wed mig etc. Ieg well deg icke lenger bemøde mett myn skryffuelsse, men gud were mig saa god, som ieg deg mett hulde men, huilken gode gud ieg teg nu oc tyl euig tyd well haffue beffallendis til siell och lyff. Gør well, nar deg bod stedis, oc lad meg vede, hure deg lyder, ty ieg alldeles ingen bod haffwer fangit fran deg, syden wy skildis att. Gud wed, meg lengis epter att wede, hure deg lyder etc. Datom Lauholm[6] mett hast tend xx dag a[u]gusti ar mdlxv.

Elssebe Krabbe.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXXV. 104. — Trykt hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 73 f.

---

[1] Peder Bille til Svanholm var kongl. Kommissarius i Krigen (s. I. 105).

[2] ɔ: forværge, holde borte.

[3] Foruden Peder Bille vare Sten Rosensparre og Lave Brahe Kommissærer (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 312).

[4] ɔ: urolige, ustyrlige (Plattydsk: unstemmich).

[5] Findes nu ikke vedlagt.

[6] Peder Skram var fra 1558 til sin Død 1581 Lensmand paa Laholm (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 9).

Nr. 152. 31. Aug. 1565.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Trøster Birgitte Gjøe i Anledning af Herluf Trolles Død.

Ann Brigitta, Herloff Trollen seligen nachgelassene withwe..

Erbare, liebe, besondere. Weill vnss itzo bequeme botschafft in Dennemarck furgefallenn, haben wir aus gnedigstem gemuth vnd naigung, so wir zu dir tragen, nicht vnterlassen konnen, dich mit einem trostbriefflein gnedigst zuersuchen, vnd haben warlich nicht ohne bekommernus erfahren, das der almechtig ewig goth deinen lieben hausswirth seligen so vnnzeittig aus diesem betrubten zergenglichenn lebenn abgefordert, tragen auch derhalben mit dir ein besonder gnedigs mitleiden vnnd erbarmung. Dann do es gottes gnediger will vnd seiner sehlen seligkait gewesen, wissen wir eigentlich, das ime sein leben von mennigklich nicht allein wohl gegonnet, sondern das er auch der ko. w. vnserm f. l.[1] hern bruder vnd dem gantzen konigkreich Dennemarck als seinem vaterland wohl nutzlich vnd rumblich, wie er dann albereit mit williger wagnus vnd darstreckung seins leibs vnd lebens gnugsamb bewiesen, ferner dienen. Konnen derhalben wohl erachten, wie schmertzlich dir solcher abgang zu hertzen gehe, weill es aber dem almechtigen also gefallenn vnd sonder zweifel zu befurderung seiner sehlenn seligkait geschehenn, so zweifeln wir nicht, du werdest solchs dem getrewen lieben goth mit gedult gehorsamblich anheimstellen, auch in deiner traurigkeit vnnd wehclagen christliche masse haltenn vnnd dich dess trostenn, das er ehrlich, christlich vnnd seligklich vorschiedenn vnd bei mennigklich eine gutten nahmen ruhmb vnd lob nach sich gelassen. Es wirdett auch ko. w. dich vnd die deinen seiner trew geleisten dienst sonder zweifell gnedigst geniessen lassen. Wass dan wir dir vnd den deinen zu ehren furderung vnd wohlfart thun konnen, darzu sollest du vnss ider zeit

---

[1] I den tydske Kancellistil er «ko. w.» en Forkortelse for: königliche Würde og «f. l.» for: freundlicher lieber.

mit gnedigem willen genaigt spuren. Datum Schwartzenberg[1] den letzten augusti anno 65.

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 512. 41.

Nr. 153. 8. Septbr. 1565.

Holger Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Da han ikke har truffet Fru Birgitte inden hendes Afrejse fra Kjøbenhavn, lader han hende vide, at han har givet Fogeden paa Næsbyholm Paalæg om at rette sig efter hendes Befalinger med Hensyn til, hvad hans Broderbørn behøve.

Kiere Bergiithe, kiere nesøschendbarn och besønderlig gode wen, nest min wenlig tackssigelsse kann ieg icke forholde deeg met thenne min ringe schriuelsse ath bessøge, och sønderlige ath ieg icke kom deg tiill ords, nu du dro aff Kiøbenhaun[2]. Och efftherthy ieg formerker, ath gud nu haffer kalliitt min tiener Hertuig, som ieg hauede forordenith ath schulde ware min broderbørn[s] handell, huelckitt meg icke w[ill] were vden b[e]ssuer, haffuer ieg dog tiilschriuir(!) fogden pa Nessby, ath han schall wdlege till teris b[e]hoff, hues du ham tiillssigendis wörder[3]. Och beder deg vdj sønderlighet, sa møgith muglig, athu wille lade meg wede, nar deg stedis wisse bud vdj thenn egen, som ieg er[4], huere thet ganger deeg, ønschendis, ath ieg altiid ma spøre thin welfartt. Och will her met haue deg gud befallendis.

---

[1] Slottet Schwarzenberg ved den lille By af samme Navn i det sydvestlige Sachsen, ikke langt fra den bøhmiske Grændse.

[2] Formodentlig til Bregentved, jvfr. det følgende Brev.

[3] Holger Rosenkrantz til Boller (jvfr. I. 288) — hvis Farfader Holger Rosenkrantz var Broder til Birgitte Gjøes Farmoder Mette Rosenkrantz Eriksdatter — var Formynder for sin yngre Broders, Otte Rosenkrantz til Næsbyholms efterladte tre Døtre Sophie, Margrethe og Birgitte, der opdroges hos Birgitte Gjøe (se ovfr. S. 37, 40).

[4] Holger Rosenkrantz synes at have ledsaget Kongen, da denne i Septbr. drog til Helsingborg og derfra til Lejren ved Halmstad, hvor han ankom 12. s. M. (Hist. Tidskr. 5. R. VI. 34).

Gud vnde wos ath findis glade. Datum Helssingborg then 8 septembrij anno lxv.

Holger Rossenkrantzs.

Ieg sender deg her indlegendis ett breff tiill fogden pa Nesbij, ath han schall retthe siig ath fange iumfrwerne, huis the behoff haue effther thin befalling.

Ieg formerker, ath finden schall were for handen, och wede icke andith, end kon. may. achter sig vdj egen persson ther op etc.

Udskrift: Bergitthe Gøye, min kiere nest[s]øschendbarn oc sønderlige gode fortroede ven venligen.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve LIII. 168.

Nr. 154. 13. Septbr. 1565.

Birgitte Gjøe til Mogens Gyldenstjerne.

Hun beder ham besegle tvende Breve. Hun har opsat sin Rejse til Jylland, indtil hun har faaet Efterretninger fra Krigsskuepladsen om Slægt og Venner.

Min gandske god welliig, kierliig helssen altiid forsennt mett wor herre. Kiere her Mangnuss, frennde och gandsche besønderliig gode wenn, ieg wiill gandske giernne haffue diig betackid for altt møgiid ærre och gott, som du mig altid y mange mode giortt oc beuist haffuer, ieg will thett gandsche god welligin och giernne med dig igienn forschølle och fortienne. Kiere her Mangnus, nu siist ieg wor Børge[1] tiill ordtz, da bad ieg hannum, ad hand wiille bede diig, atthw wille well giøre och besegle mig thw breffwe, som hand dig selff skulle ther om giffue dig (!) ydermere tiill kiende, wiill der fore gandsche giernne haffue beditt dig der om,

[1] Børge Trolle.

atthuu dennum wille beseiglle etc.[1] Kiere her Mangnus, ieg kannd icke nu forholled att lade diig widiitt om min reigsse tiill Jutlannd[2], ad ieg icke end nu drager saa hastigtt aff, som ieg hade agtiid, for thennd orsage, ad ieg will først haffue mitt bud op tiill leigrenn tiill Oluff Moriitzønn, ad ieg kannd faa wess ad wide, huor thed er med hannum och flere aff myne gode wenner. Kiere her Mangnus, alle dj dage, ieg leffuer, da skaltt du finde [mig] for dinn hulle, tro och gode wenn, thennd du icke skall haffue thuiffuill paa, och ieg ønnsker diig helbrid, løcke och welfartt och lennge ad leffue epther guds wilge, och wiill her med haffue dig denn almegtiiste gud befallindis. Datum Breignetuid torsdagen thend xiij septembris ao. lxv.

Birgiitte Gøiie.

Udskrift: Erliig, wellbiwrdig mannd, her Mangnus Gullenstierne tiill Stiernholm, ritther, kong. maitz. stattholder paa Kiøbinhaffuenn, myn kier[e] frende och gandsk besønderlige gode wenn wenligen.

Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Trolle).

---

[1] Af de her omtalte to Breve er det lykkedes at finde det ene i Herlufsholms Arkiv (Orig. paa Pergament); det er Birgitte Gjøes Gavebrev til Roskilde Domskole paa 1000 Enkeltdaler, «Skolen til Ophold og fattige Skolepersoner og hjælpeløse Skolebørn derudi til Hjælp og Trøst til Sko, Klæder og Underhold». I Slutningen af Gavebrevet, der er forsynet med hendes egenhændige Underskrift og er dateret Kjøbenhavn, Tirsdagen næst efter Vor Frues Dag nativitatis (ɔ: 11. Septbr.) 1565, beder hun Mogens Gyldenstjerne og Børge Trolle at medbesegle det. — Dette Dokument yder et træffende Bevis paa «hvor misligt det ofte er at slutte om et Aktstykkes Udstedere, at de virkelig paa den angivne Dag have været tilstede paa det angivne Sted» (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 138).

[2] Nemlig til Ring Kloster.

Nr. 155. 19. Septbr. 1565.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Han takker Birgitte Gjøe for to Breve og fortæller om Varbergs Indtagelse. Den danske Hær er draget fra Halmstad og agter nu at søge Fjenden. Han vil ikke opholde hendes Bud længer, men sender ham afsted med Brevet. Udtaler sit Haab om Sejr. Saa snart han kan, vil han besøge hende, og tilraader hende at forlade det pestbefængte Sjælland; han vilde ilde kunde undvære hende, til hvem han af alle Mennesker har størst Tillid; takker for forskjellige Ting, hun har sendt ham.

Mynn alder kiereste morsøster, iegh kannd nu icke schriiffue etther denn store och møgenn tackssiellsse, som iegh wiill kienndis alle mine daage att wiille huldeligenn fortienne alth møgith welbeuist saa troliigenn, som iegh waar etther egen sønn etc. M. a. k. h. m., iegh tacker etther wdj synnderlighhedth for tuende etthers skriiffuelsse, som ieg nu fick mett Oluff Høgh[1], och formercker etthers hullde meninng, att i giernne wilde wiide, huer dett begaff siigh nu her mett woss, saa giuer iegh etther sønligen att wiide, att denn suennske hand fick nu wdj løuerdaags Waarbieriigh sloth mett storm, och bleff Hanns Holck och Margrethe och hinndis iomffru fangen. Denn here van Dones broder her Chriistoffer hannd laa der paa sloted och waar nogett saaer. Och waar Klaus Klausenn paa Hiulebieriig och B[a]stian baadscher, diise och nogenne flere blef[*fue*] tagenn tiill fanngenn, dij annder[*e*] bleffue alle wdj hiell slaagenn[2] . . . nu haffuer denn suensche bod[*e*] slot[*ed och*]

---

[1] Næppe en Adelsmand, men snarere en Person i Birgitte Gjøes eller Oluf Mouritsens Tjeneste.

[2] Efterat Staden Varberg den 28. Aug. var indtaget af Svenskerne under Nils Boje, der anrettede et frygteligt Blodbad, lykkedes det dem den 15. Septbr. efter tre Dages Beskydning ved Storm at blive Herrer over Slottet (Histor. Bibliotek, utg. af Silfverstolpe, VI. 528), hvis tapre Forsvarer var Hans Holck Mandrupsen til Barritskov, siden 1561 Varbergs Lensmand; han toges tilfange og med ham hans Hustru Margrethe Rotfeld Nielsdatter († 1574) og deres Børn samt Jomfru Karen Galt Pedersdatter (f. 1541, † 1587; Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 307, 363); Hans Holck døde i Decbr.

byenn, och befester hannd nu dett mett ald flid. Och liiger hannd endnu meth hans helle maackth der ennd nu (!) for. Wij haffuer fannget kundskob, att hannd skall haffue der for xviij suader[1] ryther och xxx fennicke kneckthe. Om dett nu saa er, wed mannd icke, menn wij ackthe nu wdj dett helige trefaldigheds naun att besøge denum mett dett alder første. Wij ere nu wdj mandages draagenn aff sted fraa Halmsted mett alld wor mackth, bode mett Iørgenns van Holes kneckthe och dij anndere bønnder knneckthe och mett dett meste, wij haffue kund tiill hofe samellett, och liige wij nu her iiij mile fra Waarbieriig, och draage wij nu op wdj nath wdj Iesu Chriisti nauenn och wile hobiis, att denn almectigiste gud wiill were wor øuerste felth herre och bestille marckenn, tij ieg wiist hobiis och wed, att denn almectigeste gud icke wiill forlaade woss, menn wiill nu troligenn hielpe woss tiill enn god ennde. Iegh hobiis nest guds hielp, att wij wille beholde maarckenn, tij mannd tiith haffuer hørt, att enn lidenn hob haffuer slaageth enn stoer hob. Iegh kannd nu inted mere schriiffue her om, iegh icke hellder wiill opehollde etthers drenngh, att i schullde forbiie wdj denn faarlige pestelenndsse, att y mett hanum kunde fannge wiist beschedth mett siigh, menn nu ferderer hanum strax wdj daag aff wdjgenn, menn y schulle doch mett dett alderførste fannge att wiide, huer tiill gaaer. Migh hobiis gode tiide fraa woss, att gud haffuer naadeligenn wnth woss seger windingh ouer wore finnder, tij wij alle saa lennge bedett gud, att hannd wiill hielp

---

1565 i Upsala af Pesten, Fru Margrethe med Børn og Jomfru løslodes næste Sommer (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 633; VI. 67. Personalhist. Tidsskr. I. 127. v. Møller, Bidrag till Hallands Historia I. 212 ff., hvor Karen Galt urigtig kaldes Kirstine). Blandt de fangne var ogsaa den saarede Christoffer v. Dohna (jfr. ovfr. S. 63), der, uagtet han laa paa Slottet forbunden under Badskjærs Haand, dog holdt sig «mægtig vel» paa Slotsmuren imod Fjenderne (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 317); han blev først udløst af Fangenskabet 1567 (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 633); endvidere Claus Clausen Thott til Hjuleberg, udløst 1568, og Lægen Sebastian Stub, udløst 1568 (anf. St.).

[1] ɔ: Eskadroner.

woss tiill enn god ennde, saa hobiis mig nu wiist, att wij wiille fannge enn god ennde her paa och siidenn fred, tij gud wiill io styre hanns store mothwilligh[hedth] enn ganng. Nu min hiarthe kiere moder, iegh wiill inted mere schriiffue her om etc. Iegh kannd icke fuld schriiffue etther, saa rett gier[*ne*] att ieg waar etther tiill ords, att i w[*ille*] schriiffue mig tiill, naaer att [*i drager*] aff lanndit. Matzs kan[*nd bringe*] mygh breffuitth. Dett første migh mueligth er, wiill ieg draage ouer tiill etther. Iegh raader och beder etther, att i for ingenn tingh forlennge fortøuer wdj Siieland for denn schrøbelighhedts schyld[1], och tenncker migh der hos, huor ylde att iegh kunde om bere etther, tij y ere nu min største trøst och raad, dett iegh kannd haffue wdj min wellffaarth, ingenn menische wdenn y ald enne, dett wed gud, huelcketh huldth hiaarthe iegh draager tiill etther, m. h. k. moder, och beder och, att i wiill stiille etther sind tiill friis, dett meste y kund, iegh wiill troligenn bede gud for ether, att hannd wiill tolmodeligenn hielp ether dett atth bere, tij gud forlaader aldriig sinne. M. h. k. m., ieg tacker etther och saa gansche sønnligenn for dett, iegh formercker att y haffuer sennd miig fraa denn sømerske[2]. Etthers hulldhed, ieg wdj saa mannge maade befinnder mett dij wrter och gylden eg[3], ediicke och alth anndit, wiill ieg haue wfforglempth tiill wdj min grau. Ieg hade well møgith att schriiffue etther tiill, men tiidenn er nu saa wliidiig mett altiing fore [*n*]u deth hastiigh oprøckennd, och will nu inted wiider forbye migh mod etther, men iegh wiill nu och altiid, saa lennge som iegh leuer, finndis etthers hørsum wiilli søn steds wffortrodenn etther tiill tienneste och wiilli aff høgeste formue, och wiill nu paa detth troligeste haffue etther denn almectigeste here och gud beffalenndis. Hannd wnnde mig altiid att s[p]øre etther helbred och sund, leuer der inge[n], der helde[r] wiilld høre och wiide end iegh.

---

[1] Nemlig den grasserende Pestsygdom.

[2] ɔ: Syerske.

[3] Gylden Æg, et Slags Lægemiddel.

Och denn almectigeste gud will iegh bede, att hannd wiill trøste och husuaalle etther, och bedenndis gannsche sønnligenn, att i denne min well mennte schriiffuelsse wiill optaage wdj dett beste, denn er hastig och ilde schreffuen. Datum wdj felth leiereth wiid iiij mile fraa Waarbieriigh. Iegh beder etther giernne, att i wiille wnndschylld mig mod docterenn[1], att ieg nu icke schriiffuer hanum tiill, tij dett er nu saa wlediigth[2] mett altinngh nu etc. Meth hast, som paa kiennder. Denn 19 daagh septemb[*ris*] aar 1565.

Oluff Mor[*issen*]
e[*gen*] h[*and*].

Min hiarthe kiere moder, iegh ynsker etther mange godenether och will bede, att wy mote finndis he[l]brèd och ep[t]her tiidens leilighed glader ennd nu.

Ieg ynnscher alle etther iomfruer mannge gode nneth mett ynnskenndis, att gud nu willde beuare etther och allt ethers huss fraa sygdom och alth onnth.

– Udskrift[3]: Erliig och welbyrdiig qwinde, frw Birritte Herloff Trollis, min kære morsøster gantz wenligen tilsk.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 14; Brevet er noget beskadiget, idet et Hjørne af Papiret er afgnavet af Mus el. lign. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 183—87.

Nr. 156. 19. Septbr. 1565?

Anne Hardenbérg til Birgitte Gjøe.

Enkedronning Dorothea har hørt, at Kongen af Sverige ligger for Halmstad. Hun sender nu det Bud, som ogsaa overbringer dette Brev, til sin Søn Kongen. Anne Hardenberg har fortalt Dronningen om, at

---

[1] Den fangne svenske Læge Olof Jacobsson, fra hvem Breve ville findes aftrykte nedenfor.

[2] ɔ: besværligt.

[3] Ikke egenhændig.

Pesten har bortrevet adskillige ved Ring Kloster. Dronningen ønsker meget at se Fru Birgitte inden sin Afrejse til Udlandet; i Nyborg er ingen Pest, men derimod i Middelfart. Rygtet siger, at den svenske Flaade er lagt op for i Aar, hvilket Fru Birgittes Brev modsiger. Dronningen beder Fru Birgitte lade hende vide, hvilke Tidender hendes Bud maatte have bragt fra Halmstad.

Myn kerre farsøster, giffuer ieg eder saa ganske wenliig att wiide, att myn frus naade haffuer hørtt, att kongen aff Suerig skall liige for Halmsted[1] mett en stor tall folck och skytt, huiilked hiinnes n. er hartt bedrøffued, saa senner h. n. nu dette bud der hen, att h. n. kand wiide, huor myn herre[2] liider, och huor dett gaar tiill. Den den(!) almetteste gud for siin storre naade och baremhierttiighed han forbarme seg offuer oss och se naadeliig tiill wos armme meniske, att worre finne icke faar offuerhand offuer wos. Feck ieg rett nu eders skriiffuelse, och haffuer ieg sagtt myn f. n., att y haffuer skreffued meg tiill, att eders foed y Riingkloster haffuer skreffued eder tiill, att der er død vj folck wd aff fiskerhused wed Riing kloster, och haffuer eders bud sagtt for meg, att y haffuer der for send hannom hen, att y wiille wiide, om det siiden haffuer døed mer der. Nu haffuer myn f. n. beffalle(!) meg att skriiffue eder tiill, att h. n. frøtter, att dett well worre for lenge, før y kommer tiill h. n., om y tøffue, tiill dette bud kommer tiill bage ygen, tii h. n. wiille saa gerne, att y skulle komme tiill h. n. dett aller første muliitt wor, tii h. n. atter om iij wger mod att drage wd aff lanned, aarsagen well h. n. siige eder, først gud well y kommer tiill h. n., tii wiille h. n. saa gerne, att om dett wor eder muliitt, att y kunne komme hiid y den anen wge. Och sade eders bud meg, att dett dør intted y Nyborre, att y kunne lege der en natt, och hand siiger, att dett dør icke heller hus fru Sisell Eskeld

---

[1] Kong Erik synes ved denne Tid ikke at have været i Nærheden af Krigsskuepladsen (Histor. Bibliotek, utg. af Silfverstolpe, VI. 527).

[2] Frederik II var 12. Septbr. ankommen til Halmstad, hvor Daniel Rantzau laa med sin Hær; efter faa Dages Forløb drog han tilbage til Helsingborg (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 320).

Fuchs & Grenz, photo-lith.

Dx vbe Gellex Gnp fm Lpell epbell ores
y medelfax dex dex noges aff blod fott
aff y dex fox vbe vdfner dex Band ieg
vbe fild Gxiftne edex vill fan mijn f
n lenges eftex eder of fan Gene G
n vox edex vill orbf fade de Gex aff
alle Bongen aff fnenigf Bf vox oplagt
fan dex Bom ingen ti fof y naa Gnilbes
ieg mi fox merber annes y edens Gnff
nelfe laden mijn f n eder of fan Gene
bede att dex fom edex Gnd ex Bommen
fx aa Galmftes jyen att y da ville fan
vell Gexe of lade Bf n da ftaa vinde
Gnad liden y Gexe mijn Genne fanfofter
fan vell ieg mi of altid beftalle eder
den abnefte gnd y vold fexeftnes Boling
den 12 Februarex

anne
Gndenbieng

Gøes[1]. Y Medelffar dør der noged aff blodsott, att y der for icke tøffuer der. Kand ieg icke fuld skriiffue eder tiill, saa myn f. n. lenges effter eder, och saa gerne h. n. wor eder tiill ords. Sade de her, att alle kongen aff Suerigs skib wor oplagtt, saa der kom ingen tii[ll] søs y iaar, huilked ieg nu formerker anned y eders skriffuelse. Lader myn f. n. eder och saa gerne bede, att der som eder bud er kommen fraa Halmsted ygen, att y da wiille saa well gørre och lade h. n. da strax wiide, huad tiiden y hørre. Myn kerre farsøster, saa well ieg nu och altiid beffalle eder den almetteste gud y wold. Skreffued Koling den xix sebtember[2].

Anne Hardenbierg.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXXI. 42. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 187 f.

Nr. 157. 24. Decbr. 1565.

Birgitte Gjøe til Mogens Gyldenstjerne.

Efter Aftale med Frants Banner er et Møde angaaende Skiftet efter Fru Kirstine Friis fastsat til at finde Sted i Viborg. Kongen er paa Skanderborg. Hr. Johan Rantzau er død. Med Peder Friis, der har overbragt hende et Brev fra Mogens Gyldenstjerne, vil hun skrive ham nærmere til.

Kiere her Magens, ganntze gode wenn, thendt allmectigste gudt holle synn benedidellsse offuer thiig tiill siell oc liiff oc vdj all thin bestiilling. Ieg tacker thiig saa rett gerne for thinn gode schriffuellsse mett Peder Frijss[3] oc for mangfollig huldhedt. Gudt løne thig it alt samens, oc ieg

---

[1] Formodentlig paa Margaard, som Fru Sidsel Bryske ejede.

[2] Derefter har staaet nogle Tal, som ere udvidskede. Aarstallet skal vistnok være 1565, se Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 189.

[3] Peder Friis var Skriver eller lignende hos Mogens Gyldenstjerne; uden Tvivl er det den samme Peder Friis, der var i Peder Christensen Dyres Tjeneste og var Broder til Fogeden paa Hjelmsøgaard Anders Friis (Heise, Familien Rosenkrantz's Historie II, Diplomat. S. 284).

wiill findes throhierthig tiill ad forschullit oc forthienit aff g[*ann*]tze formuge etc. Kiere her Magnus, Peder Frijss drog her fraa oc tiill Schanderborg oc saa adt Reffstrup. Siidenn war Frantzs Banner her hoss mig, oc ieg talde mett hannum om thett schiiffthe oc raadde hannum att tiilhielpe, atthett motthe gaa for sig. Saa war hand paa Schanderborgh oc thalde ther mett frw Iuthe oc Henrick Gullenstern, oc the haffuer beramit it mode vdj Wijborg hellig thre konger dag oc tha att bliffue offuer eens, naar schiifftit schall gaa for siig etc.[1] Ieg wiid inthett synderligt att schriffue thig tiill aff thenne egẽn. Kong. mtt. er nu paa Schanderborg, oc Steffen Løess[2] komer ther thiill hans mtt. y dag. Her Iehann Rantzow[3] er dødt etc. Kiere her Magnus, the anden ærende, thw schriiffuer mig tiill om, wiill ieg saa fliittigen oc gierne tencke oc giøre vdj, som thett galt mig sellff paa, eller ieg haffde enn sønn vdj thendt stedt. Ieg schall wiider schriffue thiig tiill mett Peder Friiss, oc wiill alle myne dage hulleligen giøre aff all formugen, hues thw kandt were thient mett, thuill ther inthett paa. Gudt allmectigste spare oc beuare thig vdj languarende liiff oc sundhedt fraa alt ont, hannum befaler ieg thig tiill

---

[1] Det Skifte, Talen her er om, skulde holdes efter Gabriel Gyldenstjerne til Restrup og hans Enke Kirstine Friis, der som ovfr. S. 61 anført var død i Maj s. A. Af de her nævnte Personer hørte Frants Banner Eriksen til Kokkedal, † 1575 (Danmarks Adels Aarbog 1885 S. 48), til Fru Kirstines Slægtninge, idet hans Oldefader Anders Banner var Broder til Fru Kirstines Farmoder, Kirsten Banner; blandt Arvingerne efter Gabriel Gyldenstjerne vare dennes Brødre, Hr. Mogens Gyldenstjerne og Knud Gyldenstjerne, den tidligere Biskop, † 1568, gift med Jytte Podebusk Predbjørnsdatter, † 1573; deres Søn var Henrik Gyldenstjerne, † 1592 (se om disse Bricka, Dansk biogr. Lex. VI). Skiftet af den store Arv mellem de talrige Arvinger stod paa i flere Aar, som talrige Dokumenter i Rigsark., Adelsbreve XXII, XXV, og i Klevenfeldts Dokumentsaml.: Gyldenstjerne, vise (jvfr. Danske Herregaarde XV: Restrup).

[2] Stettiner-Handelsmanden Stephan Loitz, se I. 69.

[3] Hr. Johan Rantzau døde 12. Decbr. 1565 i sit 74de Aar (Hofman, Danske Adelsmænd I. 89).

liiff oc siell oc all lycksalighedt. Ex Ring closter iule affthen anno etc. mdlxv.

Byrgitthe Gøye.

Udskrift: Erliig oc welburdiig mannd, her Magnus Gullenstern tiill Sthierneholm etc., ritther, mynn gantze gode wenn, wennligen y egen haandt.

Orig. med Segl i Rigsark., Mogens Gyldenstjernes Arkiv I. — Trykt i Danske Magazin 3. R. III. 78 f.

Nr. 158. 1565.

Jens Sørensen til Birgitte Gjøe.

Han sender en versificeret daglig Bøn.

Erlige och welburdige frwe Birritte Gøye,
salige her Herloff Trollis till Herloffshollm etc.

Hellssenn mett gudt och Christi kundska **B**
Ynnsker iegh ether mett engellske[1] herska
Ethers liff och seell att beuare oc fri **I**
Att y icke fallde y thette aandelige kri
Retth trøstelige emodt ethers aandelige fiende **R**
Att wandre och leffue y hierte och sinde
Legomet att styris, som gudt kandt were kiee **R**
Mett syn naadis gaffuer bode fiern och nee
Och gudt styrcke ethers troo och beuar ether ther **I**
Att y fra døden bliffuer quit och fri
Forskaffe thett gudt met syn guddoms mac **T**
Att y stedze paa gudz ordt giffuer ac
Ther till giffue gudz søn syn naadis kraff **T**
Som ether forløste, ther y wore fortaff
Redbon er gudt att hiellpe och raad **E**
Han raade ether till gott y alle maad

[1] Adjektiv af Engel.

Och gudt giffue ether att leffue sali
Her y werden och euindeli
Lade gudt ether alldrigh komme y then nø
Att y faa io wist en saligh dø
Lade gudt ethers bønne ey were ne
Han giøre ethers wilie och regere ethers we
Ether sette gudt till bordz mett Herloff Traall
I himmerige mett englene och hellgene all
Amen.

I. S. R.

Thenne myn hellssen kandt saaledis omuendis till ethers daglige bøn effter ethers naffn.

O gudt, hellsse och besøgh meg mett Christi kundska
Och mett thett hillige engellske herska
Mynn liff och seell beuar och fri
Att iegh icke fallde y thette aandelige kri
Giff megh trøstelige modt myne aandelige fiende
Att wandre och leffue y hierte och sinde
Styr mitt legome, som degh kandt were 'kiee
Mett dyn naadis gaffuer bode fiern oc nee
O gudt styrcke myn troo och beuar meg ther
Att iegh fraa døden bliffuer quitt och fri
O gudt, forskaffe thett mett thynn mac
Att iegh stedze paa thyne ordt giffuer ac
Dw gudz sønn, giff megh thett mett thynn kraff
Som megh forløste, ther iegh wor fortaff
Dw gudt est redbønn att hiellpe och raad
Dw raade megh till gott y alle maad
O gudt, giff megh att leffue sali
Her y werden och euindeli
O gudt, lad meg alldrig komme y then nø
Att ieg fanger io wist enn salige dø
Lad myne bønne ey were ne
Men giør myn wilie och regere myn we
Dw skick megh till bordz mett Herloff Traall
I himmerigh hoss englene och hellgene all
Amen.

G **Ø** **Y** **E** **B** **I** **R** **R** **I** **T** **T** **E** **G** **Ø** **Y** **E**

Mett thenne christelige bønn kunde y, kiere frwe, giffue ether gudt y wolldt morgen och afften och saa nyde hans naade och wellsignellsse natt oc dagh, huadheller y soffuer eller waager. Gud wnnde ether thett wed syn søn Ihesum Christum.

1565.

Ethers wnnderdanige troo thienere y gudz ordz embede
Iens Seuerenssen Rip.[1]

Egenhænd.(?) Orig. i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Trolle).

Nr. 159. 1565?

Holger Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Han sender hende Oplysning om, for hvilke af Kongens Gjældsforskrivninger Herluf Trolle var gaaet i Borgen.

Kiere Bergethe, effther thin begiere haffuer ieg søgt hos meg vdj the regester, ieg haffuer, huad sallig Herloff haffuer louid fore kongen, och b[e]finder ingen anden sted end mett tesse, som her effther følger:

Tiill hertug Vlrick aff Mechelborig[2] mett tesse effther-schreuene: her Eller Hardenberig[3], Iahan Friis[4], Børig Trolle[5], Eller Rønow[6], her Iørgen Løcke[7], Herloff Trolle,

---

[1] Som første Præst efter Reformationen i Hylke, i hvilket Sogn Ring Kloster laa, nævner Wiberg, Alm. Præstehist. I. 723 Jens Sørensen, der efter sin Underskrift «Ripensis» altsaa maa antages at have været fra Ribe. Ved Kongebrev af 1. Jan. 1566 stadfæstede Frederik II, at Birgitte Gjøe havde bevilget, at Hr. Jens Sørensen maatte oppebære Hylke Sogns Kongetiende, der hørte til Ring Kloster (Kirkehist. Saml. 3. R. III. 339).

[2] Hertug Ulrik af Meklenburg, gift med Kongens Faster Elisabeth, og senere Kongens Svigerfader.

[3] Rigshofmesteren Hr. Ejler Hardenberg (jvfr. ovfr. S. 45).

[4] Kongens Kansler Johan Friis.

[5] Herluf Trolles Broder Børge.

[6] Ejler Rønnov til Hvidkilde.

[7] Hr. Jørgen Lykke til Overgaard (jvfr. ovfr. S. 22).

Stenn Rossenspare[1], Frantzs Brochenhus[2], Otthe Brade[3] haffue louid for xl[m] daller houitstoll etc. Findis ingen anden b[e]scheed vdj cantzleit, thett er meg weterlig.

Gud befaller ieg deg, amen.

Ho. Ro.

Tiill Oue Rantzow[4] mett tesse effther schreuen: Holger Rossenkrantz[5], Herloff Trolle, Peder Bilde[6], Escheld Gøye[7] for v[m] daller vden renten, then wed ieg icke[8].

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXII. 11.

Nr. 160. 28. Febr. 1566.

Børge Trolle til Birgitte Gjøe.

Af Birgitte Gjøes Brev erfarer han, at Walter Maler ikke har truffet hende før hendes Afrejse til Kolding; imidlertid har han befalet ham ikke at forlade Landet, før hun har set hans Udkast. Svenskerne have brændt Sten Billes Gaard Vandaas, som var slet forsvaret.

Mynndh gantske goduelligh helssenn althidh forssenndth medt gudt wor herre. Kierre Birritte Gyiis och kierre

---

[1] Sten Rosensparre til Skarholt (jvfr. I. 18).

[2] Frants Brockenhuus (jvfr. I. 44).

[3] Otte Brahe Tygesen (jvfr. I. 300).

[4] Ove Rantzau til Rastorff, Wittenberg og Salzau i Holsten, † 1594 el. 1595 (Benzons Stamtvl. i Rigsark.).

[5] Brevskriveren, Holger Rosenkrantz Ottesen til Boller, der havde været gift med Birgitte Gjøes Søsterdatter (jvfr. ovfr. S. 58).

[6] Peder Bille til Svanholm (jvfr. I. 105).

[7] Enten Eskild Gjøe til Skjørringe (jvfr. I. 5) eller Eskild Gjøe til Gunderslevholm (jvfr. I. 8).

[8] Nærværende Brev maa antages skrevet 1565, idet Birgitte Gjøe, efterat Herluf Trolle var død, kunde ønske at faa nøjagtig Besked om, hvilke Forløfter han havde indgaaet. Nogen nærmere Oplysning om de af Holger Rosenkrantz anførte tvende Kautioner kan ikke gives, da Dokumenterne næppe mere existere. Aaret før sin Død var Herluf Trolle gaaet i Borgen for Kongens Gjæld af 17,000 Rdlr. til forskjellige andre Personer end de i dette Brev nævnte; hans Medkautionister vare Mogens Gyldenstjerne, Børge Trolle og Sten Rosensparre (Reg. over alle Lande VIII. 334, 3. Maj 1564).

søster, gud almectigste verre althidh med thigh och nadeligh-
henn beuarre thig med lannguarenndis liff, sundhed fraaid[1]
alth onnth wdy hanns fryck och beskiermelsse. Kierre
søster, iegh fick thinnd skriffuelsse med Arued och Iacop
Huidttfeld[2], wdy huilcketh iegh formerkier[3], ath Walt-
her maller wor icke kommen thiill thigh, mend thu
wost aff draghenn tiill minndh fruis nadhe tiill Kolling,
menndh iegh beffallith hannom, ath hannd skiulle innghend-
sted drauue aff landith, før hannd hagdhe tallith med
thigh och haffde ladith digh seeh hanns wdkastingh,
somd thett anndeth skiulle giørris effther. Saa forserd iegh
migh, ath och giord(!), ath thu kiunndhe see, huor thiigh
behaffuede, omdh thett wor giorth, somd thu wille[4]. Her
er innghenn synnderlighe tienndhe, ther iegh wed ath
skriffue thigh thill. Thii suennske giorde innghenn faldh[5]
wdy Gynngherrith och brenndhe Stynndhs Biellis gaardh
Wanndaas aff och x eller xij bønder giordih(!) och ryckthe
strax op. Stynndh Bille fyck ennd stordh skaadhe, och
wordh endh reth forsømmelsse och vacksomdhed. Haffdhe
handh ladith iiij karlle bleffueth paa gardenn och draffueth
winnebroenn op, thaa haffdhe thett icke skiedth[6]. Kierre
søster, iegh well nu ladhe bestaa wider med minndh skriff-
uelss, effther thii, gud werre loffueth, ath thu kommer

---

[1] ɔ: fra.

[2] Arrild Huitfeldt til Lillø og Odersbjerg, f. 1546, † 1609, den berømte Historieskriver, og Jacob Huitfeldt til Lillø og Berritsgaard, f. 1547, † 1583, begge Sønner af Christoffer Huitfeldt til Berritsgaard i Ægteskab med Herluf og Børge Trolles Søster Øllegaard (Danmarks Adels Aarbog 1887 S. 218).

[3] Her efter er tilføjet over Linien: stør.

[4] Maaske har denne Walter Maler, der mulig var en udenlandsk Kunstner, gjort Udkast til Mindesmærkerne over Herluf Trolle i Herlufsholms Kirke.

[5] Ingen fald, Fejlskrift for indfaldh.

[6] I Begyndelsen af 1566, omtr. 20. Jan., brøde Svenskerne ind i Gjønge Herred, brændte Vandaas og 2 Sogne, men vendte derpaa hastigt tilbage (Histor. Bibliotek, utg. af Silfverstolpe, VI. 542). Vandaas ejedes af Sten Bille Clausen, f. 1527, † 1586, Tyge Brahes Morbroder (Bricka, Dansk biogr. Lex. II. 242 f.).

saa snarth her vdii lanndith[1]. Nu och althiid well iegh haffue thiigh gud almectigste befallith vdii hanns beskiermelsse och wiill althid findis goduelligh, huor somd iegh kannd beuisse thigh erre och tienniste. Ex Køiffuenndhhannff torsdagen, som er thenn 28 februarij anno 1566.

Børrhe Trolle[2].

Udskrift: Erligh, welbyrdiigh frue Biierritte Gyiis tiill Herluffsholm, sallighe Herluff Trollis efftherleffuerske, synnd kierre søster, kierligenn tiill skriffueth.

Orig med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 183.

Nr. 161. 8. Marts 1566.

Erik Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Han udtaler sin Længsel efter at høre fra Birgitte Gjøe og Haabet om at gjense hende. Pesten raser i Bergen. Han er bedrøvet over Fru Anne Hardenbergs Død og bekymret for sin Datter, der opholdt sig hos hende; beder Fru Birgitte tage sig af Barnet.

---

[1] ɔ: Sjælland.

[2] Herluf Trolles ældre Broder, Børge Trolle til Lillø og Knabstrup, f. 14. Juli 1501, havde tjent saavel ved Hove som i Krigen, var siden 1540 Rigsraad, blev 1559 Ridder, var under Syvaarskrigen Medlem af Kongens «hjemmeladne Raad», 1567 Forstander for Herlufsholm, † paa sit Len Jungshoved 27. eller 28. Juli 1571; gift 1539 med Birgitte Gjøes Søster Pernille, f. 1506, † 5. Marts 1552, Enke efter Anders Ebbesen Galt til Rudbjerggaard (Danmarks Adels Aarbog 1891 S. 415 f.). Efter Niels Hemmingsens Udtalelser i hans Ligtale over Børge Trolle (Kbhvn. 1571, 8vo) har denne været en værdig Broder til Herluf, hvem han havde meget kjær, hvorfor han ogsaa ønskede at begraves ved hans Side; han skildres som en from Christen, god og overbærende mod sine Bønder, gavmild mod Fattige og en trofast Søn af sit Fædreland; han var, siges der, beprydet med de 4 Dyder: *Justitia*, Retfærdighed, *Gravitas*, Stadighed, *Comitas*, Belevenhed, *Beneficentia*, Velgjerningers Bevisning. Han hjalp fattige Studenter baade uden Riget og i Riget og skjænkede 1000 Dlr. til Roskilde Skole, 1000 Dlr. til Herlufsholm og 200 Dlr. til Væ Skole.

Minn gannske wellwiilliig helsenn forssenndtt mett gudtt. Kiere Biritte Giøe, søster[1] och sønnderliig gode wenn, nest min ganske wennliig tacksigelse for mannge beuisthe wellgerning, saa kannd ieg iche forholle teg thett, att meg lenngis nw fast effter thinn schriffuelse, orsagen[2] ieg ich y lanng tiid har bekommit thennd oc maa bekennde, att ther er iche mange neder, ieg heller vill talle mett ennd deg; gud giiffuue ellers, tiidenn ville lidett[3]. Nw kannd ieg tro, wij wille settett y guds hannd. Huad heller thett schall skie snartt eller vare lennge, thaa skall thett doch vere vdenn tuiell, ieg will finndis och bliiffuue thinn hulde och gode broder, effter som iegh kannd mett enn god samuittighedtt bekiennde, ieg haffuer werett teg for nogenn aff barnndom. Enndoch ieg iche stoertt gott har kuntt giortt teg, haffuer iegh alliigewell, saa thiit vij haffue fundis, hafftt enn huld omgenngelse mett teg, huess ieg forseer megh, thw viltt ennw saa lade bliiffuett, och forhaaber, thett beste schall staa igenn. Gud alsommectigste vnnde och giiffuue oss enn goed bestenndiig fredtt och beuare enn nw venner y thenne farlige tiidh. Thw kannd iche troe, huor grusammelig pestelense regerer her[4]. Ieg vedtt, thw est bedrøffuett[5], ieg kand fordij[6] inthett schriffuue tegh,

---

[1] Birgitte Gjøe var Næstsødskendebarn til Erik Rosenkrantz, idet hendes Farmoder, Mette Rosenkrantz, var Søster til hans Farfader, Holger Rosenkrantz Eriksen. Erik Rosenkrantz Ottesen til Valsø, Arreskov, Kjærstrup m. m., f. 1519, † 8. Novbr. 1575, især bekjendt af den store Dygtighed, hvormed han styrede Bergenhus Len i en Aarrække saavel i Freds Tid som i Fejde; gift 1558 (jvfr. I. 4 f.) med Helvig Hardenberg, f. 28. Marts 1540, † 14. Juli 1599, Datter af Rigsraad Jacob Hardenberg til Hvedholm, Sandholt og Arreskov, og Sødskendebarn til Anne Hardenberg Corfitzdatter (Hist. Tidsskr. 5. R. VI).

[2] ɔ: af den Aarsag, at.

[3] ɔ: lide det, tillade det. — Hans Ønske om at gjense Birgitte Gjøe opfyldtes næste Aar; den 5. Juli 1567 vare de sammen paa Arreskov, da han overdrog til hendes Varetægt en Kiste med Guld og Klenodier af 6000 Dalers Værdi (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 124).

[4] Om Pestens Hærgen i Bergen se anf. Skr. S. 115 ff.

[5] Han sigter til Herluf Trolles Død.

[6] ɔ: derfor.

menn beder oc raader tegh for altinng, atthw varer teg for sorg och suar mødughedtt, och føll doch effter thett raadtt, ieg wed, thw est mester till att lere andre met. Ieg haffuer enn nw paa ny spurtt ennd ein aff mine wenners affganng, hues død meg y liige maade iche rinnge angaar, som er thenne gode frv Ane Knudh Ebbesenns[1], iche allenniste for hunn haffde mitt barn hoes sig, menn for hunn war ein god, viss oc venehuld quinnde. Nw ved ieg aller, huor mitt barnn er, eller huem ther har forbarmet sig offuer hinnde, thij will ieg haffuue teg gannsche vennlig oc broderlig bedett, atthw viltt schriffuue meg, hues thw kanndh forfare om samme mit barnn[2]. Ieg wedtt ingenn paa iordenn, ieg heller will haffuenn hoes ennd deg, thennd stund ieg her er, menn ieg tør iche begerett, ieg wed, thw est bemøyett aff saa mange ander till fornne. Giør well och schriiff meg, nar teg stedes bud, om ieg kannd nogett bestelle oc vdrette fore teg, thennd stund ieg her er, ieg will giiffuue teg thett tiill, thw iche schall schriffue huller venn[3], och skall thw foruiist troe, att ther ieg kunnde tiene tegh mett nogett, tha will ieg vere teg mere ennd villiig till. Her mett beffaller ieg tegh gud almectigste mett alltt, thw vell vill. Datum Bergenn thennd ottende dag martij aar etc. mdlxvj.

Erick Rossennkrantzs.

Udskrift: Erliig oc (welbørdiig frw Biritte Giøe, saliigh Herloff Trollis effterleuerske till Herloffholm, min kiere nersyskennbørnn (!) och sønnderlig gode wenn, gannske wennligen tillschreffuitt.

Afskrift i Rigsark., Klevenfeldts Dokumentsaml.: Rosenkrantz. — Trykt i Historisk Tidsskrift 5. R. VI. 133 f.

---

[1] Anne Hardenberg Eriksdatter, † 1566, Enke efter Knud Ulfeldt Ebbesen til Kogsbølle, † 1540, Faster til Erik Rosenkrantz' Hustru (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 57).

[2] Rimeligvis hans Datter Margrethe Rosenkrantz, f. 1559, † ugift 22. Maj 1577 (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 133).

[3] Meningen er vistnok: jeg vil give dig det til Kjende, at du ikke skal skrive til huldere Ven end mig.

Nr. 162. 25. Marts (1566?)

Rasmus Augustinus til Birgittē Gjøe.

Betragtninger i Anledning af Mariæ Bebudelsesdag. Han beretter om et i Næstved begaaet Mord m. m. Sender Fru Birgitte et Skrift af Biskop Hans Albretsen og takker for hendes Brev og Gave. Oluf Mouritsen Krognos har udvirket hans Fritagelse for et Skattepaalæg.

Christus øser det søde wand, Psalm. xxiij.
Der sørgende hierter wel ledske kand. Ioh. iiij.

Min fromme oc gudfryctige kiære frw, eder er well witterligt, huad skeet er i dag femtem(!) hundrit aar sijden oc nogle aar der till, at den hellige engill Gabriell bar iomfrw Mariæ rættelig gode tidender paa allis wore wegne nid aff himmelen, den tijd hand blef wdsent af gud till Nazaret oc till hende i Galileia land oc bad hende wære glad, thi hun skulle føde den welsignede sæd Iesum Christum till werden, oc da er wisselig skeed saa stort it iertegn, att de hellige engle, som hafue tusin fold bedre forstand paa guds oc menniskins natur end wi arme syndere, kunde aldrig nocksommelig der paa seg forundre, huorledis de hellige trefoldighed hafue werked denne guddommelig oc høye gierning, at den euige gud, som ingen begyndelse eller ende hafuer haft, er nu blefuen den, der hafuer mett menniskens kiøn baade begyndelse oc ende. Den wdødelig gud er nu blefuen it dødeligt menniske, den wsiunlige gud er nu blefuen it siunligt menniske, den rige gud och konge er blefuen det fattige barn eller norn[1], som hafuer lagt seg wnder den fattige iomfruis hierte, altsammen, paa det hand vilde sla døden i hiel, tage Satan til fange oc skicke os det euige lif. Thi ske hans godhed lof oc ære euindelig, amen. Min kiære frw, meg kan nu det ingelunde forundre, huor for att wor himmelske fader hand giør os det i disse dage saa langsamt[2] met denne feyde oc wfred, thi her skier nu saa megen whørlig last oc synd alle wegne, at fromme

---

[1] ɔ: Nor, lidet Barn.
[2] ɔ: langvarigt.

chris[t]ne maa græde wijd, oc synderlig er nu it stycke skeet i disse dage her for Næsted, som ti konge riger maatte straffis for. Thi en mand mett sin hustru, moder, gaarquinde oc nogre andre der till mett hafue saa ynckelig formyrt en anden mand, att grusomt er. Førs[t] stolle de hannem en stor haab pendinge fra, der næst slo de hans hals sønder i marcken paa morsti[1], siden lagde de hannem for suin i en suinsti. Der han ey kunde opædis, grofue de hannem nid i en kornlade. Der fra toge de hannem op igien oc hugge hannem i mange stycke. Paa det sijdste, der de wille bage, bare de styckene ind i en sæck oc hannem opbrende i saa maade, att der de lagde it lau[2] mett træ, da lagde [de] it andit mett hans limmer, huilkid den bekiende, som wor met oc blef rætt for Næstijd xiiij dag martij, met megit meer, end ieg kand bescrifue. Den almectigste gud forbarme dig ofuer os oc styre altijd wor hw oc sind mett den helligand, att wi icke skulle gifue diefuelen rum, som wisselig bestod mett sin røst att hafue hulpit disse att fulkomme denne forbande gierning, der en besætt menniske blef manit i Stefuens hærit. Gud hielpe os, gud beuare os nu oc altijd, amen. Kiære frue, sender ieg oc eder en scrift, som doctor Iohannes bispen lod wdgaa i disse dage til alle præ[s]terne her i Siælland[3], som maa wel ske kand oc well tiæne eders predicant, then danne mand her Peder[4], oc flere met, huo den løster att bruge, thi hun indeholder, huorledis mand kand rættelig giøre bøn om fred i denne farlige tijd. Gud wære och eders fulkommelig løn i euighed

---

[1] Dette Ord (Mordersti?) betyder formodentlig: mordersk Vis el. lign.

[2] ɔ: Lag.

[3] Dr. Hans Albretsen, Sjællands Biskop, f. 1525, † 1569, lod 1566 trykke et Skrift med Titel: Dispositio trivm concionvm ex Hoseæ 14. capite pro ministris verbi, in diebus precationum 25. 26. 27. Martij. Scripta a Iohanne Albertio. Hafniæ, Excudebat Laurentius Benedictus. (8vo). I Fortalen roser han Kongens Paalæg om Afholdelsen af tre Bededage; ifølge Ny kirkehist. Saml. VI. 659 skulde de afholdes 26., 27. og 28. Marts 1566.

[4] Hvem denne Præst er, kan ikke afgjøres; Birgitte Gjøes Sognepræst til Ring Kloster var Jens Sørensen (s. ovfr. S. 79).

for eders gode raad i eders scrifuelse oc for eders herlig skienck oc gafue oc alt andit gaat, eders fromhed meg wfortient stedse beuise. Eders kiære søster søn Oluf Mauridsen hafuer mett sin bøn flyt meg forskaanelse for skat paa denne tijd, dij[1] wære gud baade eders oc hans løn i euighed[2]. Den samme euige gud hand opliuse eder oc alle eders gode wenner, iomfruer oc menige hof met den helligands naade, beuare eder fran alt ont oc wnde oss att se eder karsk och sund. Screfuit paa Herlussholm xxv dag martij, paa huilken dag Adan(!) syndede, paa huilken dag synd floden strafede werden, paa huilken dag Iesus blef først menniske i iomfr. Mariæ lif, paa huilken dag guds søn betalede mett sit blod for alle wore synder paa kaarsit[3].

Rasmus Augustinus,
eder tiener i guds ord.

Udskrift: Erlig oc welbyrdig frw, fru Birgitte Gøye wdi Rinkloster ydmyggelig tilscrefuit.

Egenhænd. Orig i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Augustinus). — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 577 ff.

Nr. 163. 18. Septbr. 1566.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun takker Birgitte Gjøe for en Gave af to Tørklæder og tilbyder at gjøre Gjengjæld med et eller andet fra Sachsen. Hun ønsker ret ofte at høre om Fru Birgittes Tilstand.

---

[1] ɔ: derfor.

[2] Under 7. Jan. 1566 var der paalagt Præster og Degne en Skat (Secher, Forordninger, Recesser osv. 1558—1660 I. 300 f.); det er vel denne Skat, som Oluf Mouritsen Krognos har udvirket Hr. Rasmus Fritagelse for.

[3] Hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 118, ytres det, at nærværende Brev mulig er fra 1566; denne Antagelse bestyrkes i høj Grad ved det ovfr. anførte om Biskoppens Skrift og om Skattepaalægget.

Vonn gottes gnadenn Anna gebornne aus koniglichem stamme zw Dennemarck, hertzogin vnnd churfurstin zw Sachssen etc.

Erbare, liebe, besondere, wann es dir vnd den deinen an gesundtheitt vnnd sonst allenthalbenn glucklich vnnd wohl ginge, das gonnetten wir dir aus gnedigem gemuth gantz gernne. Wir bedanckenn vns auch der zweier zugeschickten tucher gnedigst, dann vnns dieselbigenn sehr wohlgefellig vnd annehmbl[*ich g*]ewesenn. Seindt auch des gnedigenn gegenn erbittens, wo wir alhier zw lande ichtwas, das dir beliebte, wüsten, das wir dir damitt hinwieder gnedigst gernne willfarenn woltenn. Vnnd begeren, dw wollest vnns zw deiner gelegenheitt deines zustandes offttmals berichttenn, dann wir seindt dir mitt gnedigenn willen gewogen. Datum Senfftenberg[1] den xviij septembris anno etc. lxvj.

Udskrift: Der erbarnn, vnser liebenn, besonderin Brigittenn Gø, Hermann(!) Trolles nachgelassenenn witwen.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 142

Nr. 164. 9. Oktbr. 1566.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun ønsker Birgitte Gjøe Trøst i hendes Sorg og omtaler Tabet af sine egne Brødre og sine Sønner, der skulde have været deres gamle Forældres Alderdoms Støtte. Krigen har ødelagt méget af deres Bøndergods, og Skedal er afbrændt. Hun er bekymret over, at Forsvaret af Laholm er overdraget Peder Skram, da Slottet næppe kan holde sig, hvorfor hun befrygter det værste. Hun længes efter sine Døtre. Peder Skram har bedet om Orlov fra Laholm og drager snart til Kongen, om han ikke faar gunstigt Svar. Hun vil da besøge sine Sønner i Roskilde og haaber at træffe Fru Birgitte. Hendes Datter Anne er ængstelig for sin Broder.

---

[1] Slottet Senftenberg ved en lille By af samme Navn, nu i Preussen, laa den Gang i Kur-Sachsen.

Ihs.

Hiertte kere hulde søster, dend alldmectigiste gode g[*ud*] were oc bliffue deg alltyd ueruerindis (!) oc deg bestørcke til lyff oc siell etc. Hiertte kere søster, den euige oc vdødelige gode gud giffue deg alltyd trøst oc husuallelsse, naar du dett haffuer aller best behoff, for tin gode vellye oc trøstelige skriffuelsse, end doch att myn saarig, ieg haffue aff gud[s] gode welle vndfangett for myn gode lydactige affgangne iij søner[1] oc myne hu[l]de iiij sallige brodre[2], well meg i myn tyd sørgelige staa i hierttett, oc icke fordi meg fortøcker, dend gode gud mett tønom haffuer giortt syn faderlige welly oc henrugtt tønom fra dette megle onne, tenne falske oc suigefulle werden haffwer med seg, for huelkett hans guddomelige naffn sker ere oc euig tack, som nu forvden tuiffuell haffuer wesseligen giiffuet tønom igen tend euige velfort, tønom fortientt er vdi vor heres Ihesu Cristi blodes vdgiffuelsse etc. Men doch, myn hiertte kere søster, betenck aff en cristelige medlydelsse woss arme gamlle, myn hiertte kere hosbonne oc meg, der i saa mange maade ellendige ere, ited[3] wore hulde brøre oc ellste søner, ter nu saa tilsamens henrug[4] ere, skulle voss vere til husualelse oc trøst, nu vy selffue aff aller, saarig oc verdens møde saa forsuagede ere, wii skøtt[5] icke lenger kune tolle naagen stor besteling. Oc tenne cri haffwer voss der tyl forarmett oc forderffuett voss mere hunderde aff vore arme

---

[1] Nemlig Christen, Tyge og Knud Skram; Christen deltog i Krigen til Lands og døde i Efteraaret 1566 af den pestagtige Sygdom, der herskede i Hæren; Tyge døde s. A., ligeledes Knud, der den 30. Juni var død i Wittenberg, hvor han studerede. Endnu inden Aarets Udgang døde den 4de Søn Peder Skram paa Laholm, den 25. Novbr. (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 10 f.).

[2] Nemlig Rigsraad Erik Krabbe til Bustrup, † Jan. 1564, Mogens Krabbe til Vegholm, druknede 28. Juli 1564 i en Træfning med Svenskerne, Niels Krabbe til Hessel, † 28. Decbr. 1564, og Morten Krabbe til Bøgested, † 27. Juli 1566 (Heise, Fam. Rosenkrantz's Hist. II. 238 f.).

[3] ɔ: idet.

[4] ɔ: henrykt, bortkaldt.

[5] ɔ: snart.

tienere óc bøndergaarde, som ere slett forlobne fran brende stederne, ted allt nu leger vøstett, saa dett icke nu kender, huore ted stod. Til mett er nu i denne forgangne yge vor hoffuittgaard oc lagaaren, som stod fuld aff høø oc korn, med husse oc alltt affbrentt mett sex skønne laaffte oc sperett paa stenhussett oc ander husse, som vy nu paa gaaren bygett haffude, ty alle mand hagde nu haabtis igen til fryd[1], oc der til tiuffue skønne bondegaarde, som icke til forne brentth vore[2]. Men, myn hiertte kere, hulde søster, dette rører ieg icke for deg, for den saarig, ieg der for haffuer, bemøder meg naagett, dend er alltth betagett i myne gode børns død oc affgang, som nu huilles i gleden oc ieg i hiertte saarig etc. Doch maa dett vere en ellendig handell mett voss arme gamell folk, att vy skulle saa vere forhindrede her i detthe ellendyge sted oc saa neruerindis vor egett, oc eren oc tro tienesten haffuer voss her saa bestedt, att vy har slett forlatt vortt egett, huelkett vy vylle mett gudz hielp vell end nu forsuarett til denne tyd, hagde vye mett verett der selff hoss, oc ere doch i ingen maade betengtt dett, voss eller vore kand komme tyl gode, oc nu haffue gud tagett oss tend fra, som for oss paa ett anett sted skulle bestyre noget tyll gode, oc ingen forbarmer seg offuer voss, som gonsten oc hørett haffwer, att hielpe voss her fra, men iu mere tyllskynder, att vy skulle nu fortere dett anett her paa, wii igen haffwer, saa vy skulle nu i vor allder blyffue forderffuede, saa vy maa vell syge, att heren gud haffuer retteliggen bedroffuett voss oc vore vener oc glett[3] vore hadere, de lenge haffuer der epter tørsted oc haffwer begering der tyll, att fynderne skulle voss her offwer komme, att vy kunne komme fran eren oc lyffuitt mett. Gud giffue, du hagde sett tette løsse nest[4], ta skulle du

---

[1] ɔ: Fred.

[2] Peder Skrams Hovedgaard Skedal blev indtagen af Svenskerne, medens Christen Skram og nogle af hans Søstre opholdt sig der; de slap dog derfra «uskamferede» (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 104).

[3] ɔ: glædet.

[4] Rede, nemlig Laholm.

syge, att dett staar aller tyll att haalle for nogen mackt. Skulle vy her lenger blyffue, oc ted icke blyffwer fred, ta spører du vest dend tynne[1] tyll voss, du nødigtt vylle, ty gud bere dend, ter skall tyll lyde[2] vndersettings, ty der redes alltyd saa lenge tyll, til finderne haffwer fremmetth døris velly etc. Hiertte kere søster, saa kand ieg icke forhaalle for deg, att her Peder haffuer nu sentt bod och scriffuelsse tyll kong. maytt. oc vell endelige her fra, ty vy kune nu icke lenger harde(!) ted vd[3]. Saa beder ieg teg for gudz skyld, hielp oss her fra', vy arme sorgefulde menisker, att vy motte nu drage hiem tyl vortt egett[4] at bestyre vore døtteris sag tyl ende, ty ted icke lenger kand saa staa etc.[5]. Myn hiertte ker søster, tu skryffwer, atth tu lengis att talle mett meg, gud ved myn begering i tend sag, ty vy haffue icke mange hulde vener att forlade voss paa, der fore kende gud, att ieg begerer aff hierttett att komme deg tyl ordz. Ieg well oc der tyl mett gudz hielp gøre myn flyd, om ieg kand kome til deg, ty her Per vell mett ted snareste selff drage tyl k. m., om vy for icke de suar, oss behaffwer, oc ieg vell drage tyll myne arme søner, i Roskylle ere[6]. Kand ieg ta drage fremdeles til deg, well ieg der til gøre myn flyd, gud lade meg fynne deg he[l]brede mett gled igen i gud[z] naade etc., huelken gode gud teg beløne tyn store vmage, tu har giortt teg mett her Peders besteling oc bekostning att senne hanom te penninge hid. Hiertte kere søster, forlad meg myn onne lange scriffuelsse, som vest tro, der er screffuett mett hiertte saarig oc gredindis thaare

---

[1] ɔ: Tidende.

[2] Tillide, lide paa.

[3] Peder Skram kom dog ikke fra Laholm.

[4] Nemlig til Peder Skrams Gaard Urup i Jylland.

[5] Foruden den ndfr. nævnte Anne Skram havde Peder Skram og Fru Elsebe ved denne Tid syv levende Døtre (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 12).

[6] De ovfr. nævnte Brødre Christen, Tyge og Knud Skram havde besøgt Roskilde Skole (Anf. Skr. II. 105). Af disse kan imidlertid ved denne Tid kun Tyge have været i Roskilde, men formodentlig have nogle af hans yngre Brødre, Peder, Henrik, Børge og Niels, gaaet der i Skole.

etc. Gud vere hoss deg alltyd oc i tyn syste tyme etc. Hanum beffaller ieg deg til euig tyd etc. Lader her Peder och myne børn helse deg mett m gode natter och saa megen tąck for tyn godhett, tu hanom alltyd har beuist. Datom Lauho[l]m 9 october ar mdlxvj.

Elssebe Krabbe.

[Paa en løs Seddel:]

Hiertte kere søster, myn arme Anne Skram[1] scriffuer meg tyll, att hun er saa bange, att hun kand huercke ede,

---

[1] Elsebe Krabbes Datter Anne Skram hørte til Dronning Dorotheas nærmeste Omgivelser (jvfr. ovfr. S. 46), og kom derved ogsaa i nøje Forhold til Dronningens Datter, Kurfyrstinde Anna af Sachsen, der synes særlig at have sat Pris paa hende og Anne Hardenberg; blandt de ældre Damer af den danske Adel, til hvem Kurfyrstinden vedblev at staa i Forhold, indtager Elsebe Krabbe en fremragende Plads ved Siden af Birgitte Gjøe og Inger Oxe. Paa den Tid, da Peder Skram og hans Hustru oplevede de i dette Brev beskrevne Trængsler, var Anne Skram ikke hos Dronning Dorothea paa Koldinghus, men i Besøg hos Kurfyrstinden; den 10. Juni 1566 skriver denne nemlig fra Dresden til Elsebe Krabbe, at Dronningens Kammerjomfru Anne Hardenberg har meddelt hende, at Fru Elsebe er tilfreds med, at hendes Datter bliver hos Kurfyrstinden; hun takker Fru Elsebe derfor og beder, da hun ikke godt kan undvære Anne Skram, hendes Moder og hendes Brudgom have Taalmodighed til efter Mikkelsdag; saa vil hun sende hende tilbage til Dronningen. (Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Cop. 512. 120). Den 13. Juni skriver Kurfyrstinden fra Dresden til Anne Hardenberg med Anmodning om at besørge anf. Brev til Fru Elsebe (Cop. 512. 123). Fra Stolpen udtaler hun derefter i Brev af 17. Juli til Elsebe Krabbe sin Deltagelse i hendes Sorg over Knud Skrams Død i Wittenberg, og tilføjer, at hans Søster er bedrøvet, men ellers har det godt; efter Mikkelsdag skal hun nok skikke hende hjem i god Behold (Cop. 512. 131). Af et Brev til Anne Hardenberg, dat. Lochau 7. Septbr., erfare vi, at Anne Skram opholder sig hos Kurfyrstindens Døtre paa Slottet Stolpen (Cop. 512. 139), og her er hun vistnok forbleven; thi herfra skriver Kurfyrstinden i Slutningen af Oktober (ml. 24. og 31.) til Elsebe Krabbe og beder hende ikke være kjed af, at hendes Datters Hjemkomst er bleven opsat; Grunden er, at hun ikke før kunde blive færdig med de hende overdragne Arbejder; nu rejser hun imidlertid hjem (Cop. 512. 156). Men heller ikke denne Gang blev det til Alvor med Hjemrejsen; først den 20. Novbr. skriver Kurfyrstinden fra Stolpen til Elsebe Krabbe, at den herskende

drecke eller saaffue, saa bange er hendes hiertte paa en kortt tyd bespentt, saa kand ieg tro, dett er for hendis

---

Sygdom og forskjellige andre Omstændigheder have stadig udsat Anne Skrams Afrejse, der nu endelig iværksættes; hvis hun ikke snart skulde giftes, havde Kurfyrstinden gjerne beholdt hende længer; hun har opført sig udmærket, været tjenstvillig og flittig og teet sig stille, fornuftig og tugtig. Sluttelig beder hun Fru Elsebe endelig ikke vredes paa sin Datter, fordi hun kommer saa sent — det er ikke hendes Skyld (Cop. 512. 163). Den travle og virksomme Kurfyrstinde har aabenbart haft saa god Nytte af Anne Skram til Forfærdigelsen af de mange forskjellige Slags Haandarbejder, som hun lod sine Jomfruer udføre, at hun nødig slap en flittig Arbejderske. At hun nu virkelig har sendt Jomfru Anne hjem, ses af, at hun i et Brev af 7. Decbr. til hende fra Stolpen udtaler Haabet om, at hun er kommen vel hjem; hun trøster hende derhos i Anledning af hendes ældste Broders Død (Cop. 512. 169). I det paafølgende Halvaar er Anne Skram bleven gift med Henning Gjøe til Kjærstrup (hvis Fader, Anders Gjøe til Kjærstrup, var Næstnæstsødskendebarn til Birgitte Gjøes Fader, se Hofman, Dsk. Adelsmænd I. 149, Tvl.); thi 3. Juni 1567 indbyder Kurfyrstinden Anne Skram og hendes Mand indstændig til at besøge hende i Dresden (Cop. 512. 223); de aflagde da ogsaa et Besøg hos Kurfyrstinden om Efteraaret (Magazin til den Danske Adels Hist. I. 152) og synes at have gjentaget det i Foraaret 1568 (Anf. Skr. 153); i Brev af 11. April takker Kurfyrstinden Elsebe Krabbe for, hvad hun har sendt hende, men især for, hvad hun har bidraget til, at Anne Skram atter kan besøge hende (Cop. 513. 34). Atter 1570 besøgte Ægteparret Dresden (Brev fra Kurfyrstinden til Frederik II, dat. 16. Juli 1570, Cop. 356 a. 454). I et Brev til Anne Hardenberg, dat. Dresden 25. Marts 1571, udtaler Kurfyrstinden sin Harme over, at en Person ved Navn Wolf Rauchhaupt har udbredt unyttig Snak om Anne Skram; men hans uforskammede Mund er noksom bekjendt (Cop. 514. 223). Ved samme Tid — 1. April 1571 — skriver Anne Skram fra Kjøbenhavn til Kurfyrstinden (Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden) og sender hende en Seng, som hendes Søstre have gjort for Hds. Naade og paa hvilken hun selv med stor Flid har hjulpet, siden hun kom hjem; hun sender ogsaa Guld, Sølv og Silke, som er blevet tilovers, samt en brun Fløjels Hue til Frøken Dorothea, at gaa ud med om Vinteren, naar det er koldt. Endelig sender hun Kurfyrstinden Kongens Kontrafej, som skal hænge i hendes Kammer. Fra samme Aar haves to Breve fra Kurfyrstinden til Anne Skram; det ene, dat. Augustusburg 25. Oktbr., sender hun med Sten Brahe, der nu rider hjem, efter at have taget Afsked med Kurfyrstens Hof (jvfr. Brasch, Gl. Eiere af Bregentved S. 208. Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 618);

hulde broder, te hauffe mest, huelken icke vor tønom en broder, men som en fader, om oss hagde komett nogitt tyll, oc hun end nu icke haffuer sportt hans sallige affgang, ty hun oc Anne Hardenberigs scriffue, ieg skall sygge hanom gode natter. Saa bere meg ted gud, hand haffwer sagtt tønom gode natter, de lange velle blyffue, bode tønom och

---

hun beder heri Anne Skram snart skrive, hvilket denne formodentlig alt har gjort; thi i det andet Brev, dat. Dippoldiswalde 6. Novbr., takker hun hende for Brevet, som hun paa Grund af Rejser ikke har kunnet overkomme at svare paa (Cop. 514. 306, 321). I sit næste Brev til Anne Skram, dat. Dresden 21. Jan. 1572, undrer Kurfyrstinden sig over, at Anne Skram ikke har underrettet hende om den slemme Omtale, hun har været Gjenstand for; hun har imidlertid ladet den Person, der har udspredt Rygterne i Danmark, tiltale, men han har intet villet tilstaa. Forøvrigt tror Kurfyrstinden intet deraf; ellers vilde hun ikke have beholdt hende saa længe hos sig (Cop. 516. 13). Forholdet mellem Anne Skram og Kurfyrstinden fortsattes uforandret lige til dennes Død 1585 og Kurfyrstinden viste sin Godhed for hende ogsaa derved, at hun gjorde sig Umage for at skaffe hendes Mand et Len; endogsaa paa Hjemrejsen fra et Besøg i Danmark skriver hun fra Overfartstedet Gjedser, 3. Oktbr. 1572, til Peder Oxe og minder ham om, at Kongen har lovet Henning Gjøe et Len til hans og hans Hustrus Underhold (Cop. 515. 48). Først 1577 opnaaede dog Henning Gjøe at blive forlenet med Nykjøbing p. F. (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—96 S. 27). Til Nytaar sender Kurfyrstinden Anne Skram Foræringer, saaledes 1578 Akvavit og en Ring (Cop. 521. 173) og Brevvexlingen standsede ikke. Endnu engang vides Anne Skram at have besøgt Sachsen; 16. Novbr. 1584 skrev Kurfyrstinden med gjentagen Bøn til Henning Gjøe om at lade sin Hustru rejse, uagtet denne havde undskyldt sig med, at hun ikke turde komme for den herskende Pestilens, som Kurfyrstinden imidlertid haaber, at Gud vil standse ved denne Vintertid (Cop. 526. 240). Anne Skram rejste da og tilbragte vistnok en rum Tid i Dresden; thi først 12. April 1585 skriver Kurfyrstinden til Henning Gjøe, at nu lader hun endelig hans Hustru rejse, da baade hun selv og han ønsker det; hun har opført sig vel (Cop. 527. 87). Naar det fortælles, at Anne Skram drog fra sin Mand ud til Kurfyrstinden af Sachsen og døde der (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 12), da er dette jo urigtigt, eftersom Anne Skram døde i Nykjøbing 8. Jan. 1593 (Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 111), over syv Aar efter Kurfyrstinden; men maaske ligger heri en Antydning af, at Henning Gjøe ikke har yndet sin Hustrus lange Fraværelser fra Hjemmet.

meg. Saa løne hanum gud i sett ryge dett gode, hand fortientte aff voss alle, oc gud bere voss, dett vy skulle hanum i vor tyd saffne[1]. Hiertte kere søster, ieg beffaller teg den euige gud oc vell nu lade altyng bestaa, hues mere ieg haffude att talle mett teg om tønum, ty[l] gud vell vy fyndis.

Udskrift[2]: Erlig oc welbyrdig frue Beritthe, her Herluff Trolles ty[l] Herluffshaalm, myn hiertte kere hulde søster, ganske kerligen tylskreffuett i egen hand.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve LV. 110. — Trykt hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 77—80.

Nr. 165. 24. Oktbr. 1566.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun har ved et Brev kaldt sin Datter Anne Skram hjem. I sidste Sammenstød med Fjenden ere ingen danske Adelsmænd faldne, men flere saarede; sex tydske ere faldne. Rygtet har omtalt Daniel Rantzau og Kommissærerne som døde. Et Bud fra den franske Gesandt og et svensk Bud ere under Peder Skrams Lejde blevne befordrede videre til Kongen. Rygter om forskjellige svenske Herrers Død. Kongen har afslaaet Peder Skrams Begjæring om Orlov fra Laholm.

Hiertte kere søster, gud were alltyd med deg oc gøre deg hielp oc bystand i alle dyn anlegende nød oc saarig. Hiertte kere søster, alle tacksygelsse vell ieg lade bestaa oc fyndis deg aff myn rynge macktt, som sag er oc ieg er plictig. Hierte kere søster, nu vortt bod drog att Iulland tyl Kaaling tyll myn Anne Skram[3], ty vy nu gerne vylle

---

[1] Den af sine Sønner, Fru Elsebe her omtaler, maa være Christen Skram.

[2] Under Udskriften har en anden, meget smuk Haand skrevet: Frw Biirgitte Peder Biillis y egen hand. Da Brevets Segl viser Gjøe-Vaabenet, maa det antages, at Birgitte Gjøe har sendt Brevet videre til Fru Birgitte Rosenkrantz.

[3] Jvfr. det foregaaende Brev.

haffue hender hiem, saa kand ieg vell tencke, att tu vell ved, att vortt folk er ner komett til Halmsted, føre end du fanger tette mitt breff. Doch kand ieg icke ladett naagit deg der om skryffue[1]. Saa giffwer ieg teg k[e] att vede, att, gud vere loffuett, ingen aff vore danske herremend bleff døde i tette syste skermyssen, som vortt folk sloss mett de suenske nu i mandags otte dagge, men der bleff fyre saare skott, som vore Otte Gøe[2], Niels Perssøn[3], Iaccop Raastrop[4] oc Strange Fastye[5], doch blyffuer ingen att skade til lyffuett aff dønem, men vj af de tyske bleff der strax døde ter iblantt vore, en, hed Keye van Anfeltt[6], oc en, hed Tomes Haalst[7], Daniels offuerst corter mester.

---

[1] Den 14. Oktbr. overfaldt den danske Hær den svenske Lejr ved Bergum og udplyndrede den, efter at have drevet Fjenden paa Flugt; derefter drog Hæren til Halmstad og Skaane, og Felttoget var endt for dette Aar (Histor. Bibliotek, utg. af Silfverstolpe, VI. 558. Hist. Tidsskr. 5. R. V. 333. Danske Saml. 2. R. II. 194).

[2] Jvfr. ovfr. S. 63. Resen, Frederik II's Hist. S. 158 har fejlagtig Otte Dyre.

[3] Niels Pedersen Galt til Ingelstad, f. 1538, senere gift med Herluf Trolles Søsterdatter Lisbeth Huitfeldt; han døde ikke af de Saar, han fik ved denne Lejlighed, men levede ind i det følgende Aarhundrede (se ovfr. S. 40); hans Søn var den noksom bekjendte Admiral Peder Galt (Bruun, Slaget paa Kolberger Heide S. 125 ff. Barner, Fam. Rosenkrantz's Hist. II. 126).

[4] Jacob Rostrup Hansen til Lergrav, der nævnes 1566 som Hofjunker og 1576 tjente Kongen med 3 Heste paa Rejsen til Meklenburg (Grundtvig, Medd. fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 154, 162); senere førte han et bevæget Liv som Sørøver og bragte den danske Regering adskillige Ubehageligheder ved sin bedrageriske Optræden i fremmede Lande; hans «mange forskrækkelige og forvovne Skjælmsstykker» bragte ham omsider 4. Juni 1594 paa Skafottet (Slange, Christian IV's Hist. S. 74 f. Kolderup Rosenvinge, Gl. danske Domme IV, VIII ff., 129).

[5] Strange Fasti Christiernsen, † 5. Novbr. 1569 paa sin Gaard Katholm (Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VI. 321); med sine Brødre havde han stort Lov for Tapperhed (Bricka, Dansk. biogr. Lex. V. 83).

[6] Kaj Ahlefeldt, «Lieutenant under tvende Faner» (Resen, anf. St.); Optegnelserne i Dske. Saml. 2. R. II. 195 kalde ham «Rittmestere Leuttenandt».

[7] Thomas Holst, Kvartermester, nævnes ikke hos Resen, anf. St., derimod i de i Dske. Saml. 2. R. II. 194 f. trykte Optegnelser.

Dend doch[1] her gick haarde tyner, att Daniell oc aff[2] komosarirne[3] vore døde oc saare, ta vor ted løgn, som gud tilstope alle løgnactige munde, som først paa fynder att syge ted, hand ved løgn er, for te velle bed[r]øffue folk. Vdy lyge maade giffwer ieg teg ganske kerlegen tyllken[de], att tend frandzos legattis bod vor her paa slottett i dag otte dage oc hagde kon. maitts. breff tyl Pol Huettfeltt, hand hanom skulle førde tyll Falkenberygs, ter skulle hanom møde ett suensk sende bod, som hand mentte epter døres affsked etc[4]. Men om fredagen, som wy ginge fran kerken, kom her Peder Ett . . . . . heeder en suensk heremand, som vor konge er . . . . . hagde screffuett hanom tyll oc begerde leyde til dendt frandssoss legatt mett kongen aff Suerygis breffue till hanom, huelken her Peder hanom icke torde vere[5] hanom, men sende hanom en scrifftlig leyde hid tyl slottit, saa vylle hand fremdelles mett syne egne bod leyde hanom til kon. maitt., saa lod her Peder nogre aff syne suene ryde tyll lane merckett att følle same suenske sendebod hid och strax om nantten(!) lod en vore suene ryde tyll Falkenber epter Franssosens bod oc lod hanom hid hentte, saa fuldis de bode att her fran i tijss-dagis oc til kon. maitt. Oc me[n]tte samme suenske sendebod, att dend suenske adell velle endeligen haffue fred, oc sagde

---

[1] ɔ: End dog.

[2] Foran aff maa være glemt et Tal.

[3] Peder Bille, Jacob Ulfeldt og Erik Rud.

[4] Ved den franske Gesandt Charles Dançays Mellemkomst var det efter lange Forhandlinger lykkedes at bestemme Afholdelsen af et Møde til Underhandling om Fred, hvilket skulde finde Sted i Falkenberg 11. Novbr. og hvori sex Kommissærer fra hvert Rige skulde deltage. Sammenkomsten blev dog af Kong Erik opsat til det følgende Aar (Histor. Bibliotek, utg. af Silfverstolpe, VI. 560). — Poul Huitfeldt Ottesen til Snedstrup i Halland var 1565—70 Lensmand i Halmstad, som han tappert forsvarede mod de svenske, senere Statholder i Norge, † 21. Septbr. 1592; gift 1553 med Margrethe Breide Hansdatter (Danmarks Adels Aarbog 1887 S. 222).

[5] ɔ: værge, nægte, forholde.

hand och, att dend tyd Grers Trudssøn kom op igen[1], ta laa her Claus Aaggesøn beffegtt[2], oc Grers bleff strax beffegtt mett oc bleff død, och Henicke Tørno bleff och død, oc sagde, att her Claus laa end nu, oc var fallen ett hull i hans syde vnder hans arm, oc begynder nu først att sede nogit op, oc strax hand blyffuer tyll pas, komer hand her tyll landit. Er oc her Claus Chrestenssøn død oc her Gøsty Olsson etc.[3] Hiertte kere søster, ieg kand deg oc icke forholle, att vy haffuer fangit scriffuelse igen fran kon. matt., att hans naade ingenlunde vell forløffue her Per der fra, saa bere voss dett gud, ieg kand her icke mer om skriffue, men tu fynder meg for tyn hulle søster, imen ieg leffuer, oc beffaller deg tend alldmectigiste gud mett siell oc lyff. Myn hierte kere søster, gør vell oc send myn søster Mette Rosssenkrandz[4] tette breff. Datum Lauholm tend 24 october ar mdlxvj.

Elssebe Krabbe.

Her Peder lader syge teg m gode natter. Gør vell [*oc*] scriff meg, naar teg bod . . . [*h*]ure Børe[5] lyder. Gud ved tend sorig, ieg har for myne søner.

---

[1] Gregers Truidsen Ulfstand havde, som ovfr. I. 301 f. omtalt, i Febr. 1566 faaet tre Maaneders Orlov fra sit svenske Fangenskab, hvortil han altsaa er vendt tilbage i Maj; med ham fulgte Henning eller Henneke Tornow, Ritmester over Hoffanen (Grundtvig, Medd. fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 210), og den fangne svenske Ritmester Clas Åkesson Thott. Gregers Ulfstand døde ikke i Sverige, men blev udløst 1568; Henning Tornow synes heller ikke at være død i Fangenskab, men at være bleven udløst 1567 (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 624).

[2] ɔ: befængt, smittet.

[3] Rygtet om Clas Christersson Horns og Gustaf Olofsson Stenbocks Død var for den sidstes Vedkommende falsk, da han først døde 1571 (Biogr. Lex. öfver namnkunnige svenska män XV. 258), for Horns Vedkommende derimod rigtigt, idet han paa Vejen til Krigsskuepladsen, hvor han skulde overtage Befalingen over den svenske Hær, overraskedes af Døden i Åby Præstegaard i Østergøtland 19. Septbr. 1566 (Anf. Skr. V. 226).

[4] Fru Elsebes Sødskendebarn, Enke efter Sten Rosensparre, siden gift med Peder Oxe.

[5] Børge Trolle.

Udskrift: Erlig oc velbyrdig fruue, fru Berytte Herluff Trollis tyl Herllufshaall[m], myn kere søster, ganske kerligen tyll skreffuett.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 74. Et Hjørne af Brevet er afgnavet af Mus eller lignende.

Nr. 166. 16. Novbr. 1566.

Pernille Oxe til Birgitte Gjøe.

Hendes paatænkte Afrejse fra Sæbygaard er bleven forsinket ved en Fogeds Utroskab, der har givet hende nok at varetage. Hun længes meget efter Brev fra Fru Birgitte og haaber snart at kunne besøge hende.

Gud almetygeste hand uere nu altyd hos eder, m. a. k. moster[1] oc hand beuare eder altyd wel fra alt det, som vndt er, oc hand lade eder lenge leue oc leue oc lyde uel, dae wed gud, det skal uere meg sa redt kert adt høre som naegen det menysk, der leuer, saa sant help meg gud, det maed y uyst tro. M. a. k. moster, ieg uyl nu lade al betackelsen bestaed pa dene tyd, men dog skal alle eders mangfoldyg welgernynger blyue vdforglemt hos meg, sa lenge ieg leuer, med al holhed, oc ieg maed wel bekende, adt ieg aller kand forskyled, men gud almetygeste hand skal beløne eder det alsamen. M. a. k. moster, kand ieg aller folskryue[2] eder tyl, sa redt fast meg lenges efter eder. Ieg hade nu strax achted meg adt draue her af landt, men nu kand ieg aller folklaue eder, sa redt vdtrolyg wor foed har skyked syg her[3]

---

[1] Pernille Oxe, Datter af Hr. Johan Oxe til Nielstrup og Mette Gjøe, Fru Birgittes Helsøster, ægtede 1549 Otte Rud Knudsen til Møgelkjær, den bekjendte Admiral, f. 1520, † 11. Oktbr. 1565; hun døde 26. Oktbr. 1577, 46 Aar gammel (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 86 ff.).

[2] ɔ: fuldt skrive; saaledes i det følgende: folklaue for fuldt klage.

[3] Nemlig paa Sæbygaard i Vendsyssel, som Otte Rud 1560 havde tilmageskiftet sig af Kongen mod Gods i Sjælland og paa Falster (Anf. Skr. II. 98 f. Kronens Skøder I. 67 f.). Efter sin Mands Død opbyggede Fru Pernille saavel Sæbygaard (1575), hvor hun døde, som Møgelkjær (1571).

y mod wos, sa hand har faed meg nock adt tage ware. Den almetygeste gud hand helpe meg wel tyl en gud ende der med. Dersom de hade yk holled sa ylle hus for meg oc skyked dem i sa mange maede vdtrolyg y mod wos, dae ued gud, ieg skolde yk had tøued her sa lenge y land, for gud wed, adt tyden er her wel lang, for mand kand yndt høre her tyl wort folk, oc yk heller har ieg ynd kond hørdt, hor eder lyder, syn[1] ieg skyldes fra eder, oc ieg har nu skreued eder sa tyd tyl oc wed yk, om y haue faed dem. Sa beder ieg eder sa ganske gerne, m. a. k. moster, adt y uylle wel gøre oc skryue meg tyl, det første eder stedes bud, hore eder lyder, oc hore y ere tyl pas. Den almetygeste here oc gud hand beuare eder altyd wel fra alt det, som vndt er, oc lade eder aller døe af dene werden, y men ieg leuer, det uyl ieg, sa sant helpe meg gud, baede troelyg ynske oc bede af gud. M. a. k. moster, sa ued ieg nu ynd sunderlycht adt skryue eder tyl, men ieg haues[2], ieg uyl sel snart fynde eder med guds help, for strax om fyurten dage, om gud uyl, dae uyl ieg drage her fra oc pa hemuegen[3]. Sa uyl ieg nu yk lenger vmage eder med myn rynge skryuels eller forbyde meg y mod eder, men alle de dage, ieg leuer, dae skal y fynde meg for eders holle dater, der y aller skal haue tuyl paa, det maed y uyst tro. Her med uyl ieg haue eder, m. a. k. moster, den almetygeste here oc gud [*befale*]ndes baede med lyf oc sel oc alt huys eder kert er, [*ha*]nd spare oc beuare eder uel fra alt det, som vnd er, oc vnde meg adt fynde eder sund oc glad y guds frycht. Beder ieg eder gerne, adt y uyl syge eders iumfruuer mange gude neter. Gud gyue eder sel c^{m} gude neter, m. a. k. moster. Ex Sebyegaer løuerdagen nest efter sante Mortens dag 1566.

Pernelle Oxs.

---

[1] ɔ: siden.

[2] ɔ: haabes.

[3] Nemlig til Korsør; Otte Rud havde fra 1562 Korsør Len, hvilket Fru Pernille beholdt efter hans Død indtil 1574 (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 23).

Udskrift[1]: Min kere morster, ffro Berette Herloff Ttroles, fforstander till Herloffholms skolle, gandske venlig till skreffuett.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve L. 74.

Nr. 167. 11. Decbr. 1566.

Olof Jacobsson til Birgitte Gjøe.

Han opholder sig endnu paa Bregentved hos Oluf Mouritsen Krognos og afventer Fru Birgittes Hjemkomst. Paa Herlufsholm er Tilstanden god. En Bog og et Instrument til hende ere snart færdige. Alle ønske hendes snarlige Hjemkomst.

Min ydmyge och trowillige tiænisth altidt etc. Edle welborne frw Birgitte, gunstige och thilførlaadelige wen, næsth min ydmyge och thilbørlige tackseiielse før alth gott giffuer ieg[2] eder ydmygeligen thil adt wide, thett ieg mig en nw her paa Brentwidt hooss eder kere søstersøn Oloff Mauritzen førholler[3] (then ieg och saa ganske ydmygeligen betacker) och førwenter och førtøffuer ederss lycksalige och

---

[1] Ikke egenhændig.

[2] Brevskriveren er den svenske Læge Olof Jacobsson, der i Sommeren 1563 var bleven tilfangetagen og ført til Danmark, hvor han snart blev vel seet hos flere Adelsfamilier og særlig blev yndet af Birgitte Gjøe, hvem hans Dygtighed kom til Gode, da hun 1565 blev syg; hun bevægede derfor Børge Trolle m. fl. til 19. Juli 1565 at gaa i Borgen for ham, da hun havde bedt ham i nogen Tid at fare til hende «hende udi hendes Sygdom og Svaghed at kurere». Han blev i Danmark til efter Krigens Ophør, og 23. April 1571 udgik der Kongebrev til Birgitte Gjøe, at han nu skulde løsgives, hvorfor Kautionen hævedes (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 118. Hist. Tidsskr. 5. R. II. 599 f.; V. 315 f.).

[3] Oluf Mouritsen Krognos, der i Juli 1566 havde kæmpet i Krigen i Sverige, blev om Efteraaret farlig syg; 3. Oktbr. skriver han fra Kjøbenhavn til Fru Birgitte Bølle, at han, saa snart hans Helbred tillader det, tager til Bregentved; den svenske Doktor er hos ham (Bricka, anf. Skr. S. 118, 190 ff.).

gladelige hiemferdt[1], then ieg eder vdaff alt mit hierte ynsker och beder dageligen gud, att han wille werdiges att sende sin helige engil thil eder att beware och beskerme eder ifraa alth onth och beholle eder vdi sit faderlige beskytt och beskerm, amen. Hwore thett sig begiffuer paa Herloffsholm, wedt ieg intit annet, en att thennom alle (gud ske loff) lide wel och ære alle wel thil passe, som Dauidt Gyntersberg[2] mig sagde, och kom han ther fraa vdi afften etc. Edle welborne frw, gører nv wel och lerer wel, hwadt ieg eder føregiffuit haffuer. Ederss baag bliffuer flux rede och thessligeste thett instrumente, hwilkit ieg wil och saa førordne, attj thett och saa skole førstaa och her effter kunne gøre natiuiteter etc.[3] Men før all ting, ehwadt i gøre, och hwar i lagedt, thaa ær baade Oloffs och alles wore begeren och ydmyge bøn, thett j wele icke lenge bliffue vde, vdenn wille komme snart hiem igen, hwilket gud alssmechtige gifue at ske, hannom thil ære, eder thil lycke och lycksalighedt och mange fattige thil trosth och hugswalelse, then ieg eder altidt och ewinnerligen befaler. Gører wel och helser doctorinnen, d. Cornelium[4] oc eder iungfrwer

---

[1] Birgitte Gjøe, der indtil 1571 havde sit Hjem dels paa Ring Kloster, dels i Kjøbenhavn i Sigbrits Gaard, har formodentlig været rejst til Kolding til Enkedronningen.

[2] Hvorledes denne Person har været knyttet til Herlufsholm, hvor Skolen formentlig i dette Aar er traadt i Virksomhed, vides ikke. I Birgitte Gjøes Regnskabsbog for 1567 anfører Skriveren om ham under 28. Juni: betalt de smaa Jomfruer, som min Frue tog af deres Penninge og skjænkte David van Gunsterberg, 18 Mark (Ny kirkehist. Saml. VI. 170).

[3] Astrologien var i de Tider i høj Kurs, og den Kunst at stille Nativiteter eller Horoskoper og derved læse Menneskers Skjæbne i Stjernerne udøvedes selv af Tyge Brahe.

[4] Dr. med. Cornelius van der Hamsfort den ældre, en Nederlænder, der var Livlæge og Hofapotheker hos Christian III, efter hvis Død han vedblev at staa i Forhold til Enkedronning Dorothea, hvem han et Par Gange ledsagede paa Rejser til Sachsen, † 1580. Doktorinden er hans 2den Hustru Magdalene Payens († 1578), hvem han 1561 havde ægtet (Rørdam, Hist. Kildeskr. I. 667 ff. Aarsberetn. fra Geheimearch. III. 64).

medt mange 100m gode nætter. Datum Brentwidt onssdagen før Luciæ anno etc. 66.

E. ydmyge och welwillige
Olaus etc.

Udskrift: Erlig welbyrdig frw, frw Birgitte Gøie salige her Herloff Trollis thil Herloffsholm, min gunstige och thilførladelige wenn, ganske ydmygeligen.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 3.

Nr. 168. 12. Juni 1568.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Kongen har kaldet ham til sig til 1. Juli, hvilket hindrer ham i at komme til Fru Birgitte i Sjælland inden den Tid. Denne Tilsigelse kommer ham meget ubelejligt, da han saa ikke faar Tid til at afhøre sin Fogeds Regnskab. Om en Sag, hvori Fru Birgitte tilligemed Holger og Jørgen Rosenkrantz er interesseret. Den jydske Adel er tilsagt til Møde i Viborg. En Maanedsskat er paalagt Bønderne. Han har ikke kunnet skrive til hende før, da han nogen Tid har været i Hanherred og Vendsyssel.

[*Min ga*]nsche wenliigh [*hel*]ssen [*nu och*] altiid f[*or*]-ssennth meth w[*or he*]rre. M[*in*] alder kiereste morsøster, iegh [*wil*]l haffue ether gannsche wennligenn betackenndis for alld hulldhedth och møgith goth, som y migh steds beuist haffuer. Huor atth iegh deth kand fortienne aff høgeste formue, wiill iegh der tiill finndis mins(!) tiid wiilligenn etc. M. a. k. m., giuer iegh ether gannsche wenliigenn atth wiide, atth iegh nu wdj Alboriigh bekom ethers schriiffuelsse meth Iackop Seeffelld[1], for huilckenn iegh gannsche gierne betacker ether. Och som ath iegh derwdj formercker, att y nu laade opsethe deth epitafium ouer saaligh Herluffs graff[2], och att y for denn och anndenn aarsaage icke

---

[1] Jacob Seefeld Enevoldsen til Visborggaard.

[2] Epitafiet er ikke betegnet med Aarstal; derimod bærer den smukke Altertavle af Alabast, som Birgitte Gjøe lod opsætte i Herlufsholms Kirke med sit eget og Herlufs Billede, Aarstallet 1568.

komme aff Siellannd før nogenn tiid epther sancti Hanns daagh, och formercker, att y giernne saae, atth iegh indenn denn tiid kunde komme tiill Siellannd, saa giuer iegh ether gannsche wennligenn att wiide, att iegh nu wdj Aalboriigh fick min herris breff, att iegh schullde were hos hanns naade viij dage epther sanncti Ha[*ns*] dagh midsomer nu nest kommenndis, tij ackther iegh migh same tiid att were der tiill stede nest guds hielp, och hobiis daa att komme ether seluff tiill ords. Och komer deth migh . . obeleiiligth . . . . . ennd nu icke enn tiid lanngh haade ac[*the*]th migh her aff lanndth, menn deth well haade weriith paa mith gaffnn, om iegh nu nogith lennger haade kund fortøuith her. Och haade iegh nu wiilld strax begynnth paa Matzses regennschab[1], menn nu bliuer tiiden migh forkorth, att iegh nu icke, indenn iegh denne ganngh draager aff lanndith, kannd faa hørth hanns regennschab, menn naaer att ether tøckis, daa kannd hannd liige well haffue brølup, hannd kannd well siidenn giøre migh siith regennschab, tij hannd for denn aarsaage inthed schall bliue forholth, tij iegh wed migh anndenn raad wdjgenn y hanns tienneste, menn altinngh schullde nu well haffue kometh tiill ennde, hade icke dethe min heriis forfaald haade(!) werith migh nu saa hastigth etc. etc. M. a. k. m., iegh formercker, att Hollger och Iørgenn Rosenkranntzs och y wiill giffue suaar paa dij erende, som ether ere tiill tallde om nu tiill sanncti Laurentj, gud almectigeste giffue tiill lycke oc wellffarth wdj alle maade etc.[2] Deth schall doch for innge aff migh bliue tennckth epther ethers begiere, menn migh wbeuist wdj alle maade . . . . . ny . . . . . ue ether tiill her fraa lanndith [*annd*]ith, ennd att minn herris breffue ere wdgaaenn, atth alld adellenn her ouer all nør Iullannd schall nu paa sønndagh were for-

---

[1] Mads er formentlig Fogeden paa Clausholm; maaske den samme Mads, som nævnes ovfr. S. 72.

[2] Hvad det er for en Sag, her sigtes til, vides ikke. St. Laurentius' Dag er den 10. August.

samelleth wdj Wiibore och aff Hollger der atth forfaare min herriis wiille[1]. Och er her och nu kommenn enn maannith schath ouer byndernne[2], som iegh well troer, att wdj lige maade er forhennder wdj Siellannd. Anndith nyth wed iegh nu icke att scriffue her fraa lanndith, och wiill nu icke wiider paa denne tiid bemøie ether, menn wdj alle dij maade, att y wiide atth bruge migh ether tiill wiilli och tienneste, wiill iegh alle minne daage finndis welluiligenn aff formuenn meth alth, hues iegh wed ether tiill wiilliigh och tienneste kannd were etc. Och wiill nu och altiid haffue ether denn almectigeste her och gud euinndeligh beffallenndis, hannd wnnde migh lennge att spøre och fiinnde ether helbred meth lanngh warendis sundhed och wellffaarth, deth wiill iegh troligenn ynnsche ether. Datum Klaxholm meth hast denn 12 daagh iunj aar 156[8]. Iegh ynnscher ether iomfruer och docther Oluff[3] mannge gode nether.

Oluff Moriissenn.

Minn a. k. m., iegh tacker ether och [*gansche*] giernne for ethers schriffuelsse, som at[*t y*] schreff migh tiill meth Matzs Esch[*ilsenn*][4], och bedenndis paa deth wennligeste, att [*iegh*] maa were wffortennckth, att i icke føre haffuer fanngith min schriiffuelsse, tij migh ingenn bud er stedis der ouer føre nu, for iegh nu enn tiidlangh haffuer werith wdj Hannherith och wdj Wenndsysell och kom icke hiem fore nu wdj denne wge etc. Wiill iegh haffue bud tiill Eschild wdj Rinngkloster[5], fore ennd att iegh draager her aff, om hand wiill haffue bud tiill ether.

---

[1] Holger Rosenkrantz Ottesen til Boller og Rosenvold var 1567 udnævnt til Statholder i Nørre Jylland; som saadan holdt han Trinitatis Søndag, 13. Juni 1568, Mønstring i Viborg over den jydske Adel, som skulde deltage i Toget til Sverige (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 43).

[2] Denne Skat udskreves ved aabent Brev af 1. Maj 1568 (Secher, Forordninger, Recesser osv. 1558—1660 I. 359).

[3] At Aarstallet skal læses som 1568, fremgaar af Brevets Indhold.

[4] Sagtens en af Birgitte Gjøes Folk.

[5] Formodentlig den samme Eskild, som Herluf Trolle nævner i Breve fra 1558 og 1561 (I. 9, 16); han synes at have været Kjældermester el. lign. paa Ring Kloster.

Udskrift:[1] Erlliig welbyurdiig qwinne, frw Birgitte Gøie, sallig Herloff Trollis eptherleuerske till Rinng closter, mynn kierre morsyster, ganntz wennlligenn tiill· schreiffwiitt.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 19. Brevet er noget beskadiget. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 198—201.

Nr. 169. 21. Oktbr. 1568.

Birgitte Gjøe til Mogens Gyldenstjerne.

Hun takker ham, fordi han har underrettet hende om, at en Person er død af Pest i hendes Gaard i Kjøbenhavn; det fortryder hende meget, at hendes Skriver har optaget ham i Huset.

Kiere her Magnus, gandze gode oc best forthrode wenn, gudt were altiidt mett thig oc løne thig for alle wellgerninger, ieg will findis altiidt tacknemlig. Ieg schreff thig tiill andenn dags gaar, huis ieg haffde att lade thig forstaa. Y gaar fick ieg thinn gode schriffuellsse mett Hans Wallthers[2] berettning om thendt suensche handill oc om thendt dreng, Iacob schriffuer[3] haffuer sent y myn gaardt befengdt[4] oc

---

[1] Ikke egenhændig.

[2] Hans Walther nævnes som Enspænder (Kancellibud) i Aarene 1558—71 og atter 1575 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 175); 1567 blev han tagen til Fange i Krigen (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 634).

[3] Denne Skriver synes særlig at have haft Opsigt med Fru Birgittes Gaard i Kjøbenhavn; i Rigsark. (Orig. i Adelsbreve XXIII. 130) haves fra hans Haand en Inventarieliste med denne Overskrift: Thetthe effther^ne inuentarium annamith ieg Iacop schriffuer paa erlig och welbørdig frue, fru Børrithe Gøys gaard y Kioppinghauffn, som kallis Sibretz gaard, thenn løffuerdag for stij Laurentij dag anno 1568 (ɔ: 7. Aug.); af Værelser i Gaarden nævnes her Fruerstuen, indeholdende to Borde, en sort beslagen Kiste, fem grønne Stole, otte andre Stole, sex Bænkedyner og to Spejle, det Kammer ved Fruerstuen, hvori bl. a. «en Stol, som man bruger til sygt Folk», det store Kammer næstved Fruerstuen, Fru Birgittes Kjælder med en Mængde Øl og Smør m. m. samt et Par andre Rum.

[4] Pesten greb i dette Aar saa stærkt om sig, at Studiet ved Universitetet «for svar Pestilens» blev opgivet den 8. Oktbr., efterat der

er ther døder etc. Ieg tacker thiig storligen oc gierne for thin gode willge oc besuering, atthu sligt wille lade mig wide och haffue mig slige thiender mettdelt. Ieg haffuir nu schreffuit Iacob schriffuer tiill, att mig sligt storligen fortryder aff hanum, baade for minn egenn schuldt, thj ieg widt icke, naar ieg sellff for orssagis tiill att were ther, oc saa for docter Morthens[1] oc the folks schuldt, som er vdj gaardenn, oc att handt sligt her epther schall haffue y fordrag[2] etc. Saa forfar thw all wider beschiedt vdj myne formere[3] breffue. Att giøre, huadt thig tiill thienist er, findis ieg alle myne dage gantze villig. Gudt allmectigste spare [thig] mett it languarende liiff y lycksalighet oc wellfartt oc lade oss findis glade vdj hans frøct. Hanum befaler ieg thig altidt. Ex Ring closter thendt 21 octobris aar etc. mdlxviij.

Byrgitthe Gøye.

Udskrift: Mynn kiere nestsøschendbarn och besynderliig gode wenn, her Magnus Gullenstern tiill Stierneholm, ritther, gantze wenligen.

Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling.

---

samme Dag var begravet tre Studenter (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 57), og de svenske Gesandter, der vare komne til Kjøbenhavn for at mægle Fred, maatte fortrække til Roskilde (Mansa, Bidr. til Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Hist. i Danmark S. 206).

[1] Dr. Martin Ædituus, en født Nederlænder, der 1567 synes at være kommen til Kjøbenhavn for at indtræde i Kongens Tjeneste; han nævnes 1568 og 1576 som Kongens Livlæge og vides 1570 at have tilset Enkedronningen; ogsaa i andre Videnskaber end Lægevidenskaben var denne vidtberejste Mand kyndig. Han forlod senere Danmark og døde i Nederlandene (Rørdam, anf. Skr. II. 62. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 204).

[2] ɔ: lade fare.

[3] ɔ: foregaaende.

Nr. 170. 4. Novbr. 1568.

Birgitte Gjøe til Mogens Gyldenstjerne.

Christiern Munk er fast besluttet paa at ville have Dorthe Gyldenstjerne til Ægte; hvis Kongen ikke vil gjøre Brylluppet, vil Enkedronningen gjøre det, inden Brudgommen drager af Landet. Hun tilraader Mogens Gyldenstjerne at foreslaa Otte Krumpen at gjøre Brylluppet snarest, da meget kan forandre sig, naar Brudgommen rejser forinden. Hun længes efter at høre, hvorledes han har det i denne Pesttid. Hun har forundt en Mand Husrum i sin Gaard.

Kierre herr Magnus, nestsoskenn barn och ganske besynderlige gode wen, ieg tacker deg saa godwilligen och gierne for alt gaat, som dw meg altijd giortt och bewijst haffuer, huilckid ieg gierne mett deg igien forskylde will, och giffuer ieg deg wenligen till kiende, att ieg nw kom till Kolding, fand ieg Crestenn Munck[1] her for meg och formercker, att hand nw aldelis haffuer besluted thett hoss seg om den handell, som dw well faar att wijde, naar gud will, hand kommer dijd, och ther som hand faar de suar aff deg, som hand begierer, haffuer min fruess naade skreffued kong. maytt. till, att hand wilde giøre der en ring bekostiing paa, saa thett motte komme till en ende, for end hand drog aff landett, och der som hans kong. maytt. icke wilde giøre thett, da wilde hindis naade well giøred. Nw

---

[1] Christiern Munk til Tobberup (s. I. 151) var af Kongen kaldt ned fra Norge; den 14. Oktbr. om Aftenen naaede han Kolding, men syg, fordi han var bleven overkjørt af en Vogn; han kunde derfor foreløbig ikke rejse videre, hvorfor Enkedronning Dorothea undskyldte ham i et Brev til Kongen af 15. Oktbr. (Aarsberetn. fra Geheimearch. II. 63). Den Handel, Birgitte Gjøe skriver om, er Chr. Munks Giftermaal med Mogens Gyldenstjernes Datter Dorthe († 1583, begr. i Aalborg 28. Juli, s. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 343), der formodentlig snart efter er bleven til Virkelighed (jvfr. Troels Lund, Danmarks og Norges Hist. i Slutn. af det 16. Aarh. X. 86 ff.). Fru Dorthe fik sin Søster Else Gyldenstjerne med sig til Norge, «dersom I ikke havde undt mig min Søster med mig, da havde jeg længet mig alt død», skriver hun 1569 til sin Fader (Norsk) Hist. Tidsskr. I. 506), og Jomfru Else blev i Norge, da hun der fandt sig en Ægtefælle (s. I. 151).

tøcte meg saa paa dit gode behag, atther som kong. maytt. icke wilde giøred, och hand hastig skulde aff landett, att dw da wilde handle mett her Otthe[1], att hand wilde giøred paa en dag eller tho eller paa en afftens tijdt, saa hun motte følge hanum her aff landett, och wilde ieg icke raade, atthett skulle bliffue opsett, till hand kunde komme hijd till Danmarck igen, naar hand drager her aff, thij mand kand aldrij wijde, huor att werden kand wende segh, om thett skulle bestaa seg saa lenge etc. Och kand thw icke tro, huor saare red ieg for deg nw y thenne farlijge tijdt, som nw er der y byen[2]. Gud alsommechtigste hand beware deg naadeligen fra alt thett, som ond er. Och beder deg saa gierne, atthw altijd will skriffue meg till, huor att leyligheeden begiffuer seg for deg, och om ieg kunde bestelle her nogett for deg, da wed gud, att ieg thett mett saa god en wilge wilde giøre for deg som for meg siellff. Will her mett haffue deg gud almechtigste befalendis, bedendiss deg gierne, atthw will sijge doctor Morten[3] mange gode netther paa mine wegne, och att ieg haffuer skreffued Iacop skriffuer[4] till, att huess rom der er neder y min gaar, att hand skall vnde hans suoger thett etc. Ex Kolding mett hast then 4 nouemb. anno 68.

Birgitte Gøye.

Udskrift: Erlig och welbiurdig mand, herr Magnus Gyldenstierne till Stiernholm, ritther etc., min kierre nest soskenn barnn och besynderlige gode wen, wenligen till skreffuett.

Orig. med Spor af Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling.

---

[1] Den gamle Marsk, Hr. Otte Krumpen (s. I. 285); hvorfor han skulde anmodes om at holde Bryllupet, ses ikke.

[2] Nemlig paa Grund af Pesten, jvfr. det foregaaende Brev.

[3] Dr. Martin Ædituus, jvfr. ovfr. S. 107.

[4] Jvfr. ovfr. S. 106.

Nr. 171. 4. Novbr. 1569.

Hertug Hans den yngre til Birgitte Gjøe.

Hans Gemalinde er nedkommen med en Datter, til hvis Daab han indbyder Birgitte Gjøe som Fadder.

Iohanns der iunger, von Gots gnaden erbe
zw Norwegen, herzog zw Sleswig, Holstain etc.

Vnnsern gnedigen gruss zuuorn. Erbare, liebe, besondre, wir wollen euch inn gnaden nit bergen, das der barmherzige gatt die hochgeborne furstin, vnser freundliche, herzliebe gemahlin, frawen Eliasabethen, geborne herzogin zw Braunschweig vnd Luneburg etc. irre frawlichen burdin gnediglich entbinden(!) vnd vns vnd i. l. mit einer woh[l]-gestalten tochter begabet, dem lieben gatt sey vor solche erzaigte wolthat lob, ehr vnd danck gesagt[1]. Vnd als wir nuhn bedacht sein dasselbige nach christlichem gebrauch vnd ordnung dem sacrament der heiligen tauffe vf den 26ten nouembris iezt kunfftig mit gattes hulff vorzutragen, so mochten wir euch mit ewrem christlichem gebett bey disem hohen werk insonders gern sehen vnd erfahren. Gesynnen demnach an euch als vnser besonder liebe gnediglich, ir wollet gemeltem vnserm kindlein zw der christenheit verhelffen vnd vnser geliebte geuatter sein vnd werden, auch zw diser verrichtung vff den 25ten nouembris alhie zw Coldingen in der person erscheinen[2] vnd sich hierin

---

[1] Frederik II's Broder, Hans den yngre, Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg, f. 25. Marts 1545, † 9. Oktbr. 1622, havde 19. Septbr. 1568 ægtet Elisabeth, † 11. Febr. 1586, Datter af Hertug Ernst af Brunsvig-Grubenhagen. I Begyndelsen af Oktbr. 1569 fødtes deres ældste Datter, der i Daaben fik Navnet Dorothea og senere ægtede Hertug Frederik til Liegnitz og Brieg i Schlesien, hvor hun døde 1593 (Aarsberetn. fra Geheimearch. III. Kønigsfeldt, De nordiske Rigers Kongeslægter, 2. Udg. S. 79, hvor Prindsesse Dorothea ikke nævnes, jvfr. Saml. til jydsk Hist. og Topogr. X. 320, der indeholder adskillige Fejl).

[2] Imellem dette Brev og det foregaaende ligger et helt Aar, i hvilket lidet erfares om Birgitte Gjøes Liv; kun synes hun at have gjort en Rejse til Kjøbenhavn, thi i Brev, dat. Kjøbenhavns Slot 26. Juli

dem allmechtigen zw ehren vnd vns vnd vnser herzlieben gemahl zu gnedigem gefallen wilfarig erzaigen. Das begern wir vmb euch in gnaden vnd allem gutten zuerkennen. Datum Coldingen den 4ten nouembris anno etc. 69.

Iohans der iunger manu propria.

Udskrift: Der erbaren, vnser[*er lie*]ben, besondern frawenn Birgitta Goien.

Ringkloster.

Orig. med Segl og egenhænd. Underskrift i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 146.

Nr. 172. 6. Novbr. 1569.

Dronning Dorothea til Birgitte Gjøe.

Hun beder Birgitte Gjøe om at laane hende sin Kok i Anledning af Hertug Hans den yngres Datters Daab.

Dorothea, von gots gnaden zw Dennemarken etc. künigin witwe.

Vnnsern gnadigsten grus zuuor. Erbare, liebe, besondre, nach dem wir zw vnnsers freundlichen geliebten sohns hertzog Hannsen zw Holstain etc. ietztvorsteenden kindstauffe[1] mit notturfft kochen nit gnugsam versehen, so gesynnen wir hiemit gnediglich, du wilt dich hierinn die willfarige erzaigen vnd die befurderung thun, damit dein koch auf den sontag, ist der 20 nouembris iez kunfftig, alhier anlangen vnd ein geringe zeit vber vns zw willen sein möge. Wollen wir in gnaden vnd allem guten, damit wir dir sonsten gewogen, erkennen. Datum Coldingen den 6ten nouembris anno etc. 69.

Dorothea.

1569, befalede Kongen hende at begive sig hid over til Landet, da han havde noget at tale med hende om (Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 145).

[1] Jvfr. det foregaaende Brev.

Udskrift: Der erbarn, vnserer lieben, besondern frawen Brigitta Göien.

Orig. med Segl og egenhænd. Underskrift i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 139.

Nr. 173. 5. Jan. 1570.

Holger Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Han og hans Broder Jørgen Rosenkrantz agte at drage til Sjælland.

Min . . . . . .
well huoes deg . . . . . williigen b[e]tacket och will [*thet*] ath fortiene b[e]findis wellig. Och well deg icke forholde, ath ieg mett guds heelp, huere well effther min schadis leilighett icke vden b[e]ssuering, achter ath drage her aff vdj morgen mett min broder Iørgen pa wegen tiill Selland[1].

Och ther dw west, ath ieg vd[*j*] made(!) kand tiene deg, ther finder dw meg altiid wellig.

[*Och well haue deg*][2] gud befallendes. [*B*]eder min broder oc Karine seege deg mange gode natt. Aff Beegholm[3] then v dag ianuarij anno lxx.

Holger Rossenkrantzz.

Udskrift: Min kiere nesyskendbarn Bergeete Goye gantz wenligen tiillschriuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve LIII. 159. Brevet er meget beskadiget af Fugtighed.

---

[1] Holger og Jørgen Rosenkrantz skulde til Rigsraadsmøde i Kjøbenhavn, hvor Forholdene nødvendiggjorde deres Tilstedeværelse til mundtlig Forhandling med Kongen, der Nytaarsdag 1570 havde truet med at nedlægge Regeringen (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 44 f., 507).

[2] Efter den Klevenfeldtske Afskrift, der ligger ved Orig. Afskriften har i øvrigt lidt ved at ligge ved Siden af Orig., saa at ogsaa Begyndelsen af den er bortædt af Fugtighed.

[3] Holger Rosenkrantz (jvfr. ovfr. S. 67), der 25. April 1568 havde ægtet Karen Gyldenstjerne Christoffersdatter, f. 18. Juli 1544, var forlenet med Bygholm, hvor hans Hustru 28. Oktbr. 1569 havde født ham en Søn (Anf. Skr. VI. 42 ff.).

Nr. 174. 8. Jan. 1570.

Ide Ulfstand til Birgitte Gjøe.

Hendes Fiskerfartøj ligger ved Fjellerup Strand, men hindres af Is fra at losse; hun beder Birgitte Gjøe, naar Vejrforholdene blive gunstige, sende Bud efter sin Del af de fangede Sild. Saasnart hendes Folk komme hjem, vil hun besøge Fru Birgitte, da hun har adskilligt at tale med hende om. Hun stoler paa, at Fru Birgitte er hendes Fortaler hos Enkedronningen, hos hvem hun med det første vil indfinde sig. Takker Fru Birgitte for hendes Tilbud om at have hendes Børn hos sig.

Min hierte allerk^e hulde syster, ieg[1] kand aldrigh fuldtacke eder for saa megitt ære och huldhedt och gode schriffuelsse och saa mange wsigelige welgierninger, som y haffuer beuist meg wdj saa mange maade, som meg wmugligtt er att oprægne[2]. Den euige herre gud wære eders lønere och betalere for dett altsamens, der skall ieg och mine børn bede om, den stundtt wy leffuer. Min hierte allerk^e hulde syster, rætt som ethers gode schriffuelsse och bud kom her y gaarde, tha kom her ett budtt fra wortt skib och fiskere, saa att de ligger wid Fiellerup strandtt[3] och er well widtt machten, gud wære loffuitt, alle sammens, och er der iss emellom landett och thennom, saa mandtt kand icke ther well opskibe, men thett første gud will, att thett bliffuer en goedtt norduest, saa forhaabis meg medtt gudtz hielp, att de komme well hidtt till thette landtt. Will y saa well

---

[1] Ide Truidsdatter Ulfstand, siden 1554 Enke efter Fru Birgittes Broder Falk Gjøe til Skjersø (jvfr. ovfr. S. 18), levede i mange Aar paa Skjersø og nævnes endnu 1581 (Klevenfeldts Stamtvl.).

[2] At der var det kjærligste Forhold mellem Birgitte Gjøe og Ide Ulfstand, derom vidner bl. a. nærværende Brev; til de mange Velgjerninger, som Fru Ide her omtaler, maa man henregne Birgitte Gjøes Gavebrev, dat. Herlufsholm, Pintseaften (ɔ: 1. Juni) 1566, til hendes Børn Mogens, Falk, Margrethe og Mette Gjøe, paa Jordegods i Galten, Vandfuld og Sabro Herreder (Rigsark., Adelsbreve XXII. 48).

[3] Fjellerup ligger i Nørre Herred Dyrs paa Halvøens nordlige Kyst, omtr. fire Mil Nord for Skjersø.

giøre och lade Michill Suinholtt[1] komme hidtt medtt thett første, saa skall mine thiænere opskibe iij lest, som y skriffuer, att y wille haffue hiem, och skall Michill slett ingen aff ethers thiænere sige till, før gudtt will, hand kommer hidtt till megh, for weerligen giffuer seg icke saa, att mand kandtt altid skibe, naar mandtt will. Och giør y mere endtt well, att y wille saa lade ethers thiænere føren her fra. Och sender ieg eder en thøndne sild, till gudt will, y fanger aff ethers egen. Och bliffuer her siden medtt gudtz hielp halff tridie lest y skibbett igien aff ethers sildtt, den skall ieg medtt gudtz hielp fly eder saa gode rede paa, som thett wore myn egen. Och skall ieg well troff, att wortt skib kand icke komme saa snartt y marckttt[2], som ieg gerne wille, for alle haffnnerne leggis nu fast medtt iss. Dett allerførste gud will, thette folck kand komme hiem, att [ieg] kand nogett see meg om medtt dennom, saa ska[ll] ieg komme till eder, thi meg lengis effter eder aff altt mitt gandske hierte, och saa tale medtt eder om alting, som ieg icke nu altsammens skriffue kand eller thør wmage eder medtt saa lang skriffuelsse. Min hierte allerk[e] syster, aldtt min troff och loffue er hoss eder, att y forskaffer dett saa, att ieg faar icke wtack aff min frues naade. Ieg skall komme medtt thett allerførste och tha att wære hoss hindis naade, saa lenge hindis naade will haffue meg[3]. Och kand ieg eder icke heller fuldtacke for ethers gode tilbudtt, y biuder megh till att wille haffue mine børn hoss eder. Ieg haab[*is*]

---

[1] Mikkel Svinholt var Birgitte Gjøes Ridefoged, som det fremgaar af hendes Kvittans til sin Tjener M. S., dat. Sortebrødre i Næstved St. Margrethes Dag (ɔ: 13. Juli) 1574, der har gjort gode Rede og Regnskab for alt, hvis han paa hendes Vegne haver opbaaret og igjen udgivet haver af alt hendes Gods udi Skaane, Sjælland, Jylland og Fyen, som er fra den Fredag næst efter St. Margrethes Dag udi dette Aar Anno 1573 (ɔ: 17. Juli) og til St. Margrethes Dag udi dette Aar Anno 1574, som er Korn, Smør, Penge, Gaardfæstning, Sagefald og alt andet visse og uvisse Rente (Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 105).

[2] ɔ: Markedet.

[3] Talen er her om et Besøg hos Enkedronningen.

snartt att komme till ether medtt gudtz hielp, saa w[*ill*] ieg icke wmage eder medtt nogen lang schrif[*fuelse*], men ieg beder eder saa gandske gerne, att dersom [*y wed*] y nogen maade ieg kand giøre eller bestille nog[*ett for*] ether, y wille tha raade och biude offuer meg som [*offuer*] ethers troff hulde datter. Will y well giøre och sige eders iomfruer och gode selskop mange gode natter paa mine wegne. Den aller weldigste herre gud befaler ieg eder, och hand giffue eder och ethers gandske huss ett gott lyckssaligtt nytt aar medtt languarendis sundhed, och hand lade meg och mine børn aldrig saffne ether, den stund wy skulle leffue. Ex Skierssøø søndagen nest epther helligtrekonger dag 1570.

Idde Falck Gyes.

Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 17. En Kant af Papiret er afgnavet af Mus eller lignende.

Nr. 175. 15. Jan. 1571.

Reinholdt thor Smede til Birgitte Gjøe.

Paa Birgitte Gjøes Besværing over, at der har manglet noget i Maalet af det Tøj, han har leveret hende, vil han senere give Svar. Sender hende en Del bestilte Varer.

Mynenn frundtlyckenn grodtt stedes thouorenn. Erbar vnd dogettsame leue frow Byrte, iuwer erbarheitt schriuentt entffangenn van wegen des wandes, so ick[1] woll vorstenn hebbe, datt idt dar nicht alle gewessen, all dar eynn halue elle in gemangeltt, so kann ick iuwer erbarheitt

[1] Reinholdt thor Smede, Søn af Raadmand Thomas th. S. i Flensborg, havde studeret i Strassburg og Wittenberg, hvor han var Luthers Tilhører, levede senere som Handelsmand i sin Fødeby, hvor han 1580 blev Raadmand og døde 8. Novbr. 1584; siden 1563 var han gift med Gesa Lange (O. H. Moller, Erneuertes Andenken Ehrn Thomas Attzersen S. 57 f.).

nichtt vor entholdenn, wo Iohan[1] idttzundtt nichtt tho huis is, wenn he tho huis kumpt, schall iuwer erbarheitt daer gudt beschett van bekamen, den he alle gelegenheitt dar vann wedtt. Wider sende ick iuwer erbarheitt iuwen beger na, wo ffolgett, iiij stuk golden glans borden[2] na der prouen, wegenn xxiij lodtt j quintin, j lott xxiiij ß.

xxiij golden stiffte[3], j dusin vj daller j ortt, hebbe ick van eynem andren vtt genamen, de wolde se nichtt ringer geuenn, ock weren dar nicht mer als de xxiij.

xxij ellen dycke siden frenssen[4], weggen xxx lott, j lott vj ß.

j pundtt engeuer[5] vor ij daller.

iiij ellen temnett wandtt[6], j elle j daller j ortt.

v klene hanekenn[7], j stuck iij ß.

ij vnntzen kleu suluer[8], j vnntz j daller v ß.

j lott gelle fennedische syde[9] vor vj ß.

ij mantell foder warck[10] hefftt Iohan her gesenndtt, wadtt se kosten, schall iuwer erbarheitt mitt den ersten tho weten krigenn. Dit vor geschreuenn iuwer erbarheitt an geschreuenn, wor mitt ick iuwer erbarheitt godtt den all meichtigen beu[e]ll. Datum Flensborch den 15 iannewarj anno 71.

Iuwer erbarheitt

williger

Reinholt thor Sm[e]de.

---

1 Sagtens Navnet paa den Svend, der havde besørget Varerne til Fru Birgitte.

2 Det samme som ndfr. kaldes Guldlad.

3 Guldstifter til Besætning paa Klæder.

4 ɔ: tykke Silkefryndser.

5 ɔ: Ingefær.

6 Det samme som ndfr. kaldes brunt Klæde.

7 ɔ: smaa Haner, jvfr. ndfr. Messinghaner.

8 ɔ: Sølv.

9 ɔ: gul venetiansk Silke.

10 To Mantel Foderværk, jvfr. ndfr.: Bugfoder. Mantel synes at være et Maal (jvfr. I. 79).

Udskrift: Der erbaren' vnd dogetsamen frouwen, frow Birthe Guyde, mi nergunstigen, thon handen dennstl. geschr.

tho Ringkloster.

[Bag paa Brevet er skrevet med en anden Haand:[1]]

Her aff haffuer i. Margrete[2] faat
iij stocker guldlad[3], holder xviiij allen j q', weger 17 lott
ij q'[4], lodett for xxiiij ß, er . . . . . xiij daler xiiij ß.
ij vndzer solff for . . . . . ij daler x ß.
j lod guld silcke for . . . . . vj ß.
suma . . . xvj daler.

I. Lisebett[5]:
xxiij guldstiffther for . . . . . xij daler.

M. f. haffuer fangett
iiij allen brunt klede for . . . . . v daler.
j t̃ ingefer for . . . . . ij daler.
v messings haner for . . . . . xv ß.
ij mantell bugfoder.

Skall sendis tilbage till Renolt igen:
de sorte frantzer
och j stock guldladt, weger . . . . vj lodt ringer j q'.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 8.

Nr. 176. 3. Febr. 1571.

Beate Brahe til Birgitte Gjøe.

Jørgen Lykke er kommen hjem fra Nyborg, men har faaet Befaling til snarest at drage til Kongen, hvilken Rejse ængster hende meget

---

[1] Birgitte Gjøe havde en Skriver ved Navn Mikkel Skaaning, med hvis Haand dette Regnskab synes at være skrevet, naar man sammmenholder det med Fru Birgittes Regnskab for 1567 (Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 21), der er affattet af ham.

[2] Jomfru Margrethe Rosenkrantz.

[3] Guldlad eller Gyldenlad, et Slags Guldtrækkerarbejde (jvfr I. 80).

[4] Denne Opgjørelse maa forstaas saaledes: 3 Stykker Guldlad, tilsammen 18½ Alen og 1 Kvarter, vog 17 Lod 2 Kvintin.

[5] Jomfru Lisbeth Huitfeldt.

paa Grund af den farlige Overfart over Store Bælt. Hun længes efter at høre fra Birgitte Gjøe.

Kiiere Berettj oc myn allerk[e] søster, gud were alletid hos deg mett sinn aand oc nade och sparre oc beuare deg y gudz frøcth fra allt onnth. Saa kand ieg icke forhollitt att giiffue deg wennligen att wiide, att her Iørgen kom hiem igaar fraa Nyborriigh tiill middag, oc drog hand aff Nyborriig y tiisdags om morgenn. Denn tiid her Iørgen kom tiill Nyborriigh, daa war konngenns skriiffuer affdragenn med then fredzfordragh, saa her Iørgenn kund icke faa wnnderskreffuit mett sin ege[n] hanndtt[1]. Saa haffuer Hans Skougardtt skreffuit her Iørgenn tiill, att konngens bud er iligen epther hanum, saa att her Iørgenn skall iligen natt oc dag komme tiill hanns kon[e]. matt.[2] Oc war Hans Skougaardz breff skreffuit y odennsdags[3], saa budit haffuer icke werit wden paa 3 dag fra Anderskov oc hiid. Oc giick buditt offuer fra Korssøør oc tiill Nyborriig y stor liiffsfarre, oc siiger hand, att thett er huer anden dag obit oc huer anden dag icke. Saa kandtt ieg ickj skriffue deg tiill den stor hiertens sorg, førind handt kommer offuer, for ieg er saa red, att handt skall giiffue seg wdt y liiffuis farre. Den dag hand drog aff Nyborig, da gick Per Brade[4], Iahan Wrme[5] (!) och Christian Lycke offuer mett stor liiffuitz farre[6].

---

[1] Om Hr. Jørgen Lykke og Beate Brahe, s. ovfr. S. 22 ff. Rigsraaderne havde i Decbr. 1570 været samlede i Kjøbenhavn i Anledning af Underskriften af Fredstraktaten med Sverige, der 13. Decbr. afsluttedes i Stettin; da Sendemændene imidlertid ikke vare ankomne derfra ved Juletider, forlode Raaderne Byen og droge hjem, efterladende deres Signeter (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 47).

[2] Dette Brev fra Kongens Sekretær Hans Skovgaard efterfulgtes af et Kongebrev, dat. Antvorskov 17. Jan., der befalede Jørgen Lykke, Holger og Erik Rosenkrantz og Erik Rud at begive sig til Nyborg og forblive der, til Traktaten var ratificeret (Tegn. ov. alle Lande X. 238).

[3] Dette Brev er skrevet en Lørdag.

[4] Fru Beates Fætters, Jens Brahes Søn Peder Brahe til Krogholm, † 1610 (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 113).

[5] Formodentlig Johan Urne Clausen til Valsø.

[6] Jørgen Lykkes Søn Christian Lykke, der døde 1573, jvfr. Ide Ulfstands Brev til Birgitte Gjøe af 15. Decbr. 1573.

Oc fulde wor egen karll hanum offuer, oc denn tiid karlen drog tiilbag igen, da war han ij gang neder, oc hade hand icke hafftt thiissbedre hielp hoss seg, da hade han bleffuitt ther. Ieg kand icke scriffue deg tiil den storre sorrig oc bedrøuilsse, ieg har, oc haffuer ieg ingen att klage meg for wden for degh. Gud for sin euig godhett tha hiellpe hanum well offuer[1]. Kiere søster, beder ieg deg gerne, att du wiille nu well giøre oc haffue den wmag, nar deg stedis bud hid, oc biud meg til, huor deg liider, oc huor thett gaar deg. Ieg wille nu icke andit end lade deg wide denne leilighett. Ieg frøcter nu, att her Iørgen faar en lang reysse, før hand naar dem, der skulle tiil Suerrigh[2]. Ieg wed nu inthett wiere att skriffue deg tiill paa denne tiid, men wiill haffue deg med seel oc liiff gud allermect[e] beffallendis. Hand sparre oc beuare deg sund och sallig y gudz frøct. Lader her Iørgen oc Gertred Lyckisdatter[3] siige deg mange godenather. Ex Mariager[4] den 3 februarij 1571.

Beate Brade.

Udskrift: Erliig och welbiurdiige frw Berettj Herlo Trolliis tiill Riingcloster, mynn kiere søster, ganntze wennliigenn tiill skreffüitt 1571.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 180.

---

[1] Det var ikke uden Grund, at Fru Beate ængstede sig for Hr. Jørgen Lykkes Rejse over Store Bælt, thi Vinteren var det Aar usædvanlig streng, saa streng, at man i Januar med store Læs kunde kjøre over Isen mellem Kjøbenhavn og Malmø, paa hvilken Strækning tre Fodgjængere frøs ihjel (Ny kirkehist. Saml. V. 361).

[2] Nemlig Peder Bille og Niels Kaas, der bleve sendte til Rigets Grændse ved Knærød angaaende Fredstraktatens Ratifikation og Udvexling (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 392).

[3] Om Gjertrud Lykke s. ovfr. S. 24.

[4] Jørgen Lykke var fra 1548 til sin Død forlenet med Mariager Kloster (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 154).

Nr. 177. 11. Febr. 1571.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Han har ikke før kunnet faa Brev besørget til Fru Birgitte, da Forholdene have hindret Forbindelsen. Han har faaet Befaling at følge Kongen til Udlandet, hvilket kommer ham meget ubelejligt. Sender forskjellige Breve. Han har lovet at komme til Jørgen Rosenkrantz; imorgen drager han til Erik Podebusk. Han antager, at Jacob Seefeld ogsaa har faaet Ordre til at ledsage Kongen. Beder Fru Birgitte undskylde, at han først om nogen Tid kan komme til hende, da han har en Skrædder hos sig i Anledning af Udenlandsrejsen. Ønsker Oplysning om Overfarten over Bæltet.

Mynn alder kiereste morsøster, iegh wiill nu medth innge(!) lanngh och tiilbørliigh tackssielsse bemøie ether, mens wiill kienndis aff lanngh forschyldinngh att were ether plictigh att tienne meth alth, hues iegh gotth formaa alle mine daaghe, och wiill ynnsche, att denn almectigeste gud wiill naadelige opholde ether med lanngth liiff, helbred, ly[k]sallighedth och wellfarth etc. Min a. k. m. s., kunde iegh nu ick lennger forholldith att schriiffue ether tiill, mens y schullde well føre haffue faaeth min schriffwellsse, menn nu haffuer der ingenn kund komith wdj melum byer for suaarth wande[1]. Mith bud, iegh haade tiill Kalø[2], kom ij gannge tiill bage igenn och icke kunde kome diid. Saa sennder iegh ether nu her min herris breff, som iegh fiick med min karlh, som waar wdj Koldinngh, att i der wdj kunde merck, att iegh schall følle hanns naade aff lanndith, huilcketh y nu seluff kunde tennck, atth migh icke wdenn stor schaade, forsømelsse och teringh kannd affkome med min bygenningh bode wdj Sielannd och Schonne[3] och siidenn mine mannge heste och folck, som iegh nu schullde ouer och schille migh wiidth, med saa møgith, der er hos. Och haffuer iegh, siidenn iegh fick same breff, werith reth yllde tiill friids, men iegh befaler deth nu gud, hand førith

---

[1] Man skulde synes, at «svart Vande» ikke kunde hindre Forbindelsen mellem Clausholm og Ring Kloster.

[2] Paa Kalø var Jørgen Rosenkrantz Lensmand.

[3] Nemlig paa Bregentved og Bollerup.

tiill denn beste ennde[1]. Och sennder iegh ether her deth breff, som iegh haffuer faaeth, føre ennd iegh kom her wdj lanndit, som iegh haffuer schreffuith wnnder, huor att iegh daa haffuer werith, denn tiid dij ere wdgaaenn, som ath y kunde farffare aff min heriis breff, att deth bemelder, att iegh der om føre haffuer fanngith, och iegh alds ingenn haffuer fanngit, wdenn dethe Folmers[2] breff fannth iegh her paa gaarden. Som y ere begierendis att wiide om deth kongens breff, Iackop Seffeld fick, deth fick hand icke her, men iegh kannd tencke, att deth er om same riesse, som iegh nu er forschrefuinn paa[3]. Och sennder iegh ether och nu Iørgen Rossennkranntzses breff epther wor affschedth, och haffuer iegh nu schreffueth hanum till ygenn, att iegh wiill kome tiill hanum, naaer deth kannd were hanum beleiligth, daa wiill iegh komme tiill hanum epther hanns begier, men iegh wed nu icke huad daagh, føre iegh fannger mith bud hiem igen, siidenn draager iegh strax tiill hanum. Och sender iegh ether och eth breff, Erick Podebusch[4] schreff migh tiill med mith bud, iegh haade hos hanum. Saa draager iegh nu tiill hannum wdj morgenn och strax tiilbage igenn. Iegh sennder ether nu her Hollgers[5] breff och Beatis[6] wdj genn och haffuer well forstaaed meningenn. Att i willde sennde migh mine breffue tiill bage igenn, iegh wiill paa deth wenliigeste bede ether, att y wiille haffue migh wnndschyllth, tij iegh icke kannd føre kome tiill ether føre om fredagenn nest for fastelauenns sønndaagh[7] for

---

[1] Denne Rejse, der forøvrigt ikke blev til noget, skulde gaa til Tydskland, hvor Kongen skulde have en Sammenkomst med sin Søster, Kurfyrstinden af Sachsen (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 122 f.).

[2] Folmer Rosenkrantz Axelsen til Stensballegaard, Stiftslensmand i Aarhus, f. 1523, † 1586 (Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. 128 ff.).

[3] Dette Punktum er tilskrevet i Brevets Rand.

[4] Erik Podebusk til Bistrup, Lensmand i Aalborg, † 1573 (Ryge, Peder Oxe S. 36 ff.).

[5] Holger Rosenkrantz.

[6] Fru Beate Brahe.

[7] ɔ: den 23. Febr.

denn aarsaage, att iegh nu haffuer Iackop Seffelds schreder, och hannd begynnder nu att giøre migh nogenne kleder, som iegh wiillde haffue med migh, och dij icke kunde bliue rede føre, och beder ether, m. a. k. m. s., att i icke wiille fortenncke migh, att iegh icke føre kannd komme. Der som atth iegh nu icke schullde saa korth paa denne risse igen, daa haade iegh well kund føre kommith, men nu erith migh saa hastigth med alth, iegh schall laade giøre. Och beder iegh ether och giernne, atth y wiille byde migh till, om y aff inngen haffuer formerth, att mannd epther denne tøe kunde komme ouer Bellth, tij iegh willde haffue mith bud ouer tiill Sielannd och Schonne, om mannd kunde kome ouer, tij iegh willde, Matzs Eschissenn[1] schullde møde migh wdj Kolldinngh, forennd att iegh drog aff lanndith. Iegh wed inted nyth nu ether atth tiill schriiffue och will icke høieth forbye migh mod ether, menn iegh finndis ether hulld och goduiliigh att tienne alle mine daagh, och wiill nu och altiidth haffue ether gud denn almectigeste euinndeligenn beffalenndis, och ynnscher iegh ether och alle ether iomfruer c[m] godenether. Ex Klaxholm med hast denn 11 dagh februarj aar 71.

Oluff Moriissen.

Udskrift: Erliigh och welbyrdigh fru Berith Gøie tiill Rinngkloster, min kiere morsøster, gannsche wennligenn tiill schreffuit.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 1. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 209—12.

Nr. 178. 1. April 1571.

Mogens Gjøe til Birgitte Gjøe.

Han og hans Broder takke Birgitte Gjøe for hendes Godhed mod dem, og have ikke villet undlade at benytte en Lejlighed til ved Bud

---

[1] Om ham jvfr. ovfr. S. 105.

fra Frankfurter-Markedet at sende hende et Brev og love større Flid i Fremtiden med at skrive. De haabe at høre godt nyt fra hende og vente Brev fra Hjemmet ved Frankfurter-Markedet.

Woris[1] ganndske ydmigeligh kierligh helsenn nu och alletid forsendt med gud wor herre. Allerkieriste fadersyster, betacker wij ether saa ganndske høgeligenn och gierne for alltt ere och gaatt, som y os alletid y saa mange och wsigelige maader alletid giortt och beuist haffuer, huilckitt denn gode gud ether rundeligh skall beløne, oc wij disligiste, om gud will spare os liffuitt, wijll alletid, y huis wor ringe machtt och formue kand were, føge os ephter ethers wilge och begering, y huis wij wed ether thijll wilge och tienste kand were, som wij alletid plicktigh er thijll, om wij ellers kunde giøre naagitt, thett ether behageligtt och kiertt kannd were. Allerkieriste fadersyster, saa kunde wij nu icke forladitt, ephterdi os stedist wistt bud thill thette Franckfordt marckind, att wij io med denne woris ringe skriffuelse skulle beuise os tacknemmeligh mod ether, och att y der aff och kunde se woris sundhed och welfertt, bedindis ether gandske tienstactig, att y wille tage denne woris ringe skriffuelse thijll tacke och icke fortencke os, att wij bode saa dierfueligen och saa wflitigenn skriffuer ether thijll, wij skulle well med megitt større flid skriffue ether thijll,

---

[1] Mogens Gjøe har skrevet Brevet i sit eget og sin Broder Falk Gjøes Navn (s. om dem ovfr. S. 18 f.). De synes en Tid at være blevne opdragne hos deres Farbroder Christoffer Gjøe paa Gunderslevholm under Information af Søren Jensen Skøtte, der ogsaa ledsagede dem som Præceptor paa deres Udenlandsrejse; 1566 og 1569 ses de at have studeret i Strassburg; 1570 vendte de hjem til Danmark og aflagde da Besøg hos Fru Birgitte paa Ring Kloster (Brev fra dem til Birgitte Bølle, dat. Ring Kloster 23. Maj 1570, Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 41). Deres Præceptor blev nu kaldet til Sognepræst i Grenaa, men fik Tilladelse til at lade Embedet bestyre ved en Kapellan, medens han atter begav sig paa Rejse med sine to Elever; paa denne nye Rejse besøgte de Paris, hvor de vare Vidner til Bartholomæusnattens Rædsler, rejste skyndsomst til Strassburg og gjorde senere Ophold i Wittenberg, hvor Søren Jensen tog Magistergraden; Wittenberg forlode de i Septbr. 1573 (Ny kirkehistoriske Samlinger V. 244 ff.).

dersom tidenn war os icke saa kortt. Wij skall dogh legge woris største flid paa, att thett første os stedis bud igienn, att wij kand daa med større flid giffue ether all wor wilkor och lielighed thilkennde. Allerkieriste fadersyster, saa lider os ennu, gud were loffuitt, well, och hand giffue os for sinn kiere sønn skyll thett same thijll ether igienn att spørge, saa skall thett were wor største glede. Saa er woris ydmigelig bønn thill ether, att y wille well giøre och giffue os, nar ether stedis bud, ethers wilge thill kende, att wij deraff kunde forstaa, horledis wij skulle rette os. Wij haffuer ennu, sidenn wij kom hid, slett ingenn skriffuelse fangitt, mens wij hobis, att wij nu thill thette Franckfodtz (!) marckind skulle fange[1]. Allerkieriste fadersyster, wij haffuer nu slett inthett nøitt, att wij kand skriffue ether thill om, derfor will wij nu icke lengre opholde ether med denne woris ringe och wflitige skriffuelse, mens wij wijll nu och thill euigtid haffue ether med ethers kiere iomfruer och alltt thett, ether kiertt er, denn gode gud befalindis. Hand giffue os for sinn kiere sønn skyll, att wij maatte finde ether glad och hilbred igienn. Helsner ethers iomfruer alle med mange godenatter paa woris wegne. Lader woris skolemester och Erick[2] och helsne ether med mange godenatter. Ex Tybinngenn med hast denn 1 aprilis anno dominj 1571.

Maagens Giøde med egen hand.

Udskrift: Erligh och welbyrdigh frwe, frw Birgitte salig herr Herloff Trollis thil Ringkloster; wor allerkieriste fadersoster, ydmigelig thilskriffuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 46.

---

[1] De berømte Frankfurter-Messer besøgtes ogsaa af danske Bogførere, der da førte Breve frem og tilbage (Ny kirkehist. Saml. V. 244 ff. Wegener, Anders Sørensen Vedel S. 238 f. Hist. Tidsskr. 3. R. I. 238. Stolpe, Dagspressen i Danmark I. 34 ff.).

[2] Erik Lange Eriksen til Engelsholm, † omtrent 1613, bekjendt ved sit Guldmageri og sit Ægteskab med Tyge Brahes Søster Sophie (Bricka, Dansk. biogr. Lex. II. 601 f.).

Nr. 179. 2. April 1571.

Birgitte Gjøe til Peder Oxe.

Da Ring Kloster er blevet hende opsagt til 1. Maj, beder hun ham udvirke Kongens Samtykke til, at hendes Kvæg og Svin maa blive paa Klostret Sommeren over, da det vil falde hende vanskeligt at anbringe dem andensteds. Selv vil hun drage til sin Gaard i Kjøbenhavn.

Kierre Peder, kierre søstersønn och besynderlige gode wen, gud almechtigste were altijd met theg och beware deg fra ald ondt. Nest all tilbørlig wenlig tacksielse giffuer ieg deg wenligen at wijde, att ieg y dag haffuer fangit kong. maytt. wor naadigste herres breff, ljudendis, huorledis hanss maytt. agther at bruge Ringklosters lehn till Skanderborrig, mett wijdere beskeed, som dw well forfarer breffsens indhold vdij cantzeliett, och ieg for saadant orsage skall were fortenckt at lade anname mine pendinge, som closter er panthett for, och clostered andworde fra megh nu sanctorum Philippj & Iacobj etc., huor epther ieg meg och vnderdanigst retthe will[1], mens thw tencker well sielff, huor

[1] Siden 1544 havde Herluf Trolle og Birgitte Gjøe haft Ring Kloster, der laa Syd for Skanderborg Sø, i Pant af Kronen, og efter Herlufs Død havde Birgitte her haft sit egentlige Hjem paa et Sted, der gjemte saa mange Minder for hende fra hendes Barndom, da hun her var opdraget af Klosterets Nonner, og fra hendes Samliv med Herluf. Her havde hun sikkert tænkt at ende sine Dage; desto smerteligere maatte det da ramme hende, da det Kongebrev af 29. Marts 1571 naaede hende, hvorved Lenet opsagdes hende til 1. Maj derefter (Philippi et Jacobi Dag). Ved den lange og besværlige Krig, hedder det i Brevet, er Kongen kommen i en stor Gjæld, hvorfor han maa føre sin Hofholdning anderledes end hidtil, og han vil derfor oftere opholde sig i Jylland og der holde sin Hoflejr. Hertil ved han intet bekvemmere Sted end Skanderborg Slot, som han strax vil lade istandsætte; men det vil være meget besværligt for de tilliggende Bønder med det Arbejde og daglige Trældom, der til Slottet vil falde, at drage og udføre; desuden rækker Slottets Rente ikke til Hoffets daglige Underholdning. Kongen foraarsages derfor til at indløse det nærliggende Ring Kloster (Orig. i Rigsark., Topogr. Saml., Ring Kloster Nr. 4). Den 16. April underretter Kongen hende derefter om, at han sender sin Skjænk Morten Venstermand med Pantesummen (Orig. smst., Nr. 3). — Denne unægtelig noget paafaldende og opsigtvækkende Fremgangsmaade overfor en Dame som Birgitte Gjøe (s. f. Ex. Machabæus' Brev

kort thenne tijd will meg falde bode for mit quegs skijld at forsende och anden leiligheedt. Er ther forre min gantz wenlige bøn till deg, kierre Peder, atthw wilt well giøre, som min tillforsicht er till degh[1], och tale met kong. maytt. och paa mine wegne vnderdanigst bede, hans maytt. will naadigst vnde meg, at mit queg maa her bliffue wed stedet till sanctj Michilss dag, och mine suin motthe bliffue her paa skouffuen paa olden sommer, met gudz hielp till stunder, dessligiste at iegh motte faa at wijde, huor och naar ieg mine pennige skulle anname lade, och thw her om wille well giore oc skriffue meg hans maytts. naadigste wilge till

---

af 20. Novbr. 1571 til hende) er bleven lagt Peder Oxe til Last (Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøie S. 27 f.), men sikkert uden Grund; thi paa dette Tidspunkt af Fru Birgittes Liv var Forholdet mellem hende og hendes Søstersøn særdeles venskabeligt, og nærværende Brev viser da ogsaa, at Birgitte ikke har næret nogen Mistanke til Peder Oxe i saa Henseende. Usandsynligheden af denne Mistanke er da ogsaa allerede bleven fremhævet af Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 124. At Kongen selv har haft en Følelse af det stødende i Opsigelsen, fremgaar af Slutningen af Brevet af 16. April, der lyder: «Dersom Vi længer kunde have ombaaret (ɔ: undværet) samme Kloster eller og at Vi havde været til Sinds at unde det nogen enten udi Pant eller Forlening, vilde Vi eder det for nogen anden have bevilget. Og ville Vi altid være eder en naadigst Herre og Konning». Hvorvidt Fru Birgittes Anmodning til Peder Oxe i nærværende Brev er bleven imødekommet, vides ikke. Men maaske har hun faaet sit Kvæg og sine Svin vel anbragte paa Skjern, hvor hun nu tog Ophold, da det stod ledigt efter Christoffer Rosenkrantz's Død (jvfr. I. 96) og ingen af de mange Arvinger, bl. a. Fru Elsebe Krabbe, boede der. Her forblev hun, indtil der var bleven indrettet til hende paa Aakjær, hvormed Enkedronningen, til hvis Livgeding det hørte, forlenede hende (Becker, anf. St. Hist. Tidsskr. 5. R. V. 404). Allerede inden Udgangen af Maj Maaned synes Fru Birgitte at være flyttet ind paa Aakjær (se Oluf Mouritsens Brev af 30. Juni 1571). — Et Slags Minde om Herlufs og Birgittes Ophold paa Ring Kloster var det saakaldte Hjelms Sværd, som Herluf havde medført fra den Klostret nærliggende Voer Kirke og ophængt i Herlufsholms Kirke, hvor det endnu for omtr. 120 Aar siden saas med sin Indskrift: *Hoc septem innocuos quondam necat ense vir unus.* (Melchior, Efterr. om Herlufsholm S. 398 f. Danske Saml. 2. R. VI. 155).

[2] ɔ: som jeg venter af dig, som min Tro er til dig.

mett thette mit budtt, huor epther ieg meg retthe kandt, thij ieg wijdt icke raad eller stedt at forsiune mit queg paa vdij saa kortt tijdt. Sielff will ieg gierne rømme stedett mett mit boskab och drage till min gaard vdij Kiobenhaffn och met alt andet vnderdanigste retthe meg epther hans maytts. wilge. Beder gierne, kierre Peder, dw wilt her vdij giorre, som min tro er till deg. Huess vdij min ringe mact er at giore, thett dw kandt were tientt mett, will ieg altijd gantze willig findis. Gior well och sijg Metthe mange gode netther paa mine wegne. Gud almechtigste befaler iegh deg. Ex Ringkloster den 2 dag aprilis anno 71.

B. G.

Orig. uden Omslag i Rigsark., Indkomne Breve til Danske Kancelli og Indlæg til Registranterne 1566—1584.

Nr. 180. 12. Juni 1571.

Niels Hemmingsen til Birgitte Gjøe.

Han trøster Birgitte Gjøe i Anledning af, at Ring Kloster er hende opsagt; Gud vil vende alt til det bedste for dem, der tro paa ham. Han har talt med Oluf Mouritsen Krognos, i hvis sønlige Kjærlighed hun ogsaa bør søge Trøst. Takker hende for forskjellige Gaver.

Ydmyg helsen altiid tiil forn sent ved vor kiære frelser Iesum Christum. Kiære fru Berethe, kand ieg[1] icke fuld-

[1] At der mellem Herluf Trolle og Birgitte Gjøe og den berømte Theolog, Professor Niels Hemmingsen (f. 1513, † 1600), der er kaldet «Danmarks Melanchton», bestod et nøje Venskabsforhold, er saa bekjendt, at der her kun skal mindes om, at han i det væsentlige er Fader til Skoleordinansen for Herlufsholm (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 446). Den 22. Marts 1567 havde Birgitte Gjøe afstaaet Forstanderskabet for Herlufsholm og overdraget Rigsraadet at beskikke en Forstander, hvortil det s. D. udnævnte Børge Trolle (Hofman, Fundationer VIII. 91—95); allerede den 18. s. M. havde Kongen paalagt Sjællands Biskop, Hans Albretsen, og Niels Hemmingsen at have Tilsyn med Skolen, da Birgitte Gjøe vilde overantvorde den fra sig og sine Arvinger (Ny kirkehist. Saml. VI. 169) og den 30. derefter er Skoleordinansen for Herlufsholm dateret, udstedt af Otte Krumpen, Børge Trolle, Hans Albretsen og Niels Hemmingsen (Afskrifter i Rigsark., Topogr. Saml., Herlufsholm;

tacke eders fromhedt for eders mangfaldelige velgerninger, som i meg stetze oc altiid beuiser vtj mange mode, men gud weed mit hierte oc begering for eder, hanom beder ieg daglige, att hand schal ved sin helligand beuare eder vtj en sand gudtzfrycte oc vtj en christelig tolmodighedt vnder kors oc modgang, som kommer vti adskillige [mode] offuer gudtz børn, rige oc fattige, fri oc wfrj. Di dette er gudtz visse forset, att hand vil alle sine prøffue med korset, paa det di schulle vide, att di icke haffue deres hiem i denne verden, men haffue et andit ferne rige, ssom Iesus gudtz søn haffuer denom beret. Der nest att de med korset opueckes tiill att gøre b[*øn*] tiil gud, vti huilken de støre glæde finde en alle vertzens børn vtj al vertzens medgang oc vellyst. For det tridie vil gud, att modgang schal paa mynde oss om vor endeligt, som er, att vi schulle her fra skedes[1] formedels døden. Di, som her lider modgang vti gudtzfryct, di forskreckes icke for døden som de wgudelige, med (!) glæde sig vti throen, huilken som mit vtj døden schal indføre dem vti den euige glæde, som Christus haffuer dem beret. Saa tuil meg inthett, min frome fru Berethe, at i iu haffue eders hierte vel befestet vti troen paa vor kiære frelsermand, som vil oc kand hielpe, nar al vertzens magt formoer inthett. Kiære fru Berethe, saa er ieg oc glad, att i icke bedrøffues, for i haffue myst det kloster, ssom [*i*] haffde vti pant aff k. m.[2] Tuil meg inthett, at thett schal io b[*liffve*] eder tiill [*mer*]e glæde en tiill sorge, [*thi de*]nne sanct Pauli regel er viss: alle ting, v[*ere sig med*]gang eller modgand (!), schal vendis dem tiill gode, som elsker gud[3]. Gud hand veed vel moden att vende, sig tiill ære oc eder tiill glæde, huadsomhel[s]t eder kand wederfares, ickun setter sagen tiill hanom, hand kand altingist viiselige oc gaffnlige bestille. Talede ieg (min frome fru Berethe) nu nyllige med

---

Udtog trykt hos Nyerup, Hist.-stat. Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge III. 1. Halvpart S. 38—41).

[1] ɔ: skilles.

[2] Jvfr. det foregaaende Brev.

[3] Rom. VIII. 28.

Oluff Mauritzen oc forstud nu som tiill forn hans gode hierte mod eder, saa hand elsker eder icke alene som en modersyster, med (!) som syn allerkiæriste moder, huor aff i skulle en oc husuale eder oc tage det for en gudtz benedidelse. Kiære fru Berethe, vil ieg icke paa denne tiid bemøde eder mett lengere scriffuelse, men tacker eder for eder mangfoldelige velgerninger oc nu besynderlige for den erlige skenck . . [t^e] smør oc j t^e oste, i sende meg. Gud løne och beuare eder med althett, i vel ville. Her med eder gud almectiste befallendes. Aff Køffuenhaffn tysdagen øffter trinitatis 1571. Sier eders iomfruer mange gode nætter, oc lader min høstru[1] siie eder mange gode næter oc tack for eder mange velgerni[n]ger.

Niels Hemingssøn, eders t.[2]

Udskrift: Erlig, velbyrdig, gudfryctig oc kyske frue, fru Berethe Gøie, forstanderske tiill Herluffsholms fri schole, ganske ydmygelighen.

Egenhænd. Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Hemmingsen). — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 580 f.

Nr. 181. 12. Juni 1571.

Peder Poulsen til Birgitte Gjøe.

Han trøster Birgitte Gjøe i Anledning af, at hun har maattet fraflytte Ring Kloster.

Myn ydmig hielsen all tydt forsendt ved voer herre Iesum Christum. Betacker ieg[3] ether, kiere frue Byrithe,

---

[1] Hans anden Hustru, Marine Madsdatter, † 1582 (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 441).

[2] ɔ: Tjener.

[3] Brevskriveren er Mag. Peder Poulsen, f. 1509, 1538 Professor i Græsk ved Universitetet, 1542 Lektor i den hellige Skrift ved Domkirken i Roskilde samt Sognepræst ved denne, † 22. Septbr. 1572. Han var en grundlærd og from Mand (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 I. 547—50). Han havde i sine unge Dage studeret

for alle ethers store oc mangfoldig velgierninger emod mig, huilche ether gud beløne. Haffuer ieg hørtt oc spurtt, kiere frue, att y ære nu flytt fra Ringkloster oc tiill Okierr[1], huor vdaff y vden tuill haffue icke lyden sorrig oc frestelse. Men ieg giffuer ether att betencke en artickell aff then xxxiiij psalm saa lydendis: Then rettuise maa meget lyde, men [*he*]rren hielper hannom aff altt [*d*]ett. Ki[*ere*] frue, y ære visse[*lige*] aff the rettuise fo[*lck*] saa att [*y*] ære først rettferd[*ige*] for gud then himmelske fader oc haffue alle syndernes forladelse ved troen tiill Iesum Christum. Saa leffue y ocsaa medt en god samuittighedt oc legge vynd paa gode gierninger y ethers kald, ther for skulle y icke tuile her paa y nogen maade, att alle ethers frestelse, sorrig oc modgang skall faa en god ende oc vendes om' tiill glede. Ved megen tribulatz[2] oc forfølgelse skulle vy indgaa y himmerigs ryge, men huadt vy skulle lyde y thette elendig verden effter gudtz villie, ær icke then herlighed, ære, trøst oc glede verdt, som skall obenbaris y oss effter døden y then tiilkommendis verden. Vorr bedrøffuelse, som ær timelig oc læt, giør oss en euig oc offuer all maade suar herlighed, vy som icke see tiill dett synlige, men tiill dett vsynlige, thi huadt som synligt ær, det ær timeligt, men huadt som vsynligt ær, thet er euigt. Thett ær visseligen gudtz gode villie, att y skulle saa øffuis oc prøuis medt alle honde frestelse oc bære thett hellige korss ether tiill gode oc salighedt. Herren haffuer ett . . . . . haand . . . . . fult skenckt aff sterck vy[*n*], (syger psalmen)[3], oc ha[*nd*] skencker syn kiere børn først deraff, men de vgudelige skulle alle dricke oc vddricke bermen. Kiere frue Byrithe, tencker

---

i Wittenberg, hvor han immatrikuleredes 1533 og forblev paa 5te Aar; da Herluf Trolle studerede sammesteds i Aarene 1536—37 (Ny kirkehist. Saml. I. 465), skriver sig fra denne Tid det Bekjendtskab, der fortsattes, da Herluf 1557 blev Lensmand i Roskilde.

[1] Jvfr. ovfr. S. 125.

[2] ɔ: Plage.

[3] Dette Citat er ikke korrekt; i hvert Fald findes det ikke i Davids Psalmer.

stedtz oc alltydt paa the trende syste artickell, som staa y troen, synderens forladelse, legomens opstandelse oc thett euige liiff, amen. Forackter frymodelig thenne elendige verdens spott oc vselhed, vender ethers hierte oc øgen tiill ett andett verden oc ett fast bedre lijff, end som her ær. Vy haffue alleuegne bedrøffuelse, (siger Christi apostell [1]), men vy gremme oss icke. Vy haffue angist, men vy ære icke mistrøstige. Vy lyde forfølgelse, men vy bliffue icke forladne. Vy vndertryckis, men vy ødeleggis icke. Huert gud frychtigt menniske oc huer, som ær ett gudtz barn, børr oc skall haffue disse trende vilkorr: thett første att mand skall troe rett, thett andett att mand skall giøre thett gode, thett tredie att mand tolmodelig skall lyde, fordrage oc offueruinde thett onde, thi oss børr att være Christi byllede lyg oc icke blues eller keedes [*v*]ed hans crucifix oc conterfey y [*verden*] (sagde vorr herre . . . .) sk[*ulle*] y lyde forfølgels[*e*], men hoss mig skulle y haffue fred. Verer trøstig, ieg haffuer offuerundett verden [2]. Her med, kiere frue Byrithe, skulle y vere tiill fryss oc haffue tolmodighed, thett alderbeste y kunde. Ieg viill yngen dag glemme ether y myn bøn tiill gud. Boell [3], mester Anders oc hans høstrue [4] helsner ether med megen tacksigelse. Raader oc biuder all tijdt offuer mig som ethers plichtige oc villige tiener. Her medt ether gud befalendis. Screffuit y Roschild 12 iunij anno 71.

Peder Pouelsen.

Udskrift: Erlig, velburdig oc gudfrychtig quinde, frue

---

[1] 2. Cor. IV.

[2] Joh. Ev. XVI. 33.

[3] Hans Hustru, Bodil Madsdatter (Wiberg, Alm. dansk Præstehist. II. 632).

[4] Mag. Anders Lauritsen, f. 1528, 1557 Rektor i Roskilde, 1566 adjungeret Mag. Peder Poulsen, hvis Datter Anne Pedersdatter han 1564 havde ægtet, i Lektoratet, efterfulgte ham ved hans Død, † 1589 som Dr. og Prof. theol. ved Universitetet (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 615—21).

Byrithe Giøe, salig herr Herloff Trolles effterleffuerske, myn besynderlig gunstige gode ven, ydmigeligen tiillscreffuitt.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 129.

Nr. 182. 30. Juni 1571.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

I Anledning af, at Birgitte Gjøe har tilskrevet ham om Kongens Misfornøjelse med hendes Forhold ved Fratrædelsen af Ring Kloster, meddeler han, at Kongen intet har talt til ham derom; han vilde da ikke være bleven Kongen Svar skyldig, skulde det end have kostet ham hans Len. Beder Fru Birgitte ikke græmme sig over, hvad der bliver sagt. Borggreven af Dohna skal have Gods i Jylland, men om hans Forbindelse med Anne Hardenberg ved han intet. Takker for en Bog; hendes Anmodning om at laane Elline Gjøes Smykker vilde han gjerne have imødekommet, naar den var kommen ham rettidig i Hænde. Kongen skal være bleven forligt med Hertug Adolf. Hans Len volder ham megen Uro og Besvær og han vilde ikke have noget imod at opgive det mod Erstatning ved Bregentved. Om Fru Berthe Stures Penge. Han haaber inden Vinteren at besøge Fru Birgitte.

Mynn gannsche wenliigh hellssenn nu och altiidth forssennth med wor herre. Min alder kiereste morsøster, iegh wiill nu icke fortiidens korthedth med møgenn lanngh tiill børliigh tack ether opeholde ellder bemøie, mens iegh wiill finndis ether wiilligen atth tiienne aff høgeste formue alld mins(!) tiidth och wiill och nu der nest ynnsche ether lennge atth leffue med sundhedth lanngh sund løckssalligheedth och møgenn wellfaarth. Troer wiist, atth deth ingen menische hellder wiillde ynnsche och wnnde ether end iegh etc. M. a. k. m.(!) morsøster, giuer iegh ether wennligenn atth wiide, atth iegh nu med mith egitth bud fraa Iulannd bekom ethers schriiffwellsse, som er denn 12 daagh iunj aff Aakier[1] wdschreffuen. Som y nu schriiffuer, att y ere komenn wdj forfaarinngh, att min herre schullde møgith haffue ether for munde for deth gulld, att y lode weie, och

[1] Om Birgitte Gjøes Flytning til Aakjær s. ovfr. S. 126.

for deth Rinngklosters wendtarum och anndith, som ethers schriiffuelsse derom bemelder[1]. Om deth saa er, som ether bereth er, daa troer wiist, att deth migh som gud reth haarth fortryder, doch haffuer iegh inted hørth hanns naade talle der om med nogith, menn iegh førde ethers naaffn well paa talle, der iegh waar paa Frederickesbore, och daa atth haade hoffth, atth hanns naade schulld nogith laadeth siigh merck om ether, deth førde iegh wdj talle bode wdj fulldschab och eruhed, men som gud hanns naade icke neffude elther(!) tenckthe ethers naffnn wdj nogenn maade, menns att iegh waar der. Men der ennd deth haade schedth, daa maa y wiist tro, att iegh schullde haffue suaarith der tiill saa møgith, som mueligth haade kund weriith, att nogenn kund suaare hanns naade, och haade iegh ennd schulld forkaste Helssinnghbore der ouer, tij siidenn kunde hanns naade icke tage møgith mere fraa migh[2]. Men y maa wiist tro, atth der inted annderlunde bleff talld om ether, end som atth iegh nu schriiffuer, som iegh schreff ether tiill siiste ganngh. Och haffuer iegh ingennsteed mere werit der, som min her haffuer werith, siidenn wij schildis atth, wdenn denn ganngh paa Frederiickesbore; som iegh schreff ether tiill. Mens y maa wiist troo och forlaade ether tiill, der som deth her epther bliuer om tallith, och iegh er der hos, schall der wist bliue suaarith tiill saa møgith mueliigth er etc. Och beder iegh ether, min a. k. m. s., atth y icke gremer ether for nogenn sliighth, som kannd siiges ether, tij y kiennder well denne wnderlige werdenn, ath der er ingenn bestannd der hos, mens der som atth der waar

---

[1] Hvad det er, Kongen har taget hende ilde op med Hensyn til Ring Klosters Inventarium m. m., vides ikke; Bricka formoder (Frederik II's Ungdomskjærl. S. 124), at Ytringen om det vejede Guld kan sigte til, at Fru Birgitte har ladet den Del af Pantesummen for Ring Kloster, der udbetaltes hende i Guld, veje og da maaske fundet Værdien for ringe.

[2] Oluf Mouritsen var kort forinden, den 29. Maj, bleven forlenet med Helsingborg (Anf. Skr. S. 123), hvilken Forlenings Fortabelse han endogsaa vilde udsætte sig for ved i sin Harme over den Fru Birgitte overgaaede Behandling at sige Kongen sin Mening rentud.

nogenn bestannd der hos, daa waarith well fortrydelligth, mens y wdideth(!) nu well seluff beiere, ennd iegh kannd schriiffue der om. Tij wiillde iegh menns beffalleth gud och ethers wschylldiighedth, tij alle, der ether kiennder, wed ether och well wdj allth wnndschyllth. Och wiilde iegh der for [icke], att nogenn aff ethers affgynnder[1] schullde deth spøre, atth y der for gremede ether, menns y wiide ether well seluff att trørste(!) aff guds ord bere, end iegh nu kannd schriiffue, och y och well seluff kiennder denne wnnderliige, suinndiigh[2] och wbestanndith, forgenngeliigh werdenn etc. Som denne same ethers schriiffuellsse y(!) m. a. k. m. s., atth y ere begierenndis att wiide, om miigh nogith er beuist om denn herre van Dono, daa wed iegh well, att hannd bekomer naagith aff min herre wdj Iullanndth, mens hues deth bliuer elder huer møgith, wed iegh ennd nu icke, mens deth giuer tiidenn well tiill kiennde, menns med denn hanndell medth A. H. er migh sleth inted om beuist, elder iegh deth føre haffuer hørth, men iegh troere icke etc.[3] Min a. k. m. s., giuer iegh ether och wennligenn att wiide, att iegh bekom och enn ether schriiffwellsse nu iij elder iiij daage siidenn med enn af her Peder Schrams sønner[4], kom fraa schollenn och wiillde tiill sinn faader, och er same ethers schriiffuellsse wdschreffuenn aff Aakier denn 30 maj, och sennde y migh enn bogh med same ether schriiffuelsse, for huilckenn iegh paa deth wennligeste betacker ether, och erenn migh som gud kierer ennd y(!) nogith anndit, y kunde haffue senndth migh, tij iegh hafwer lest enn hell hob wdj enn, att iegh seer, att deth, iegh

---

[1] ɔ: Misundere.

[2] ɔ: syndig.

[3] Han berører her Rygtet om en Forbindelse mellem Anne Hardenberg og den ovfr. S. 63 omtalte Borggreve Christoffer von Dohna; at denne Mand fik Gods i Jylland, vides ellers ikke og forholder sig næppe rigtigt; derimod fik han forskjellige Forleninger andensteds, deriblandt 1572 Helnekirke Len i Skaane som Gave (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 98. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 12, 146 f. Laursen, Kronens Skøder I. 130).

[4] Om disse jvfr. ovfr. S. 89 ff.

haffuer lest, er goth och trøsteligh paa wor siiste affsched aff denne werdenn. Och som att y och wdj denne same ethers schriiff(!) er nogenne aff mine saalige moders smøcker begierenndes tiill att rede Maargrethe medth, huillcke y och giernne haade schulld faaeth, der iegh føre haade faaeth denne ethers schriiffuelsse, menns iegh haffuer som paa min salighedth icke bekometh denn førennd nu wdj denne wge, som her Peders sønn seluff schall bekiennde, mens huor att denn saa lennge haffuer werith, er migh som gud wbeuist[1]. Och bedenndiis gannsche wennligenn, att y der wdj icke wiille fortenncke migh etc. Iegh wed nu inted synnderligth att schriiffue ether tiill aff denne lands ennde anndiith, ennd migh er saagth foruist aff dy heremend, som waare paa Frederiickesbore, att hersiigh(!) Hanns forligthe min herre och hersiigh Aaluff nu, der hersiigh Hanns waar paa Frederiickesbore[2]. Iegh wiill ether nu icke lennger opholde, m. a. k. m. s., elder med høie forbynningh ether nu forehinndere, mens iegh er och bliuer etther hulld att tiienne, saa lennge iegh leuer, der y med inted schulle finnde tuill hos. Och wiill nu och euinndeliigh beffalle ether gud denn almectigeste. Hannd naadellige opeholde,

---

[1] Talen er her om Birgitte Gjøes Søsterdatter Margrethe Rosenkrantz Ottesdatter (jvfr. ovfr. S. 37, 40); efter sin Moders Død 1563 blev hun opdraget hos Fru Birgitte, der omtr. 1565 sendte hende til Klostret i Preetz, hvorfra hun efter to Aars Forløb vendte tilbage til Fru Birgitte; St. Hans Dag 1571 holdt hun Bryllup med Hans Johansen Lindenov til Fobislet (i Sønder Jylland), Julskov m. m. (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 603 f.). Fru Birgittes Anmodning om at laane sin Søsters Smykker for dermed at rede Jomfru Margrethe til Brud er altsaa med Peder Skrams Søn som Bud først kommet Oluf Mouritsen i Hænde omtr. samtidig med, at Brylluppet fejredes paa Silkeborg Slot, hvor Brudgommen var Lensmand.

[2] Her sigtes vistnok til de langvarige Forhandlinger mellem Kongen og hans Farbrødre Hertugerne Hans og Adolf om deres Lensforhold til den danske Krone, hvilke først 1580 fandt deres endelige Afslutning. Der foreligger Vidnesbyrd om, at Spørgsmaalet netop 1571 har været fremme, men at det forblev uafgjort, da Kongen erklærede, at han for Øjeblikket ikke havde Tid til at foretage Sagen (Quellensaml. d. schleswig-holstein-lauenb. Gesellschaft f. vaterl: Gesch. II. 2. 17 f.).

spaare och beuaare ether med lannguaarendes liiff, sundhedth och møgenn wellffaarth. Deth ynnscher och wnnder iegh ether liige wiid migh seluff etc. Aff Helssinnghbore med hast denn 30 daagh iunj aar etc. 71.

Oluff Moriissenn.

M. a. k. m. s., iegh wiill icke hellder wenligenn forhollde ether, att iegh nu wdj guds naffnn haffuer anameth slotzs louenn her paa slothith 16 iunj, och gud hielpe migh well med gunst och naade och wdenn min schaade att komme her fraa. Och der som att iegh med lempe kannd med deth første epther leillihedenn kome her fraa, schall iegh bruge min yderste fiid tiill, tij iegh paa min saalighed hellder misted ennd haade the[r] for daagelligh møie och wmaage, her fallder nu. Denn same min here och gud, der haffuer sath migh her, hannd schall och well fiii migh her fraa. Der som min herre wiillde were migh saa naadiigh och wnnde migh nogenn forsicrinngh[1] paa deth gotzs wed Brennthwiidth, begierer iegh inted anndith, der were gud mith winnde tiill, menn iegh wiill epther ether raad der hanndelle wdj, hues mueligth kannd were. Om ether penninge, som i schriiffuer om med fru Berthe Sture[2] att faa wd, daa wiillde iegh nu wiist bruge min fordell med minne peninge, waar iegh wdj etthers sted for mannge orsaage schylld etc. Och haffuer iegh nu, siiden iegh annameth slotith, steds werith her och wdj saanndhedth med møgenn wro. Wiide y nogith, atth iegh her wdj denne lannds ennd kannd nogith bestille elder wdrethe for ether, finndes iegh der tiill mer ennd williigh. Och ynscher

---

[1] Meningen formodes (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 126 f.) at være den, at han ønsker, at Kongen vil afstaa ham noget af det Gods (i Førslev, Ringsted Herred), hvormed han 1568 var bleven forlenet, hvorved hans Stræben efter at samle Gods til Bregentved vilde imødekommes.

[2] Ifølge velvillig Meddelelse af Arkivsekretær Thiset maa hermed vistnok menes Bertha v. Ahlefeldt, gift med Birgitte Gjøes Morbroder Thomas Sture til Gammelgaard (Als); efter tydsk Skik har hun ladet sig kalde ved sin Mands Navn.

Nr. 182.

BIBLIOTHECA REGIA · HAFNIENSIS ·

iegh ether, m. a. k. m. s., mannge gode nether sampth alle ether iomffruer, och hobiis, om mueliigh er mine herriis forffalld forwdenn[1], daa wiill iegh giøre mith beste att kome tiill Iulannd att talle med ether indenn winther. Nu gud were altiid hos ether.

Udskrift:[2] Erlliig och welbørdiig frw Birgitte Gøye till Aakier, mynn kierre morsyster, ganntz wennlligenn tillschreffuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 82. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 212—17.

Nr. 183. 17. Aug. 1571.

Jørgen Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun har tilskrevet ham, at hun efter at have gjæstet Visborggaard vil besøge ham paa Rosenholm, i hvilken Anledning han svarer, at hun skal være velkommen, naar hun vil tage til Takke.

Myn wenlig helssen altiidt forsendt mett wor herre. Kiere Birgithe Gøye, nestsøskendt barn oc besønderlig gode wenn, ieg betacker teg gantz wenligen oc gierne for møgitt gott, thw meg altiidt giortt oc beuist haffuer. Ieg will thett altiidt godwilligen mett teg forskylle. Kiere Birgithe, giffuer ieg teg wenligen att wide, att ieg haffuer fangit thin skriffuelsse, vdj huilken thw giffuer tilkende, att thw achter straxt effter søndag nestkomendis att drage thill Wysborg[3], oc est ther for begerindis, att ieg wille skriffue teg tiill, om

---

[1] Meningen er: hvis ikke Kongens Tjeneste hindrer mig.

[2] Ikke egenhændig.

[3] Birgitte Gjøes Søsterdatter Sophie Rosenkrantz Ottesdatter (jvfr. ovfr. S. 37, 40), f. omtr. 1551, opdraget hos Fru Birgitte, havde 1570 paa Dronningborg Slot i Randers holdt Bryllup med Jacob Seefeld til Visborggaard ved Mariagerfjord, f. 1. Septbr. 1545, † 15. Novbr. 1599. Ved Gavebrev, dat. Aakjær 2. Juli 1571, skjænkede Fru Birgitte denne sin Søsterdatter 4 Bøndergaarde i Jylland. I Oktbr. nedkom hun med en Datter, Birgitte Seefeld, men døde i Barselsengen (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 593 ff.).

ieg bliffuer hiemme her paa Rossenholm effter søndag[1], tha wille thw komme tiill meg oc tale mett meg[2]. Kiere Birgithe, saa beder ieg gantz gierne, att thw wilt well gøre oc haffue then wmage oc komme hiidt tiill Rossenholm oc tage teg her natts leygere, ssaadantt ssom thett nw effter leyligheden kandt falde[3], thw skalt were meg gantz welkommen. Thw wille oc well gøre oc biude meg tiill her forinden, nar thw acther att komme hiidt, tha will ieg mett guds hielp rette meg effter att were her tiilstede. Oc gør altidt gantz gierne, hues teg tiill willie oc kertt [er]. Will her mett befale teg gud almectigste. Dorithe[4] lader helsse teg mett mange gode netther. Aff Rossenholm then 17 augustj aar 1571.

Iørgen Rossenkrantz.

Udskrift: Erlig oc welbyrdig frw Birgithe Gøye, min kiere nestsøskindt barn oc besønderlige gode wenn, wenligen tiilsskreffuitt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Rosenkrantz).

Nr. 184. 19. Aug. 1571.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun udtaler sin Tilfredshed med, at Fru Birgitte har bestræbt sig saa meget for at virke i den Anne Hardenberg vedkommende Sag, og

---

[1] Søndagen var den 19. Aug.

[2] Gjenstanden for Samtalen var vistnok Herlufsholm. Fru Birgittes Svoger, Børge Trolle, der efter hendes Ønske 1567 var udnævnt til Stiftelsens Forstander, var død i Slutn. af Juli 1571 (se ovfr. S. 82), og det var nu selvfølgelig Fru Birgitte magtpaaliggende ved sine Slægtninge og Venner i Rigsraadet at faa en Forstander udnævnt efter sit Ønske.

[3] Hvis dette er mere end en Talemaade, maa det sigte til, at Rosenholm endnu ikke var saaledes indrettet, som han ønskede det. I Aaret 1559 havde Jørgen Rosenkrantz af Kongen tilmageskiftet sig Holmgaard, som han, der siges i Løbet af ti Aar, opbyggede paa det prægtigste og kaldte Rosenholm.

[4] Dorthe Lange Gundesdatter, Jørgen Rosenkrantz' Hustru, f. 1541, gift 5. Febr. 1559, † 9. Marts 1616 (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 494 f., 571).

haaber, at hun fremdeles vil gjøre sit yderste for at bringe den til en god Ende. Med Deltagelse har hun hørt om Fru Birgittes Hoste og sender hende et Middel derimod.

Vonn gottes gnaden Anna, geborne aus konigklichem stamme tzu Dennemarck etc., hertzoginn tzu Saxenn vnd churfurstinn etc.

Erbare, liebe, besondere. Vns hat iunckfraw Anna vonn Hardenberg vertreulich zuerkennen gegeben, wie treulich vnnd vleissig ir eu[*c*]h in der bewusten sache ir zum besten bemuhet habt, we[*lche*]s vns von euch zu gantz gnedigstem gutten gefallen g[*er*]eicht[1]. Vnnd dieweill wir gar keinen

---

[1] Det er ovfr. S. 92 paavist, med hvilken Kjærlighed Kurfyrstinde Anna hængte ved sine Veninder i Danmark, en Kjærlighed, der maaske nok kunde blive noget besværlig for de vedkommende, naar Kurfyrstinden med den hende egne Ihærdighed søgte at sætte sine Planer med dem igjennem. Stod Anne Skram den høje Dame nær, saa synes Anne Hardenberg dog at have haft en endnu større Plads i hendes Hjerte, og mangfoldige ere de Breve, som i Aarenes Løb fandt Vej fra Sachsen til den danske Adelsjomfru og som endnu findes i Koncept i Kurfyrstindens Brevbøger i Hauptstaatsarchiv, Dresden; dog have nogle Breve været saa fortrolige, at Kurfyrstinden ikke har betroet en Skriver deres Nedskrivning, men selv udfærdiget dem; saadanne ville des værre næppe nu kunne findes, og lige saa meget maa vi beklage, at Anne Hardenbergs Breve til Kurfyrstinden synes uden Undtagelse at være forsvundne, hvad enten Modtageren har tilintetgjort dem, eller senere Tiders Forstyrrelser have forvoldt deres Ødelæggelse. I det ældste bevarede Brev fra Kurfyrstinden til Anne Hardenberg, dat. Dresden 22. Febr. 1561, beder hun denne bestille hende nogle Perler, som Kongen nok vil betale (Cop. 509. 159); 30. Septbr. 1563 paalægger hun Anne H. at lade «eine Tacke» (ɔ: Zacke; vistnok en udtunget, broderet Strimmel), som hun før har skrevet til hende om, smykke paa det kostbareste (Cop. 511. 107); samtidig skriver hun til den ovfr. S. 46 omtalte Engel Landsberg og beder hende sende hende nogle Alen hvidt Tøj, hvormed hun plejer at overdække (über zu decken) sin Søn Hertug Christian (Anf. St. 108). Samme Aar, 3. Novbr., meddeler hun Anne H., at hun har skrevet til Dronning Dorothea om at give Anne H. Lov til at besøge hende; hun beder hende nu ikke vægre sig, men gjøre hende denne Rejse til Behag; ved samme Lejlighed kan hun medtage «die Tacken» og andre Ting, som Kurfyrstinden har bestilt hos hende (Cop. 511. 119). Uagtet

zweifell habenn, [*das*] ir euch diese sache wie bishero wollet obgelegen sein las[*sen*] vnd derselben ferner mitt ernst an-

---

Kurfyrstinden saaledes maatte vente Anne Hardenbergs Ankomst, skriver hun dog atter 23. Novbr. til hende fra Slottet Nossen (Anf. St. 126) for at meddele, at «die Tacken», Huerne og Kraverne ere ankomne og staa hende vel an; men hun undrer sig over, at Anne Hardenberg ikke har skrevet, hvad det altsammen koster, hvorfor hun beder hende ‚med næste Bud opgive hende det; thi hun vil ikke gjerne, at Anne H. skal undvære sine Penge saa længe. Anne H. udeblev imidlertid stadig, hvorfor Kurfyrstinden 29. Decbr. fra Dresden sendte hende hendes udlagte Penge med indtrængende Anmodning om at komme, da hun har haft allehaande at tale med hende om, som hun ikke kan betro Papiret; med samme Bud fulgte elleve Kraver, som Margrethe Valkendorf skulde sy med dobbelte Piber (Anf. St. 134). Anne Hardenberg synes den Gang ikke at være kommen til Dresden; thi allerede 8. Marts 1564 sender Kurfyrstinden hende herfra nogle hvide Huer med Anmodning om at gjøre dem i Stand saaledes, som hun nok ved, og derefter sende dem tilbage; hvis den vælske Guldtrækker endnu er i Landet hos Enkedronningen, skal hun hos ham bestille to Bælter af Guld med Sølvtraad (Anf. St. 147); det næste Brev, Dresden 18. Decbr. s. A., drejer sig ogsaa om hvide Huer (Anf. St. 176); 18. Maj 1565 skriver Kurfyrstinden fra Dresden med Forespørgsel til Anne Hardenberg, om det, hun har bestilt hos hende, er færdigt, og beder hende bestille hende tyve af de smaa «Schlösslein», som man plejer at gjøre i Danmark, samt meddele, hvad de ville koste, saa skal hun sende Pengene (Cop. 512. 19). Det næste Brev, Rechenberg 6. Juli s. A., handler ogsaa om hvide Huer, som Kurfyrstinden har fundet for smaa og snevre, hvorfor hun sender Anne Hardenberg et Mønster, hvorefter de andre skulle gjøres (Anf. St. 31). I Febr. 1566 skriver Kurfyrstinden igjen fra Dresden til Anne Hardenberg; hun tvivler ikke paa, at hun vil fremme hendes Arbejde paa det bedste; hun har bedt Enkedronningen om at opdrage en Jomfru for hende og lære hende alt Arbejde, som kan være Kurfyrstinden tjenligt, i hvilken Anledning hun paalægger Anne Hardenberg at gjøre sig Umage for at vejlede Jomfruen og sørge for, at hun stedse kan være til Enkedronningens Opvartning (Anf. St. 92). Det næste Brev, Dresden 13. Juni s. A., handler ogsaa om Kurfyrstindens Arbejder; hun spørger derhos, hvorledes det gaar Margrethe Valkendorf (Anf. St. 123). Af de følgende Breve (7. Septbr, 17. Novbr. og 7. Decbr. 1566, 2. Jan. 1567 og 3. Oktbr. 1569; Cop. 512. 139, 162, 169, 174; 514. 67) erfares, at Enkedronningens i Septbr. 1566 paatænkte Besøg i Sachsen blev til intet som Følge af den megen Sygdom; endvidere at Kurfyrsteparret samme Efteraar var i Besøg

nehmenn, die sa[*che*] zu begertem gutten ende bracht werdenn, so ges[*inne*]n wir vnd begeren gnedigst, ir wollet

---

hos Kurfyrsten af Brandenburg og hans Søn, Markgreve Hans Georg, hvis Gemalinde fandt saadant Behag i Kurfyrstinde Annas Huer, at Anne Hardenberg maatte forfærdige hende syv saadanne, hvortil Anne Skram medbragte Maalet. Da Huerne omsider bleve færdige, efterat Kurfyrstinden i sin Utaalmodighed gjentagne Gange havde mindet Anne Hardenberg om dem, fandt de saadant Bifald hos Markgrevinde Sabina, at hun igjennem Kurfyrstinden sendte den utrættelige Arbejderske et Klenodie til Tak. I et af Brevene fra denne Tid beder Kurfyrstinden Anne Hardenberg om at skaffe hende fire Skind af Losser, fangne i rette Tid, og sende hende dem, selv om de ikke ere videre smukke, da hun tænker at bruge dem til et Vuggetæppe.

I intet af de her omtalte Breve kommer Kurfyrstinden ind paa den Sag, som maa antages i mange Aar at have beskjæftiget hende — Anne Hardenbergs Hjerteanliggende; maaske har hun i fortrolige, egenhændige Breve udtalt sig derom flere Gange; men først i 1570 faa vi Beviset for, at dette Anliggende, der for Kurfyrstinden kun kunde have een Afslutning, nemlig Anne Hardenbergs Ægteskab med Oluf Mouritsen Krognos, hendes gamle Bejler, var Gjenstand for Korrespondance; 30. Aug. 1570 skriver nemlig Kurfyrstinden fra Dresden til Anne Hardenberg saaledes (Cop. 356 a. 460): «Omendskjønt Vi for nylig med Anne Skram, Henning Gjøes Hustru, egenhændig have skrevet dig fortroligt til og befalet hende at tilstille dig saadan Vor Skrivelse, saa har det dog nogle Gange angret Os, at Vi have betroet hende saadant Brev, og ønsket, at Vi igjen maatte faa samme tilbage. Vi begjære derfor naadigst, at Du med Flid vil give Agt paa, om Brevet forhen er brudt og aabnet eller ikke, da Vi med Flid have forseglet det; men da Vi stole paa, at dette Brev ved Lakajen sikkert kommer dig i Hænde, saa begjære Vi naadigst, at du igjen ved samme tilskriver Os fortroligt, hvorledes det nu staar med den bevidste Sag. Thi omendskjønt Vi gjerne nu egenhændig vilde have tilskrevet dig, saa ere Vi dog blevne hindrede deri ved Travlhed formedelst fremmede Herskabers Besøg og derved, at Vi imorgen skulle rejse bort. Det skal imidlertid ske snart herefter, og Vi forblive dig med naadigst Velvillie særdeles bevaagen». For Kurfyrstinden var denne *bevidste Sag*, Anne Hardenbergs Giftermaal med Oluf Mouritsen, af den største Vigtighed; thi, var dette først bragt i Stand, var der al Udsigt til, at hendes Broder Kongen endelig vilde gifte sig med en ligebyrdig Prindsesse, hvilket maaske ogsaa kunde redde ham fra hans «skrækkelige, uordentlige Væsen» (se hendes Brev hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 69). Denne Anskuelse deltes vistnok af Adelen

kunfftig ewernn [*b*]esten vleiss hirinne furwenden, das dieser vorschlag möch[*te*] ins werck gerichtet vnd gluglich vnnd

---

i Danmark, der tiltroede Kurfyrstinden, hvis sjeldne Evne til at stifte Partier ikke kunde være den ubekjendt, stor Indflydelse i saa Henseende; ret oplysende er saaledes et Brev til Kurfyrstinden fra den gamle Fru Anne Lykke, dat. 2. Febr. 1571 (Egenhænd. Orig. i Dresden, Hauptstaatsarchiv, Locatur 8530), hvori hun, efter at have omtalt den glædelige Omgjængelse, hun havde med Kurfyrstinden i hendes unge Dage, og udtalt Ønsket om endnu en Gang inden sin Død at tale med Kurfyrstinden, skriver: «Gud give, Eders Naade vilde optænke en smuk og dydelig Frøken til vor gode kongl. Majestæt her i Danmark at maatte blive vor Dronning; baade jeg og disse andre gode Adel her i Riget tro vist, at Eders Naades Højmægtighed og den gode Kurfyrste raader kongl. Majestæt de bedste Raad, at Hs. Maj. maatte og kunne faa en smuk og god from Frøken». Det er aabenbart et af den gamle Frues inderlige Ønsker, at den Glæde at se en Dronning paa Danmarks Throne maatte forundes hende, der har prøvet saa meget i Livet: «min første Hosbonde, som var salige Hr. Anders Bille, laa paa sin Seng i et Aar om, før Gud kaldte ham, og nu laa salig Hr. Otte Krumpen 1½ Aar syg, før Gud kaldte ham». I sit Svar paa dette Brev, Dresden 13. Marts 1571, udtaler Kurfyrstinden, at intet vilde være hende glædeligere at erfare, end at Kongen var forenet med en from, gudfrygtig Ægtegemal, som var Hs. kgl. Maj. «ebenbürtig und gefällig» (Cop. 514. 214). Hvorledes Kurfyrstinden netop ved denne Tid har holdt Kongen til Ilden i Ægteskabsspørgsmaalet, fremgaar af følgende egenhændige Efterskrift, vedlagt et (ellers ikke egenhændigt) Brev fra Anne Skram til Kurfyrstinden (Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530), dat. Kjøbenhavn 1. April 1571, saalydende: «Myn aller kereste nadigeste frue, talde ieg mett myn herez naade kongen om den hanel, som ederz naade beffol meg, och haffer ieg dett mett stor flidtt wdretedt, som ederz naade skal wel høre, om ederz n. taler engang mett myn herez n., men dog bleff hanz naade nogtt wred och mente, at ieg taag det aff meg selff och war ike ederz nadez beffaling, och sagde hanz nade, at ederz n. bødt h. n. tyl mett alle ensspener, at ederz n. raade hanz n. west, at h. n. ingen skule rade mett och tage Ane Hardenb[e]rig, och mente hanz nade, at ieg haffde det west, men ieg sor det møget for, at ieg war der ike trott til och intet weste der aff och ieg ike heler trode, att ederz n. haffde det samtytt. Da sade hanz n., att h. n. wile wisse meg ederz nadez eden(!) hanskrefft, och effter dy ord wele h. n. hole seg, at ederz n. saa det gerne och ike mett den frøken, som ieg sagde, och mange anden ord, som ieg ike nu kan skriffe. Men nu sigez det her y byn, at det er nu

gotseligklich volntzogen werdenn, daran erweiset ir vns ein besonder angenehmbs wohlgefallen, welchs wir gegen euch

---

affsslad igen, ederz n. skal nu fry h. n. ygen, gud allemęgtist giffe alting sker til løke och gud til loff och ere. Ieg haffer offte sagdt ederz nade, at man skal ike tage lang berad, for hanz n. er møget snar sindet och haffer ike stor løst til at fry, men dog wed ieg wel, at gud regerer alle meneskerz hiarteer och ederz n. mett et got radtt, det wedt gud, det er wel behoff y dise fatig rige etc.». Der arbejdedes netop paa denne Tid ihærdigt for at faa Kongen til at fri til Prindsesse Margrethe af Pommern, tilsyneladende med Held; men da Kongen i Novbr. fik hende at se og samtidig saa sin unge Kusine, Sophia af Meklenburg, valgte han den sidste (Hist. Tidsskr. 4. R. II. 933—36).

Kort forinden dette Brev blev skrevet, troede Kurfyrstinden at have faaet Vished om, at Kongen nu havde opgivet Tanken om Ægteskab med Anne Hardenberg; thi 31. Marts skriver hun fra Stolpen til Hertug Ulrik af Meklenburg bl. a. saaledes (Cop. 367. 51): «Freundtlicher lieber vetter vnd gevatter. Wir haben e. l. vertreulich schreiben, so sie den 20 diss monats an vns zu aigen handen gethan, verlesen vnnd gantz gerne vernohmmen, das die ko. w. zu Dennemarck etc., vnser besonder lieber herr oheim, schwager, bruder vnd gevatter, sich der bishero furgewesenen heiratssach mit der bewusten adelsperson gentzlich begeben vnd dauon abgestanden. Thun vnss auch solcher vertreulichen anmeldung gegen e. l. freuntlich bedancken vnd erfrewung vns dess von seiner ko. w. wegen hochlich. Dann ie solche heirat vnsers verstandes weder vor seiner ko. w. nach das reich Dennemarck gewesen. Der almechtig wolle s. ko. w. dermassen aus gnaden versehen vnd versorgen, das es derselben zu zeitlicher vnnd ewiger wohlfart geraichen möge».

Selv om nu Korrespondancen mellem Sachsen og Danmark var nok saa hyppig, var det dog vanskeligt for Kurfyrstinden at fremme den *bevidste Sag* uden at komme i personlig Berøring med de paagjældende; hun ventede sig derfor naturligt en Del af det Møde med Anne Hardenberg, hun skulde have, naar denne i Dronning Dorotheas Følge samledes med Kurfyrstinden i Magdeburg den 6. Maj; i et Brev af 1. Febr. 1571 (Cop. 367. 385) beder hun hende befordre Sammenkomsten — hun glemmer dog ikke at paalægge Anne H. at medbringe tyve hvide Huer — og under 25. Marts (Cop. 514. 223) tilskriver hun atter Anne H. med indtrængende Opfordring til af al Magt at befordre denne Rejse; blandt de Ting, Kurfyrstinden vil tale med Anne H. om, nævner hun de om Anne Skram udspredte Rygter (jvfr. ovfr. S. 93). Med samme Brev sender hun Anne H. et lille sølvforgyldt Bæger og

in gnaden hinwider zuuorgleichen vnuorgessenn haltenn wollen. De[r] almechtige verleihe hirzu seinen göttlichen segenn. Wir haben auch vngerne vernommen, das ir itzo mit dem husten geplaget sein sollet, vnnd schickenn euch hirbej einen quitteniulep[1], damit wir den husten an vns selbst offtmals vertrieben, dauon möget ir alle abend ein

---

beder hende tænke paa hende, naar hun drikker deraf. Denne Rejse blev imidlertid til intet paa Grund af Dronning Dorotheas Svaghed; den gamle Livlæge, Dr. Cornelius v. d. Hamsfort, der nu boede i Odense, men af og til blev kaldt til Dronningen, skildrer i et Brev til Kurfyrstinden, skrevet 14. Marts 1571 fra Sønderborg, hvorhen Dronningen var rejst til sin yngste Søn, Hertug Hans, hendes Tilstand (Plattydsk Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530). Det er snart et Aar, skriver han, at Dronningen har opholdt sig i Sønderborg, og det er snart et Aar, siden han har været kaldet til hende, da en højlærd og berømt nederlandsk Doktor (ɔ: Dr. Martin Ædituus) har kureret Dronningen, der ganske vist ingen Smerter føler, men spiser grumme lidt, især intet Kjød; efter Doktorens Raad drikker hun fransk Vin, der bekommer hende vel. Dronningen kan ikke gaa alene og er meget bleg i Ansigtet, men hun er tilfreds med sit Kors og beredt til at gaa herfra til sin Frelser, naar han vil kalde hende. Kurfyrstinden har gjennem Anne Hardenberg ytret Ønske om at tale med Hamsfort endnu en Gang i dette Liv; men det bliver næppe til noget, før Kurfyrstinden kommer til Danmark. Til Slutning beder han hende lægge et Ord ind hos Kongen for hans Datter Magdalenes Ægtefælle, Dr. Hieronymus Thenner, der paa 5te Aar sad fangen (han indtog en høj Stilling i Tydske Kancelli, men havde sveget sin Embedspligt, se Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 687; jvfr. Saml. til Fyens Hist. og Top. VI. 321). Mulig er det dog lykkedes Kurfyrstinden senere at faa Anne Hardenberg alene til Sachsen; thi i et Brev til denne, dat. Dresden 12. Maj 1571, skriver hun, foruden om de sædvanlige hvide Huer, at hun gjerne vilde have hende eller Engel Landsberg hos sig ved sin forestaaende Nedkomst og helst Anne H.; men hun tør dog ikke skrive derom til Dronningen, der i sin Svaghed daarlig kan undvære dem. Men, tilføjer hun, Anne H. kan jo lade Dronningen læse Brevet; over otte Dage vil hun ikke opholde Anne H. (Cop. 367. 402). Det er dog ikke rimeligt, at Anne Hardenberg har forladt den svage Dronning, der ikke havde mange Maaneder tilbage at leve i; desto mere maatte da Kurfyrstinden virke i den bevidste Sag ved Korrespondance med de interesserede, og blandt disse var Birgitte Gjøe sikkert den bedste Forbundsfælle.

[1] Kvædejulep. Julep er en kjølende Drik for syge.

löffell voll, tzwen oder drej, auch dess tages, wann es [*di*]e notturfft erfordert, einen löffell voll einnehmen . . . . . [s]ichtig, es wirdet euch von solcher beschwörung . . . . . [*w*]usten wir euch in ichtwas anders, so euch z[*u*] w . . . geraichen mochte, rath vnd furderung zue . . . . ige . . . . ir vnser gnedig guthwillig gemuth gleicherge[*stalt*] . . . en vnnd befehlen euch goth in sein gnad vnnd . . . . . Friderichsburg denn 19 aug. anno 71.

[*Anna*] churfurstin zu Sachssenn..

Udskrift: Der erbaren, vnser lieben, b[*esonder fraw*] Brigitta Trollin wittwe . . . . . zu eigen [*ha*]ndt.

Orig. med egenhænd. Underskrift og Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 158. Fugtighed har gjort en Del af Brevet ulæseligt. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 218 f.

Nr. 185. (Aug.?) 1571.

Anders Madsen til Birgitte Gjøe.

Han anmoder indtrængende Fru Birgitte om at tilbagegive ham en Del af dē Penge, hun ved Retsforfølgning har fravundet ham, hvilket efter hans Overbevisning er sket med Urette. Han nødsages ellers til i sin Trang at henvende sig til andre om Hjælp.

Minn ydmige helssenn altid met wor herre. Kere frue Bergithe Gøe, er min ydmige bønn till ether, attj wille for gudz skild oc for thenn macht, gud haffuer wnndt ether, tillgiffuer(!) oc forlader, hues wnde menisker haffuer forfførtt meg for ether wdenn skild i nogen made, huilcke thenn retfferdige gud er mynne wittnne, attj haffuer giortt meg stor obennbarliig wrett, huilcke ieg giiffuer ethers egenn frome hiertte ssiellffuer att betenncke. Y haffuer stundett effther minn ere oc ssidenn skathett meg mynne pennding aff, huad rett y haffuer hafftt ther till, thett wiid y well ssielffuer, minn regennskab giorde ieg, ssom will were

bekiend bode for gud oc meniskenn, oc ichj ieg wid y nogenn made att haffue thienntt ether wtroffligenn, saa sanntt hiellp meg thenn leffuendis guode gud, huilcke meg oc forhobis, y skall ickj andit beuesse thenne dag, ssom ieg nochssom haffuer giiffuett ether tiill kiende tiidth och offthe, dog haffuer ieg huerckenn mothe wederffaris thenn dell, chrestligt eller rett er[1]. Y skulle iickj saa haffue fanngit mine pending, haffde thett ichj werit for the fatige mend thieris skild, i henngde saa hartt paa, thij er min ydmige bøn till ether, attj wille raadslae ether mett gudt och ethers egenn hiertte, attj kunde finde paa then diell, rett er, och giøre meg fatige karll ingenn wrett, thett er ieg giernne begierenndis for guds skild, oc skall thett ennd och were ether ssielffuer gaffuenlige oc radelige, attj skiiller ether wid thenn diell, i haffuer ingenn rett tiill, att ieg icke skall giffues aarssag tiill ether dagligenn att haffue beklaffue bode for gud oc menisken. Ieg skulle lonng ssidenn haffue hafft bod huos ether, saa haffuer ieg altid weritt y thett miening, attj skulle aff enn gudfrøgtige hierte mildis emod meg, oc ickj saa ganndske haardeligenn offuer falde meg oc saa sore forarme, wdenn i haffde ther rett tiill. Kere frue Bergiitte Gøye, giører nu for guds skild oc giffuer meg nu ett gott

---

[1] Brevskriveren er Birgitte Gjøes Skriver paa Ring Kloster (vistnok den samme Anders Skriver, som nævnes I. 33), der 1570 var bleven greben i Utroskab mod sit Herskab, idet han paa Bøndernes Bekostning havde gjort sig ulovlige Fordele. Hans Adfærd mod Bønderne opbragte Fru Birgitte i høj Grad; med ubønhørlig Strenghed forfulgte hun ham ved Retten og fik ham aftvunget flere hundrede Daler, hvilket var langt mere, end han havde tilvendt sig, siger Becker, Herl. Trolle og Birg. Gøie S. 27. Fru Birgittes Klagepunkter mod ham ses af det som Bilag 1 meddelte Stykke, og at han ikke var saa uskyldig, som han selv i nærværende Brev fremstiller sig, fremgaar af hans som Bilag 2 aftrykte Bekjendelse, hvilken dog ikke hindrer ham i allerede to Maaneder efter at paaberaabe sig sin Uskyldighed, Bilag 3. Endelig er som Bilag 4 aftrykt et Brev fra Anders Madsen til Jomfru Anne Abildgaard, der, som ovfr. S. 39 omtalt, var i Huset hos Birgitte Gjøe og vistnok indtog en betroet Stilling hos hende; dette Brev synes at være skrevet samtidig med Brevet til Fru Birgitte.

suar, som i wille, att gud skall wiide ether bøn, nor y rober tiill hanom i nød oc trang.

Meg fatige karll trennger nu hartt, kiende gud allenne. Thj pending, ieg gaff ether, staar enndnu wbetald, thj nødis meg nu tiill att besøge guode gudsfrøgtige menisker, ther wille hiellpe meg i min store tranng oc nødtt, wdenn i wille nu forbarme ether offuer meg. Giffuer meg nu ingenn aarssag till wider att klaffue minn nødtt, huilcke gud allmecteste kiende, ieg giør saare \nødige. Hanom ieg will haffue ether ewindelig beffallitt till liff oc ssell. 1571.

E. y. t. a.
Annders Matzenn.

Udskrift: Erlig, welbyrdiige och gudffrøgtige frue, frw Bergiitte Gøye gannske ydmige tiill schreffuett.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 16.

[Bilag 1.]

Huad beswerinng och tilltalle frw Birgete Gøye haffuer till Annders schriffuer.

For thett første wdj hanns regiester finndis inngenn forskiell eller adskiellnit emellom daller och marckstøcker, huerkenn wdj inndtegtt eller wdgifftt.

Item finndis wdj hanns regiester att werre miere forterit wdj aar ennd i fiøurdtt wdj borigstoffuenn ij^{j} te, j otinng, j punnd smør.

Item haffuer for^{ne} Annders schriffuer icke ladit thienerennn yde thieris gaardfestinngs øxenn och sagfald øxenn saa ferdig[1] som thett sig buorde, menn hand forbytte och forhandelit med thienerenn nogenn smaa hede øxenn, som epther føliger.

Item wor Mortenn Nielsenn i Naldall[2] fru Birgete j oxe pligtig, som hand gaff Anders schriffuer vj daller i mønntt for, oc Anders schriffuer ytte enn oxe for hanom aff for^{ne} hiede øxenn.

Item wdj lige made anamit aff Per Pouelsenn wdj Hølcke for ij øxenn, hand wor fru Birgete skøldig, ij wnge stude och xij marc och yte for hanom aff sinn egen stude.

---

[1] ɔ: i saa god Stand.

[2] Naldal, Underup Sogn, Nim Herred.

Item ytte hannd for Matz Degenn i Bostrup[1] enn oxe, som hannd gaff hanom vij ørte byg for.

Ittem ytte hand for Rasmus Skouffogit wdj Wstrup[2] enn aff sine egen øxenn, som hand gaff hanom ij wnge stude for, och gaff Annders schriffuer hanom j daller till.

Item Rasmus Iull i Giesinng[3] gaff hanom vj daller for j oxe, som hand ytte for Erick Seffrinnsenn i Wedslett[4].

Item Wilom Pouelsenn i Suinnsager[5] wor fru Birgete skøldig j oxe, thend gaff hand Anders schriffuer vj ørte byg for, och hand ytte enn aff sinn egenn stude for hanom.

Item Mickell Crestennssenn i Farstrup[6] gaff Anders schriffuer for enn stud, hand ytte for hanom, en wngstud ij ørte byg.

Item ytte Anders schriffuer en stud for Thomis Staall i Fogstrup[7], som hand gaff hannom en lidenn suinn och enn wnngstud for, end gaff forne Thomis hanom enn ssuin forlods.

Item findis brost paa the øxenn, hand haffuer kiøbtt aff Iens Birck i Kielstrup[8], som hand haffuer indschreffuenne for xiiij daler, och haffuer quitierit med hanom wdj kornn, forne Ienns Birck wor skøldige for xiij daller enn marck och ther till giffuit hanom viij ß, finndis brost for j daller.

Item tog hand aff Seffrinn Salle i Nebell[9] en gallt, att forne Sefrinn motte lade sinn suin gaa paa fru Birgetes skoff, huilckit hinndis fogit Ienns Birck haffde forbodit paa forne fru Birgetes wegne, och lod same sinn galt gaa medtt wbrend paa skoffuenn.

Her epter følger huad kornn, forne Anders schriffuer haffuer ytt for bøndernnne paa Ringkloster, och aff huem hand thett kiøbtt haffuer, och for huem hand haffuer ytt.

Item for Ienns Seffrinnsenn i Haffrumm[10] ij ørte byg, som hannd kiøbte aff Seffrinn Nielsenn i Hølcke.

Item for Thomis Staall i Fogstrup j ørte rug, som hand kiøbte aff Seffrinn Poulssenn i Hiordbierig[11].

---

1 Baastrup, Hylke Sogn, Voer Herred.
2 Udstrup, Hylke Sogn.
3 Gjessing, Fruering Sogn, Hjelmslev Herred.
4 Vedslet, Vedslet Sogn, Voer Herred.
5 Svinsager, Fruering Sogn.
6 Maaske Farstrup, Farstrup Sogn, Slet Herred.
7 Fogstrup, Tem Sogn, Vrads Herred.
8 Hvilken af de forskjellige Byer af dette Navn der menes, kan ikke afgjøres.
9 Formodentlig Nebel, Nebel Sogn, Voer Herred.
10 Haurum, Hornborg Sogn, Nim Herred.
11 Jordbjerg, Hylke Sogn.

Item for Thomis Staall i Fogstrup ½ ørte haffre, som bleff kiøbtt aff Iørgenn Iennsenn i Asenndrup [1].

Her epter følger huos huem Annders schriffuer haffuer wdleiett øxenn och anndit.

Item haffuer Per Nielsenn i Bostrup j plogoxe aff hanom.

Item Per Pouelsenn haffuer iiij øxenn till plogenn, och wor thett the tho, hand fick i thett bytte, och för the andre ij øxenn schulle hand giffue hanom ½ ørte bygh, och strax ther epther døde enn ther aff, huilcken hand mote betalle hanom epther hans egenn wilge.

Item haffuer Rasmus Otsenn i Brørup [2] j orte byg, som hand kiøbtte aff hannom.

Item Søffrinn Matzenn i Hølcke ½ ørte byg, hand kiøbte aff hanom.

Item aff Annnders och Peder Ericksenn xxiij½ sk. bygh, hand kiøbte aff thennom.

Item Seffrinn Seiersenn i Hølcke føde enn fuolle for hanom wdj winnter.

Item kiøbte hand aff Rasmus Mickelsønn i Wstrup enn studtt for iiij½ marc, item iij ørte byg skipenn viij alb.

Item haffuer hannd liginndis wdj Stougaardtt [3] iiij ørte bygh oc ij sk., item enn stud.

Item iiij ørte byg huos snedickerenn i Wstrup oc iij sk.

Item huos Iep Seffrinnsenn xxxij sk. byg, skipenn for iij ß.

Item huos Seffrinn Pouilsenn iiij ørte mallt, j oxe, j kallff, j suin.

Item kiøbte hand aff Per Seffrinnsenn i Hølcke xj sk. byg, skipenn viij alb., item j les hiø, ther fick hand inthett for.

Item haffuer hand huos Pouell Iennsennn ij plogstude, j pdt. malt, bockekid.

Rasmus Iensenn j bockekid.

Item huos Seffrinn Rasmusenn i Hølcke ij bockekidtt.

Item haffuer hand tagit aff Iørgen Ienssen i Thorild [4] v ørte iiij sk. byg for j fiering smør, som hand schulle haffue ytt her wdj kloster.

Item aff Ienns Crestennsenn ibidem v ørte iiij sk. byg for j fiering smør, hand schulle haffue ytt her wdj klosterit.

Item haffuer handt tagit (sic)

Paaskrift: Annders schriffuers hanndell.

Orig. i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Trolle.

---

[1] Assendrup, Vedslet Sogn.
[2] Brørup, Hylke Sogn.
[3] Maaske i Tørring Sogn, Vrads Herred.
[4] Maaske Torrild, Torrild Sogn, Hads Herred.

[Bilag 2.]

Ieg Anders Matzssenn etc. bekiendis oc kiennder mett thette mit opne breff oc egenn handscrifft, att thet førsthe ieg kom tiill erlig oc welb. frue, f. Biirgitte Gøye oc muntligen oc handligen tiilsagde hinder min thro thienisthe, att ieg vdj alle maade schulle wiide oc ramme hinder hindis gaffnn oc beste oc affwerge hinder oc hindis oc alle thi, som hun mett retthe hantheffue oc forsuare will, tha samme thiidt eblant mange adschiillige artichler, hun mig forholthe, huor epther ieg mig vdj alle maade skulle epther retthe oc skicke, thett første oc høgiste war thette, huilkit ieg icke kunde benechthe, att hun forbødt mig, att ieg schulle aldelis ingen handling eller wandling haffue mitt nogenn aff hindis thienere, enthenn vdj kiøb eller ssaill, som er mitt øxsenn eller kornn y nogenn maade, paa thet att hindis fattige thienere icke ther mitt schulle besuigis oc forschuffis eller vdj ander maade mitt nogenn aager besueris, paa thitt atthe arme stackarle maatthe bliffue widt magt oc lige, oc tiillsagde mig att skulle skicke mig vdj mit kaldt erligen, throligen oc well, hun schulle oc wille mig well saa throligen oc redligen løne, att ieg icke vdj noger maade haffue hinder att beschulde enthenn for gudt eller menischen, huilkit ieg oc icke heller vdj noger maade wiidt eller kand beschulde hinde andit endt thit, som erligt oc christligt er. Doch vdaff min vansehelsse oc skrobelig nathur kiendis ieg mig sligt emodt hindis gode forbudt att haffue mig groffueligen forsehet, som er først, att huor nogenn aff hindis thienere epther thet regester optegnellse[s] liudellsse, som hun lodt frambære for erlige oc welburdige Hans Iohansen[1] tiill Fobizslet, Iacob Sefeld tiill Wisborg, Knudt Mogensen slotzfogit paa Bugholm[2] oc docter Oluff Jacobssen, liudendis eblant andit, att huor nogen af for^ne thienere wor hinder enn oxe pligtug, tha tiilthog ieg mig aff thennum vj daller eller oc vj orther biug for samme oxe, oc ieg en andenn vdj thitt stedt for thennum ytthe, huor ieg thendt for iiij eller v daller kunde bekomme, paa thet ieg wiste min fordell oc egen nøtte ther mett att forbedre, huilkit ieg bekiender altsamens emodt hindis forbudt oc willge att haffue giortt, ssom forschreffuet staar. Sameledis att huor nogenn aff forsch^ne thienere epther samme regesters liudellsse war hinder kornn oc landtgiille pliigtug, tha the ocsaa vdj liige maade mitt mig forhanndlede, att ieg for thennum schulle yde samme landgille, som ieg ocsaa giorde, paa thitt att ieg wiste min gaffnn oc fordell ther mitt vdj saa maade, at ieg vnderthiiden aff thennum oc andre hindis thienere kunde kiøbe skp^e biug for viij album iij ß, som ieg for thennum vdj saa maade ytthe, oc igienn motthe

---

[1] Hans Johansen Lindenov.

[2] Bygholm Slot ved Horsens, med hvilket Holger Rosenkrantz var forlenet.

giffue mig effther landtkiøbs[1] oc thorg kiøbs leylighett vj ß, vij ß for skpen, huilkitt oc alt war emodt hindis forbudt, som forschriffuit staar, oc mig min egen nøtthe oc fordell ther mett att søge. Disligiste haffuer ieg thagit aff en aff hindis thienere epther forschrne regesters liudellsse itt suin, at samme thienere motthe sellge hans øxsenn, huem handt wilde, doch vansehet att ieg paa hindis wegne war tiillthrott att schulle kiøbe hinder oxsen oc synderligen hoss hinders egne thienere, huilkit ieg vdj alle thisse forschrne artichler icke kiendis mig saa throlig oc christlig att haffue thient hinder, som thet sig bør, menn bedendis hinder, att hun først for guds schuldt oc forne gode mends bøn schuldt will tiillgiffue oc forlade mig, huis ieg mig vdj slige eller ander maade modt hinder forsehett haffuer, oc bekiender ieg mig oc bepligther widt min gode thro, ære oc loffue, att for slig min wanhimells brøst schuldt oc forsehelse schall giffue forne f. Biirgitte Gøye x gode ydeføre[2] øxsenn nu ad s. Michils dag først komendis, disligiste att giffue hinder xxx gode, gamle, vforfalschit enchit[3] daller inden dag iij vger, disligiste att giffue hinde tiill samme thiidt xiiij gode, gamle daller for ij øxen, som ieg haffde kiøpt for hindis pendinge, oc hun mig igien antuordit, ther the ware stallit oc ikke kunde gaa for fult vdj drifften etc., doch her hoss vansehendis huis hun kunde støde sig paa vdj mit regenskab, som hun anamit haffuer, huilkit ieg epther the fiire mends breff oc segell, som haffuer sagt gode for mig, schall fult giøre. Tiill windis biurd trucker ieg mit signet neden for thette mit opne breff oc egen hanndtschrifft, oc wij eptherschreffne Rasmus Iull i Gessing, Niels Andersen i Hulkj, Moens Perssen i Ring oc Oluff Jørgenssen ibidem trucker oc wore signether her neden oc skulle doch staa vdj thit løffte, wij oss førre haffuer forschreffuit vdj for forne Anders Matzsen. Datum Rinng closter loffuerdagis thendt 8 iulij anno mdlxx.

Koncept i Rigsark., Adelsbreve XXII. 15, skrevet med en anden Haand, end den, hvormed Anders Madsens Breve til Birgitte Gjøe, Christen Skriver og Anne Abildgaard ere skrevne.

[Bilag 3.]

Minn ganndske wennliig helssenn nu och altiid forssennd medtt wor herre. Kere Christen schriffuer, ssunderliig guode wenn, nest mynn wennliig tackssiigelsse for møgenn ere och gott, ssom thu meg

---

[1] ɔ: gangbar Pris.

[2] ɔ: som have de fornødne Egenskaber for at kunne ydes i Afgift.

[3] ɔ: enkelt.

altiid y ssaa mange made giortt och beuest haffuer, huelckett ieg altiid gernne igienn medt thig forskolle wiill vdj alle the made, ieg kanndtt, aff hues y mynn ringe magtt er, om gudt wiill giiffue nade, att ieg maa en ssinde kome aff thenne elendighied, ieg er komen wdj. Kere broder,. wiille thu well giøre och were ett hiemligt boed tiill dogther Olluff[1], att hand wiille haffue wanderett wd tiill frue Anne, Erick Lanngis[2], y morgenn tiill Aarhus, thj hun wiille saa gernne talle med hanom, dog skall hannd ichj lade sseg bemercke andett, end hand haffuer anndere erennde ther wd paa ssin egenn wegnne. Kere broder, ssom thiig well fortenncker om the vj daller, Sseffrenn Persen y Lynngby[3] er meg skiilduge, nu talde ieg med hanom y ssistenns om thenom, tha ssaffde hand att haffue kiøfftt biog for thig med ssame pening, wiille thu haffue giort ssom. enn goed wenn och ssennd meg thenom nu med mynn fader. Hues thiig och meg er emellom, thett skall thu well fannge, thj meg forhobis, thett maa enn ssinde bliffue gott. Disligeste hauer ieg j wng. stud y Bostrup huos Pouell Kiortt och enn y Hølche mølle, wille thu haffue giortt ssaa well och flidt meg ett boed tiill Nalldall med thenom, tha haffde thu giortt møgett well, om thett er thiig møglitt. Iep Ibssen y Wdstrup, huos hanom haffuer ieg enn galltt, ssom ieg kiøfftte y fiøer, war enn tiende griiss, thenn wiill ieg giiffue thiig, mynn merck er paa thenn. Sseffrenn Persen y Lyngby er meg j galt skildug for mynn prouist lam, ieg skulle haffue hafftt huos hanom y fiøer, thenn maa thu och haffue. Giør nu well och byud meg ett ord eller thou till nu med mynn fader om ald leglighet, ssom ieg thiig tiill tror. Ther kom ett breff tiill Claus Huitffeld[4] y ssestens med Olluff Iørgensen y Ring, ieg ssaa well, attu haffde schreffuett thett, will thu giøre ssom enn trofast wenn och byude meg till, huad ther war schreffuit wdj paa myne wegnne, thj ieg formerthe well stragst, thett lyude om meg. Giør nu wdj alle made, ssom ieg thiig till tror. Ieg wiill thiene thiig igienn nest guds hiellp, thj ieg tror wist, att ieg enn ssinde forwinder thenne forfølgelsse, ieg nu lider wskildug i alle made, kynde gud, hanom ieg wiill nu och altid haffue thig ewendelig beffallitt. Schreffuett y Tiøckskoff[5] tissdag nest for ssermiere wor frue dag aar 1570[6].

Anders Matssen.

---

1 Den svenske Læge, Dr. Olof Jacobsson, der opholdt sig hos Birgitte Gjøe (jvfr. ovfr. S. 101).

2 Anne Gjordsdatter, gift med Erik Lange, Lensmand paa Aarhusgaard.

3 Formodentlig Lyngby, Hasle Herred.

4 Claus Huitfeldt Ottesen til Krumstrup, 1567—71 Lensmand paa Aakjær, † 1590 (Danmarks Adels Aarbog 1887 S. 220).

5 Tykskov, Ejstrup Sogn, Vrads Herred.

6 ɔ: 5. Septbr.; Vor Frue Dag Sidermere er 8. Septbr.

Kere broder, maathu wide, att frue Anne bliffuer y Aarhus tiill ssøndag, thett maa thu ssiige dogther Olluff.

Udskrift: Minn ssiinderliig guode wenn och broder Chrestenn schriiffuer y Ring kloster, ganndske wennligenn tiill schreffuett.

Orig i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Birgitte Gjøe.

[Bilag 4.]

Minn ganndske wennliig helssenn nu oc altid forssend mett wor herre. Kere iomffrue Anne Abellgaard, ssinderlig guode wenn, betacker ieg ether saa ganndske gernne for ald ere och gott, ssom y meg altid giortt och beuest haffuer, huilckit ieg altiid tienestligenn igienn aff mynn rinnge formouge mett ether forskille [will] vdj alle the made, ieg kanndtt. Kere iomffrue, er mynn ydmige bønn tiill etter, attj wiille for gudz skild hielpe meg mett ett gott ord huos thenn guode frue, frue Bergythe Gøye, att ieg motte fanng[e] hindis wennskab igienn, oc i wille were mitt bod till thenn guode iomffrue Kiersten[1], att hun wille enn och lege ett gott ord ther huos, ssom ieg hinder tiill troffuer, oc giffuer thett meg enn stor wndere, att thenn guode frue haffuer saa suar enn hiemeliig had tiill meg, thj ieg wiid, saa sandeliig hielp meg thenn leffuendis, rettferdiige, guode gudt, inthett att haffue giortt, ther hindere kunde were tiill fortørnelsse i nogenn made, dog haffuer hun vdenn ald nade offuer faldenn meg fatiige karll, ssom ieg war thenn slemiste meniske, ther nogenn siinde kunde gaa paa iordenn, huilcke ieg haffuer gud allmecteste allenne att beklaffue, huad rett meg fatige karll er wederffaren, ieg kannd inthett haffue thenn guode frue att beskille i nogenn made, huad hun haffuer giortt, thett haffuer wnnd radgiiffuer egiitt hindere tiill och ichj kunde were thieris knett[2], huelcke gud well wdj ssinn tiid straffer. Kere iomffrue Anne, attj wiille end och ssaa giffue hinder tiill kinnde, att thenn guode frue wiille sseg raadslae mett thenn wisse, rettfferdiige gudt och hindis egenn hiertte, om hun kannd haffue rett tiill the pennding, hun haffuer skathett meg fatige karll fraa, att hun skulle ingenn wrett giøre meg. Ieg tror inthett, att hun kand haffue thenem mett enn guod samuitiighett, thj skall thett were hindere gott, att hun giffuer meg thenom igienn. Ieg ssiider saa ganndske hartt y gield for thenom, kinnde gud allmecteste allenne, oc hanem ieg haffuer att beklaffue thenn stuore wrett, meg er wederffarenn, oc ssenndér ieg ether ett breff, ssom ieg haffuer schreffuett frue Bergitte

---

[1] Maaske den ovfr. S. 40 omtalte Kirsten Urne.

[2] Maaske bør der læses kuitt og foran Ordet indsættes: ondskab.

tiill, attj wiille well giøre och annttuorde hinder thenn. Giører nu her vdj, ssom minn guode troff er tiill ether. Vdj alle the made, ieg nogen tiid kannd thienne ether aff minn ringe formoge, skall i altid finde meg ganndske redbornn(!) ssom etthers egenn thiennere. Her mett will ieg nu oc altid haffue ether gud allmecteste beffallitt. Schreffuitt thenn 26 dag augustj mdlxxj.

Annders Matzen, s.[1]

Kere iomffrue Anne, giører nu well oc tiill hiellper, att thenn guode frue wiille mildis offuer meg fatiige karll oc giffue meg ett gott suar igienn, saa skall gud were hindere vdj lige made baremhertig och guod igienn. Huad beskien then guode frue wille giffue meg, mothe ieg fannge thenom tiill her Tamis y Toriilldt[2].

Udskrift: Erlig och welbyrduge iomffrue, iomffrue Anne Abellgaard, minn ssinderliig guode, guode wenn ganntzse wennliigen tiillschreffuitt.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 17.

Nr. 186. 2. Septbr. 1571.

Olof Jacobsson til Birgitte Gjøe.

Han er antagen til Livlæge hos Dronningen af Sverige og haaber, saa snart han faar sin Løn, at kunne betale sin Gjæld til Fru Birgitte og andre i Danmark. Inddrivningen af forskjellige tidligere Krigsfangers Gjæld til Fru Birgitte volder adskillige Vanskeligheder. Charles de Mornay er syg. Sender Hilsener til sine danske Venner.

Edle welborne frw, frw Birgitte Gøye, gunstige och thilforlathelige wen, betacker iag ether gantz ydmygeligen for the store och mangfollige welgerninger, som e. f. mig vthi mith langlige fengsell bewised och giort haffue, hwilkit e. f. gud almethigte beløne, tij iag bekenner mig ther thil meget for ringe att were saadane welgerninger att fortiäne, men will doch alle mine dag findes e. f. ymyge och welwillige, vdi hwiss maade iag kan were e. f. tiänistachtig med all tacknemmelighet etc.

---

[1] Skriver(?).

[2] Præsten i Torrild og Vedslet, Hr. Thomas Vind (Wiberg, Alm. dansk Præstehist. III. 360; Suppl. S. 163).

Edle welborne frw, wille ieg well for lengist haffue schreffuit e. f. thil, ty ieg kom thil kong. maiet. strax effter pintzdag[1], och 3 dag bleff ieg annamet vdi hanss kong. maiet. tiänist for hans maiet. medico, saa att ieg haffuer bekommit ett erligit vnderhold, saa mig forhaabis nest gudz hielp, att ieg med thett forste skall komme vthu[r] min gield. Och haffuer hans k. m. loffuit mig hielp ther til des for vden. Allene her er och haffuer warit en gruffuelig swar dyr tid offuer alt Swerige, och haffuer ieg min bestelling paa spannemål[2], saa att ieg icke ennv saa snart kann komme thil pennings, for en kornet kommer in i husen. Dessligeste haffuer ieg enno intit bekommit aff min bagstanden rente nemlige vdi 8 aar, tij her er saa meget att giøre med Ryssen och thet krigsfolk, som offuer thil Liffland skall, saa att man ennv intit kan vdrette, och landet er saare meget blottad vdi thenne forwandling och langlige feide. Doch haffuer baade kongen och drodningen loffuit mig oprettelse paa all min skade. Och haffuer ieg nu hafft drotningen vnder min handh wed pass 6 wger, tij hennis nåd är altid krencklig. Gud almethig[te] giffue mig sin welsignelse ther thil att hielpe hennis nåd, som thett (gud ske loff) endeels och aldelis sked er etc.

Edle, welborne frw, frw Birgitte, gunstige och thilforladelige wen, bedendis e. f. gantz ymygeligen, att e. f. will her aff formerke och betencke, huru min leglighet sig begiffuer, oeh beder ther hoss gantz ymygeligen, attj mig thenne lange dilation eller forhaling med ederss betaling icke fortencke welle. Ieg will nest gudz hielp, thet snariste ieg kan faa kornet ihn, forwandlet thil penninge och seden forschaffe forst e. f. och saa the annen, ieg skyllig er ther i Danmarck, en god och tacknemmelig betalning. Och skall

---

[1] Pintsedag faldt 3. Juni. Efter at være udløst ved Kongebrev af 23. April 1571 vendte Olof Jacobsson tilbage til Sverige som Livlæge hos Kong Johan III's Dronning, Catharina Jagellonica (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 600).

[2] ɔ: Lønning med Korn.

e. f. bekomme all widere besked med Marcus Hessis[1] tiänere med thett forste, som nv vthj Stockholm er.

Edle, welborne frw, hwad the penninge belanger, ther ieg e. f. fulmacht paa haffuer, nemligen the 100 ℔ hoss Matz Person, borgmester vdi Stocholm[2], them haffuer han fornøiet Iohan Bocholt[3], ther paa han mig haffuer latit sedt Iohans egen handschrifft och quitantz. Men the 40 daler hoss Iacob Bagge fick ieg aldelis vnderlig swar, thij han sade sig haffue wedit med salige her Herloff om hundred daler, ther paa skal han haffue faait the 40 daler. Ther emot haffuer ieg protesteret och spurt hannom, hwi han gaff sin handschrifft som widerlig gield och icke som for wed. Thaa mente han, ther e. f. icke were thil fridz med hannom, thaa wille han wel forlige sig med e. f., ner han finge e. f. schriffuelse etc.[4]

---

[1] Marcus Hess, Borgmester i Kjøbenhavn 1565—89, var en af Stadens driftigste og mest ansete Kjøbmænd, † 1590 (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. III. 181—86).

[2] Den i Maj 1564 tilfangetagne Borgmester Mats Persson, jvfr. I. 147.

[3] En dansk Officier, Johan Bockholt, blev tagen til Fange i Krigen og ført til Sverige (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 634); maaske har Mats Persson med ham sendt Penge til Danmark til sin Gjælds Afbetaling.

[4] Den svenske Admiral Jacob Bagge, der blev tagen til Fange samtidig med Mats Persson, synes ikke at have villet vedkjende sig sin Gjæld, uagtet dén var ganske klar ifølge hans Gjældsbrev, der i en gammel Afskrift, paategnet «Copie aff Iacob Bagges handschrifft xl daller», haves i Rigsark., Adelsbreve LVII. 102, hvori dog Aarstallet er fejlskrevet til 1575 i Stedet for 1565; det lyder saaledes:

Ieg Iacob Bagge bekiender och witerligt gør mit thene handschriff, at ieg haffuer annamit och opburit aff thenn eddele och welburdige och strenge reder, her Herloff Trolle tiill Herloffsholm, tisse eptherschreffuene daller, som hans strenghed meg wdj minn høgste nødt forstreker(!) haffuer, sidenn ieg bleff fangenn, forst thenn tiid ieg laa fangen opaa Borenholm, forstreckte hans strenghedmeg xv enckidt daller, noch sidenn, som ieg kom hiid tiill Københaffnn, xxv enckind daller, lobber summen xl daller, huilcket forschreffne daller ieg forplichter mig opaa minn ere och christelige tro at betalle forne her Herluff Trolle y gode enckid igenn, nar som hans strenhed forne xl daller igenn eschenis worder. Om saa skede, at gud almechtigste will giøre meg it nogit kort, at hand wille kalle meg aff thenne wsle och elende werdenn, tha beder iegh minn arffuinger, at dj betaller forne her Herloff Trolle

Dissligeste haffuer ieg taled med her Gabriell[1], saa haffuer han faait mig then handschrifft paa de 60 daler, och haffuer ieg nu paa wegen fraa Stockholm och hid thil Kalmer taled med nogen aff Erich Larsons arffuinge och giorde en k. m. fougde fulmechtig samme penninge in at kreffue, som e. f. aff thette närbunden breff formerke kunne.[2] Men ieg haffuer nu stenfft (!) alle arffuingene hid thil Kalmer med kongens steffning, och ner ieg thett bekommendis worder, will och skall ieg thennom e. f. thil hande schicke. Hwad her Gabrielss gield belanger, haffuer han och saa fornøiet Iohan Bocholt och 30 eller 40 daler ther offuer eller mehr, ther paa her Gabriel haffuer hans quitantz och e. f. breff, att han skulle forstrecke hannom. Edle, welborne frw, gunstige gode wen, bedendis e. f. gantz ymygeligen, att e. f. mig thenne min dristige och blotte sch[r]iffuelse icke fortencke wele. Ieg skall nest gudz hielp rette mig med thett forste och will altid lade mig tiänistachtig vpaa thet tacknemmelig[te] finde, thett gud kenne, then ieg e. f. med alle e. f. iunfru, ganske huss och wordnede befaler baade thil siel och liff thil en langwarig sundhedt. Datum Kalmer med hast then 2 septemb. anno etc. 1571.

E. f. ymyge og welwillige
Olaus Iacobus S.
med. reg.

---

saa, som dj willie wndsuarer (!) meg ind for gud y himmelenn. Thett tiill idermer wisse trøcker ieg mit signet her nedenn for och wnderschriffuit mett minn egen hand. Datum Kobenhaffnn slott thenn 30 martj anno etc. 1575.

Iacop Bagge
mett egen hand.

[1] Den svenske Rigsraad, Friherre Gabriel Christersson Oxenstierna, f. omtr. 1500, † 1585, var Deltager i det Gesandtskab, som i Febr. 1563 paa Vejen fra Sverige til Tydskland for at afslutte Giftermaalsforhandlingerne mellem Erik XIV og Landgreven af Hessens Datter blev holdt tilbage i Kjøbenhavn og senere holdtes i Forvaring paa Kalundborg, hvorfra han flyttedes til Hald, efterat han havde forsøgt at stifte et Komplot for at bringe Kalundborg Slot i Svenskernes Hænder; han blev udløst 24. Maj 1567 mod Christoffer von Dohna (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 574 ff., 585, 604 f., 627).

[2] Det Brev, som Dr. Olof sender, er utvivlsomt det som Bilag hereфter trykte, der i Orig. med Segl findes i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 97.

Edle welborne frue, ieg haffuer icke ennv taled med her Hoffuenskell[1], men ieg wenter hannom hwar dagh. Her Carolus[2] ligger her hart syg i byn aff ett hittigt febers, elles hade han schreffuit e. f., och lader han helse e. f. med mange 1000^{m} gode nätter.

Edle[3] welborne frw, er min gantz ymygelige bøn thil e. f., att e. f. wille seiie Hanss Iohanson[4], Iacob Seefeld, frw Sophie[5] och frw Margrete[6], frw Rigborg[7] och besynnerligen och vdi seer then edle herre Holger Rosenkrantz min ymyge och welwillige tiänist med mange 100^{m} gode nätter och enn lycksalig welferd baade thil siæl och liff, thett ieg eder alle wil ynske aff gud almethig^{te}, then ieg eder alle befaler, amen. Och glemmer icke lille Herloff och i. Cicele[8]. Datum ut in literis.

Olaus Iacobus S.
M. R.[9]

Udskrift: Gudfrychtig, e[r]lig, welbyrdig frw, frw Birgitte Gøie, salige her Herloff Trollis thil Herlöffsholms effterleffuerske, min gunstige och thilforladelige wenn gantz ymygeligenn.

Egenhænd. Orig. med Rest af Seglet i rødt Lak i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 96.

---

1 Hogenskild Bielke, om hvem se ndfr. S. 173.
2 Den svenske Hærfører Charles de Mornay, der havde været i dansk Fangenskab 1566—71 (Hist. Tidsskr. 5. R. II. 629).
3 Denne Efterskrift findes tilligemed Udskriften paa et løst Blad.
4 Hans Johansen Lindenov.
5 Sophie Rosenkrantz, Jacob Seefelds Hustru.
6 Margrethe Rosenkrantz, Hans Johansen Lindenovs Hustru.
7 Rigborg Tinhus, † 1572, Hans Johansens Moder.
8 Hvem Jomfru Sidsel er, vides ikke. Den senere ved sin uheldige Giftermaalshistorie bekjendte Herluf Daa til Snedinge havde i Daaben, 18. Aug. 1565, faaet Navnet Herluf Trolle (Hist. Tidsskr. 6. R. I. 79 f. Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 172); han var ganske vist født i Bergen, men har maaske efter Tidens Skik været opdraget hos en ældre kvindelig Slægtning i Danmark; muligt er det ham, der her menes.
9 ɔ: Medicus Regius. Bogstavet *S* antyder vistnok et Tilnavn (efter hans Fødested?).

[Bilag.]

Min wenligh helssan altiidh førsentt medh gudh etc. Kærre fromme doctter Oluff eder en wenligh tacsäiielsse før the welgierni[n]ga, y migh giortt och beuist haffuer, thed iagh gerna mod eder førskijlla will etc. Kærre doctter Oluff, geffuer iagh eder till kenna, att iagh haffuer talatt Tørsten Kartt till om thett, i hade migh beffaltt, så haffuer han suaratt migh well, att han will gerna betala eder så mychitt, som honom bør betala, men før the andra, som wåra ij arff med honom[1], thå suarar han inthe til, effther thett står icke allenast honom till att betala, før thij han war icke ena om arffuit, men så mychitt, som honom komber till, så will han gerna betala eder, ner han får edertt bodh, huad hären begärad. Inthe sijnnerl[i]ga wthan her med eder then alzmectughe gudh beffalatth. Dat. Westeruich then 26 augustij anno etc. 71.

Pedher Nielssonn.

Udskrift: Konge mattz till Suerige w.a.n. herres tro tienare, doctter Olaff Jacopson S., warandes hos k. m. i Calmarna wenliga till handa.

Modtagerens Paategning: Ahnkommit then 25(!) augustj.

Nr. 187. 15. Oktbr. 1571.

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Fra Kongen er der kommet Meddelelse om, at han vil sende nogle Mænd til Sønderborg for at ordne alt til Dronning Dorotheas Ligfærd. Hun længes meget efter Birgitte Gjøe, men kan ikke rejse, dels fordi hun frygter, at man skal mistænke hende for hemmelig at bortføre noget fra Dronningens Dødsbo, dels fordi hendes Bortrejse nu ikke vilde være passende; desuden er hun optagen af at lade gjøre Klæder til de to Prindsesser. Hun udbeder sig Fru Birgittes Raad. Efter Kongens Ønske skal hun tage nogle Børn til sig. Dronningen har betænkt hende med 2000 Daler. Sender noget Ingefær m. v.

Myn a. k. farsøste(!), den almetteste euiig here och gud were altiid hus eder mett siin heliig and och maade(!) och beuore eder fraa altt wntt bode tiill siell och liiff. Y skule haffue saa møgen tack, for y wiille nu haffue eders bud hiid tiill meg, och dett ieg formerker, att y wiille saa gerne,

[1] De Arvinger, der omtales her, ere formodentlig Arvingerne efter den af Dr. Olof nævnte Erik Larsson, om hvem forøvrigt intet vides.

att ieg skulle komme tiill eder. Iehan Koruff[1] kom y iafftes igen fraa Fredrickborg, tii hand førde dii tiiden der hen, att gud haffde kalled myn f. n., och haffuer kongen skreffued h. Hans tiill, att hans kon. mattz. well senne nogen aff siinne raad hiid, som skall foraardenere och bestelle altiing mett myn f. n. begraffelse, och hans kon. mattz. well forskriiffue diirres slett och wenner tiill hi. n. begraffelse, dog er der intted skreffued, huor h. n. skall begraffues, och nar dett skall werre.[2] Nu wed den almetteste euiig gud,

---

[1] Formodentlig den Johan Korff — af en Adelsslægt fra Kurland og Lifland —, der blev gift med Agnete von Deden (Danmarks Adels Aarbog 1893 S. 541).

[2] Som ovfr. S. 144 omtalt havde Dronning Dorothea siden Foraaret 1570 opholdt sig hos sin Søn Hertug Hans og hans Gemalinde paa Sønderborg; hendes Svaghed omtales jævnlig i Kurfyrstinde Annas Breve til Anne Hardenberg, hvilke Breve som sædvanlig indeholde minutiøse Forskrifter om de Haandarbejder, Anne Hardenberg skal forfærdige til hende. Under 9. Septbr. 1571 skriver Kurfyrstinden fra Schønbeck og beder Anne Hardenberg ved Brevets Overbringer lade hende vide, hvorledes Enkedronningen har det, hvorom hun meget ønsker at faa Besked. Hun mindes, at Dronningen har en gammel Vielsesring med en i Ruder sleben Smaragd, der har tilhørt Christian III's Moder; denne Ring vil hun gjerne have og beder Anne Hardenberg «mit guter Bescheidenheit» høre hos Dronningen, om hun har den endnu og vil overlade hende den; mærker hun, at Dronningen ikke med god Villie vil afstaa den, skal hun ikke bede om den (Hauptstaatsarchiv, Dresden, Cop. 514. 284). Kurfyrstindens næste Brev, Lochau 22. Septbr., handler kun om Halstørklæder og «Nachthemde» (Anf. St. 292), og med det følgende, dat. Augustusburg 23. Oktbr., sender hun Anne Hardenberg nogle Kruse af Serpentin til Dronningen, hvem hun paa Grund af hendes Svaghed ikke videre vil ulejlige; hun beder derhos Anne og Engel Landsberg være Enkedronningen behjælpelige med at skaffe hende (Kurfyrstinden) en paalidelig Barnepige (Anf. St. 303. 305). Da dette Brev afgik fra Sachsen, havde Sygdommen alt gjort Ende paa Dronning Dorotheas virksomme Liv; den 7. Oktbr. sættes i Almindelighed som hendes Dødsdag, men denne Datums Paalidelighed svækkes unægtelig ved Cornelius v. d. Hamsforts Angivelse i efterfølgende Brev til Kurfyrstinde Anna (Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530; modtaget 29. Oktbr. 1571), saalydende:

Durchluchtiger, hochgeboren fforstinne, genedichster churforstinne myne vnderdenyge deenst synt iwer churffl. g. yder tyt berijdet. Genedichster churforstine kan iwer churfl. g. nicht

huor meg lenges effter eder, och huor gerne ieg wor eder tiill ords. Nu siiger dii her alle, att dett icke well skike

---

bargen, dat de almechtyge godt iwe churff. g. leue ffrow moder vth disser bedrouede werlt in syn· ewich ,rijck den 6 octobris des nachmiddages weynich nae v slogen genamen, vp de suluyge dages tyt nam vnser her godt oeck i. ch. g. selygen heren vader, vnde is i. chff. g. ffrow moder in der warheyt seer christlyck gesteruen, hefft den heren Iesum vlititz vnde ernstelyck angeropen vnde vp syn verdynst sich gantzelyck verlaten vnde alsoe in dem herem erslapen. Ew. k. w. heefft tho dem lesten ende ere sprack vnde verstant beholden, vnde is keijnne twyfel is in de ewyge rote een kynt gades myt allem leuen hyllygen. Hyr vmme, g. churforstinne, iw. ch. g. bedrout sich nicht, sunder den heren bidden wyllen vns nachgeblowen oeck sodane salich hen farent verlenen, amen. Gnedichster churffine hefft my ivnckfrow Anna Hardenberch gesecht, iw churffl. g. wellen my noch gern eens spreken vnde, wie wol dat ick olt vnde swack byn, wyl ick gern tho i. churff. g. kamen, wen idt dem sommer ernalet, sus is my lede, wen ick im wynter rysede, ick worde vp dem wege bliuen.

Ick sy dorch grote sorg vnde gremennis, welker ick in v iaren gehat, seer versweckkt, myn arme gefangen dochter man (ɔ: Dr. Hieronymus Thenner) is de gefeckkennys gesteruen, godt geue vm myt allem christem een selyge vpverstentnys.

Ick bedanckke iw. churff. g. vnderdenich vor iw. churff. g. vlitich vorscriuent an k. ch. gedaen, is nu nicht meer sodane moy van node.

Dem almechtygen gade sampt iwer churff. g. hart leuen gemael, ivnger herschafft in lenger suntheyt, luckselygem regiment befalen.

Datum tho Sunderborch anno 71 9 octobris.

Iwer churff. g. wyllyger, vnderdenyger
Cornelius van der Hamsfort.

Udskrift: Der durchluchtesteten, hochgeboren fforstinnen vnde ffrawen, ffrawen Anna, geboren wth konichlykem stam tho Denmarcken etc., churfforstin vnde hartogen tho Saxen, marckgraffin tho Myssen, lantgraffin in Doryngen etc., burchgraffin tho Maddeborch etc.

Den paafølgende Sommer synes det at være blevet til Alvor med Hamsforts Rejse til Sachsen (Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen S. 426).

Saavel fra Kongen som fra Hertug Hans fik Kurfyrstinden Meddelelse om Dronningens Død; den 10. Oktbr. skrev Anne Harden-

seg, att ieg drage[*r her*] fraa, før raaded kommer, som ieg ..... oc[*h*] seluff well kand tenke, och der som h. n. skall settes neder y kapeled, kand ieg och tenke, att ieg maa bliiffue her saa lenge, tii her er icke mange, h. n. kand gøre møgen ere. Ieg tenker och paa dett, y skriiffuer neden y eders breff, att ieg skall tenke paa effterkome, att kand ske att, der som ieg nu drog hen, da skulle dii tenke, att ieg førde noged her hen, tii dett bleff bestelle(!) her y portten, før myn f. n. døde, att mand skulle se tiill, att myn f. n. folck intted bar wd aff portten. Frøken Liisebett och frøken Aadriian[1] haffuer inge lin kleder, nu dii skulle hen. Nu lader Engell och ieg gøre dem, saa gud wed, wii haffue alle hender fulle, tii wii wiille icke gerne, att dii skulle kom(!) hen, saa myn f. n. skulle faa spott der for, hertiiginen[2] tenker slett intted paa. Kongen haffuer och skreffued h. Hans tiill, att raaed skall och faa besked mett dem, huorlen dett skall gaa tiill mett bode frøken. Dett aller første meg

---

berg til hende og sendte hende en lille Kjæde, som Dronningen havde plejet at bære. I sit Svar herpaa, Augustusburg 28. Oktbr., skriver Kurfyrstinden, at hun ved, at Anne Hardenberg og Engel Landsberg trofast have tjent Dronningen i hendes Svaghed, hvorfor hun takker dem begge. Sluttelig beder hun Anne Hardenberg endelig besøge hende, i hvilken Anledning hun har skrevet til Kongen om at forsyne hende med Vogn og Heste og lade hende ledsage til Sachsen; denne Indbydelse gjentager hun indtrængende i sit næste Brev, Augustusburg 2. Novbr., og tilføjer, at hun igjen har skrevet til Kongen om Befordring for hende (Cop. 514. 312, 319).

Dronningens Jordefærd fandt Sted i Sønderborg, hvorfra Liget ti Aar senere førtes til Roskilde (Werlauff, De hellige tre Kongers Kapel i Roskilde-Domkirke S. 52).

1 Frøken Elisabeth er vistnok Dronning Dorotheas Datterdatter, Prindsesse Elisabeth af Brunsvig-Lyneborg, f. 19. Novbr. 1565, gift 1585 med Greve Frederik af Hohenlohe-Langenburg og † 17. Juli 1621 (Voigtel, Stammtafeln zur Gesch. der europ. Staaten, neu herausg. v. Cohn, I. 90); hun synes allerede som spæd at være kommen under sin Mormoders Optugtelse, ganske i Tidens Aand; thi 8. Novbr. 1566 underretter Dronning Dorothea sin Søn Kongen om sin Tilbagekomst fra Tydskland med en lyneborgsk Prindsesse (Aarsber. fra Geheimearch. III. 18). En Prindsesse Adriane er derimod forgjæves søgt i de med Dronningen beslægtede Fyrstehusé.

2 Hertug Hans den yngres Gemalinde, Elisabeth af Brunsvig.

muliitt er, skall ieg komme tiill eder. Dii menne, att dett skulle lade meg ille, att ieg skulle drage her fraa, før myn f. n. bleff begraffen, men liige som eder tøkes, och y raader meg, well ieg gøre. Gud wed, dett gør meg wntt, att ieg skall werre saa lenge fraa eder. Ieg beder for guds naffn skyld, att y icke wiille gremme eder, och y wiille skriiffue meg tiill, huorlen ede[*r l*]iider. Den euiig baremhierttiig g[*ud*] h[*and styr*]ke eder mett siin heliig [*and*] och [*nad*]e, tii hand wed, att y ere ald my[*n*] trøst. Ieg kand tenke, y haffuer bud tiill Selland, wiille y lade meg wide, huad suar y faar. Iehan Due[1] skreff meg tiill, att kon. matt. haffuer beffalled hannom att skriffue meg tiill, att hans n. begerred, att ieg skulle tage Hans dreers børn tiill meg tiill paa wiider besked[2]. Kongen lod spøre att den, der wor henne, om myn f. n. haffde bettenck nogen, nu h. n. skülle dø, da haffde hand sagtt, ne, ingen wden iomffru Anne Hardenbierg gaff hi. n. ij tusiind daller. Huad heller dett behaffued dem well heller ille, wed ieg icke. Dett bud, der kom først hen tiill Seland, der skreff ieg eder tiill mett och senne Pernelle Oxse breffued, tii hertiiginens fyrbøder, der wor paa Aaker, sade meg for saa wiist, att y wor altt dragen offuer tiill Seland[3]. Ieg skreff eder tiill nu y løffuerdags mett Morten Suensen[4], hand loffued meg, att hand wiille drage tiill eder. Dett første meg muliitt er, skall ieg komme tiill [eder]. Ieg senner eder noged ingeffer, ieg køffde tiill Lybck, behaffuer eder dett, da well ieg flii

---

[1] Johan Due (Taube) til Tullitz, Ønnestad og Strø m. m., Kammerjunker, † 1609; gift 1582 med Anne Hardenbergs Sødskendebarn Olive Skram Pedersdatter (Danmarks Adels Aarbog 1891 S. 139).

[2] Disse Børn have formodentlig nydt Understøttelse af den afdøde Dronning; deres Fader var maaske den meget betroede Opsynsmand over Frederik II's Drejerkammer, Hans Mejer, † 1565 (T. Lund, Danmarks og Norges Hist. i Slutn. af det 16. Aarh. III. 197).

[3] Anne Hardenberg venter altsaa, at Fru Birgitte paa sin Rejse til Sjælland vil tage ind til sin Søsterdatter Pernille Oxe, Otte Ruds Enke, paa Korsør Slot.

[4] Lensmanden paa Koldinghus, Morten Svendsen Orning (jvfr. ovfr. S. 32).

eder mer. Ieg taker eder saa gerne for eders saen[1], men ieg well, saa santt hielpe meg gud, icke haffued, wden y wiille lade meg wiide, hu[*ad*] dett haffuer kosted. Myn a. k. farsøst[*er*, *ieg*] befaller eder den euiig baremhie[*rttig gud*] y wold, hand beuorre eder well fraa [*al*]tt wntt och størke eder bode tiill siell och liiff. Skreffued Synnerborg den 15 october. Engell lader siige eder saa mange gode netter.

Anne Hardenbierg.

Udskrift: Tiill myn kerre farsøster, fru Berrette Giøe, ganske wenliig tiill skreffued.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXI. 62. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 219—22.

Nr. 188. 20. Oktbr. 1571.

Syv Rigsraader til Birgitte Gjøe.

De udbede sig Birgitte Gjøes Udtalelse med Hensyn til, hvem hun ønsker Forstanderskabet for Herlufsholm betroet, efterat nu Børge Trolle er afgaaet ved Døden.

Wor ganntz wennlig helsenn nu och aldtid forsenndt med wor herre. Kiere frw Birgitte, morsyster, fenncke och synnderlig gode wenn, nest tacksigelse for altt gott, huilcket att forskylde wij aldtidt wille finndis willige, giffue wij etther wenligen tilkiennde, att effter som gud aldmechtigste nogenn tiid siidenn forledenn haffuer kaldit thend gode manndt Børge Trolle[2], som aff menige Danmarckis riigis raad wor tilschickit och forordinerit att were for-

---

[1] Vistnok det plattydske Saie, let Tøj af fin Uld.

[2] Han var død i Juli s. A. (se ovfr. S. 82). Efter Fru Birgittes Begjæring beskikkedes hendes Søstersøn, Oluf Mouritsen Krognos, til Forstander for Herlufsholm (Melchior, Efterretn. om Herlufsholm S. 91). Ved Siden af Rigsraadernes Brev ligger følgende Koncept:

Ieg Oluff Mourizen tell Bollerupp kendis oc giør witterligt att haffue anamett aff erlige oc welbørdige mend Holgiær Rosen-

stannder for Herloffsholms scole, som aff etthers salig hosbunde och etther, menige adels och anndre erlige menndtz børnn til beste, christeligenn och wel funderit och oprettit er, tha, effterthj thennd fundatz, som i ther paa giort haffue, tilholder menige Danmarckis riigis raad at skulle tilschicke enn gudfrøchtig och forstandig adelsmannd aff etthers eller etthers hosbundes slecht, som for^ne^ scole med thess tilliggenndes goetz och eigenndom christeligenn och schielligenn kunde forestaae, saa thennd tilbørligenn kunde holdis wed heffdt och magt och bønnderne paa goetzit boendis forsuares, hanndthaffuis och vdj ingenn maade wforrettis, och enndog leilighedenn fordrer och wdesker, thett nu med thett første att skulle skee, och wij dog icke nogenn ther til wilde forordinere, førre ennd wij etthers willige, raad och betenncкinnde ther om haffde forfarit, er ther fore til etther wor ganntzs wennlig bønn och begieringe, attj med thett første wille giffue oss etthers wilge och meninge tilkiennde, huem i for gott anseer til same befalninge att skulle bruges. Siidenn wille wij giernne med største fliid wor paalagde befalning fuldgiøre och effterkomme och aldtingiste effter fundatzens lyudelse saa bestille, at for^ne^ scole tilbørligenn skall bliffue wed magt holdett och med for^ne^ forstanndere forsørgit. Thette wij etther wenligenn icke kunde lade att giffue tilkiende, och huad wij kunde giøre, i kunde haffue thienniste och gott aff, ther til wille wij findis willige. Her med wille wij etther gud aldmechtigisste

---

krantz oc Iørgen Rossenkrantz then fundatz, som sallige Herluffe Trølle oc fru Bi[r]gitte Giøe haffuer funderitt Herluffsholms scholle, thisligeste kon. mays. stadfestilsebreff paa same fundatz och siden tho andre breffue, som lyder, att frue Birgitte Giøe haffuer anttuordit same scholle fra seg och sine arffuinge, huilcke for^ne^ breffue ieg bepligtir meg oc myne arffuinge att antuorde for^ne^ Holgiær oc Iørgen Rossenkrantz igien helle och hollen oc wforderffuet wdj alle maade til stj. Wolborg dag først komindis. Tiill ydermere windisbyrdt haffuer ieg trøgt mitt signett neden for thette mit obne breff, som ieg haffuer wnderschreffuett mett egen hand.

euindeligen befalit haffue. Aff Kiøpnehaffn thennd xx octobris anno mdlxxj.

Peder Oxe.
Holger Rosenkrantz.
Peder Bilde.
Iørgen Rosenkrantz.
Biørn Andersen.
Eiler Grubbe.
Peder Munck.[1]

Udskrift: Erlig och welbyrdig frw Birgitte Gøie, salig Herloff Trolles effterleffuerske, wor kiere morsøster, fenncke och sønnderlig gode wenn, gantz wenligen.

Orig. med syv Segl i Rigsark., Topografisk Samling, Herlufsholm Nr. 24.

Nr. 189. 23. Oktbr. 1571.

Inger Oxe til Birgitte Gjøe.

Hun trøster Birgitte Gjøe i Anledning af Enkedronningens Død og hendes deraf følgende Fraflytning af Aakjær. Beder hende ikke græmme sig over Sophie Rosenkrantz' Død, som Jacob Seefeld tager sig meget nær. Peder Oxe er ikke i Kjøbenhavn, men hun har skrevet ham til og bedet ham svare paa Fru Birgittes Brev. Hun har ikke været rask, siden hun kom fra Jylland. Om en Pige, Fru Birgitte har overladt hende, og om Anne Hardenbergs Sorg over Enkedronningens Død.

M. a. k. m., gvd almetest vere altid hos eder oc bevare eder i alle eders vege fra alt, eder kan være skadeligt enten til siel eler lif, thett vel ieg trolig ynske eder af alt mit hierte, oc vel nv hafve eder sa ganske hølig oc gierne betakid for alt møgid ære oc got, ieg altid vdi sa mange made befiner af eder, hvilkid i skal alle mynne dage fine meg ganske god velig til ad forskyle mett altt thett gode i myn

---

[1] De syv Rigsraader, af hvilke ingen har underskrevet egenhændig, findes omtalte i det foregaaende, med Undtagelse af Ejler Grubbe Sivertsen til Lystrup, f. 1532, † 1585 som Rigskansler (Bricka, Dansk biogr. Lex. VI. 216 f.).

ringe mact er, der ieg ved eder til vele oc gode vere kand etc.[1] M. a. k. mor søster, giver ieg eder ganske venlig til kene, ad eders gode skrivelse kom meg i dag til hene, hvilked i ma vest tro, ad hvn var meg ker komen, ad ieg mate vide, hvor eder lider, for ieg hafver ingen skrivelse fot fra eder, sin vi skildes ad.[2] Den almetest gvd spare oc bevare eders lif oc helbrede oc lade meg aldri safne eder, sa lenge som gvd vel spa[r]e meg i dene bedrøvede verden, der vel ieg trolig bede gvd om. Oc beder eder nv for gvds skyld, ad i nv inted vel greme eder for mynn nadigst frves død, den almetest gvd give henes nade i gledelig opstane[l]se mett ale tro kresne. Gvd ved, ad henes nades død giør meg hiertelig ont oc i synderlighed for eders skyld, sa er ieg ret glad til, ad i beholer Oker til sante Valbore dag. Ingen(!) den tid da ved ieg vest, ad gvd seter eder vel annen gode rod for, om i icke ma behole Oker lenger.[3] Gvd forlader eder aldri hverken i dene verden

---

[1] Brevskriveren er Inger Oxe, Datter af Birgitte Gjøes Søster Mette Gjøe og Hr. Johan Oxe til Nielstrup, siden 1565 Enke efter Jørgen Brahe Tygesen (jvfr. I. 159); efter Frederik II's Giftermaal blev hun Hofmesterinde hos Dronning Sophie (1572—84) og døde 17. Jan. 1592, ikke efterladende sig Børn, men den for Datiden store Sum 90,000 Daler; tildels havde hun arvet sine Rigdomme efter sin Broder Peder Oxe (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 100. Bricka, Dansk biogr. Lex. II. 589 f. Personalhist. Tidsskr. 3. R. I. 284 ff.).

[2] Inger Oxe har efter sin Ytring ndfr. nylig været i Jylland.

[3] Det var en ublid Skjæbne, der forfulgte Birgitte Gjøe ved paa hendes gamle Dage, da hun mest trængte til Ro, at jage hende fra Sted til Sted; i Foraaret 1571 flyttede hun nødtvungen fra Ring Kloster til Dronning Dorotheas Len Aakjær (se ovfr. S. 126) og nu ved Dronningens Død ser hun sig berøvet dette Tilflugtssted, som hun skal fraflytte til St. Valborgs Dag (1. Maj) 1572; allerede en Uge efter Dronningens Død — altsaa kun ganske faa Dage efterat denne Begivenhed var kommen til Kongens Kundskab — udgik Kongebreve, datt. Frederiksborg 13. Oktbr., til Morten Svendsen Orning, Claus Huitfeldt og Birgitte Gjøe om aldeles intet af, hvad der findes paa Dronningens Slotte eller er oppebaaret af hendes Len eller herefter oppebæres, at lade bortkomme (Tegn. ov. alle Lande XI. 398); 22. Oktbr. fik de Ordre om strax at indsende Jordebøgerne og 16. Novbr. Befaling til at indskikke til Hofmesteren Register paa Beholdningerne af Penge, Fødevarer osv. (Anf. St. 405, 431). 20. Juni 1572 fik Fru Birgitte Kvittans for Aakjær (Jydske Reg. I. 44.).

eler i den anen, der hafver ieg ingen tvil pa. Gvd forlader ingen, som ham fortror, der vel vi alle trøste vos pa. Oc beder ieg eder gierne, m. a. k. m., ad i nv inted vel greme eder for salige Sofie Søfelds, hvn er møged bere en vi er, henes one er alt forby, oc vi se io føve forbering i dene bedrøvede one verden, der igen lever, sa lenge som gvd vel. I skal tenke pa, ad i tol icke møgen gremelse, di hvn tager mere pa eder, en nogen sygdom kan giøre. Gvd vel hafve sin vel, der kan ingen sta imod. Hade vered gvds vele, hvn mode hafve leved, da hade der bleved i fin frve af hene, sa vi kvne ale hafve got hof(!) hene. Thett er stor ynk mett Iakop Søfeld, for ieg ved, han skal greme seg hart for hene. Gvd bevare thett lile barn vel, ad vi mate en hafve noged efter hene, vi kvne hafve hof til.[1] M. a. k. m., i skriver meg, ad i hafve skreved myn broder Per til om nogen hanel, oc i hafve ingen bvd eler skrivelse foit fra ham igen, sa giver ieg eder ganske venlig til kene, ad han er her icke i byen, meg(!) ieg skref ham til i dag, ad han vile skrive eder besked til pa eders ærene, i hafve skreved ham om, mett thett føste, sa ieg forser meg til, ad i for vel skrivelse fra ham, thett første mvligt er.[2] Ieg kan nv icke videre skrive eder, for thett bvd komer nv sa hastigt af[s]ted, men i skal ale mynne dage fine meg for eders hvle, tro søster dater, der i ingen tvil skal hafve pa, thett kene gvd almetest, der ieg altid vel hafve eder lenge svnd befallindes mett alt, eder kert er, oc han vne vos ad fines svnd oc helbrede, nar gvd vel føve tiden. Ieg hafver icke

---

[1] Det er ovfr. S. 137 omtalt, at Fru Birgittes Søsterdatter Sophie Rosenkrantz 1570 var bleven gift med Jacob Seefeld Enevoldsen til Visborggaard, f. 1. Septbr. 1545, † 15. Novbr. 1599; i Oktbr. 1571 fødte hun en Datter, men døde i Barselsengen. Denne Datter, Birgitte, blev ligesom i sin Tid hendes Moder opdraget hos Birgitte Gjøe (jvfr. Jacob Seefelds Brev af 23. Marts 1573); heller ikke hun blev gammel, idet hun døde 18 Uger efter, at hun 8. Oktbr. 1592 havde holdt Bryllup med Erik Kaas til Vorgaard (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 593—601).

[2] Birgitte Gjøes Brev til Peder Oxe har formodentlig drejet sig om Aakjær Len eller om Forstanderposten paa Herlufsholm (jvfr. Rigsraadernes Brev ovfr. S. 164 f.).

vered møged til pas, sin ieg kom fra Iylen. Gvd hielpe frem i ber[1], om thett er hans vele. Ieg beder eder gierne, ad i vel sie eders iomfrver c m gode nater po mine vene. Datom Køvenhaven thenn 23 dag october.[2]

Y. O.

M. a. k. m., som i skriver meg om den piige, i hafve ont meg, sa taker ieg eder sa gierne for den oc er vel til fres, ad hvn bliver der, til i kan sel kome her over. Gvd ved, ad meg lenges af alt mit hierte efter eders tilkomst. I kan aldri tro, sa ret hart ieg beklaver Anne Harenbere i mit sind, for hvn hafver nv fat tene s[t]ore sorig for mynn frves nade. Gvd hafve lof, at hvn hafver nv eder i dene tid, for ieg ved, i forlader hene inted. Gvd trøste ale de, thett hafver behof.[3] Dattum Kiøbinghaffnn thenn 23 dag october.

Udskrift: Erlig oc welbørdiige froue, frou Berrette Herlo Troldiis, mynn kiere morster, gandske wenliig tiill schreffuedtt.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve L. 70.

Nr. 190. 26. Oktbr. 1571.

Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun glæder sig over, at Fru Birgitte beholder Aakjær Len til 1. Maj og udtaler sin Sorg over Fru Sophie Rosenkrantz' Død. Hun antager, at Peder Oxe selv har tilbudt hende at tage Ophold paa Løgismose eller Holmegaard, hvilken sidste hun maaske foretrækker, fordi den ligger i Sjælland.

Kerre Berrtte och kerre neædsyskenbarn, gud vuerre meæd dig y alle dinne vuge oc dig naadligen bevuarre ffera alltt,

---

[1] ɔ: altid bedre.

[2] Dagsangivelsen er skreven med en fremmed Haand.

[3] Det følgende med samme fremmede Haand, som ogsaa har skrevet Udskriften.

deæ dig kand vuerre skadlitt, deæ vuil ieg[1] aff gud saa tterolligen baade ynske och onne dig som mig seæl, och vuil ieg nu ffor ttyssenz kaartthed lade all ttacksillsse bestaa och, y meæn ieg leffuer, ffynnz dig huld och aff formun geærnne gørre, huiss dig er keærtt etc. Kerre Berrtte, kand du icke ttero, saa keærtt deæ er mig, att du behaaller ditt leæn ttyl santte Vualbaarre dag, nar deæn ttid komer. Ssin seætter vuorre heærre dig vuil gode medel och raad, fforre deæn gode gud forlader dig heller eyngen[2] aff sinne, der hannom ttilbeder y eaanne och sandhed. Och maa du tteor(!) ffor vuist, att baade Peær och ieg haffuer omsaarri for dig aff alltt vuortt hiarrtt, saa ssantt mig gud hilpe, att du nu skulle gerreæme dig ffor Saaffi Rossenkerranz deø[3], huiss seæl gud haffue, oc y anderre maade, att du der aff skulle fferra eyll[4] och der offuer bellyffue ssuag, huilcked gud naadligen affvueænne. Henz dø gør mig ontt, och der[5] man maatte for gud ssigede[6], vuor deæ eille, att deæ fforrme(!) eonne[7] meænsk icke leænner maatte leffue. Saa er deæ iett sspel ffor vuoss, ygeæn leffuer, att vui maa sse ffor eøgen, huilcken eubeistadig vuerden vui erre vdi, och intted att forlade sig paa. Gud haffuer eontt dig saa goden ien forstand, att du y saarren ssaa vuil ssom gelleæn[8] er ffornøgde meæd heærrens gieærnyer och lader dønnom alle

---

[1] Birgitte Gjøes Næstsødskendebarn Mette Rosenkrantz, Datter af Hr. Oluf Rosenkrantz Nielsen til Vallø og Ide Munk Mogensdatter, f. omtr. 1533, gift omtr. 1551 med Sten Rosensparre til Skarholt, f. 7. Septbr. 1523, falden ved Svarteraa 20. Oktbr. 1565; derefter ægtede hun 14. Septbr. 1567 Birgitte Gjøes Søstersøn, den da nylig til Rigshofmester udnævnte Peder Oxe til Gisselfeld, f. 7. Jan. 1520, † 24. Oktbr. 1575. Fru Mette, der døde 2. el. 3. April 1588, er bekjendt for sin Mandhaftighed og Stolthed og den Dygtighed, hvormed hun styrede sine uhyre Ejendomme (Hist. Tidsskr. 5. R. V.).

[2] ɔ: heller yngen, eller ingen.

[3] Jvfr. det foregaaende Brev.

[4] ɔ: fare ilde.

[5] ɔ: dersom.

[6] ɔ: sige det.

[7] ɔ: fromme, unge.

[8] ɔ: Glæden.

vuerre gode, saa vuil udi modgan som meædgan. Vuj beder dallig, att guss vuilleg maa ske, saa vud deæn gode gud, huad vuoss er nøttitte, oc haffuer deæ hoff, huad heller vui leffuer heller dør, da hørre vuy heærn ttil, och eyntted kand vuoss vuyderffarrez euden hanz ttilladellsse etc. Kerre Berrte och kerre neædsyskenbarn, fforser yeg mig, att Peær sseæl haffuer skerrffude(!) dig ttyl, att der ssom deæ beffaller dig, att du vuiltt haalle huss eæntten paa Løssemosse heller Hollme, uil hand som gud meæd ien god vuillege onne dig ien aff de ttueænne steær, saa du icke skaltt haffue behoff att fforannerre din husshaallien eæfftter deænne dag, och deæ ieg skal ssig, errde baade ttu smock, lystig steær.[1] Vuid Hollm haffuer du rætt god gerreæss gan ttil ditt kvug, meæn hussen de eærre smaa, och er der vuil v heller vj c leæss heø ttil och god ager ieor, saa mand hilper sig vuil heæn der meæd, nar iorren belliffuer røtted. Och ttero ieg vuil, att du er helle[r] y Sseæland eænd Ffyn. Huilcke dditt ssind nu er ttil, da er deæ dig gieærrnne ontt, saa santt mig gud hilpe. Och berder(!) ieg dig gieærrnne, nar dig steæss bod, att du da vuilltt lade mig vuide, huor dig lider, om du eæst naagde vudt helberden, din ssundhed att hørre er mig keærtt, keænne gud aller mettist, ieg dig nu och alttid vuil affue(!) beffalenz meæd manye c m gode neætter, som baade Peær och ieg ynsker dig. Aff Gissellfeæl meæd hast, som vuil paakeænner. Y huor berrffude(!) lyder, er mien[2] migde beærre, deæ ttero vuist. Deæn xxvj dag octtobeyz mdlxxi.

Meætte Rossenkerranz
egen haand.

Udskrift[3]: Erlliig, welbiiurdiige frue Birgitte Gøye, mynn

---

[1] Løgismose i Fyen havde Peder Oxe 1569 arvet efter sin Broder Eskild Oxe; han fuldendte 1575 en ny Hovedbygning paa denne Gaard; Holmegaard havde Peder Oxe tilforhandlet sig dels ved Mageskifte, dels ved Kjøb; ogsaa her opførte han en Hovedbygning (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 341, 398, 400).

[2] ɔ: Meningen.

[3] Ikke egenhændig.

kiere nesøskinndthebarnn och sønderliige guode wenn, gannsche wenligen tiillschreffuiidt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve LIII. 64.

Nr. 191. 7. Novbr. 1571.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Han indbyder Birgitte Gjøe til sin Hustrus Begravelse.

M[*ynn*] vennlig hellssenn nu och altiidt forsenndt mett vor [*herre*]. Kiere frw Beritthe, nest mynn wennlig tacksiigelss for a[*ltt gott*], for huilchet ieg ganndske giernne mett eth[er] forskiølle vill, [*vdj*] hu[*i*]s made ieg ether till viillie oc guode vere kann. Kier[*e*] frw Beriithe, giiffuer ieg ether ganndsk sorliigenn thill kiennde, att gud allmectigste haffner nu epther synn gueddo[*mme*]liig viillie kallit minn kiere saliig hussfrw, erlliig oc velbørduge Soffy Rosennkranntz fraa thett thiemelig oc thill syth euig riige, hannd giiffue hynnder mett all cristenne enn gledeliig opstanndelsse.[1] Saa achter ieg mett gudtz hielp att lade hinndes saliig lyg begraffue vdj Viisborg k[*ircke*] thenne torsdag nest effter vor frues dag conceptionis, som er thenne 13 decembrijs, huor for er mynn venlig bøenn thill ether, atj viill velgiøre och haffue thenne wmag oc komme thil Viisborg om onsdagenn nest thil fornne oc om torsdagenn giøre hinndes saliig lyg thenne syste ere och theniste, hennder her beuisses kann, och følge hynnde thill syth lierstedt. Thett mett mere beuist got ygienn att forskiølle wiill ieg alle mynn dage finndes ganndske villig. Her mett eth[er] gud allmectigste befalendis. Aff Viisborg thenne 7 Nouembris anno dominj 1571.

Jacop Sefellt.

Udskrift: Erlig och welbiurdige frue Berite Giøe, salliige her Herloff Trolles efftherleffuerske thill Herloffsholm, mynn

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 168.

kiere moder och besønnderliige guede venn ganndske sorgeliigen.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Klevenfeldts Dokumentsaml.: Rosenkrantz.

Nr. 192. 10. Novbr. 1571.

Hogenskild Bielke til Birgitte Gjøe.

Han takker Birgitte Gjøe for en Gave af Papegøjefjedre, hun har sendt ham med Dr. Olof Jacobsson. Forholdene hindre ham for Tiden i at sende hende noget til Gjengjæld.

Minn gannsche wenlige och welwillige helssenn medtt huadt mere kertt och gåtth, wdj min formøgennhett wara kann,. nw och altiidtt medtt gud altzmectigh tilforrennde etc. Kere fru Brite, frencke och synnerlige gode wenn, eders liffz sundhet, helssee och løcksalige welmåge ønsker och begærer iagh nw oc altiidt till eder att høre och fornimme, och will edèr gansche wenligenn haffue betackett for mykitt gått, y megh altiidtth giortt och beuisth haffue, huilckett y skole altiid finne meg tacksam och williigh till att forskylle y huad måthe, iagh kann och formå.[1] Och y synnerhett

[1] Brevskriveren, Hogenskild Bielke, Friherre til Leckö, Søn af Nils Pedersson til Åckerö og Anna Hogenskild, svensk Ridder og Rigsraad, var 1566 Statholder paa Varberg og 1567 Øverstbefalende over Krigsfolket i Småland og Vestergötland; 6. Febr. 1568 blev han tagen til Fange, men allerede 16. Decbr. s. A. udløst. Efter Krigen steg han 1589 til Statholder paa Stockholms Slot, men forræderisk Korrespondance med landflygtige, der røbede hans Had mod Kong Carl IX, bragte ham 3. Juni 1605 paa Skafottet; allerede inden Kong Johans Død var han en personlig Uven af Carl, der paa sin Side omtalte ham som «den listige räfven» eller «gamle basilisken». Hans Hustru var Anna Sture Svantesdatter (Biographiskt Lexicon öfver namnkunnige svenska män I. 235 ff. Hofberg, Svenskt biografiskt Handlexikon I. 94 f.). Under sit Fangenskab i Danmark har Hogenskild Bielke som flere andre Svenskere nydt godt af Fru Birgittes Gjæstfrihed (jvfr. ovfr. S. 158), og et Minde om hans Taknemmelighed haves endnu i Herlufsholms Bibliothek i et Exemplar af Luthers tydske Psalmebog (1541), der ifølge sin Paaskrift er foræret Fru Birgitte af Hr. Hogenskild 1568 (Listov, Indbydelsesskr.

will iagh edher betacketth haffwe for the papegåie fiædre, y sende megh mett doctor Oluff. Och er her sådann landzsortt[1], att mann icke haffuer her till att bekomme någetth gåtth till att sende eder igienn, dogh schole y for sådann eders welwillighett icke finne megh otacksam, wthann skole y altiidtth finne megh willigh thenn oc alle andre eders emott meg bewiste welgerninger medtth altt gåtth till att forskylle. Oc ther iagh wdj någenn måthe kann warhe eder till gode och wenligetth behagh, giør iagh thett altiidtth gerne. Och will her medtt haffue eder gudtt alzmectigh ewinnerlige befaledtth. Lather minn kere hustrw hilse eder medtth mange tusinde løcksalige dagar och gode netter. Datum Calmarna thenn .10 dagenn nouembris anno domini 1571.

Hogenskeldtth Bielcke,
friiherre till Leckøø.

Udskrift: Erligh oc welbørdigh frwe, frw Beritte Gøye tiill Hærløffsholm, min kere frencke och synnerlige gode wen, thette breff wennligenn till eghenn hanndtt.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 57.

Nr. 193. 15. Novbr. 1571.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun sender Birgitte Gjøe et Brev fra Sjælland, hvoraf hun vil erfare, hvorledes Fru Elsebe har antaget sig hendes Sag. En Herredag er indkaldt til Kjøbenhavn. Hendes Datter Elsebe er syg.

Hiertte kiere søster, gud were oc bliffue euig hus dig oc bestørke diig oc alle denne gude wenner till liff och sell. Hiertte kiere søster, well ieg nv lade alle tacsigelse bestaa

---

til de offentl. Afgangs- og Aarsprøver i Herlufsholms lærde Skole 1871 S. 7). At Hr. Hogenskild kalder Fru Birgitte sin Frænke, skyldes deres fjerne Slægtskab, idet hans Oldemoder Kirsten Gyldenstjerne, Hans Thotts, var Næstsødskendebarn til hendes Oldemoder Sophie Gyldenstjerne, Erik Rosenkrantz'.

[1] ɔ: dette Sted i Landet er et saadant.

och findes dig hull etc. Kiere hiertte søster, giffuer ieg dig gandske wènl[i]gen till kinde, ad y afften kom wortt bod fra Sèland. Huis widskab ieg der fra finge, finder du her ind y dette breff, der aff kandtt du oc formerke, ad ieg icky haffuer sagtt andett for dig en dett, som er sandhed. Haffuer ieg wist hagtt diig y houkomelse bode till den, som breffuitt haffuer skriffuitt, oc ttell fruue Mette Per Oxes, och en nogett saa skarptt haffuer skreffuett min søster fruue Mette ttell.[1] Gud wed, ieg haffuer søgtt æn partt døris salighed der y, om dy kunde elers skyønne der paa. Ieg figck dog ingen suar fran hende, men min dater Berette skriffriiff(!) mig ttell, ad hun gyorde hendes wnskyøling ffor Peder Tott.[2] Hun war paa Gyssellfell y denne forgangen wge oc bad hannom gyøre sin wnskylliing for mig, hu[n] wille daa med dett aller første skriffue mig ttell. Der hoss skriffuer och mind datter, ad der er en here dag forskreffuen y Kyøpænhagen, och som y morin kommer, skulle dy were forsamlit[3], doch er kong. matt. selff personligen y Nyckyøpen, som dett pleer menligen till adtt gaa etc.[4] Ieg well nv icky

---

[1] Da det Brev, som Elsebe Krabbe sender Fru Birgitte, nu ikke findes vedlagt, bliver hendes Hentydning til «den, som Brevet haver skrevet», og til sit Sødskendebarn Fru Mette Rosenkrantz uforstaaelig; men rimeligt er det, som antaget af Heise i Hist. Tidsskr. 5. R. V. 404 f., at Sagen drejer sig om Birgitte Gjøes snarlige Fraflytning fra Aakjær, paa hvilken hun maaske har tænkt sig, at den mægtige Rigshofmester baade kunde og burde raade Bod (jvfr. ovfr. S. 167 f.).

[2] Elsebe Krabbes Datter Birgitte Skram var gift med Peder Thott Clausen til Boltinggaard, der døde 22. Febr. 1596 i Bergen, hvor han var Lensmand (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 12).

[3] I aabent Brev, dat. Frederiksborg 12. April 1571, udtalte Kongen, at Krigen havde hindret ham i at holde Herredage, men nu agtede han hvert Aar Hellig Trefoldigheds Søndag at holde Herredag; da han imidlertid endnu selv «med mangfoldige vigtige Bestillinge og adskillige Forfald» var hindret i at afholde dem, havde han befalet forskjellige Rigsraader at holde dem i forskjellige Byer til den angivne Tid, i Nørre Jylland i Viborg, i Fyen, Sjælland og Smaalandene i Ringsted, i Skaane i Lund (Tegn. ov. alle Lande X. 278 f.; jvfr. Hist. Tidsskr. 5. R. V. 393).

[4] Fra 11. til 16. Novbr. ere Kongebreve daterede Nykjøbing; før og efter disse Dage fra Frederiksborg.

lenger her med bemøde, men befaler dig den allemegtigste gud, huad heller ieg leffuer eller ieg dør, wæll ieg findis for dig med ett hultt hiertte oc giernne hulleg gyore, huad du kandtt haffue gott aff. Lader her Peder oc ieg helse dig och dinne iomfruer med mange m gude nater. Min Elsebe er gandske skrøbelig, for huilket ieg haffuer stur sørig, ad ieg skal nv saa drage fraa henne, oc leger hun liger en orem en ett menneske, oc haffuer ieg hob ttell gudz naade, ad hun skall wedbliffue.[1] Datvm Wrvp den 15 november 1571.

Elsebe Krabbe.

Kere søster, brendtt bode breffuene, nar dw haffuer lest dønnem.

Udskrift: Till min hiertte kerre søster, fruue Berette Herloff Ttrolles tell Herloffzholom, gandske wenlig tilskreffuit.

Orig. med Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Skram). — Trykt hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 87 f.

Nr. 194. 20. Novbr. 1571.

Christian Machabæus til Birgitte Gjøe.

Han er kommen vel hjem fra sin Sendelse til Rusland. Trøster Birgitte Gjøe i Anledning af Enkedronningens og Sophie Rosenkrantz' Død og udtaler sin Beklagelse over, at hun har maattet fraflytte Ring Kloster. Han tager nu til Lund. Hans Moder har været syg. I Rusland herske allehaande Ulykker; Tartarerne have afbrændt Moskwa. Om Hertug Magnus' Skjæbne.

Min ydmygelig helsen nu och altijdtt forsendtt mett gud wor herre. Gunstige fru Birgitte, besynderlige gode wen och gynderinde, nest min ydmyg oc tilbørlig tacksigelse for møgitt gott, som y mig y mange maade bewyst haffuer,

---

[1] Elsebe Skram levede endnu 1617, ægtede 30. Juli 1587 Ove Bille Eriksen til Lindved, f. 5. Oktbr. 1562, † 5. April 1618 (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 12. Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 73).

huilckett ieg alle mine dauge tacknemmeligen will y hu komme oc bede gud, at hand dett will eder wederlegge, efftherdj ieg dett icke aff min ringe formuge fortiene eller forskylle kand. Giffuer ieg eder ydmygeligen at wide, at gud alsommechtiste haffuer naadeligen ført min lange oc farlige reise till en goder ende, saa at ieg haffuer wdrettet mine erringe well oc førtt en goder suar tilbage till kong. maiest., oc dertill haffuer gud ont mig min hilbred oc sundhed.[1] Gud giffuit, at ieg for sodant sin welgierninger maatte findis tacknemmelig all min liffs tydtt. Tacker ieg ocsaa gud alsommechtiste, at ieg haffuer sportt, at eder lider well huilcket mig so kertt er som min egen helbrett oc welfartt. Gud giffuit, at ieg alltydtt sodant tidinger maa høre fra eder. Endog ieg oc saa haffuer spoertt, at sorrig oc modgang er eder offuerkommen, baade for eders kerre søster daatter, som effther guds wilgie saligen er affgangen[2], oc min allernaadichste frwes død[3], huilcken eder haffde inderligen ker. Alligewell er ieg wis paa, at y haffuer saa beredtt eders saug mett gud, at huerken ględe eller sorrig, modgang eller medgang, liffuit eller døden skall kuldkaste eders adelig, oprichtig oc christelig moed, men at y setter altingest y guds hender oc mett tolmodighed offueruinder allt modganges byrde, forhobendis, at enten y denne werden eller y den anden denne byrde gud forminske will oc omuende hinde till den ewige ględe. At y erre affskiltt fra Ringkloster, huor y kand ske haffde acht att leffue eders liffs tydtt, weed ieg wel, at dett eder ont giør, oc sandeligen icke forwden aarsage; fordj mig tyckis, at y, som saa rigeligen oc well haffuer forsørgitt saa mangen en mennisk y Danmarck, icke burdis at skyllis aff mett dett, huor mett y eder selffuer wille forsørge. Men her maa y sehe, huor-

---

[1] Machabæus, om hvem s. ovfr. S. 65, var vendt hjem fra Rusland, hvorhen han var sendt af den danske Regering som Medlem af et Gesandtskab, formodentlig som sprogkyndigt Medlem og Orator (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 587).

[2] Sophie Rosenkrantz (jvfr. ovfr. S. 168).

[3] Dronning Dorothea.

ledis den falske werden lønner gode gierninger, oc at den hendelse icke skall hordeligen bemøde eder, beder ieg eder, at y wille betrachte dise tre stycker, fyrst guds alsommechtiste sedwand, at hand pleyer at paaminde os mett kors oc modgang, baade huad we erre, disligest ocsaa huad we werre skulle, fordisaa naar we leffuer y tryghed, da huerken kenner we gud heller wor selffuer, icke heller befliter os till at tiene oc dyrcke gud oc at føre en christeligtt leffnit, men ligesom en spoen føris neder mett strømmen, so føris we hoffuitkuld neder mett werden till dett ewige fordømmelse. Derforre opuecker wor herre os mett genwordighed till en rætt oc alworllig poenitence till sitt nauffns paakaldelse till att f[*ly*] synd och last oc till at rette oc bedre os, oc derforre skulle we tacknemmeligen annamme bitterhesens kalck wdaff herrens hand oc wisseligen wente hielp oc trøst aff hannom oc wisseligen wyde, at hand icke will legge mere paa os, en wy kunde berre. Dernest maa y betrachte, at gud der mett wille frawende eders huff oc sinde fra disse werslig oc forgengelig wesen oc paa [*minde*] ed[*er*], at y dette liff we haffuer ingen wisse eller langwarig boelig, men att we skulle tracte effther den ewige lyff. Derforre lader gud sin hellige christelige kyrcke flyttis hen fra itt land till itt anden, fra en by till en anden, at christen menniske skulle icke tencke her at sla derris bo pell, men wandre her wdj werden som y en wey, huilcken paa dett siste skall føre dennom till dett rette herbere. For den aarsage skyll siger sanctus Paulus, at we wancker hen og her wdj werden oc haffuer ingen wisse platz, huor we tryggeligen bliffue maa. Till dett siste skulle y anshe exempla oc besynderligen wor herris Christj, huilken, endog hand skabte himmell oc iord, alligewell wor hand huswill her paa iorden, so at hand beklauffuer sig hos Matheum, at wmelige diur haffuer derris reer, huler og werrelse, men at hand icke haffde saa møgitt, huor till hand kunde hellie sin hoffuit till. Lige saa, kerre frw Birgitte, y, som mett salige her Herluff till den ganske rigis erre och beste stifftit haffuer oc forbredritt(!) so mange scholer, hiolpit oc trøstit fattige oc bre-

drøffuede (!) christne menniskerr, fanger den samme løn, som wor herre Christus fick. Men salig er y, som haffuer sodann en mettbroder, huilcken icke will forlade eder, endog kand ske eders wuenner tencker der mett at bredrøffue (!) eder. Oc der er ingen twifell paa, at gud hand will baade y denne liff rigeligen forsørge eder oc her effther føre eder till den ewige ględe, huor till kand ske eders wuenner aldrig skall komme. Dette at skriffue till eder haffuer ieg fordristid mig till, forhobendis, at y wille tage min ringe willige oc plichtige tieneste til tack. Mere kand ieg icke giøre paa denne tydtt eder till wilg[*e*], men so lenge som ieg leffuer, skulle y finde mig tacknemmelig, oc will gierne for eders skyld woge mitt liff oc leffnit. [*Acter ieg?*] nu att fare hiem till Lund[1] oc bliffue der so leng[*e*] som [*kongl. maytt.?*] will tilstede mig, fordisaa ieg fornemmer well, [*att ieg ko*]mmer icke wdaff denne tieneste, saa at ieg kand enten . . . . . y denne kalld eller tage nogen anden. Gud wnde mig dett at giøre, hues hannom kand werre behagelig. Min kerre moder[2] haffuer lenge liggitt siug aff den ny siuge, men, gud werre loffuit, hun er kommen nogitt till sig y gien. Gud alsommechtiste werre eders løn for altt dett gode, y haffuer hinde bewyst. Ingen ny tidinger er forhanden, kun at y maa wyde, at wdj Rysland er der baade kryg, oprør, dyr tid oc pestelence. Hartug Magnus er en nu y Liffland, men haffuer icke mere bekommett aff landitt en to gamle slott, oc er dett befrychtendis, at hand icke mere fanger.[3] Mosck[*ou*], den største by, som y christenhed heller Europa war, bleff wor herres hemmelfars daug brentt aff de . . . . . som man kaller Cremer, so att y tre timer der stod icke en stage ygien, oc bleff der

---

[1] Machabæus havde et Kannikedømme i Lund (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 588).

[2] Agnete Matthewson, † 27. Jan. 1589 (Rørdam, anf. Skr. I. 596).

[3] Kongens Broder Hertug Magnus var Aaret forud af Czaren bleven udnævnt til Konge af Lifland, men efter syv Aars jammerlige Regering blev Landet ham atter frataget af Czaren; han døde i Kurland 1583.

mere en halff andett hundrede tusen man derinne brent.[1] Dentyd dett skede, wor ieg till min store lycke opholden wdj Nouogorad, fordisaa haffde ieg effther min begerring strax kommitt frem, da haffde ieg oc bleffuit der, men herren wender alt tingest till wor beste. De same last oc synd, som bleff øffuit wdj Sodoma oc Gomorrha, wanckett der forwden allt straff. Derforre haffuer gud ocsaa iaa so grummeligen forstørritt den stad. Paa denne tydtt will ieg icke lenger opholle eder mett min ringe skriffuelse, mett(!) nu oc altyd haffue eder gud alsommechtiste befalendis, hand werre eders trys[t], hielp oc raad. Mett hast den 20 nouemb. 1571. Ex Sor kloster.

Eders williger altydtt
Christian Machabæus Alp.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXII. 136. Brevet er en Del beskadiget.

Nr. 195. 26. Decbr. 1571.

Olof Jacobsson til Birgitte Gjøe.

Om Jacob Bagges og andre Svenskeres Gjæld til Birgitte Gjøe og om hans Bestræbelser for at faa Pengene inddrevne; sin egen Gjæld vil han afgjøre, saa snart han kan. Dronningen af Sverige har det bedre. Han har haft megen Trætte angaaende sin Moders Dødsbo. Haaber paa en god Vinter.

Edle welborne frw, frw Birgitte, gunstige och thilforlathelige wen, betacker iag ederss fruedøme ganske ydmiukeligen och gerne for alle och mongfollige welgerninger, som e. f. mig vdi ederss huss bewised haffuer, hwilkit e. f. gud almechtig[e] beløne, effter ty iag kenner mig meget for ringe att were saadane att forskylle eller fortiæne, men doch skall och will iag, så lenge iag leffuer (som thilborligit er), lade mig tacknemmelig vpå thet flitelig[te] och ymygeligeste

---

[1] Moskwa blev den 24. Maj 1571 ødelagt af Tartarerne, jvfr. Resen, Frederik II's Krønike S. 260, der lader dem ihjelslaa over 300,000 Mennesker. — Cremer ɔ: krimske Tartarer.

finde etc. Edle welborne frw, gunstige gode wen, iag schreff e. f. thil, then tid iag war på Øland i høst, forhåpendis, att e. f. samme min schriffuelse haffuer bekommit[1], ther vdi iag gaff e. f. ymygeligen thilkenne, hwad swar iag fick aff Jacob Bagge, nemlige the, att han bekende sich att haffue entfanget 40 daler aff salige her Herloff Trolle, men the haffde seden wedies med hwer annen om 100 daler och seiier sig att haffue wunnet, och thå skulle salige ihukommelse her Herloff hafue skenckt hannom samme 40 dl., hwilkit iag intit haffde troet om en sadan man, som han lots were. Om han nu nogit widere hoss e. f. handlet haffuer, er mig owiderligt etc. Matz Person wiste mig Iohan Bocholts quitanz på the 100 ℔ d., att han them på e. f. wegne annamat haffde etc. Widere, edle frw, hwad her Gabriel belanger, haffuer han fåt mig Erich Lauritzsons handschrifft och seiier sich icke haffue hafft flere, som han e. f. i sommerss sielff thil schreff, och haffuer iag 2 mine bud thil for[mde] Erich Laurssons arffuinge, men ennv intit kunnit vdrett, men nw for 3 weker seden haffuer iag send kongens steffning til thenom, att the strax effter hèlige dagene skolle sware mig til rette. Och will iag gøre thett beste ther hoss, som mig thet børe, och med thett første forskaffe e. f. anten finske gedder eller osmund[2] sampt med the peninnge, ieg er e. f. skyllig. Och beder e. f. gantz ymygeligen, att e. f. icke will fortencke mig, att iag så lenge opholler e. f. med betalningen, gud kennet, iag haffuer icke megit werit stille, seden iag kom hiem, men altid warit hoss min nåd[te] drodningh, som nw (gud ske loff) curereret(!) och hulpen er. Iag forhoppis nest gudz hielp, att wij her effter må få nogen winter, att wij motte komme thil Opland igen, att iag seden kunne lage mine stycker thil rette igen. Her haffuer iag funnit mit tingiste oordentlig nog effter min salige moderss dødt, ther om iag enw haffuer megen retter-

---

[1] Det ovfr. som Nr. 186 aftrykte Brev, med hvilket nærværende Brevs Indhold maa jævnføres.

[2] Osmund er et Produkt af Jernmalm (Hist. Tidsskr. 4. R. VI. 131 ff.).

gang och trette, ty then enne haffuer rappet hid, then annen tid, hapis doch·næst gudz(!), at alting skal enw bliffue godt. Gud gifue oss en god winter, thy her hafuer icke warit mere en j nat frost i hele wintren.

Edle, welborne, gunstige frw, bedendis e. f. gantz ydmygeligen, att e. f. mig thenne min oformelige och dristige schriffuelse icke fortencke wele, men were och bliffue min gunstige frw och wen, som e. f. altid warit haffuer. Hwar och vdi hwad motte iag kan were e. f. thil tiænist och wilie, skal iag mig welwillig finne lade, thett gud kenne, then iag e. f. med alle e. f. iunfruer och ganske huss ewinnerligen befaler baade thil siel och liff, hwilke e. f. och saa wele på mine wegne wele(!) helse med mange 100^{m} gode nætter. Datum Calmar annen dag iul anno etc. 72[1].

E. f. welwillige altid
Oläus Iacobus S.

Udskrift: Erlig, welbyrdig frw, frw Birgitte Gøie, salige her Herloff Trollis thil Herloffsholm effterleffuerske, min gunstige och thilforladelige gode wen, gantz ymygeligen.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 94.

Nr. 196. 1571.

Erik Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Han ønsker en af sine Sønner optagen i Herlufsholms Skole, i hvilken Anledning han beder Birgitte Gjøe om nogle Oplysninger.

Venlig, kierlig helsenn nu och altiid forsend medt wor herre. Kiere Berette, fenncke och synderlig guode wenn, tacker ieg[2] diig ganntze giernne for alt ere och

---

[1] ɔ: 1571; man regnede den Gang det nye Aars Begyndelse fra 1ste Juledag.

[2] Den rige Erik Rosenkrantz til Langtind, Søn af Axel Rosenkrantz og Birgitte Knob, f. 4. Maj 1516, † i Marts 1591, var gift med Margrethe Ulfstand (jvfr. ovfr. S. 7), efter hvis Død han ægtede Maren

gaatth, som du migh altiidt giordt og beuiste haffuer, for huilchett du skalt altiid finde migh gantze wellwiilig och redebonne mit diig att forskylle y alle dij maade, iegh kand. Kiere Berette, som diig well forthenncker[1], ad ieg thallede med diig paa Bygholm[2] om enn aff min smaadrenge, huilcken ieg wiille giernne haffue y Herløssholms skuole[3] . . . . . .
du mig halluis[4] gotth och sagde, de skuole . . . . . .
ad giøre medt. Kiere Berette, der for beder . . . . . .
giernne, ad du wilt well giøre for hues . . . . . .
throer diig till och nogenn tid met diig for . . . . . .
ad ieg motte faae hannom der innd, nar . . . . . .
dyd, och du wiill well giøre och schriffue mig till med thette bud, huad ieg skall giffue och f . . . . . .
daa wijll ieg dett giøre tiill guode rede . . . . . .
Giøre nu her wdj och ij alle maade, som mijn fwldkommeligen guode thro er till diigh . . . . . .
du west at bruge migh diig till ere well . . . . . .
och guode, skallt du altid finde migh gantze . . . . . .
der tiill, ded gud kiende, hannom ieg diig . . . . . .
befalle will. Lader ieg och Margrette siige . . . . . .
iomfruer mange guode natter. Datum Ørup[5] sa . . . . . .
afften aar 1571.

Erick Rosennkrantz.

Udskrift: Erllig och welbyrdiig frue, frue Berette Gijøe tiill Aakier, mynn kiere fencke och synderlige guode wenn, ganntze wennllig tilschreffuith.

Afskrift i Rigsark., Klevenfeldts Dokumentsamling: Rosenkrantz.

Juel Iversdatter (Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. 118 ff.). Hans Slægtskab med Birgitte Gjøe var fjernt, idet hans Oldefader, Timme Rosenkrantz, var Broder til Fru Birgittes Tipoldefader, Otte Rosenkrantz.

[1] ɔ: mindes.

[2] Nemlig hos Holger Rosenkrantz.

[3] Hvilken af hans Sønner, han sigter til, ses ikke.

[4] ɔ: halvvejs.

[5] Ørup i Skaane tilfaldt Erik Rosenkrantz efter hans Svigerfader Børge Ulfstand (Personalhist. Tidsskr. 2. R. VI. 118).

Nr. 197. (Jan.?) 1572.

Sibylle Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Hun lover at besøge Birgitte Gjøe efter dennes Hjemkomst fra Jørgen Ruds Jordefærd. Glæder sig over Fru Birgittes Beslutning at ville bo i Sjælland; hendes Brev har hun sendt til Fru Anne Rosenkrantz.

Ihs.

Myn hierte kere, gode farsøster, ieg vill nu for tidzins kortthett skyll lade ale tilbørlig tackzigelse bestaa siig paa thenne gang och ale mine dage findis ganske goduiligen till atth gøre allt thett, ieg ved, y kunde haffue tienist helir gotth aff, mett huis y min ringe formoffue kand vere, ther skall y icke haffue mere tuilff paa, end ieg vore edirs egin borin dotir. Alirkeriste farzøstir, saa formerckir ieg vdy eders gode skriffuelse, att y acktir eder till salige Iørgin Ruds begraffuilze[1], och y icke komir hiem ygen før om tizdagin ther efftir, och y tha ære begerindis, att ieg vile kome offuir till eder[2], saa vill ieg nest guds hielp efftir edirs skriffuilze vere hos eder. Y maa vist troff, att mig lengis efftir eder aff altt mitt hierte. Gud ved, thett er mig ien stor glede, atty nu vill bo vdy Sielland, gud giffue, atth thett saa santt maate vere eder behaffueligtt och vden gremilze[3]. Ieg tackir edir saa ganske gerne for edirs gode

---

[1] Jørgen Rud Knudsen til Vedbygaard, f. 1517, gift 1551 med Karen Krafse Hansdatter, f. 1529, † 1560, var den 5. Decbr. 1571 afgaaet ved Døden; han og hans Hustru ligge begravne i Ruds Vedby Kirke (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 32 ff.). Begravelsen har formodentlig funden Sted i Januar 1572, ved hvilken Tid altsaa nærværende Brev maa være skrevet.

[2] Vistnok til Herlufsholm, jvfr. ndfr. S. 186.

[3] Da Birgitte Gjøe efter saa kort Tids Ophold paa Aakjær maatte gjøre sig fortrolig med Tanken om paa ny at skifte Bopæl, fik hun et kjærligt Tilbud, som hun næppe tøvede med at tage imod, fra sin Slægtning Sibylle Gyldenstjerne, den af den gamle Mogens Gyldenstjernes Døtre, der synes at have staaet hende nærmest (jvfr. Brevene Nr. 139 og 144). Fru Sibylle havde ved kongeligt

vilge, atty nu vile lade mig vide, thett y vile fraa hus. Thett briff, som y sende mig, thett haffuir iegh sentt fru

---

Gavebrev, dat. Frederiksborg 19. Febr. 1564 (Samtidig Afskrift i Rigsark., Topogr. Saml., Næstved Nr. 26 a), faaet Ejendomsret til det udenfor Næstved liggende Sortebrødre Klosters Jord og Grund med Forpligtelse til derpaa at opføre en Kjøbstadsbygning med Tegltag og lade Have og Gaard indhegne med Planker; denne Ejendom overlod hun nu Birgitte Gjøe til Beboelse, som det fremgaar af følgende Brev, hun i den Anledning udstedte (Samtidig Afskrift smst. Nr. 27):

Ieg Sibilla Gyldennstiernn, Eskill Gøyes till Skøring, kienndis och witterligt giør for alle met dette mit obne breff, att ieg met welberode huff och egenn goduilliig haffuer wnnt och forlennet och nu met tete mit obne breff goduilligen vnnder och forlenner mynn kierre farsøster, erliige och welbyrdiige frue Beritte Gøye, sallige Herloff Trollis epterleffuerske, enn mynn gaardt, liiggendis wdy Nestuidt, som Sortebrødre kloster aapaastoedt, som kon. mayt. mynn naadiigste herre mig och myne arffuinge naadeliigen vnt och giiffuit haffuer, ydy saa maade, att forne myn kierre farsøster forne frue Beritte Gøye forne gaardt met huss och bygning, haffuerom oc gordtsrom och met alt andet, som till forne Sorttebrødre kloster tiilliiggendis ehr, att mue haffue, nyde, bruge och beholle quiitt och fry hindis liiffstidt, och saa lennge hun leffuer, saauit høgbemelte kon. mayts. breff formelder, hanns kon. mayt. mig och mine arffuinge naadeliigenn ther paa giiffuit haffuer, och naar forne mynn kierre farsøster, frue Beritte Gøye dødt och affgaanngenn er, skall forne Sorttebrødre kloster met aldt huis bygning och forbedring, forne myn kierre farsøster, frue Beritte Gøye, ther paa haffuer ladet giort och bekost, straxt quit och fryt tiill mig Sibilla Gyldenstierne och mine arffuinge igienkomme och aldelis wbehindret følge mig och mynne arffuinge vdenn aldt bekostning och igiennsiigelsse aff forne mynn kiere farsøster frue Berritte Gøyes arffuinge y alle maade, och de alldelis inngen lodt, deell eller rettiighedt att haffue wdy nogen then bygning, som forne mynn kierre farsøster, frue Beritte Gøye, paa forne Sortte-brodre closter haffuer ladet bekostet eller giort, menn allenneste att komme mig forne Sibilla Gyldenstierne och mine arffuinge tiilbeste epter forne mynn kierre farsøsters frue Beritte Gøyes dødt och affgangh, som hindis breff, hun mig giiffuit haffuer ther paa, ydermiere indholder och wduisser. Att saa ehr wdj sanndhedt och wbrødeliigenn holdis skall, som forschreffuit staar, haffuer ieg trygtt mit signnette neden for dette mit obnne breff och wennligenn tilbedendis mynn kiere slegt och byrdt erliige och welbyrdiige Peder Bilde thiill Suanholm och Gregers Vlffsthandt

Anne paa Krenckerup [1], saa hun vist faar thett y dag y sin egin hand, saa fremtt hun er hiemme. M. h. g. forsøster,

---

thiill Estrup met mig att besegle. Dattum Herloffshollm wor frue afftenn purificationis anno etc. mdlxxij.

Dette bekiender ieg Sibilla Giildenstiernn met egen haandt.	Peder Bilde till Suanholm met egenn haanndt.	Gregers Vlffstandt egenn haandt.

Da dette Brev er udstedt paa Herlufsholm 1. Febr. 1572, er det rimeligt, at Fru Birgitte og Sibylle Gyldenstjerne have mødtes her efter Jørgen Ruds Begravelse.

Ganske uden Forleninger var Birgitte Gjøe dog ikke, selv om hun ogsaa maatte finde sig i, at Kongen 30. Juni 1571 indløste Kapelgaarden i Kildebrønde Sogn; denne havde hun haft i Forlening fra 12. Marts 1564 (Reg. ov. alle Lande VIII. 325), fra 1566 som Pant, idet Pantesummen i Tølløse, som Herluf Trolle havde været forlenet med og som hun efter hans Død fik i Pant, overførtes paa denne Gaard, da Tølløse gaves til Peder Oxe (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 402). Den 16. Maj 1568 havde hun faaet Brev paa Kongetienden af Vallensved (Reg. ov. alle Lande X. 198) og 13. Maj 1572 forlenedes hun med Ydernæs ved Næstved, som hun 9. Juli derefter fik kvit og frit paa Livstid (Origg. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 106, 109); hertil kom endnu 10. Septbr. 1573 Konge- og Kirketienden af Hammer Sogn samt Kirketienden af Toxværd og Rønnebæk Sogne (Kirkehist. Saml. 3. R. III. 122; jvfr. ndfr. Peder Oxes Breve af 4. og 12. Septbr. 1573). Jvfr. Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøie S. 26 ff. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 92, 94 f.

Paa Sortebrødre begyndte Fru Birgitte strax at opføre den Bygning, hvor hun snart efter — ved Paasketid (s. ndfr. Olof Jacobssons Brev af 13. April 1572) — tog Ophold; og endnu haves en Optegnelse (Rigsark., Topogr. Saml., Næstved Nr. 26 b) over forskjellige Materialier, hun dertil indkjøbte. Selv om Klostret paa Reformationstiden er blevet «zerstørt» (Ny kirkehist. Saml. V. 289), ere Bygningerne dog næppe blevne aldeles ødelagte; endnu i Slutningen af forrige Aarhundrede bar en af dem Indskrift om at være opført 1527 (Danske Atlas III. 99). Først i dette Aarhundrede ere det gamle Klosters og senere Herregaards Bygninger aldeles forsvundne for at give Plads for en Stiftelse; og mærkeligt er det, at Traditionen allerede længe forinden fuldstændig havde glemt, at Birgitte Gjøe havde boet paa Klostret, saa fuldstændig, at man indtil den nyeste Tid har paastaaet, at hun tilbragte sine sidste Aar i Magle Mølle ved Næstved.

[1] Anne Rosenkrantz, Enke efter Albrecht Gjøe til Krænkerup (s. ovfr. S. 20).

saa vill ieg nu icke lengir vmage eder metth thenne min ringe skriffuilze, men saa lenge ieg leffuir, tha skall y aldrig haffue tuill paa mig, om thett vore vdy min ringe formoffue, och ieg kunde gøre thett, y vore tientt mett. Ieg bedir eder saa gernne, atty vill gøre vell och sige eders iamffruir mange gode netir paa mine [vegne]. Her mett' edir gud almecktigste beffalendis. Datum Skøring[1] tordzdagen mett hast aar mdlxxij.

Cibela Gylinstiern
mett egin hand.

Udskrift: Erlig och velbyrdig frue, fru Beriite Gøie till Herluffsholm, min kere gode farsøstir, ganske venligen till skriffuitt.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve LIV. 32. — Trykt hos Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 57 f.

Nr. 198. 31. Jan. 1572.

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Hun længes meget efter Svar paa de mange Breve, hun har tilskrevet Fru Birgitte. Beretter om sin Sammenkomst med Hertuginde Elisabeth af Meklenburg og om, hvad de ved denne Lejlighed have talt om m. m. Udtaler sin Længsel efter Birgitte Gjøe.

Myn aller k. farsøster, den almetteste euiig gud were altiid hus eder mett siin heliig and och naade och beuore eder well fraa altt wntt bode tiill siell och liiff, och hand belønne eder alle beuiist och forskyltt wellgierning och moderliig hiertte, y haffuer altiid hafftt tiill meg och beuiist mett gierning. Myn a. k. farsøster, ieg kand icke fuld skriiffue eder tiill, saa meg aff altt mytt hiertte lenges effter skriiffuelse fraa eder, att ieg kunde wiide, huorlen eder liider, tii ieg haffuer ingen skriiffuelse faaed fraa eder wden dett breff,

[1] Skjørringe paa Falster, Eskild Gjøes Gaard.

y skreff paa Korsør[1]. Ieg haffuer skreffued eder iiij breffue tiill siiden och forhobes iu tiill gud, att y haffuer faaed dem. Ieg skreff eder ett breff tiill mett eders sølff kande, som ieg feck Erick Ruds[2] karl, skull anttuorde Pernele Oxse, och ett mett Perneles egett bud, och senne ieg Serabeel[3] ett breff, som ieg skreff eder, huorlen leliigheden begaff seg y Odense, der herrene wor der[4]. Ieg senne eder och siiden ij breffue, som hertiiginen aff Mekelborg haffde skreffued meg tiill och begerred aff meg, att ieg wiille møde h. n. y Hønneborg, huiilked ieg giorde[5]. Der ieg kom der, da

---

[1] Formodentlig har Fru Birgitte paa Rejsen til eller fra Jørgen Ruds Begravelse ligget over hos Fru Pernille Oxe paa Korsør Slot (jvfr. ovfr. S. 163).

[2] Erik Rud Knudsen til Fuglsang, f. 1519, † 1577, var gift med Anne Hardenbergs Sødskendebarn, Anne Hardenberg Jacobsdatter, † 1575 (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 59 ff.).

[3] Mulig Zerobabel Milich, Tolder i Nyborg (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 100).

[4] Hvad dette sigter til, vides ikke.

[5] Anne Hardenberg tog efter Dronning Dorotheas Død (jvfr. ovfr. S. 163) til Birgitte Gjøe paa Aakjær, hvor hun formodentlig har modtaget Underretningen om Kongens Trolovelse med sit Sødskendebarn, Sophie af Meklenburg. Med hende og hendes Forældre ankom Kongen i Januar 1572 til Kolding, hvorfra hans Svigermoder, Hertuginde Elisabeth af Meklenburg, opfordrede Anne Hardenberg til at mødes med hende paa Hønborg Slot i Nærheden af Snoghøj. Det er dette Møde, som Anne Hardenberg skildrer i nærværende Brev, hvis dunkle Indhold er blevet oplyst af Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 90—106; ved «Borgmedersønnen» forstaar Anne Hardenberg Kongen og den Broder, hun omtaler, er Oluf Mouritsen Krognos, for hvis Giftermaal med hende Birgitte Gjøe og Jørgen Rosenkrantz interesserede sig saa levende. Brevet er skrevet fra Hvedholm, der ejedes af Anne Hardenbergs Sødskendebarn Edel Hardenberg Jacobsdatter, † 2. April 1581, Enke efter Frants Bille Andersen til Søholm, der var falden 10. Septbr. 1563 i Slaget ved Øland (Bricka, anf. St. Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 70 f.). Efter denne for Anne Hardenberg saa betydningsfulde Sammenkomst er hun altsaa, saa rolig i sit Hjerte, som hun ikke havde været i mange Aar, rejst til Hvedholm, og her har vel det Brev truffet hende, som Kurfyrstinde Anna skrev til hende fra Dresden den 13. Januar; da hun har allehaande at tale med hende om, skriver hun, og da Anne Hardenberg har lovet at komme til Sachsen, har hun affærdiget nærværende danske Skrædder, Mester Severin med Kone, Kurfyrstindens Syerske, med Vogn og Heste

sade h. n. meg, att der borgmeder søn drog fraa Odense, da wor hand rett bedrøffued och klaffued hartt, huorlen hans samuitiighed trøtte hanem, och sade, att hand icke kunne giffue seg tiill freds, før hand kom meg tiill ords, att hand kunne høre myne egen ord, om ieg haffde och wiille giffue den sag offuer mett en god wiille. Da haffde hertiiginen sagtt, att dett wiille icke skiike seg, att hand talle mett meg seluff, men hi. n. wiille forskriiffue och forhørre myn mening, och spurde meg att, huad hi. n. skulle siige. Da sade ieg, att ieg wor well tiill fres, och ieg haffde skreffue hannom myn mening tiill der om, der wiille ieg lade bliiffued wed. Da sade hi. n. meg och, att hi. n. haffde talled mett hannom om myn broder och meg, att hi. n. saa gerne, att

---

og to Enspændere for at hente hende; hun beder hende derfor rejse tilbage med dem og tage en Pige med (Hauptstaatsarchiv, Dresden, Cop. 516. 9). Da Anne Hardenberg havde meddelt Kurfyrstinden, at hun hos Lensmanden i Kolding, Morten Svendsen Orning, altid kunde faa at vide, hvor hun var, havde Skrædderen Brev med til ham med Anmodning om at angive hendes Opholdssted, forat de ikke skulde rejse for længe om (Anf. St.). Allerede 21. Jan. skriver Kurfyrstinden igjen fra Dresden og fortæller Anne Hardenberg, at hun først idag har faaet hendes Brev — hvilket altsaa maa have krydset Brevet af 13. s. M. — og glæder sig over, at Anne Hardenberg længes efter at komme til Sachsen. Da hun imidlertid frygter for, at det paa Grund af de fyrstelige Personers Besøg hos Kongen kunde trække i Langdrag med at faa Befordring, har hun afsendt en bedækket Vogn med fire Heste og den danske Skrædder Mester Severin med Hustru og to enspændige Knægte efter hende. Da Anne Hardenberg har anmodet Kurfyrstinden om ogsaa at indbyde Engel Landsberg, der vilde blive bedrøvet ved at blive glemt, har hun skrevet en Indbydelse til hende, hvoraf hun sender en Kopi. Med fin Takt skriver Kurfyrstinden heri, at, da hun har meget at tale med hende og Anne Hardenberg om som dem, der have været hos Dronningen, har hun tilskrevet Jomfru Anne om at formaa hende til at tage med hende til Sachsen (Cop. 516. 13 f.). Der er da næppe nogen Tvivl om, at de to Damer ere rejste med Vognen til Sachsen; der findes heller ikke i Kurfyrstindens Kopibøger noget Brev til Anne Hardenberg før 2. Juni s. A., og af dette Brev (Cop. 367. 436), der er skrevet fra Freiberg, synes at fremgaa, at Jomfru Anne opholder sig paa et af de andre sachsiske Slotte; thi Kurfyrstinden sender hende nogle Piber og begjærer, at hun tilholder *hendes Jomfruer* (Kurfyrst-

denne gamell handell gick for seg ygen, bode for hi. n. wiille meg well, och for hand icke skulle faa en wnd samuiitiighed y fremtiiden, for hand saa haffde forwend myn løke, mett fler ord. Da haffde hand sagtt, att hand wiille giffue der tusiind daller tiill, att dett wor sked, men hand beffrøtted seg, att myn broder icke skulle wiille gørred, tii hand haffde gerne wntt hannom ii andre, och formerked, att hand icke wiille giffte seg, tii hand haffde en frue ker, saa hand mentte, att hand for den skyld icke wiille gøred, och sade och, att hand wiiste, att ieg wor saa gud frøtiig, att ieg icke samtøtte noged, før hand wor giffttt. Och sade hi. n. meg, huor møged gott hand talle om meg; och huor hartt ieg haffde raad hannom fraa y den handell, och att dett haffde lenge siiden werred sked, haffde ieg icke werred der saa møged y mod, mett mange ord och møged gott, som hi. n. sade meg, som ieg och kende myne egen ord. Ieg bad hinne, att hun skulle talle mett Holger och Iørren Rosenkrans om myn broder, saa ieg lod h. n. formerke mytt hiertte y den sag, men h. n. loffued meg hartt, att dett skulle bliiffue wf[*or*]merke y alle maade. Anders Beng er kommen ygen, saa brøloped bliiffuer nu beslutted y Koliing, nar dett skall werre[1]. Dii drager der fraa y dag. Wiille y nu saa well gøre och skriiffue meg tiill mett dette bud, huorlen eder liider, och om y haffuer faaed alle dii breffue, ieg haffuer sk[r]effued eder tiill, och huorlen eder liider, och om y haffuer talled mett myn broder. Iakop Wlffeldtt[2]

---

indens Jomfruer maa dog vel søges i Sachsen og ikke i Danmark) og befaler dem paa hendes Vegne at sidde længere oppe om Aftenen, forat disse Piber kunne blive færdige i rette Tid. Forøvrigt, tilføjer hun, rejser hun og Kurfyrsten til Fadderskab til Hessen, hvilket dog ikke vil hindre dem i siden at rejse til Danmark.

1 Anders Bing Kjeldsen til Smedstrup i Skaane, f. 1525, † 16. Decbr. 1589 som Rigsraad, havde i Anledning af Kongens Trolovelse i eet Aar maattet gjøre 5 Rejser til Meissen, Meklenburg og andre Steder i Tydskland (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 99. Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 81). Kongens Bryllup blev fejret 20. Juli 1572.

2 Jacob Ulfeldt Knudsen til Selsø og Kogsbølle, † 8. Oktbr. 1593 (Hofman, Danske Adelsmænd II. 219 ff.).

haffuer loffued meg, att hans eged bud skall førre meg eders breff, y huad y faar hannom. Wiille y och skriffuer (!) meg tiill, huor snartt y wentter eder hi[*id tii*]ll laned. Myn a. k. farsøster, gud wed, [*att*] meg aff altt mytt hiertte lenges effter eder och forlenges nu saa fast, før ieg faar nu skriiffuelse fraa eder ygen. Ieg lod och forhørre mett Hans Skogord [1], huorlen ieg skulle holle meg mett dii perler och smøker [2], da lod hand siige meg, att ieg skulle beholle dem, och wntte meg dem gerne, der som dett wor møged beder. Ieg well nu och altiid, myn a. k. farsøster, haffue eder den almetteste euig gud beffallendiis, hand sparre och beuare eder fraa altt wntt bode tiill siell och liiff och wnne wos att [findis] snartt och glad. Gud wed, ieg er saa glad och roliig y mytt hiertte, som ieg icke haffuer werre y mange aar. Skreffued Huedeholem tarsdag nest for kyndermys.

A. H.

Udskrift: Erliig och welbiurdiig frue, fru Berrette Herløff Troles, myn kerre farsøster, ganske wenliig tiill skreffued.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 184. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 225—28.

Nr. 199. 13. Febr. 1572.

Henrik Mogensen Rosenvinge til Birgitte Gjøe.

Han sender Tilstaaelse for Modtagelsen af en Pengesum, som Fru Birgitte har tilstillet Helsingør Magistrat til et Legat til fattige Skolebørn.

Myn gandske wenlige hiilssen alltydtt forsendtt mett wor herre Christo. Kiere fru Beritte, besynderlige fortrode gode wen, ieg tacker ether saa wenligen oc gierne for altt beuyst stoer ære oc møgett gott, thett att forskylde findes ieg willig oc wspartt mett altt thett gode, ieg naagen tydtt

---

[1] Kongens Sekretær Hans Skovgaard (jvfr. I. 115 f.).
[2] Maaske skjænkede Anne Hardenberg af Dronning Dorothea.

formaa[1]. Kiere fru Beritte, ær ethers schriiffuelse meg till haande kommen, inneholdendis, attj nu haffue fremskicked thett tusind goltt gl., som i haffue forseglett, till fattige hielpeløsse børn wttj wor schole formedelst ethers chrisstelige forsatt, attj wille them afflegge wdj ethers wellmactt, paa thett, om gudtt kallede ether, att thæ icke schulle tha bliiffue scholen franwendtt (huilchett ether gudtt aldmectiste schall forgielde hooss seg i sytt riige euindeligen, amen), huor paa i ære begierendis wor quittantz, samme eth tusind goltt gulden att wære betaeltt, doeg them att forrente till ether, saa lenge gud sparer ether lyffuett, mett halfftredsindztiue goltt gulden aarligen aars, mett wiidere mening, som ethers schriiffuelse inneholder[2].

Kiere fru Beritte, saa haffuer nu Iacob Hanssen[3] anammett for[ne] eth tusind goltt gulden till seg effther alles waares befalning, huor paa ær anttuordett ethers tienere borgmesters oc raadz quittantz, thisligest waares bekendelse breff paa then aarlige rente, ther hooss waares luchte breff ether tillschreffuitt ald omstendighet, huor aff i selffue wdermere

---

[1] Brevskriveren er Henrik Mogensen, Søn af den 1505 adlede Foged Mogens Jensen, efter hvis Vaaben hans Slægt senere kaldte sig Rosenvinge; efter at have været Raadmand blev han 1558 Borgmester i Helsingør og omtr. 1564 fik han den indbringende og betydningsfulde Stilling som Tolder ved Øresund, hvilket Embede han havde indtil kort før sin Død 1583; Borgmesterstillingen havde han tidligere opgivet. Gift 1. med Karine Villumsdatter, 2. med Birgitte Mortensdatter Skult (Hist. Tidsskr. V. 461 ff. Friis, Saml. til Dansk Bygnings- og Kunsthistorie S. 280).

[2] Allerede tidligere havde Herluf Trolle og Birgitte Gjøe betænkt Helsingør Skole med en betydelig Gave, idet de ved Gavebrev, dat. Herlufsholm Nytaarsdag 1561, skjænkede den en Gaard i Byen og to Haver mellem Slottet og Byen samt 2000 rhinske Guldgylden, af hvis Rente Skolemesteren skulde have 20 Joachimsdaler og Resten fordeles mellem fattige Skolebørn, i hvilken Anledning en Marmortavle blev opsat i St. Olai Kirke. Den ene af disse Haver solgte Byen 1578 til Henrik Mogensen; Gaarden fik Magistraten 1586 Bevilling til at sælge til Givernes Slægt (Hofman, Saml. af Fundationer VII. 66 ff. Aarsberetn. fra Geheimearch. III, Till. S. 46 f.).

[3] Jacob Hansen blev 1566 Borgmester i Helsingør (Hist. Tidsskr. V. 76 f.).

haffue att forfare ald leylighet, forhaabendis, i wille nu lade ether well befalde wor betenck om aldtingist, till gud will ieg kommer ether selff till ordz. Liige som i tha wille haffue giortt, schall thett ske, oc naar gud will, i komme hyd till landett igen, att ieg tha bekomme ethers schriiffuelse, will ieg møde ether i Kiøbnehaffn oc alltyd giøre thett, ether till tieneste kand wære. Gud aldmect[e] wære hooss ether. Actum Helsingiør mett ylich hast then xiij februarij aar etc. 1572.

Henrick Moenssen.

Udskrift: Erligh oc welbiurdige froue, fru Birgitte Gøye till Herluffsholm, salige her Herloff Trolles eptherleffuerske, myn fortrode guode ven, gantz venligen wttj eygen handtt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 61.

Nr. 200. 30. Marts 1572.

Beate Brahe til Birgitte Gjøe.

Hun glæder sig over, at Fru Birgitte er kommen hjem til Jylland, men er bekymret for hendes Helbred; hun har savnet hende meget under hendes Fraværelse og haaber sikkert snart at besøge hende, naar det maatte passe Fru Birgitte. Der skal være Herredag i Kjøbenhavn. Hun er selv syg. Takker for nogle Foræringer.

Mynn ganntze goduilliig hellssin nu och allethiid forssenndt medt wor herre. Myn allerkiereste Birgettj och min gode søster, ieg tacker deg saa gantze gerne for allt huldhet och megit aere och gat, som du meg stedze och a[*lle*]thiid giortt och beuist haffuer, for huilcket ieg alle mine dage aff min ringe formue will findis gandze goduillig att forthiene och forskylle med huiss gode; y min ringe mact er, der du kandt were tienth med, skallthu icke haffue tuill paa. Kiere Birgettj och mynn gode søster, i sønderlighet betacker ieg deg ganntze gerne for din gode skriuillsse, du skriuer meg tiill, ehuilchen ieg formercker, att du est nu hiem komen, endog reyssen haffuer weritt

saare langh, och skrøbelighet, du haffuer weritt wdj, huilch[*et*] gud kende, att samme din skrøbelighet er meg saa wkiertt, som ieg hade hafft den sellff[1]. Den allermectigste gud hand spare och beuare din liiff och helbredt, och kandt ieg icki skriue deg tiill, saa rettelig glad ieg er, att du est komen hid tiill landit[2] igen. Gud allermectigste kende, att dersom thett motte ware lenge, skulle min glede were diss større. Ieg kandt icki skriue deg tiill, huor langt tiden haffuer weritt for megh, siiden du drogst her aff landit, oc ieg kunde inthett høre eller spøre thiill deg. Gud allermectigste were louit, att du est vell hiemkomen, gud giiffue deg sin aand och naade, oc styrcke deg, att du motte vell foruinde din skrøbelighet. Ie[*g former*]cker y din skriuellsse, du skriuer megh tiill, att [*du*] est forhobendis, at leiilighet skulle seg saa begiffue, att wy s[*kulle*] komme huer ander tiill ordz, førend du drager aff land[*it*][3], huilchet gud allermectigste andit forbiude, oc war weyn en dobiltt s[*aa*] langh, skall ieg drage tiill degh. Nar ieg wiid, att ieg ska[*ll*] giøre deg minst wmaghe y din bestillingh, tha skall ieg drage tiill deg och talle mett deg, oc skallthu faa min skriuelsse med thett allerførste, attdu wille tha skriue meg tiill, nar du wilt drage aff landit, och huilchen tiid ieg skall komme tiil deg, att ieg kunde giør deg minst wmagh. Ieg wed vel, du haffuer hørtt, att ther skall staa almindelig herredag y Kiøbenhaffn xiiij dag før pindzdagh[4], oc nar deg stedis bud y denne egen, du willt tha biude meg tiill, huor lenge du tencker at tøue her y landit, saa vill ieg sellff ramme till at komme tiill deg. Ieg haffuer faait saa stor skrøbelighedt y myn houde paa iij vggers tiid, at ieg icke kand age eller gaa noget fast, saa flyder thett y min hiernne, och wiid ieg icki, huad thett skall were, wden thett er en flod. Kiiere B. och m. g. søster, du skallt haffue saa megen tack for din

---

[1] Birgitte Gjøe havde været i Sjælland, s. ovfr. S. 184 ff.
[2] Nemlig til Jylland.
[3] Nemlig til Sortebrødre Kloster.
[4] Herredag var indvarslet til at afholdes i Kjøbenhavn 8. Juni, fjorten Dage efter (ikke før) Pintse (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 55).

bog och hanske, du sende meg. Ieg maa vell sige, att du betencker meg alletiid, gudt allermectigste were deg god til liff oc seell. Thett er en rettelig smock bog, gud wnde oss ther epther gudfrøctig at leffue, saa kommer ther epther en sallig endeligtt. Ieg wiill haffue mitt egit bud tiill deg, att du ville biude meg thiill, huor lenge du fortøuer her. Gud allermectigste forbiude andit, end att ieg io skall talle med deg, førind du drager aff landitth. Ieg wiill nu inthett lenger forbiude meg hos deg, men saa lenge ieg leffuer, skallthu finde meg for din egen [*søster med h*]uldhet, den du icki skalt haffue tuill paa. Sa[*a*] wiill ieg her med haffue deg med seell och l[*iff*] gud allermectigste befallendis, hand spare och beuar[*e de*]g sundt och sallig y gudz frøct. Lader Ger[*ttred*] Liuck[*e*] och Christiernn Liucke siige deg man[*nge*] m godenat[*ther*, *oc*]h lader Gerttred Liucke deg saa gantze gerne betacke for din bog och handske, som du haffuer giff[*uet*] hinder, och for allt andit gotth[1]. Ex Mariager paa palme søndag 1572.

Beate Brade.

Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve X. 167. Brevet er noget beskadiget.

Nr. 201. 9. April 1572.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Han sender Birgitte Gjøe forskjellige Sager. Beder hende meddele, hvad Besked Christoffer Gjøe har givet hende, og om Hans Johansen Lindenov tager til Kjøbenhavn. Fru Ide Ulfstand har sendt et Skib hid for at føre Kalk til Næstved til Fru Birgittes Brug; Fragten synes ham imidlertid lovlig høj, hvorfor han ønsker Fru Birgittes nærmere Bestemmelse derom.

Myn gandtzke wenlyg helsen nu ock alletydt forsendt mett wor here. Kyere moeder, gudt were alle tydt mett

[1] Om Gjertrud og Christian Lykke jvfr. ovfr. S. 118 f.

eter ock beuare eter lenge adt leue ock lyde wel. Kyere moeder, wyl ieg ick wmag eter medt stor tacksygelse pa dene tydt, men alle myn dage fyndes for eters hulde ock goede søen, den stan ieg leuer. Kyere moeder, sender ieg eter dy krysten kleder[1], som ieg loeuett eter ock toe toenner ter syl[2] ock toe stal hunde, ock beder eter gerne, adt y wyl schryue meg tyl, huadt beschen y haffer fanget fra Krystoeffer Gøey, ock om Hans Ioehansen[3] wyl tyl Kyoebenhagen eller ey. Kyere moeder, redt nu kam en schude fra Narheret[4], som Ide Falck Gøeys haffer sendt hydt, som schulde hyntte det kalck[5], ock kan same schude ick føere mere en toel lester, ock syeger same schyepern, adt Ide haffer loeuedt dem tøel daler ock en tøen øl in for Nestedt. Kyere moeder, sa toekes meg, det er ick eters gaun medt same schude, wden en køende føere mere, frachten er mere, en kalken kan were verdt. Doeg haffer ieg opholdt dem, sa lenge ieg fanger boedt fra eter ygen, huadt eter ther om toekes eller ey. Kyere moeder, der som y ick kan fange ander radt, da wyl ieg gøere myn beste, adt ieg kan frachte en schude, der kan sa moeget føere, som y haffer behøeff in for Nestedt. Kyere moeder, wyl ieg ick wyder wmag eter medt denne myn rynge schryuelse, men nu ock alle tydt haffe eter gudt beffalendes, han spar[*e*] ock beuare eter lenge adt leue ock lyde wel. Kyere moeder, wyl ieg ick for buyede meg y moedt eter, men alle myn dage fyndes for ete[*rs*] hulde ock goede søen adt were, ock beder eter gerne, adt y wyl helse eters iunfruer medt mange goede natter pa myn wegen. Datum Wysborg den 9 aprylys 1572.

Iacob Seffeldt
mett e. handt.

---

[1] Formodentlig Christenklæder til hans lille Datter Birgitte (jvfr. ovfr. S. 168).
[2] ɔ: tørrede Sild.
[3] Jacob Seefelds Svoger Hans Johansen Lindenov.
[4] ɔ: Nørre Herred Dyrs.
[5] Kalk til Fru Birgittes Bygning paa Sortebrødre (jvfr. ovfr. S. 186).

Udskrift: Erlyg och welbordyg fru B[*yrg*]ete Gøey tyl Herloffshølm, myn kyere moeder ock besunderlyg goede wen, wenlygen.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 67.

Nr. 202. 13. April 1572.

Olof Jacobsson til Birgitte Gjøe.

Han gjør Rede for sine Bestræbelser for at inddrive Birgitte Gjøes Fordringer i Sverige og beder om Undskyldning for, at han endnu ikke har betalt sin egen Gjæld. Tilbyder at sende hende Savdæler og Søm til hendes Bygning. Hr. Hogenskild Bielke er bleven Fader til en Søn.

Edle, welborne frw, frw Birgitte, gunstige och thilforlatelige wen, e. f. sundhed och welferd både thil siell och liff begerer iag altid thil e. f. att fornimme. Iag tacker gud almechtig[te] for passelig sundhed etc.

Ternest edle, welborne frw, betacker iag eder fruedøme ganske ydmiukeligen for the mangfollige och store welgerninger, e. f. mig vdi så mange aar i e. f. huss bewised haffuer, hwilkit e. f. gud almecht[te] beløne, ty iag bekenner mig ther til megit for ringe att were, men will och skall alle de dage, iag leffuer, finnes e. f. ydmiuke och welwillige tiænere med all tacknemmelighed.

Edle, welborne frw, giffuendis e. f. ydmiukeligen thilkenne, thett iag haffuer e. f. gode schriffuelse bekommit, som war daterit then 2 februarij, som war kyndelmesse dag (ther for iag e. f. gantz ydmiukeligen betacker), ther vdi e. f. giffuer thilkenne, thett e. f. haffuer bekommit mine twenne schriffuelser, ther iag vthi schreffuit haffde all besched på e. f. wegne, hwad mig war befaled thil att bestille her i riget. Edle frw, så haffuer iag intit seden warit hoss her Gabriel, men forwenter doch med thett forste swar frå hannom. Men med Matz Pederson kan iag intit bestille, for en iag bekommer wider besked aff e. f. och Bocholt, men hans handschriff haffuer iag seed. Nu haffuer iag

schriffuit effter alle Bocholtz handschriffter, them will iag med thett forste sende e. f., ther effter e. f. sig rette wed etc [1].

Edle frw, hwad Iacob Bagge belanger, kan iag intit anned råd wide e. f., vthen ther e. f. synes att lade schriffue mig thil, ther hoss sende mig en kopie aff handschrifften och giøre mig fulmechtig. Han skall wel betale e. f., ty thet er intit annet en en løss finantz [2] etc. Widere, edle fru, som iag thil forne haffüer schreffuit e. f. om Erich Larsons arffuinge, om the 60 daler haffuer iag latid steffne thænnom 2 ganger med k. m. steffninger och på thett siste haffue the tinget op med mig, att iag skåll bekomme penningerne på pingstdag, seden will iag lade them e. f. komme thil hande etc [1].

Tessligeste, edle, welborne frw, bedendis e. f. gantz ydmiukeligen, attj mig icke fortencke wele, thett iag icke nu strax sender e. f. betalning och fordrøier ther med så lenge, ty iag haffuer hafft meget omak, for en iag haffuer kunnit rette mig ind med min handel hoss kong. maiet. med stor vnkosten, bade med apotekeri och fordenskab [3]. Iag skal och will doch med thett aller forste med all som storste tacknemmelighed gerne betale e. f., bedendis eder fruedom gantz ydmiukeligen, att e. f. mig min dristige schriffue (!) thil mistycke icke tage welle, men altid ware min gunstige fru her effter, som e. f. altid warit haffuer.

---

[1] Jvfr. Olof Jacobssons Breve af 2. Septbr. og 26. Decbr. 1571 (ovfr. S. 155 ff., 181 f.).

[2] ɔ: List, Udflugt.

[3] ɔ: Befordring. — Dr. Olof havde under sit ufrivillige Ophold i Danmark ogsaa sat sig i Gjæld til andre end Birgitte Gjøe og havde ikke faaet sine Kreditorer tilfredsstillede, da han, vel i Begyndelsen af 1573, afgik ved Døden; i Brev af 2. Juni 1573 (Sjæll. Tegn. XII. 149) tilskriver nemlig Frederik II den svenske Konge, at Apotheker Willum von Unna af Kjøbenhavn har givet tilkjende, at han har en Sum Penge tilgode hos Dr. Olof, hvorpaa han har dennes Brev og Segl. Da Apothekeren nu er til Sinds at indskikke fuldmægtige Bud for at indmane Gjælden hos Olof Jacobssons Arvinger, har han begjæret Kongens Forskrift til Kongen af Sverige. Frederik II beder derfor Kong Johan give sine Fogedér og Befalingsmænd alvorlig Befaling om at tilholde Dr. Olofs Arvinger at betale Gjælden.

Till thett siiste giffuer e. f. tilkenne, thett e. f. icke lenger bliffuendis warder på Aaker en thil paasche, men warder her effter bliffuendis i Sortebrødre closter i Nestwed. Then almechtig^te^ och ewige gud giffue e. f. lycke och welferd vthi alle e. f. christelige fortagende, iag hopis nest gudz hielp, thett skall meget gagne scholen og mangen fattig och riig, tett gud giffue, amen.

Edle, welborne frw, iag wed intit på thenne tid att sende e. f. Effterty e. f. wele bygge, thå haffuer iag wed 30 tolfter sågedeler[1] liggende 14 mile her ifrå. Så snart som scheren bliffue rene, och iag kan få them hiid, will iag sende e. f. med nogen 1000 spiik[2] thil bygninge hielp. Gud giffue, e. f. wille schriffue mig thil, hwad del e. f. ere begerendis, will iag thett gerne sende e. f., och sender breffuen thil Marcus Hessis[3]. Delerne will iag sende thil Tomis Palleson i Køge[4], ty iag for her ingen, som wed wegen til Nestwid etc.

Edle, welborne frw, så will iag nu her med haffue e. f. med e. f. iunfruer och ganske huss gud almechtig^te^ befaled thil lycksalig och langwarig welferd. Her er intit ny, vthan her Hogenskel er danneman bleffuen, hanss fru haffuer fåt en vng son[5]. Eder gud befaled bade thil siel och liff. Datum Kalmer then 13 aprilis anno etc. 72.

E. f. welwillige altid
Olaus Iacobus S.

Udskrift: Thenn edle och welborne frw, fru Birgitte Gøye, salige her Herloff Trollis thil Herloffsholms effter-

---

[1] ɔ: Savdæler, Brædder savede af en Bjælke.
[2] ɔ: Spiger, store Søm.
[3] Om Marcus Hess s. ovfr. S. 156.
[4] Thomas Pallesen nævnes 1570 som Borgmester i Kjøge, † omtr. 1575 (Hofman, Saml. af Fundationer VII. 407. Petersen, Kjøge Byes Hist. S. 254).
[5] Hogenskild Bielkes Frue, Grevinde Anna Sture, havde 20. Febr. 1572 født ham en Søn, Nils Bielke, † 1576 (Anrep, Svenska adelns ättartaflor I. 193).

leffuerske, min gunstige och thilforlatelige wen, ganske ydmiukeligen.

Egenhænd. Orig med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 98.

Nr. 203. 9. Juli 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Da hun med Kurfyrsten er paa Rejse til Kjøbenhavn, beder hun Birgitte Gjøe møde hende under Vejs, eftersom hun meget gjerne vil tale med hende.

Ann Brigitta Trollen, geborne Goen, witwen.[1]

Anna.

Erbare, liebe, besondere. Nachdem wir mit vnserm hertzliebsten hern vnd gemahel alhier ankommen vnd willens sein, wils goth, morgen nach Rostock vnd Warmunde zuuorrucken vnd, sobald vns der wind fuget, vberzusetzen, vnsern weg alsdan von Gissoer vff Warneburg, Presto, Koke nach Kopenhagen zu nehmen[2] vnd wir aber mit dir vnter weges notig vnd doran viell gelegen zurehden, als begeren wir gantz gnedigst, du wollest dich ausserhalb gottes gewalt nichts verhindern lassenn vnd vnterweges[3], ehe wir noch gegen Kopenhagen kommen, ansprechen. Doran thust du

---

[1] Brevet har i Kopibogen ogsaa Overskriften: An Anna Goen, geborne Scrams. Et ligelydende Brev er altsaa sendt til Anne Skram paa Skjørringe.

[2] Kurfyrsten og Kurfyrstinden rejste til Danmark (jvfr. ovfr. S. 190, Kurfyrstindens Brev af 2. Juni til Anne Hardenberg) for at være til Stede ved Frederik II's Bryllup, der skulde fejres i Kjøbenhavn 20. Juli; fra Meklenburg fulgtes de med Kongens Svigerfader, Hertug Ulrik, ad den sædvanlige Route over Warnemünde, Gjedser, Vordingborg, Præstø og Kjøge til Kjøbenhavn, hvor de ankom 18. Juli og bleve modtagne af Kongen og hans Følge «med stor Pragt og kongelig Herlighed» (Resen, Frederik II's Krønike S. 264).

[3] Birgitte Gjøes Møde med Kurfyrstinden fandt Sted i Vordingborg (jvfr. ndfr. S. 202).

vns ein besonder angenehm gefallenn, inn gnaden hinwider gegen dir zubedencken. Datum Gustrow den 9 iulij Anno 72.

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 515. 42.

Nr. 204. 21. Juli 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Jørgen Rosenkrantz, med hvem hun har talt om Anne Hardenbergs Ægteskab, har lovet at befordre det. Hun beder derfor Birgitte Gjøe i Forening med ham at indvirke paa Oluf Mouritsen Krognos, og tilligemed Anne Hardenberg give Møde i Kjøbenhavn og da gjøre sig sin yderste Flid for at faa Ægteskabet bragt i Stand.

Ann Brigitta Trollen, geborne Goen.

Anna.

Vnsern gnedigen willen zuuorn. Erbare, liebe, besondere. Wir mogen euch gnedigster mainung nicht bergen, das wir zu vnser ankunfft mit Georgen Rosenkrantz der bewusten heirat sach halben vertreulich gerehdet, vnnd so viell von ime verstanden, das er solche heirat fur sein person nicht allein gerne sehe, sondern auch so viel an ime treulich darzu rathen vnnd fürdern helffen wolte[1]. Wiewohl nun die

[1] Nærværende Brev er det bedste Bevis for Rigtigheden af C. F. Brickas Antagelse om, hvem Oluf Mouritsens Forbindelse med Anne Hardenberg især skyldes (Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 130), og for Kurfyrstindens ihærdige Iver for at knytte denne Forbindelse. Midt under Bryllupsfestens Larm og Adspredelse, Dagen efter Vielsen og samme Dag som den unge Dronning Sophies højtidelige Kroning finder Sted, faar hun dog saa megen Tid tilovers, at hun kan skrive Breve. Brevet giver den Oplysning, at Oluf Mouritsen nu tøvede med at anholde om Anne Hardenbergs Haand (jvfr. ovfr. S. 190 Bemærkningen i Annes Brev om, at han ikke vilde gifte sig, fordi han havde en Frue kjær), men at de, der søgte at sætte Ægteskabet igjennem imod hans øvrige Venners eller Slægtninges Ønske, vare Jørgen Rosenkrantz og Birgitte Gjøe, hvis Raad Kurfyrstinden vidste, han især vilde følge. For at smedde, mens Jernet er varmt og mens Oluf Mouritsen opholder sig i Kjøbenhavn, hvor han, der kort forinden var optagen i Rigsraadet, overværede Brylluppet (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 129), beder eller byder Kurfyrstinden nu Fru Birgitte at stævne den Person, som

andere freuntschafft nicht fast darzu genaigt, so machen wir vns doch keinen zweifell, wan ir vnnd George Rosen-

---

Sagen angaar (Oluf Mouritsen), til en Sammenkomst og «efter vor Aftale» — der altsaa er sket ved hendes Møde med Fru Birgitte i Vordingborg (jvfr. det foregaaende Brev) — næste Torsdag den 24. Juli tage til Kjøbenhavn med Jomfruen og saa gjøre sig sin yderste Flid for at faa Sagen bragt i Orden.

Som det fremgaar af dette og efterfølgende Breve havde Anne Hardenberg taget Ophold hos sin moderlige Veninde Fru Birgitte paa Sortebrødre; her modtog hun, samtidig med, at denne fik nærværende Brev, følgende karakteristiske Skrivelse fra Kurfyrstinden (Cop. 515. 44; Adressen fattes, men Indholdet lader ingen Tvivl tilbage om, hvem Brevet er bestemt til):

Anna.

Erbare, liebe, besondere. Wir haben dein schreiben zu Koke entpfangen, aber in eill vnd vnsers hern bruders gegenwerttigkait halben nicht aigentlich verlesen konnen. Weill vns dan doctor Cornelius (ɔ: v. d. Hamsfort) berichtet, das du inen gebethen in deinen sachen zuschreiben, so haben wir ime darinne befohlen, er hat aber aus vnserem bericht keine grundtliche gelegenhait fassen konnen. Als wir aber dein schreiben vleissiger angesehen, haben wir befunden, das du fur gut achtest, das wir Hansen Ienitzen (sachsisk Kammersekretær) schreiben lassen solten, welchs hinfuro, weill er der personen keine kennet, wohl vnd am fuglichsten geschehen soll. Vnd geben dir demnach gnedigst zuerkennen, das wir alhier mit Georgen Rosenkrantz des bewusten anschlags halben gerehdet, der sich gegen vns vernehmen lassen, das er solchs fur sein person nicht allein gerne sehe, sondern auch diese sach, so viel an ime, mit treuem vleiss befurdern helffen wolte, weill er dan hirzu genaigt, vnd Brigitta Trollin sich iungst gegen vns zu Warmund* gleichergestalt hochlich erbothenn, so verhoffen wir, es sei von goth also versehen, vnnd werde die person inen beiden, vngeachtet ob die andern freunde gleich nicht darzu rathen, volgen vnnd der anschlag, ob goth will, ins werck gerichtet vnd zu gluglichem ende bracht werdenn, welchs wir dan deinethalben hertzlich gerne sehen. Zweifeln derhalben nicht, du werdest vnserm verlass nach vff nehern donnerstag dich neben fraw Brigitten anhero zuuorfuegen wissen, dich auch mit kleidung, schmuck vnd frolichem gemuth dermassen zuerzaigen wissen, das die bewuste person desto mehr lust vnd freuntlichen genaigten willenn gewinnen vnd behalten moge. Haben wir dir aus gnedigem gemuth, damit wir dich meinen, nicht vnangezaigt mögen. Got gebe seinen segen vnd glug darzu. Datum Kopenhagen, den 21 iulij anno 72.

---

* Warmund er utvivlsomt Fejlskrift for Warneburg, Vordingborg.

krantz der bewusten personn solchs rathen vnd mit vleiss anhalten werdet. Er werde euch fur andern freunden volgen vnd also diese sach zu werck gerichtet werden konnen. Begeren derhalben gnedigst an euch, ir wollet die person, die es betrifft, wo solchs nichts albereit geschehen, furderlichst bescheiden vnnd euch mit der iunckfra vnserm verlass nach vff negsten donnerstag anhero gegen Kopenhagen verfugen vnd allen moglichen vlęiss furwenden, das diese heirat moge iren fortgang gewinnen vnd vnuorlengt volntzogen werden. Daran geschiecht vns zu besonderęm gnedigem gefallenn, vnd wollen es gegen euch vnd den ewern hinwider mit gnaden zuuorgleichen vnuorgessenn haltenn. Datum Kopenhagen denn 21 iulii Anno etc. 72

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 515. 43.

Nr. 205. 27. Aug. 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun udtaler sin Deltagelse for Birgitte Gjøe i hendes Sygdom og tilbyder hende Lægemidler. Med Glæde har hun erfaret, at Anne Hardenberg har besluttet sig til Ægteskabet med Oluf Mouritsen Krognos og vil nu søge at faa Sagen bragt i Orden og Kongen forligt med Oluf Mouritsen. Hun beder derfor Anne Hardenberg komme til hende paa Abrahamstrup.

Ann Brigitta Troll.

Erbare, liebe, besondere. Wir haben ewer vnd iunckfraw Anna Hardenberges antwort heut dato frue entpfangen vnd doraus verstanden, wie vns dan auch vnser diener darneben muntlich berichtet, das ir etwas mit schwacheit befallen sein sollet, welchs wir gantz vngerne vernohmmen, tragen auch derhalben mit euch ein besonder gnedigst hertzlich mitleiden vnd erbarmung, verhoffen aber zu goth dem almechtigen, es werde sich mit euch widerumb gebessert habenn. Do wir auch von artznei oder labsall ichtwas in vnser gewalt hetten oder sonst zubekommen wusten, das

euch zu widerbringung ewer gesuntheit dinstlich vnd dess von euch verstendigt wurden, woltenn wir es euch hertzlich gerne mittheilen vnnd zuschickenn. Wir haben aber hertzlich gerne vernommen, das sich Anna Hardenbergs inn der bewusten heiratsache richtig erkleret hat, wollen auch nuhmer bei vnserm geliebten herren bruder dem konige anhalten, das diese sach, weil wir noch alhier im konigreich sein, geburlicher weise vollent moge gefurdert vnd volntzogen werden, wie wir dan achten, ire ko. w. werde Vloff Stigissen derhalben furderlichst widerumb zu sich erfordern vnd sich entlich mit ime vergleichen[1]. Vnnd weill wir sampt vnserem hertzliebsten herren vnd gemahl vff nehern montag[2] von hinnen nach Abramsdorff ziehen vnd biss vff volgenden donnertag alda alleine sein vnd verharren werden, so begeren wir gnedigst, ir wollet iunckfra Annen daselbst hin zu vns abferttigen, das sie vff negstkunftigen montag oder dinstag gewiss bei vns sein moge, damit wir vns vonn diesen dingen

---

[1] Siden Kurfyrstindens sidste Brev til Birgitte Gjøe er der nu hengaaet over fem Uger, i hvilket Tidsrum det af hende berammede Møde i Kjøbenhavn mellem Oluf Mouritsen Krognos og Anne Hardenberg maa antages at have fundet Sted, i hvert Fald er Ægteskabssagen nu bragt i Orden, Parterne have givet hinanden deres ja og ere atter rejste fra Byen, Anne Hardenberg med Fru Birgitte til Sortebrødre og Oluf Mouritsen sagtens til sit Len Helsingborg. Kurfyrstinden har nu den Opgave tilbage, og det maaske den vanskeligste, at forlige Kongen, — der nu, da Forholdet mellem ham og Anne Hardenberg var brudt, selv havde ønsket hende gift med Oluf Mouritsen (s. ndfr. Kurfyrstindens Brev af 3. Oktbr. til Birgitte Gjøe), — med Oluf Stisen — som hun af gammel Vane kalder Oluf Mouritsen (jvfr. I. 13); Oluf Mouritsens Ytringer i sit Brev til Birgitte Gjøe af 30. Juni 1571 (s. ovfr. S. 136), der udtrykte hans Forbitrelse mod Kongen i Anledning af Behandlingen af Fru Birgitte og hans stolte Uafhængighedsfølelse, og Kongens ved flere Lejligheder til Orde kommende Uvillie mod den Mand, der skulde hjemføre den Brud, som Forholdene nægtede den kronede Bejler (jvfr. Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl., passim) gjør det forklarligt, hvor megen Tilnærmelse der maatte ske fra begge Sider, før et godt Forhold kunde indtræde.

[2] Den 1. Septbr.; Brevet er skrevet en Onsdag.

nach notturfft berehden konnen[1]. Doran geschiecht vns zu gnedigstem gutten·gefallen, vnd wir befehlen euch dem almechtigen in seinen gotlichen schutz zu gutter gesuntheit. Datum Friderichsburg den 27 augusti[2].

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 367. 442 f.

Nr. 206. 31. Aug. 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Da det urolige Liv paa Frederiksborg gjør det umuligt for hende der at faa den ønskede Sammenkomst med Anne Hardenberg, har hun tilskrevet hende, at hun vil se hende paa sin Hjemrejse. Hun ønsker nu, at Oluf Mouritsens og Anne Hardenbergs Trolovelse maa finde Sted inden Hjemrejsen og beder Birgitte Gjøe virke hen til, at dette kan ske.

Ann Brigitta Trollen witwe.

Erbare, liebe, besondere. Wiewohl wir iunckfraw Anna Hardenbergs gerne zu vns vff des konigs iagtheuser eines

---

[1] Allerede Dagen efter, at dette Brev var skrevet, maatte Kurfyrstinden ilsomst sende Anne Hardenberg Bud, at det kunde ikke nytte, at hun begav sig til Abrahamstrup; thi Kurfyrsten havde af nogle Aarsager forandret sin Plan og kom ikke til Abrahamstrup denne Gang. Senere vilde hun stævne Anne Hardenberg til sig til et andet Sted inden sin Afrejse fra Danmark og imidlertid vilde hun med Flid befordre «Sagen» hos Kongen og lade hende vide Resultatet. Brevet sluttede med Hilsener til Birgitte Gjøe og Ønsket om god Sundhed for hende (Copial 367. 443).

[2] Aarstallet 1572 har Skriveren glemt at tilføje. — Resen fortæller (Frederik II's Krønike S. 269), at efter Brylluppet indbød Kongen sine Gjæster til Frederiksborg, hvor der paany var anrettet en Banket; der forlystede de sig paa Jagten ved Slottet hen om ved Abrahamstrup (nu Jægerspris), Hørsholm, Esrom og Krogen. Opholdet paa Frederiksborg har varet en rum Tid, fra hvilken haves et Brev af 12. Aug. fra Kurfyrstinden til Anne Skram, hvori hun beder denne medgive Budet det Gevier, som hun har fortalt, at hendes Mand vil forære Kurfyrsten, saa at det kan blive pakket ind sammen med de andre Gevierer, Kurfyrsten har faaet i Danmark (Cop. 515. 47). Kurfyrsten var en stor Samler af Gevierer af alle Slags (v. Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen S. 260 ff.).

beschieden, damit wir vnss ir zum besten nodturfftig vnd gnedigst mit ir hetten vnterrehden mogen, so tragen sich doch teglich solche veranderung vnd vngelegenheit zu, das wir auch allerlei bedenck haben, sie in etzlicher personen gegenwarttigkait zu vns zuerfordern, sondern seint bedacht, sie vff vnserer zuruckreise, darzu wir vnss vff kunfftigen tag Michaelis [1], will es goth, zuerheben bedacht, vnterweges an vns zubeschaiden, vnnd vns mit ir von allen sachen gnedigst zu vnterrehdenn, welchs wir ir auch hirneben also zuschreibenn [2]. Vnd dieweill ire heiratsach numehr sofern kommen, das baide personen vff des konigs vnd vnser rath vnd gut achtenn albereit ir iawort von sich gegeben vnd

---

[1] Det sachsiske Kurfyrstepar og Hertug Ulrik af Meklenburg med Gemalinde vare de sidste af Bryllupsgjæsterne, der rejste; de bleve her i Riget hen ud paa Sommeren til imod St. Mikkels Dag, siger Resen (Frederik II's Krønike S. 270). Den 3. Oktbr. passeredes Gjedser paa Hjemrejsen (se ndfr. S. 210).

[2] I sit Brev til Anne Hardenberg af s. D. (Cop. 367. 447) udtaler Kurfyrstinden, ligesom i Brevet til Birgitte Gjøe, at Omstændighederne have hindret hende i at faa en Samtale i Stand med Anne Hardenberg, uagtet hun to Gange har stævnet hende til sig, først til Abrahamstrup og dernæst til Esrom; hun vil derfor gjerne paa Hjemrejsen paa et belejligt Sted undervejs, hvor de ere ene, tale med hende. Hun lover derhos, at hun imidlertid stadig vil se paa hendes Bedste, og udtaler Ønsket om, at Trolovelsen maa kunne finde Sted, endnu mens hun er i Riget; «das wäre vns herzlich lieb vnd erfreulich, denn wir gönnen dir alle wohlfarth und haben dir solches gnädigster meinung nicht unangezeigt lassen mögen». — De to Breve afsendte Kurfyrstinden samme Dag til sin Marskalk, der formodentlig var i Kjøbenhavn, med Paalæg om uopholdelig at sende dem med ridende Bud til Adressaterne «in das kloster gegen Herlufsholm», hvor de begge opholde sig, kun 6 smaa Mile fra Roskilde. Budet skulde derhos give Agt paa, om han imellem bemeldte Kloster og Roskilde skulde møde Anne Hardenberg; i saa Fald skulde han overlevere hende begge Brevene og forlange Tilstaaelse for Modtagelsen. Mødte han hende imidlertid ikke, skulde han ride lige til Klostret, aflevere Brevene i rette Hænder og bringe Svar med tilbage (Cop. 367. 448). Endnu en Gang inden sin Afrejse skriver Kurfyrstinden fra Frederiksborg 19. Septbr. til Anne Hardenberg og begjærer at vide, naar Brylluppet skal staa. Den sidste Septbr. rejser hun fra Frederiksborg til Gjedser og beder hende derfor anmode Birgitte Gjøe om at møde Kurfyrstinden paa

gewilligt, so sehen wir gantz gerne, ob gleich ir ehlich beiläger, weil wir noch im konig reich weren, fuglich nicht geschehen kan, das sie doch binnen solcher zeit durch den priester mochten vertraut vnd zusammen gesprochen werden.[1] Demnach gesinnen wir vnd begeren gnedigst, ir wollet vnserm gnedigsten vertrawen nach, wie bishero geschehen, befurdern helffenn, das solche ehliche vertrawung vnd gelubdnus nach fur vnserem abreisen geschehen mochte. Das were vns eine besondere freude vnd angenehmes wohlgefallenn, vnd wir wollen diese vnd andere dinstliche willfarung, so ir zu vns erzaigt, hinwider in gnaden danckbarlich beschulden vnd bedancken. Datum Friderichsburg den letzten aug.[2]

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 367. 447.

Nr. 207. 22. Septbr. 1572.

Hertuginde Ursula af Meklenburg til Birgitte Gjøe.

Hun takker Birgitte Gjøe for nogle tilsendte Pudebetræk og udtaler Ønsket om endnu en Gang at tale med hende. Om Gedske Scheffers.

Vrsula vonn gotts gnaden gebornne zv Sachssen, Engern vnnd Westphalen etc., hertzogin zw Meckelburg etc. witwe.[3].

Vnsernn gnedigen gruss zuuor. Erbare, besondere, liebe, es hat vnns Gesche Scheffers von Leubeck ein ledern

---

det nærmeste Sted paa Rejsen, forat hun endnu en Gang kan tale med dem begge (Cop. 367. 453).

Kurfyrstinden har med stor Tilfredshed kunnet rejse hjem med den Bevidsthed, at Kongen var vel gift og Anne Hardenberg saa godt som gift.

[1] Efterat nu al Modstand mod Anne Hardenbergs og Oluf Mouritsens Ægteskab er overvunden, har Kurfyrstinden kun det Maal for Øje at se dem trolovede; Brylluppet krævede naturligvis for store Forberedelser til, at det strax kunde fejres, men Trolovelsens Baand var efter Datidens Ret lige saa stærkt og bindende som nu den kirkelige Vielses.

[2] Aarstallet 1572 har Skriveren glemt at tilføje.

[3] Ursula af Sachsen-Lauenburg, yngste Datter af Hertug Magnus I og Søster til Dronning Dorothea af Danmark og Norge, ægtede 24. Maj

bedts beuren [1] zugeschickt, welche ir sie (?) ferner vns zuuberfertigen iro zugesandt. Wan vns dan gedachte beuren zu sondern wolgefallen komen, als thun wir vns derhalb vmb euch gnediglich bedancken vnnd wolten, das die glegenheit noch were, das wir der mahl einst bei euch vnnd Anna von Harddenberg sein vnd vnns zusamen besprechen mochten, sorgen aber, es werde wol ein weil vorpleiben.

Die gedachte Gesche Scheffers [2] hat vns auch geruhmet, wie ir sie in ir kuchen mit potter, kess vnd anderm vorehret, welchs vns den nicht allein lieb zuhoren, sondern als wolgefellig dran bescheen, ob vns selbst ein grossers begegnet, in bedencken, das ir ire vorige alte herrn, so sie zubesorgen pflegten, vast abgefallen. Darumb thun wir vns irer halben kegen euch auch gnediglich bedancken vnd wollen sie euch hinferner befolen haben, dan sie nuhmer zumahl alt vnd schwach wirdet. Vnd wir sein euch zu gnaden vnd guten gneigt. Datum Minden den 22ten septenbris anno etc. 72.

Vrsula.

1551 Henrik V, den fredsommelige, Hertug af Meklenburg, efter hvem hun allerede 6. Febr. 1552 blev Enke; som saadan tog hun Bopæl i Minden i Westfalen, hvor Biskoppen ved Mellemkomst bl. a. af Dronning Dorothea 1560 overlod hende Bispegaarden, † 1578 (Jahrbücher des Vereins für meklenburg. Gesch. u. Alterthumskunde L. 278 ff.).

[1] ɔ: Senge- eller Pudebetræk (Bühre) af Læder; om Brugen af Læder i Senge se T. Lund, Danmarks og Norges Hist. i Slutn. af det 16. Aarh. II. 228 ff.

[2] Denne Gedske Scheffers har været en Slags Kommissionær i Lybæk for det danske Kongehus og danske Adelsfolk; især synes hun at have staaet i Forbindelse med Hertuginde Ursula og Dronning Dorothea; denne skriver saaledes, Kolding Oktbr. 1558, til Mogens Gyldenstjerne og beder ham, da hun har lovet Hertuginden nogen Fetallie, at sende 6 Td. Sild, 6 Td. Torsk og 2 Td. Smør med det første fra Kjøbenhavn til Lybæk afgaaende Skib og aflevere dem i Gedske «Schaffers» Hus (Orig. i Rigsark., Mogens Gyldenstjernes Ark. I); under 14. Aug. 1560 faar Erik Rud Kongebrev om at sende 2 Læster Rug, 2 Læster Byg og 2 Td. Smør, som Kongen har givet sin Moders Søster, Hertuginde Ursula, til Gedske «Schafners», Borgerske i Lybæk, og tilskrive hende om at sende det til Hertuginden (Kancelliets Brevbøger 1556—60 S. 439).

Udskrift: Der erbarnn, vnser besonder lieben Brigittin, ern Magnuss Goedenn[1] nachgelassen witwe.

Orig. med egenhænd. Underskrift og Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 157.

Nr. 208. 3. Oktbr. 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Før sin Afsked med Kongen har hun talt med ham om Anne Hardenbergs Giftermaal, som han har erklæret sig tilfreds med og har derhos højtidelig lovet at ville være Oluf Mouritsen en naadig Herre. Dette har hun ikke villet undlade at meddele Birgitte Gjøe til Beroligelse.

Ann Brigitten Trollen witwe czu Herloffsholm.

Anna.

Vnsern gruss zuuorn. Erbare, liebe, besondere, wir mögen euch gnedigster mainung nicht bergen, das wir die ko. w. zu Dennemarck, vnsern f. lieben hern brudern, vor vnserem abschiede zu Warneburg[2] iunckfrawen Annen Hardenbergs heirat halben freuntlich angesprochen vnd berichtet, das derselbig handel czwuschen beiden personen nuhmer allerding richtig vnd geschlossen, seine ko. w. auch darneben f. gebethen vnd schwesterlich vermahnet, weil Vlaff Stigissen seine ko. w. rath vnd begeren hirin gehorsamet vnd gevolget, das seine ko. w. inen dasselbigen auch wolten in gnaden geniessen lassen vnnd nicht etwo diese heirat wider hindern oder verschieben etc. Darauff seine ko. w. vns widerumb zu freuntlicher antwort gegeben, das sie ir solchs nicht allein wohlgefallen liessen, sondern auch gantz gerne sehen, haben auch zum hochsten betewert vnd vff ire sehle geschworen, das sie diese heirat gnedigst

---

[1] Skriveren har af en Fejltagelse skrevet Fru Birgittes Faders Navn i Stedet for Herluf Trolles.

[2] Kongen har altsaa ledsaget sine fyrstelige Slægtninge til Vordingborg; og endnu inden hun forlader Danmark i Gjedser, hvor de rejsende formodentlig have overnattet, iler Kurfyrstinden med at meddele Fru Birgitte Resultatet af sin Samtale med Kongen.

befurdern vnnd Vlaff Stigissen gnedigster konig vnd herr sein vnd bleiben wolten, dan sie ime mit besondern gnaden wohl gewogen weren, welchs wir euch damit vmb besserer nachrichtung willen vnd damit sich Stigissen keiner hinderung nach vngnad zubefahren, gnedigst nicht haben vnangezaigt lassen mogen. Vnnd befehlen euch sambtlich in gottes gnedigen schutz, vnss auch in ewer andechtigs trewes gebethe. Datum Gissoer den 3 octobris Anno 72.

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 515. 48.

Nr. 209. 8. Novbr. 1572.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun skriver til Fru Birgitte for snarere at faa Underretning om hendes Helbredstilstand og sender hende nogle Lægemidler. Beder hende skrive, hvorledes det staar med Anne Hardenbergs Bryllup.

An fraw Brigitta Trollin witwen.

Vnsern g.[1] zuuorn. Erbare, liebe, besondere, wiewohl wir zu dem barmhertzigen guttigenn gotte der tröstlichenn hoffnung sein, es werde sich mit euer schwacheit zu gutter besserung geschickt habenn, so möchten wir doch nicht vnterlassen an euch zuschreiben, damit wir euers zustandes konten gewiss bericht werden. Schicken euch auch hierbei inn einem versiegeltenn korbe etzliche labsall, so wir zu wiederbringung euer leibskreffte dienstlich zu sein erachtet haben. Der almechtige lasse euch solches zu vermöglicher gutter gesundtheitt wohl kommenn. Nachdem wir vnns auch versehenn, Anna Hardenbergs ehelich beilager werde numehr albereit gehaltenn vnnd verrichtet seynn, alss begerenn wir gnedigst, ir wollet vnns, wie es darumb geschaffen, neben vermeldung euers zustandes vnbeschwert wieder berichtenn, vnnd wir bleiben euch ider zeitt mit gnedigstem

---

[1] ɔ: Gruss.

willenn gantz geneigt. Datum Dressden den 8 nouembris anno etc. 72.[1]

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 516. 90.

---

[1] Samtidig skriver Kurfyrstinden til Anne Hardenberg (Cop. 516. 90) antagende, at hendes Bryllup nu er holdt; men da hun ikke har faaet Vished derom, beder hun hende berette hende sin Lejlighed. Da hun har lovet Anne Hardenberg en aarlig Nytaarsgave, sender hun hende den hermed i en lille forseglet Æske, som hun beder hende ikke forsmaa. Uagtet Kurfyrstinden altsaa formoder, at Anne Hardenberg nu er Oluf Mouritsens Hustru og Frue paa Bregentved, hvor hun skulde have nok at tage vare, slutter hun med Løfte om snart at sende hende nogle Kraver, som den unge Frue skulde sy og gjøre færdige for hende. — Med et tredie Brev af samme Datum (Cop. 516. 89) sender Kurfyrstinden til Fru Mette Rosenkrantz efter Løfte to forseglede Flasker Akvavit, gul og hvid, samt et Glas «Schlagwasser» med Brugsanvisning, alt til Peder Oxe.

Anne Hardenbergs Bryllup var imidlertid endnu ikke fejret; først 7. Novbr. vare Indbydelserne til det udgaaede fra Oluf Mouritsen og fra Brudens Broder, Erik Hardenberg (trykte hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 228 ff.), og den 11. Januar 1573 fandt Vielsen Sted i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn. Det er da forstaaeligt, at Bruden ikke har faaet Lejlighed til at svare paa Kurfyrstindens Brev, hvorover denne beklager sig i Brev fra Torgau 26. Jan. 1573 (Cop. 517. 19), idet hun samtidig i en forseglet Æske sender hende ikke mindre end sytten Kraver med tilhørende Piber med Begjæring til hende om snarest at forfærdige dem og sende dem tilbage. Og det skulde ikke blive herved; thi den 10. Marts sender Kurfyrstinden atter fra Torgau en hel Ladning Haandarbejde til Anne Hardenberg, som hun dog nu maatte vide var bleven gift; tyve Halstørklæder, nitten Kraver, sytten Piber og fem Punge beder hun hende forfærdige! Idet hun tillige sender 20 Daler til Guldtraad og andet Tilbehør og beder hende forarbejde Sagerne renligt og efter sin Lejlighed, føjer hun dog som en Slags Undskyldning til, at hun ved jo, at hendes Arbejde, som en tro gammel Tjenerindes, tiltaler Kurfyrstinden fremfor alle andres; dertil kommer, at Kurfyrsten har funden en besynderlig Lykke ved de Punge, Anne Hardenberg forarbejder. Selv om hun — Kurfyrstinden — nok saa gjerne vil, kan hun, saa længe hun lever, ikke forskaane Anne Hardenberg. Hun beder hende endelig antyde for Peder Oxes Frue, at de sex skjønne tyrkiske Bordtæpper, hun har bedet denne besørge for hende, vil hun ikke have som Gave, og slutter med, at just som dette Brev skrives, har hun modtaget Anne Hardenbergs Brev (Cop. 516. 100). En Maaneds Tid efter (Torgau 4. April; Cop. 516.

Nr. 210. 26. Oktbr. (1572?).

Hans Philippus de Prato til Birgitte Gjøe.

Han udtaler sin Glæde over, at Fru Birgitte igjen er bleven rask og sender hende nogle Lægemidler, der skulle befri hende for den Vædske, der foraarsager hendes Sygdom.

Wenlig helsen forsend med gud. Kiere frue Byrgitte, ieg betacker eder so gandske ydmygeligen for alt bewiist gode och mannigfold welgierning, huilkid ath forskylle ieg bør och will were alttiid tilrede effther myn ringe formue.[1]

---

108) sender Kurfyrstinden Anne Hardenberg endnu tre Halstørklæder samt et Glas Akvavit til Peder Oxe med Løfte om aarlig at forsyne ham dermed, og inden Maanedens Udgang (Torgau 27. April; Cop. 517. 33) minder hun hende om snarest at gjøre Arbejderne færdige og sender nogle hvide Borter («Borten»; af disse brugtes mange forskjellige Slags, se Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen 5. Abschn.), som Anne Hardenberg har bestilt i Sachsen. Hun beder hende derhos skrive, hvorledes hun har det i sin Ægtestand. Denne Opfordring har Anne Hardenberg besvaret; thi 20. Juni udtaler Kurfyrstinden i et Brev fra Dresden, at hun med Glæde har erfaret, at det gaar hende og hendes Mand lykkeligt og vel i deres Ægtestand. Naturligvis glemmer hun dog ikke Forretningssager og sender i en forseglet Æske noget Silke, Guld og Sølv til Snorene om Pungene og derhos den gamle Pung med Opfordring til at sende den tilbage sammen med de nye Punge. Brevet slutter med Hilsen til Oluf Mouritsen, der imidlertid, da Brevet kom hans Hustru i Hænde, ikke mere var blandt de levendes Tal (Cop. 516. 113). Forarbejdelsen af Pungene maa imidlertid have været langvarig; thi da Kurfyrstinden senere paa Aaret kom til Danmark, kunde hun endnu i et Brev fra Frederiksborg af 18. Septbr. sende Anne Hardenberg Guld til Knapperne paa Pungene. Forøvrigt havde hun haft Besøg af Annes gamle Veninde Engel Landsberg, med hvem hun havde talt om allehaande Sager (Cop. 515. 98).

1 Brevskriveren er Hans Philippus de Prato (Johannes Philippus Pratensis), f. 1543, 1563 Magister, studerede i flere Aar Lægevidenskab paa omfattende Rejser, hvorfra han først 1571 synes at være vendt tilbage, Dr. med., Professor ved Universitetet, † 1. Juni 1576 af Brystsyge. Denne begavede og livfulde Mand stod i nært Forhold til mange af sin Tids fremragende Personer (Tyge Brahe, Anders Sørensen Vedel m. fl.); lige saa afholdt han var som Menneske, lige saa søgt var han som Læge; 1574 stod han ved Birgitte Gjøes Dødsleje (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621 II. 598—604).

Kiere frue Byrgitte, ieg kan alldrig fullsiige ether, so glade som alle eders wenner ere her vdj byen, ath gud haffuer so naadelig hiolpen eder til ethers sundhed igien, och dømmer ia allesammen deraff, ath det er gudz store welgierning, som eder naadeligen baade nu sparet haffuer och spare wiill ydermere, hannom til ere och mange tiill hielp och trøst etc.[1] Kiere frue Byrgite, ieg sender ether her naagle smaa papir fulle med den puluer, som ieg sagde, ath y skulle huer xiiij dag tage tiil eder om affthenen vdj god wiin, før y ganger tiil bordtz, huergang so megitt som vdj huert papiir er, liige som y pleyer ath giøre, thj det er eder fornøden, ath y so somme tiid bruger denne lette mediciin, ath det kan efftherhanden borttagis(!) den weske, som forsamlis vdi maffuen och omliggendis ørter och giffue eder so orsage tiill eders wonlige siugdom bode vdj hoffuedit och anderstedts. Och tuiffler ieg enthet der paa, ath y ia skulle fornømme eder megit gott der vdaff etc. Kiere frue Byrgitte, huess ieg kan were eder tiil wilge och tienste, wiill ieg alltiid findis welwillig, det kende gud almechtiste, huilken ieg eder will haffue beffallid till liff oc siell etc. Giører well och hilsner ethers iomfruer och mester Hans[2] paa myne wegne etc. Datum Kiøbenhaffn then 26 octob.

E. altiid welwillig
Hans [*P*]hil[*lippus*].

Udskrift: Erlig och welbyrdig frue Byrgitte Gøe, myn synderlig gode wen, gandske wenligen tilschreffuid.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 131.

---

[1] Birgitte Gjøe havde, som det fremgaar af de foran aftrykte Breve, været meget svagelig i Sommeren 1572; dette bestyrker den Antagelse, at dette Brev maa henføres til 1572 (se ndfr.).

[2] Mester Hans Mikkelsen, Herlufsholms første og fortrinlige Rektor, f. omtr. 1538, fra 1571 tillige Skolens Præst, 1580 Hofprædikant, 1582—93 Lærer for Prinds Christian (Christian IV), 1597 Forstander for Sorø Skole og Gods, † 13. Decbr. 1601 (Wad, Rektorerne paa Herlufsholm S. 1 ff.). Da Fru Birgitte i Paasken 1572 flyttede til Sortebrødre-Kloster, viser Hilsenen til Hans Mikkelsen, at Brevet tidligst er skrevet dette Aar.

Nr. 211. 20. Decbr. 1572.

Christen Lauritsen til Birgitte Gjøe.

Han beretter om Inddrivningen af nogle Birgitte Gjøe tilkommende resterende Ydelser af Aakjær Len. Beder hende undskylde, at han paa Grund af de dyre Tider ikke har kunnet opdrive Honning. Hendes Heste paa Tvilum have lidt af Sygdom. Nogle Hunde skal hun med det første faa.

Mynn ganntzsche ydmyge, pligtig, throu hellsenn ether, kierre frw Birgite, nu och alltidt medt gudt forsenndt nest alle manngfoldige wellgierningers thacksigilsse, giffuendis ethers fromhiedt ydmygligenn at uide, att epther som i mig om thenndt eptherstanndt[1] haffuer tillschreffuit, ssaa kannd ieg ethers fromhiedt ydmygligenn icke forholde, att ieg thenndt haffuer bekomit, wnndtagit vij ørte miell aff Fillerup mølle[2], dog haffuer ieg ther forloffuer for och will thett well ocsaa bekomme, dog ieg ther for med for[ne] forloffuer schulle threte. Sambeledis staar Annders bunde wdj Spetrup[3] epther med sinn lanndgildt, som hannd sagde for ether sig att haffue drotningenns frihied paa, som handt dog icke haffuer, huilcke hanns lanndgild forwdenn pending och andit beløber iij ørte iiij sk. rug. Och giffuer hanndt tillkiennde, att y hannom thett schulle haffue tillgiffuenn, och siger, att hannd mig wdj the madde innthett widde till willge, menn mig draagis well tillminde, att hannd thallit med ether paa Aakier ther om, tha suarrit i hannom, at saa witt som

---

[1] ɔ: Restance. Efterat Fru Birgitte ved Paasketider havde forladt Aakjær og var flyttet til Sortebrødre-Kloster og i Sommeren havde aflagt Regnskab for Aakjær Len (s. ovfr. S. 167), maa der altsaa have været nogle Restancer i de Ydelser, Lenets Bønder vare hende skyldige; disse Restancer blive nu inddrevne for hende af Christen Lauritsen, der synes at have været Hans Johansen Lindenovs Skriver paa Silkeborg (jvfr. ndfr. S. 220) og maaske havde været i Fru Birgittes Tjeneste paa Aakjær, mulig identisk med den ovfr. S. 151 ff. nævnte Christen Skriver.

[2] Fillerup Vandmølle, Odder Sogn, Hads Herred, hvilket Herred hørte til Aakjær Len.

[3] Spøttrup By, Halling Sogn, Hads Herred.

ethers nadigste fruis, zallige wdjhukomilsse[1], frihiedt paalydde, skulle handt bliffue forskaannit, och hannd same tidt loffuid att stille mig forbemellte frihiedtz breff tillhennde, huormedt, ieg kunnde holde hanom quit wdj ko. mat. regennschaff. Eptherdj ieg same frihedtz breff icke aff hannom kunnde bekomme, icke heller hanndt haffuer thett sielffuer, kunnde y hannom icke quitiere, med mindre ennd y thett wille wdlige, buode kornn och pendinge, huilckit y icke er pligtig till, innthett haffuer i heller hannom thett loffuit medt anndenn willkor, ennd som for er rørt, at hannd medt drotningenns breff thett skulle beuisse sig att haffue frj, huilckit breff hand allderig haffde, menn obenbarlig løy for ether. Attj fordj[2], kierre frw Birgite, wille schriffue mig till et ordt, om y wille lige thett wdt for hannom, eller ieg schall wdkreffue thett aff hannom, thj ellers bekomer ieg innthett ther aff. Thett anndit, huis ieg aff for[ne] epterstanndt haffuer inndfanngit, haffuer ieg paa the stedder fra mig leuerit, ssaa ieg haffuer fuldkomellig och nocksom quitanz der for, och nar ieg thette kannd bekome, som enndnu rester, schall ieg giørre alltinngiste klart och till sante Wolborig dag[3] fly ether ethers breff igienn, huilckit y ther paa wdgiffuit haffuer, epther som migh sielffuer magt paa ligger att fuldgiørre och aff ether igienn bekomme mit breff, ieg ether ther paa haffuer anthuordit etc.

Kierre frue, som i schriffuer om thett honinge, iegh loffuit att kiøbbe for ether, giffuer ieg ether ydmygligenn at uide, att ieg icke kom hiem aff thennd Kiøbnehaffuenns regsse med Hanns Jahannsenn førinnd sanctij Michellis dag, och tha wor allt, huis honing thette aar wór fanngeligt, opkiøbt, och huor som mannd kunde finnde enn ringetingiste till kiøbs, wille the icke haffue ringer for kanndenn ennd j marc wdj ennckid daller, huilckid wor orsagenn till thennd

---

[1] ɔ: Enkedronning Dorothea.
[2] ɔ: derfor.
[3] ɔ: 1. Maj.

forwandelinng paa mønthenn bleff giort[1]. Icke heller wor ther honing till y aar, som ther pleier att werre, thj wdj thend stuorre lanngwarinndis hiedde och brøennde[2] bleff alle biernis dregt[3] forderffuit. Huorffor, kierre frue, ieg ydmygligenn begieer, att i ther wdj wille icke thage mig till wuillge, thj saa sante(!) hielpe mig gudt, thersom ieg kunnde haffue bekomit thett for sinn werdt, som billigt kunnde werrit, kiende gud, thett icke wor minn forsømelsse. Thersom ieg wdj enn wier bestilling kunde thienne ether enndtt wdj the madde, wor ieg thett ganntzsche yderllig pligtig. Frw Margrite[4] wid minn wnndschøldinge well, hun haffuer sielff thette aar icke ladit kiøbt enn kannde honingh etc. Kierre frwe, ieg sendder ether her wdj enn inndlugte zedell[5] paa ethers øgh, som finndis her wdj Thuillom[6], wdj huilcken y alle leigligheddenn kunde forffarre. Ther haffuer werrit møggit skrøbellighedt eblant thenom i aar, menn for thennd diell, att folck kannd giørre wid thennom, schall thennom innthett bliffue att skade.

The skienndtige huelpe[7] thenom haffuer ieg wdj bestillinge, thenom schulle y med thett første bekomme. Wdj alle the madde, kierre fru Birgite, i widde, ieg kannd thienne ether, i tha wille biude mig ther om ethers guodde willge till, will ieg findis, som ieg displigtig er, ether willig och reddebornne saa yderllig som nogenn ethers fromhiedtz

---

1 Ved kongeligt aabent Brev af 16. Juni 1572 blev Kursen paa Skillemønt forandret, saaledes at et Markstykke herefter kun gjaldt 1/2 Mark o. s. fr. (Secher, Forordninger, Recesser osv. 1558—1660 I. 504 ff.), hvilken Foranstaltning naturligvis gav Anledning til en Del Forvirring (jvfr. Danske Magazin 3. R. II. 178 ff.).

2 Sommeren 1572 var overordentlig hed og tør, saa der avledes kun lidt Korn (Ny kirkehist. Saml. V. 363).

3 ɔ: Dræt, dette Ord bruges om Honningen og Voxet i en Bikube.

4 Fru Margrethe Rosenkrantz, Hans Johansen Lindenovs Hustru.

5 Findes nu ikke vedlagt.

6 Tvilum Kloster, Gjern Herred, hørte til Hans Johansen Lindenovs Len, Silkeborg (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 40, 155).

7 ɔ: Skindtige-Hvalpe; en Skindtig er Afkommet af en Jagthund og en Gaardhund.

eggenne thienner. Wiill ether her medt till en guodt iull och løcksalligt nytt aar gud allermeg^te haffue beffallit. Schreffuit paa Sillkeborig thend 20 decembris.[1]

E. f. w. t.[2]
Chrestenn Lauritzenn.

Kierre frue, the penndinnge aff Ienns Grøenn kannd ieg icke bekomme, wdenn med minndere enn i hannom ther om wille tillschriffue, och y wille sende mig breffuit, schall ieg ether thenom aff hanom forskaffe.

Udskrift: Erllig och welbiurdige frue, fru Birgithe Gøye zallige Herloff Throldis eptherleffuersche till Herloffuisholm, sinn gunnstige frue, gantzsche ydmygligen tillschreffuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 205.

Nr. 212. 1572—73.

Margrethe Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hans Johansen Lindenov har lovet at forespørge sig angaaende noget Guld, Birgitte Gjøe har skrevet om. Hun lover at besørge Honning til Fru Birgitte. Hilleborg Lindenov har forgjæves ventet sin Frier.

Minn hiertte kiere moder, gud spare och beware eder fra altt ontt och wnde eder snartt att kome ttill eder helbred igen for sin kiere son skyll. Och som y schriuer, att Hans[3] wille ttalle med hans morsoster[4] om dett gull, saa haffuer hand och for ttall[5] med hinde der om, men hand men saa,

---

[1] At det glemte Aarstal er 1572, fremgaar noksom af Brevets Indhold.
[2] ɔ: Eders Fromheds velvillige Tjener.
[3] Hans Johansen Lindenov, med hvem Margrethe Rosenkrantz 1571 var bleven gift, jvfr. ovfr. S. 135.
[4] Hilleborg Tinhus Lauritsdatter, gift med Claus Daa til Ravnstrup, † 1574 eller 1575 (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 174).
[5] ɔ: før talt.

att hand well sell ttalle Biornn och Nils Fris ttill om same gull[1], och skall ieg fli eder att wide, huad suar hand for, och om det honin, att Kresten skriue[r] skall kobe for eder, dett skall y faa. Gud giffue, att ieg elldes kund bestelle nogett for eder, daa wed gud, hor gierne ieg wille. Och y alder rod[2], huilken sorig her war y iafftes. Hielbore wentte Preben hid, och mentte hund, att hand skylle giffue Hans for om hinder, for hand drog att landett, och hund hade wentt ham saa wes, och hand kam intted[3]. Ieg well icke opholle eder med min ringe schriuelse, mens well nu och alttid haffue eder gud befallt, hand spare och beware eder fraa altt ontt. Ex Rowenstrop den[4]

Margrette Rosenkranz.

Udskrift: Erlig och welbyrdig fru Berette Gye, min hiertte kere moder, ganske(!).

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve LIII. 103.

---

[1] Da det ikke ses, hvad det er for Guld, Talen er om, er det ikke muligt at afgjøre, hvem de nævnte Personer ere; Bjørn er maaske Bjørn Kaas til Staarupgaard, † 1581 (Personalhist. Tidsskr. V. 7), eller Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt, Niels Friis maaske den ovfr. S. 40 nævnte N. Fr. til Ørbæklunde.

[2] ɔ: raader, gjætter.

[3] Hans Johansens Søster Hilleborg blev gift (efter 1577) med Emmike Kaas til Gjelskov, † 1585 (Personalhist. Tidsskr. V. 258) og 22. Maj 1586 med Hans Spiegel til Borreby i Skaane, en tydsk Adelsmand, der havde tjent som Kammertjener og senere som Hofjunker hos Kongen, † 1600 (Danske Saml. 2. R. V. 63. Hist. Tidsskr. 4. R. II. 930, 932. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekam. Arch. 1871 S. 107 ff.; 1873—76 S. 153. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 436).

[4] Brevet er skrevet fra Ravnstrup, hvor Hans Johansen med Hustru og Søster besøge hans ovfr. nævnte Moster og hendes Mand. Datum er ikke tilføjet; ogsaa Brevets mangelfulde Udskrift røber Brevskriverindens Hastværk. Imidlertid fejler man næppe ved at datere Brevet fra Slutningen af 1572 eller Begyndelsen af 1573; dels Omtalen af Fru Birgittes Sygdom, som just dette Aar nævnes saa ofte, dels Fru Margrethes Løfte om at kjøbe Honning til Birgitte Gjøe ved Christen Skriver, jvfr. dennes Brev ovfr. af 20. Decbr., dels den Omstændighed, at den ovfr. omtalte Preben (maaske Preben Gyldenstjerne Knudsen, † 1616 som Rigsraad), som ikke friede til Jomfru Hilleborg, skal tale Fru Margrethes Mand og ikke dennes Fader, der var død 1572, til om hans Søster, bestyrke denne Antagelse.

Nr. 213. 13. Febr. 1573

Axel Gyldenstjerne til Birgitte Gjøe.

Han indbyder Birgitte Gjøe til at overvære hans Søns Daab.

Mynn ganntz wennlliig hellssenn nu och altiidt forss[*ennt*] mett gudt. Kiere fru Beretj, synnderliig goude ve[*nn*], thacker ieg[1] ether giernne for altt godt, huilckitt att forskylde y skall altiidt finnde mig gandske weluilliig. Kiere fru Beretti, giiffuer ieg ether ganndske wennlliig thill kiennde, att gudt almectiste haffuer naadelliig forløst mynn kiere høstru och vndt oss enn wng sønn.[2] Saa acther ieg vdj die helliig treffoldiighedz naffnn att giøre henndis kierckeganngh och lade cristnne samme voriis vnge sønn thenn søndag iubilathe, som er thenn xij dag appriilliis, her vdj Ø klosterkiercke, huor fore er thill ether mynn ganndske venliig bønn, att y viille vell giøre och vmaage ether hiidt thill oss paa samme thidt och hiellppe samme voris vnge sønn thill sinn criistenndom och giøre ether glade mett oss och flere voriis goude venner, som mig forhobiis nest gudz hiellp her thaa paa samme thiidt forsameliitt vorder. Ther som ieg vdj saadann eller anndre maade kand thienne ether igenn eller giøre thett, y kand haffue godt aff, skall y finnde mig ganndske veluilliig, thett kiende gudt, then ieg nu och

---

[1] Axel Gyldenstjerne til Lyngbygaard (i Skaane), Irup og Tim, Søn af Rigsraad Knud Gyldenstjerne til Tim og Sidsel Ulfstand, f. omtr. 1542, 1571—73 forlenet med Ø Kloster paa Øland i Limfjorden, 1579 Landsdommer i Skaane, 1581 Rigsraad, 1588—1601 Statholder i Norge, † 13. Juli 1603; gift 5. Aug. 1571 med Karine Gyldenstjerne (Datter af Knud Gyldenstjerne til Restrup og Jytte Podebusk), f. 21. April 1542, † 8. Marts 1596. Han anvendtes meget i Statstjenesten, bl. a. til adskillige Rejser; ogsaa i Syvaarskrigen havde han deltaget, og hans Optegnelser om denne gjenfindes endnu i den bedste Kilde til denne Fejdes Historie (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 201—23. Bricka, Dansk biogr. Lex. VI. 366 ff.). Igjennem sin Oldemoder Sophie Gyldenstjerne var Fru Birgitte beslægtet med Axel Gyldenstjerne og hans Hustru.

[2] Denne Søn er Knud Gyldenstjerne til Tim, † 1636 som Danmarks Riges Raad og Ridder (Rørdam, anf. Skr.).

altidt vell haffue ether beffaliindis. Datum Økloster thenn 13 february anno 1573.

Axell Gyldennstiernne.

Udskrift: Erlliig och welbiurdiig frue, fru Berettj Gyøe thill Schoukloster, mynn kiere fenncke och synnderliig goude wenn, ganndske wennlliig thill schriiffiudt (!).

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXVI. 195. — Trykt hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 487.

Nr. 214. 13. Febr. 1573.

Hans Johansen Lindenov til Birgitte Gjøe.

Han har ikke villet lade en sikker Lejlighed til at faa et Brev bragt til Fru Birgitte gaa unyttet forbi. Kongen har indløst hans og hans Søsters Pant og givet dem god Betaling.

Mynn ganndske godwillig hellssenn etther nu och altidtt tiill fornn skreffuen mett gud. A. k. moder, nest ald tackssigelsse for møgitt beuiste godhe, ieg altidtt aff etther befunditt haffuer, ther som ieg thett wdj noger maadhe wiste ad forskiille, skulle y meg ther till welluilligenn befinde, som this plichtig er. A k. moder, kunde ieg nu icke laadett ad skriue etther tiill, effitherthij meg nu stedes wisse bod tiill etther mett Chrestenn skriuer[1], for sendis meg nu tiill effther hans beretting, ad hand nu well paa thenne thid skall forklare, huis bagstad[2] ther findis wdj Aker lenn. Thisligeste kand ieg ick forholle att laade eder widett, att ko[n] matt. haffuer indløst, huis pantt min søster och ieg haffde aff hans matt., och haffuer fott god betalling, huis oss nois, huilckett ieg icke kunde laadett ad giue etther tiill kenndhe.[3] Och wiill nu icke widere opholle etther mett

---

[1] Christen Lauritsen, jvfr. dennes Brev til Fru Birgitte, trykt ovfr. S. 214—17.

[2] ɔ: Restance (jvfr. ovfr. S. 214).

[3] Hans Johansen havde i Pant Alling Kloster og Hundsbæk, hvilke Kongen indløste ved denne Tid (Missive, dat. Skanderborg 6. Jan.

lang skriuelsse, mens wiill her mett haue etther thenn almechteste herre gud euindeligenn befallendis, hand nadeligen beuare etther lenge ad leue effther hans vilge. Bedendis gerne, ad y pa mine vegne ville haue ad helsse alle etther iumfruer mett mange gode netther. Min søsther lader etther och thett same ønske. Ex Silckeborgh thenn 13 februarij aaar (!) 1573.

Hanns Iohanssen
egenn handtt.

Udskrift: Erliigh och welbirdighe fruwe, fruwe Birgitte Gøie tiill Herloffholm, minn kerre modher, gandske wennligenn tiill skreffuitt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 68.

Nr. 215. 19. Febr. 1573.

Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Peder Oxe mener ikke selv at kunne møde i Ringsted, naar Sagen om Herlufsholms Stiftelse skal for Retten; dog vil han komme, hvis det er Birgitte Gjøe meget om at gjøre; han har om Sagen tilskrevet Rigskansleren. Hun sender forskjellige Fødevarer.

Minn gannske wennlig hellssenn altiid forsenndt mett wor herre. Kiere Birgitte, nesøskindbarnn och sønnderlige gode wenn, wiill ieg haffue thiig høgellige och giernne betackitt for møgitt hulhedt och gott, som ieg [y] mannge maade aff thiigh befunditt haffuer, huilckitt ieg alle mine daghe wiill findis guoduilliig att forskylle y alle the maade, ieg wedt thiig tiill wiilliig och guode kanndt werre. Kierre Birgitte och kiere nesøskinndbarnn, er thinn schriffuillsse

---

1573 i Jydske Tegn. I. 46); Alling Kloster blev samtidig lagt til Hans Johansens Len Silkeborg. Som det fremgaar af hans Udtryk i Brevet, har en Del af Summen tilhørt hans Søster, den ovfr. S. 217 omtalte Hilleborg Lindenov, eller hans ældre Søster Dorthe, Christoffer Munks.

miig wdj gaar tiill hennde komenn, huor wdj thu giffuer tiill kiennde, att du haffuer schreffuitt Peder tiill, att hanndt wiille møde thiig wdj Ringstedt, nar skollenns sag skall wdj retthe, saa haffuer Peder schreffuitt thiig sitt betenn-ckende y thenn sagh och meenn, att thett icke well kunde lempe siigh, dog ther som thu wiillt haffuitt aff hannom, giør hanndt thett giernne.[1] Ther som Peder komer didt, wiill ieg giøre mitt beste, att ieg kanndt følge hannom, paa thett ieg kanndt kome thiig tiill ordts. Och haffde Peder schreffuitt rigenns cannzeller tiill, att same sag maathe kome

---

[1] Peder Oxe havde efter sin Hjemkomst 1566 været i Strid om Gods saa vel med Oluf Mouritsen Krognos som med Birgitte Gjøe, men begge Sager vare blevne forligte, med Fru Birgitte 1567 om Kjeldkjær Gods. Forholdet mellem dem blev for Resten af deres Levetid særdeles venskabeligt (jvfr. ovfr. S. 126), hvad de ndfr. aftrykte Breve fra Peder Oxe tilfulde vise, og da nu Angrebene paa Herlufsholm begyndte, fik Fru Birgitte en kraftig Støtte i ham. Efterat Oluf Mouritsen var bleven Forstander for Herlufsholm, var det hans fornemste Opgave at sikre Stiftelsen dens Ejendomme og med dette Formaal begyndte han i August 1572 Forfølgningen til Laas, ɔ: til en endelig Dom, der satte Laas, som det kaldtes i Retssproget, for alle andres Fordringer paa Skolens Gods. En Fare truede nemlig Skolen fra Fru Birgittes Broder, den rige Christoffer Gjøe, den eneste, der ikke havde samtykket i Gavebrevet til Herlufsholm for sit eget Vedkommende og for sin Søster Helvig Gjøe til Ormholt, Otte Gyldenstjernes Enke. Sagen skulde foretages paa Kongens Retterting i Ringsted den 25. Februar, altsaa faa Dage efterat nærværende Brev var skrevet, og her vilde Fru Birgitte personlig give Møde. Tinget forkastede Christoffer Gjøes Indsigelse og kjendte ham uberettiget til at forspilde Forstanderens Laas paa Herlufsholm, saa at Forfølgningen til Laas kunde fortsættes. Efterat Sagens Behandling var sluttet fremtraadte Fru Birgttte, der al sin Skrøbelighed uagtet (jvfr. Mette Rosenkrantz' Brev af 22 s. M., Nr. 217) var rejst til Ringsted, og erklærede, at hun med fri Villie havde stiftet Skolen og, dersom det ikke allerede var skeet, vilde hun nu skjøde Gaard og Gods dertil. Men Skolen var ikke hermed sikret og nogle Maaneder senere optraadte en ny Modstander mod Gavebrevet, Jørgen Marsvin (jvfr. ndfr. Jacob Seefelds Brev af 22. Maj 1573). Se om Striden i det hele Fremstillingen hos Brasch, Gl. Eiere af Bregentved S. 182—201, hvor det, uagtet Forfatteren ikke kjendte Originalen til nærværende Brev, er godtgjort, at Dateringen skal være 1573 og ikke, som i Aftrykket hos Ryge, 1574.

for her wdj byenn, att ther som sagenn icke kunde bliffue enndt, att hanndt tha mett this bedre lempe kunde sellff were ther hoss och haffue inndseennde, att thett maathe gaae rett tiill. Och sennder Peder thiig rigenns cannzellers breff[1], att thu ther aff widere kanndt forfare meningenn, enndt ieg nu schriffue kanndt. Kiere Birgitte och kiere nesøskinndbarnn, sennder Peder och ieg thiig enn tønne lax och enn thønne sundt och maffue[2], som ieg forseer mig rett gott skall werre, och beder thig giernne, att thu wiillt tagitt tiill thacke. Dislig[e] sennder Peder thiig j oting sielle speck[3], som rett ferst[4] och gott er, och wiillt thu thage enn godt wiilliig for alt. Peder och ieg wedt, att thu edder heller fisk ennd kiødt, ther for sennder wij thiig faste kost. Kiere Birgitte och kiere nesøskinndbarnn, wiill ieg icke lennger wmage thiig mett thenne min schriffuillsse, och beder ieg thiig giernne, att du wiillt well giøre och schriffue mig tiill, nar thiig stedis buudt, och lade mig wiide, huor thiig liider. Och wiill ieg ynnske aff gudt, att ieg altiidt maa spørge thinn sundhedt och wellfart, maa thu tro for wist mig kiert er aff alt mitt hierte, kiennde gud allmec., then ieg thiig lennge sundt wiill haffue befallitt. Ex Kiøppennhaffnn then 19 februarij anno 1573.

Mette Rosennkranndts.

Keærre[5] Berrtte och keærre søster, ffortteænnck mig icke deænne min kaarrtte skerriffuellsse, deætte bod komer ssaa hastig aff steæd. Der du iu vuiltt haffue Peær hoss dig y Rynsteæd, lad hannom vuide, gør hand gieærrnne baade y dj maade och alle anne, huiz du kand vuerre ttieæntt meæd, som hand eær pellttig(!), der skalltt du som gud icke haffue ttuil paa etc.

---

[1] Dette Brev fra Rigskansleren, Ejler Grubbe, findes nu ikke vedlagt.

[2] ɔ: Sund og Maver, de saltede og tørrede Svømmeblærer og Maver af Torsk.

[3] ɔ: Sælspæk.

[4] ɔ: frisk.

[5] Efterskriften egenhændig.

Udskrift: Erlliig, welbiurdiige frue Birgitte Gøye, minn kiere nessøskinndbarnn och besonnderlige guode wenn, gannske venlig tiillschreffuit.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 160. — Trykt hos Ryge, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, Fortalen Bl. d. 3.

Nr. 216. 21. Febr. 1573.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Han har i Korsør faaet Birgitte Gjøes Brev med Anmodning til ham om at kræve Axel Gyldenstjerne for en Sum Penge; glæder sig over, at hun, der har været syg, nu har det bedre. Om sin Giftermaalsplan vil han skrive hende nærmere til. Han gaar nu til Søs for god Vind.

Myn alder kyereste moeder, gudt almechtyegeste were alle tydt medt eter ock beuare eter medt languarendes lyeff ock lyecksalyege welfardt fra aldt ontt. Ieg tacker eter gandtze gerne for aldt beuyst huldhedt ock mange welgernyng ock wyl alle myn dage aff formoegen gandtze wyllygen fyndes adt goere ygen, huadt y kan haffe tyenest aff, som ieg kyendes eter plychtyg adt were. A. k. moeder, kam ieg y afften hydt tyl buyeen ock wyl offuer[1], fandt ieg tuyne eters schryeuels for meg huoes Pernyl Oxe[2], y huylke y er begerendes, adt ieg wyl kraue dy penge aff Axel Guyeldenster, huylket ieg wyl gerne vdt redte for eter.[3] Ock som y schryeffer, adt y haffer weredt suyeg, syeden ieg

---

[1] Jacob Seefeld havde utvivlsomt været i Kjøbenhavn til Oluf Mouritsen Krognos' og Anne Hardenbergs Bryllup 11. Jan.; han var heldig sluppen over Bæltet fra Nyborg til Korsør Dagen før Isen umuliggjorde Overfarten i længere Tid (jvfr. ndfr. S. 230).

[2] Pernille Oxe boede paa Korsør Slot (se ovfr. S. 100).

[3] Axel Gyldenstjerne (se ovfr. S. 219) synes trods sine store Godser og indbringende Len at have siddet daarligt i det og haft megen Gjæld (Rørdam, Hist. Kildeskr. II. 216—23). Om hans Skyld til Birgitte Gjøe jvfr. ndfr. Jacob Seefelds Breve til hende af 23. Marts og 10. April 1573.

droeg fra eter, ock formerker, adt det er beder nu ygen; huyelket gudt sche loeuedt, adt det ma sche ioe lenger ioe bedere. A. k. m., som y er ock begerendes adt wyede om den beuyst sag, huadt der er beramedt wdy, sa gyeffer ieg eter wenlygen adt wyede, adt det er ick beramedt anderledys, en det war, men(!) det forste wyl ieg haffe mydt eget boedt huoes eter ock syegen(!) schryeffe eter wyedere tyl en nu.[1] A. k. moeder, wyl ieg ick wyedere opholde eter medt denne myn rynge [schryeuelse], men nu oc alle tydt haffe eter gudt befalendes. Han spare ock beuare eter lenge adt leffe ock lyede wel. Oc wyl nu ock alle tydt haffe eter gudt befalendes. Beder eter gerne, adt y wyl haffe den wmag ock syeg eters iunfrur mange c^m goede nater. Datum Kørsøer den 21 februarys 1573.

Iacob Seffeldt.

Alder kyereste moeder, ma y wyde, adt ieg haffer en goedt wyn ock gar nu tyl schyps ock beder eter gerne, adt y ick wyl forttencke meg denne myn rynge schryeuelse, for det scher medt stoer hast. 21 februyns(!).

Udskrift: Erlyg ock welbordyg fru Byerete Gøey, myn kyere moeder, gandtze wenlygen y egen hande.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 72.

Nr. 217. 22. Febr. 1573.

Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun udtaler sin Bekymring over Birgitte Gjøes Sygdom og sender efter hendes Ønske nogle Lægemidler fra Dr. Hans Philippus de Prato.

---

[1] Denne *bevidste Sag* er hans paatænkte nye Giftermaal; som ovfr. S. 168 omtalt havde han i Oktbr. 1571 mistet sin Hustru Sophie Rosenkrantz, og i hendes Næstsødskendebarn Sophie Bille (Datter af Rigsraad Peder Bille til Svanholm og Birgitte Rosenkrantz) søgte og fandt han sin anden Hustru; 13. Septbr. 1573 stod deres Bryllup

Peder Oxe vil efter Fru Birgittes Ønske ikke give Møde i Ringsted, naar Sagen om Herlufsholm skal for, og hun fraraader Fru Birgitte selv at tage derhen. Beder hende besørge et Brev til Pernille Oxe i Korsør og om at tilbageholde noget Akvavit til Peder Oxe.

Kierre Birgitte och kiere nessøskinndbarnn, gudt allem^e werre alltiidt hoss thiig mett sinn aanndt och naade och beuare thiig fra alt thett, som onndt er. Ieg wiill nu for tidzenns korthedt lade all tacksiigellsse bestaae och alle mynne dage aff formugen giernne giøre, huis ieg wedt thig tiill wiilliig och guode kanndt werre. Kiere Birgitte, er dinn schriffuillsse mig wdj gaar tiill hennde komenn[1], huor wdaff ieg formercker, att thu er bleffuitt nogitt ille tiill pats, huilcket thu maa tro for wist, Peder och mig rett onndt giør aff alt vort hierthe, och wyll wy ynnske aff gudt, att thu snart och well maa forwinnditt och kome tiill thinn helbrede igenn. Haffuer ieg epther thinn schriffuillsse och begierinng hafft buudt epther docter Hanns[2] och latt hannom lest thitt breff och ther hoss talld mett hannom om thinn siugdom, saa sender ieg thiig nu nogitt, som hanndt haffuer forordineritt, och ther hoss itt breff, hannd haffuer thiig tiill schreffuitt, huorledis du skallt brugitt. Och beder ieg thiig giernne, att thu nu mett thett første wdenn all forsømilsse wiillt forsøge same raadt, thu skallt see mett gudts hielp; att thu schalt kiennde thiig gott ther aff. Och er min wennlig bønn tiill thiig, att thu willt well giøre och schriffue mig tiill och lade mig wiide, huor thig lider, thj thu maa tro forwist, Peder och ieg bliffuer icke well tiill freds, før enndt wy faar schriffuillsse eller buudt fra thiig. Wiill ieg nu icke lennger wmage thiig mett thenne mynn korthe schriffuilsse, wiille alle mine dage

---

og de levede sammen i 26 Aar til hans Død 15. Novbr. 1599; hun døde 1608 (Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 595, 602 f.). — Endnu to Maaneder efterat dette Brev var skrevet, var Sagen endnu ikke afgjort, se hans Brev ndfr. af 22. Maj.

1 Altsaa Svar fra Birgitte Gjøe paa Fru Mettes ovfr. trykte Brev af 19. Februar.

2 Hans Philippus de Prato, se ovfr. S. 212.

hullelige och giernne giøre, huis thu kanndt were thiennt mett och haffue gott aff, kiennde gud allmec., then ieg thiig lennge sund wiill haffue befalitt. Peder och ieg ynnsker thiig mange m gode netter. Ex Kiøppenhaffnn then 22 februarij anno 1573.

Mette Rosennkrands.

Keærre[1] Berrtte, din sygdom gør mig aff hiarrtte ontt, deæ ttero vuist, och vuil tteroligen ynske aff gud, att hand naadligen vuil sparre dig, och seæner ieg dig ttueænne gelass och der hoss daatterrenz berff[2] hermeæd huorless du deæ skaltt beruge. Gud giffue ssin naade ttyl, att du der aff maa beffynne dig vuyl, skal vueærre Peær och mig keærrtt, och lader vuj vuortt egde bod derage ttyl dig, paa deæ att Peær och ieg maa uide, huor ligheden(!) nu begiffuer sig meæd dig. Ieg fformercker aff din skerriffuellsse, att du sserrde ffor gaatt ean, att Peær nu paa eonssdag[3] icke møder y Ryngsteæd. Der du kunne vueærrde ttieæntt meæd, hade hand som gud gieærnne giorrttede, som hand er dig pellttig(!). Gud lade allttting ske sitt naffuen ttil eærre, saa vud ieg vuil[4], att du bekomer ien rætt ffeærdig eænne paa din sag. De[r] du ffynner dig icke vuil, da deraff icke ttil Ryngsteæd paa eonssdag, beffal gud din sag, hand reætterren vuil eud, ssom hannom er behaglitt.[5] Peær och ieg atter vuoss icke hieæm ein helle dagen[6], der ieg eænd nu aff vud. Gud beffaller ieg dig allttid, hand sparre dig leænge sund etc.

Kiere[7] Birgitte och kiere nessøskinndbarnn, sennder ieg thiig itt breff, som ieg haffuer min søster Pernille Oxe

---

[1] Efterskriften egenhændig.
[2] Findes nu ikke vedlagt.
[3] Brevet er skrevet en Søndag.
[4] ɔ: ved jeg vel.
[5] Som ovfr. S. 222 omtalt, mødte Fru Birgitte alligevel i Ringsted tre Dage efter.
[6] ɔ: inden Helligdagene, nemlig Paaskefesten; Skjærtorsdag faldt den 19. Marts.
[7] Her begynder atter den Skriverhaand, som har skrevet Begyndelsen af Brevet og Udskriften.

tiillschreffuit, och beder ieg thiig giernne, thett førsthe thiig stedis nogitt buudt tiill Kaarsør, att thu tha wiillt forskicke hinnde same mitt breff, saa thett maa wist kome hinnde tiill hennde, thj mig liger ther stor mact paa. Ieg wiill giernne paa enn andenn tiidt haffue thj gannge saa megenn wmage for thiig igenn etc. Kiere Birgite, ther som thu haffuer nogitt aff then gulle aquauitte, och thu icke sellff bruger then, att thu tha willt well giøre och holle Peder thenn tiill gode, thj [hand]‖ haffuer icke mere ennd itt glas aff then slags. Aff then anndenn haffuer hand nock aff, menn dog kiennder hannd sig best aff then gulle.

Udskrift: Erlliig, welbiurdiige frue Birgitte Gøye, minn kiere nesøskinndbarnn och besønderlige gode wenn, gannske wennligen tiillschreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 86.

Nr. 218. 27. Febr. 1573.

Lisbeth Huitfeldt til Birgitte Gjøe.

Da der just skal gaa Bud til Birgitte Gjøe, vil hun ikke forsømme denne Lejlighed til at udtale sin Hengivenhed for hende.

Mynn allderkierresthe morsøsther, denn alldmegteste gud werre nu och allthid hoss eder och sparre och beware eder nadeligenn och well fraa alltt dett, eder kannd werre skadelig ennthenn thill liff illder siell. Mynn hierte kierre morsøster, betacker ieg[1] eder saa gannske ydmygelligenn och giernne for alltt dett møglle gode, som y meg allthid

[1] Jomfru Lisbeth Huitfeldt, Herluf Trolles Søsterdatter, den Gang endnu ugift hos sin Moder Øllegaard Trolle († 4. Jan 1578); hun havde utvivlsomt tidligere været i Huset hos Birgitte Gjøe; se om hende ovfr. S. 40, 96. Fru Øllegaard boede vistnok sædvanligvis paa sin fædrene Gaard Lillø i Skaane, hvor hun døde; Berritsgaard ejedes af hendes Søn Jacob Huitfeldt.

wdii mange made giordt och bewisth haffuer, huillcked der schall werre wforglemptt hoss meg, saa lennge ieg leffuer, och wed well, ieg iche kand forskyled, menn denn allder-megtesthe gud hannd werre eders lønen och bethalling der for. Minn allerkierresthe morsøster, kunde ieg iche lade att schriffue eder till, menn meg stedes wisse bod till eder, dog y haffuer der innted aned ennd wmage aff, och will ieg ønsche och bede aff gud, att ieg alldtid maa hørre de thiennder, atth eder lider well, da wed gud, att detth er meg gannske kiertt att hørre. Mynn allerkierresthe mor-søster, will ieg nu iche lennger wmage eder med denne min ringe schriffuellse, menn beder eder gannske ydmyg-lig[e]n och giernne, att y will iche fortenncke meg denne min kaartte och ringe schriffuellsse, for hun er iche saa god, som hinde bør att werre. Saa will ieg nu och allthide haffue eder denn alldermegtesthe gud nu och allthid be-fallenndis med langwarenndis løcke och welferd bode thill sell och liff. Lader min moder hellsenn(!) eder med mange thusende gode netther. Ex Beridzgard fredagenn for mid-faste søndag 1573.

Lisebett Huetfelld.

Udskrift: Erlliig och welburdige frwe Birgithe Gøye thill Herloffshollm, min kierre morsøster, gannske ydmygelig[e]n thillskreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXIII. 107.

Nr. 219. 4. Marts 1573.

Jacob Høg til Birgitte Gjøe.

Da han erfarer, at hans tidligere Brev til Birgitte Gjøe er gaaet tabt, meddeler han hende igjen Grunden til, at han ikke har kunnet komme til Oluf Mouritsen Krognos' Bryllup, hvorom han beder hende underrette de nygifte. Et paatænkt Mageskifte for Fru Birgitte har han endnu ikke kunnet bringe i Stand.

Mynn gandtze wennliig, kiierliig helsenn nw oc altidt forsenndt met vor here. Minn allerkiieryste morsther, wiill ieg [1] nw iche bemøde ether met lang thachsigelse for allt erre och gode, y altiidt och vdj mange maade meg giort och beuist haffuer, huilchiitt denn ewige gudt will ether ther for rigeligen belønne, och gudt wnde meg att leffue then dag, att ieg kunde giøre nogit, der y, min kiere morster, kunde haffwe erre och thienniste aff, daa schall gudt widet, att ieg altidt wille findis ther wspardt vdj, som ieg ether well des pligthig er, och y aldrig schall haffwe thuiell paa, saa lennge ieg leffwer. Mynn allerkiieriste morsther, fiich ieg vdi dag min søsthers [2] schriffuelse, huor-vdi ieg formercher, att i iche haffuer bekomit dett breff, ieg sist schreff ether thiill, der ieg laa wdj Nyborg, huilchit giør meg retteligenn wnnt, thi ieg haffde ther vdi schreffwit ether minn vndtschylding thiill, huor for ieg iche kunde komme thiill Oluff Mouritzens brøllop [3]. Saa giiffuer ieg ether enndt nw gandtze wenligenn adt wide, att ieg iche kom her hiem før enndt iulle affthenn, och daa fant ieg Oluffs brølups breffwe her for meg. Saa drog ieg som gudt andenn iulle dag her aff igenn och haffde wisth agtidt meg offuer. Der ieg kom thill Nyborgh om affthenenn, daa waer Iacob Seffeldt denn samme dag offuer komen [4]. Saa laa ieg wdi Nyborg wdi siwff dage, oc iche ieg eller nogenn kunde komme offuer y medeler thidt, oc laa der

---

[1] Jacob Høg til Vang og Trudsholm, Søn af Just Høg til Vang og Lergrav og Fru Birgittes Søster Mette Gjøe, tjente 1574—77 som Hofsinde, var 1596—1602 Lensmand paa Skivehus, † 11. Juli 1610; gift 1. 28. Juli 1577 med Lisbeth Maltesdatter Sehested, f. 19. April 1556, † 22. Maj 1600, 2. 9. Septbr. 1604 med Maren Bryske Ejlersdatter til Dallund, f. 11. Juli 1583, † 2. Febr. 1610 (Danmarks Adels Aarbog 1885 S. 37).

[2] Margrethe Høg, der var i Huset hos Fru Birgitte; hun lærte her at kjende Christian Quitzou til Sandager, den Gang Discipel paa Herlufsholm, og blev 1580 hans Hustru (Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøie S. 30. Danmarks Adels Aarbog 1885 S. 39).

[3] Brylluppet holdtes i Kjøbenhavn 11. Jan 1573.

[4] Jvfr. ovfr. S. 224.

ochsaa Eriick Rudt[1] oc Biørn Kaas[2] och mange ander, som wiille oc saa gierne haffue werit offuer till brøllopit oc kunde ingenledis kome offuer. Saa drog ieg om søndagen, som brølluppit stodt, aff Nyborg oc her hiem adt igenn denn lannge wey thiill forgieffwis. Saa beffrøgther ieg, att Oluff schall fortenche meg der vdi och mienne, att ieg iche wille drage hannom saa langt thiill wilge, saa kiiennde gudt, att thet war iche min schyldt, att ieg io giernne wille haffue werit der, der som ieg en haffde hafft hundret myll lenger adt drage. Saa er der for nw mynn ganndtze wenligenn bønn thiill ether, kiiere morster, att y wille well giøre och haffwe thenn wmage, att naer y thaller medt Oluff eller frw Anne och giøre min wndtschylding hoes dennom, att de wille haffue meg der wdi wndschyldet, ieg wille som gudt giernne haffwe thientt dennom vdi de och alle maade, som ieg well pligthig er, dersom thet haffde werit megh muelliigth. Saa haffde ieg ochsaa, kiiere morsther, schreffuit ether thiill om de ij eders gaarde y Hardsyssell oc den y Huolbiere herit, att ieg en nw yngen haffuer kundt bekomit, som wille giffwe godtz der for wdi Sellanndt, der eder gaffnligt kunde werre, saa the erre endt nw wfforsaugt[3]. Thet haffuer ieg ochsaa schreffuit ethers ridefogit Michell Schuinholt thiill. Minn allerkieriste morsther, denn handell, som y well wedt, att wy thalde om, dett siste ieg war hoes ether, er enndt nw thiill ingenn ende komen, menn dett første, gudt wiill, meg stedis nogenn budt offuer tiill ether igen, schall ieg schriffwe ether all beschedenn thiill ther

---

[1] Den ovfr. I. 173 m. fl. St. omtalte Erik Rud til Fuglsang, der var gift med Anne Hardenberg Jacobsdatter, † 1575, Sødskendebarn til Oluf Mouritsens Brud (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 59—85, 259 f.).

[2] Bjørn Kaas Nielsen til Staarupgaard, † 26. Marts 1581 som Danmarks Riges Raad; gift 1554 med Christence Rotfeld Nielsdatter, † 1601 (Personalhist. Tidsskr. V. 7).

[3] Efter Eskild Gjøe havde Fru Birgitte 1560 arvet Gods i Bølling Herred (Nørre Vognbjerg, Dejbjerg Sogn), Hjerm Herred (i Vejrum og Fausing Sogne) og Vandfuld Herred (Grysbæk, Vandborg Sogn), alt i Harsyssel (Rigsark., Topogr. Saml., Herlufsholm Nr. 2).

om[1]. Saa will ieg nw iche widere bemøde ether met thene min korthe schriiffuelse, men wiill alle mine dagge aff all min ringe magt findis weluiligen att giøre och lade allt, huis y kanndt haffwe erre oc gode aff oc werre thiennt medt. Saa wiill ieg her medt nw och altidt haffue ether medt ethers gandtze hus och allt, huis ether kiiert er, denn allermectigste gudt ewindeligen beffallit, handt spare oc beware ether lenge helbrede och wdi gudtz frygt. Helsser mynn moder och ieg etther och ethers iomffruer met mange m gode natter. Aff Wanng thenn 4 marcj aar 1573.

Iacob Høg.

Udskrift: Erliig och welbørdiig frwe, frw Birgite Gøie Herloff Throlliis thiill Herloffholm, mynn kiiere moder-systher, gantz godwiilligenn thiillschreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXIII. 29. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 237—40.

Nr. 220. 4. Marts 1573.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Han takker for Lax m. m., som Birgitte Gjøe har sendt ham; men da der er tilstrækkeligt af Lax paa Bregentved, sender han den tilbage. Ligeledes tilbagesender han et Brev, som Fru Birgitte vilde have til Jylland, da han nu ikke faar Bud dertil.

Mynn ganntz wennlliig helssenn nu och alltiidt forsenntt mett wor herre. Kierre morsøster, tacker ieg ether saa ganntz wennlliigenn och giernne for alltt bewiist gott, testligeste och nu for thenn lax, seellspeck[2] och hues andett, som y nu haffuer senndtt mig, huilkett thette och alltt

---

[1] Denne Handel, som han har talt med Fru Birgitte om, er næppe et Mageskifte eller lignende, men efter de forblommede Udtryk at dømme snarere et paatænkt Frieri.

[2] ɔ: Sælspæk.

anditt miere gott ieg alle myne dage gantz godwiilligenn och giernne mett ether wiill forskyllde och fortienne vdj hues made ther ieg kand wiide, ther y kunde haffue thiennist och gott aff. Kierre morsøster, sender ieg ether thenn tne lax igenn och wiill wenn. lade ether wiide, att ieg haffuer sielffuer lax her paa gaardenn miere, end iegh her haffuer behoff att lade forspiisse, huilckett ieg tiillforne icke aff wiiste, och skulle y haffue saa møgenn tack for thenn, som ieg haffde beholldett thenn. Kierre morsøster, sennder ieg ether och nu thett breiff igenn, som y wiilde haffue till Iulland, thj mitt bud komer icke nu saa snartt ther offuer, som ieg haffde achtett[1]. Kierre morsøster, ther som y wiiste nogenn diell her paa gaarden, som y kunde were thientt mett, att y tha wiilde raade och byude ther offuer som offuer ethers egitt. Och wiill alle myne dage ganntz giernne giøre alltt, huis ieg wed ether kiertt och till wiillie kand were. Her mett ether gud allmectigiste beffalinndis. Ex Brendtued then 4 martij 73.

Olluff Mowritzenn.

Udskrift: Erlliig och welbørdiig frw Birgitte Gøye, mynn kierre morsøster, ganntz wennliigenn tiillschreffuitt.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 76. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 236 f.

Nr. 221. (Marts?) 1573.

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Hun sender Fryndser til en Kjole, som Birgitte Gjøe har lovet at sende hende. Oluf Mouritsen kan ikke mødes med Fru Birgitte inden sin Afrejse. Sender en Ske til Edel Hardenbergs Søn paa Herlufsholm. Om en Tjenestepige. Erik Valkendorf takker for noget Vin.

---

[1] Som det ses af det herefter aftrykte Brev fra Oluf Mouritsens Hustru Anne Hardenberg, hvilket Brev maa antages skrevet omtrent samtidigt med nærværende, agtede de sig paa Rejse, formentlig til hans Len, Helsingborg, hvorfra de i Maj rejste til Jylland (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 136 f.).

Myn a. k. farsøster, den almetteste euiig gud werre altiid hus eder mett siin heliig and och naade och sterke eder och beuore eder lenge att leffue saa mange tiill trost och gode. Gud beløne eder for altt dett, y haffuer giortt meg. Myn a. k. farsøster, sener ieg eder nu dii franser[1] tiill myn kiortell och wiille saa gerne bede eder, att y wile haffue giortt saa well och sen meg en mett dette bud. Y skreff meg tiill, att y senne meg myn kobe mett snekeren, men hand siiger, att hand haffuer icke faaed en. Ieg haffuer talled mett Oluff, att y gerne wiille møde hannom, før hand drog aff lanned[2], saa formerker ieg, att dett paa denne tiid icke sker, som y forfar aff hans skriiffuelse. Saa wed. gud, att dett gør meg wntt, att ieg icke mer skall komme eder tiill ords paa denne tiid. Mester Hans[3] sade meg, att Edels søn haffde ingen ske[4], saa senner ieg eder nu en och wiille saa gerne bede eder, att y wiille saa well gørre och flii hannom. Gud wed, huor ille ieg kommer tiill maade for piige, gud kende meg dii beste raa. Y skulle wiider faa myn skriiffuelse, før wii drager her fraa. Wiille y biude meg tiill mett dette bud, huorlen y erre tiill pas, och huorlen y nu kunne soffue. Gud almetteste wnne meg altiid gode tiiden fraa eder. Ieg well nu och altiid haffue eder den almetteste, euiig gud beffallendiis. Erick Walkendrop lader siige eder saa mange gode netter, och hand lader take eder saa gerne for den gode wiin, y bestelled tiill den begraffuelse[5]. Skreffued Brenttued taarsdag mett hast.

A. H.

---

1 ɔ: Fryndser.

2 Jvfr. det foregaaende Brev.

3 M. Hans Mikkelsen, Rektor paa Herlufsholm.

4 Edel Hardenberg Jacobsdatter til Hvedholm, † 2. April 1581, Enke efter Frants Bille Andersen til Søholm, † 1563 (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 91. Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 70 f.), havde sex Sønner, deraf tre, der døde som Børn og hvis Navne ikke kjendes; det har vistnok været en af disse sidste, der gik i Skole paa Herlufsholm.

5 Erik Valkendorf Henningsen til Glorup — Broder til Rigshofmesteren Christoffer Valkendorf — var Lensmand paa Højstrup i Stevns fra

Udskrift: Erliig och welbiurdiig frue Berrette Herløff Trolles, myn kerre farssøster g. w. t. sk.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXI. 43. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 240 f.

Nr. 222. 23. Marts 1573.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Han sender Birgitte Gjøe noget smeltet Fedt og Brev paa noget Gods. Om Axel Gyldenstjernes Gjæld til hende. Hendes Kvæg og Svin trives vel. Hans Johansen Lindenov skal forlade Silkeborg. Minder Fru Birgitte om hendes Løfte at lade hans Hustru og Datter male og beder hende sende Barnets Amme tilbage til ham. Om et Mageskifte, han ønsker at gjøre med hende. Sender Fru Birgittes Nativitet. Om noget Glas, hun har bestilt.

Myn gantze wenlygen helsen nu ock alle tydt forsendt medt wor here. Kyere moeder, gudt almechtigeste were medt eter ock beuare eter lenge adt leue ock lyede wel. Kyere moeder, tacker ieg eter for aldt beuyst huldthedt ock aldt goedt, som y meg gordt ock beuyst haffer, for huyelkedt ieg wyl gerne forschulde vdy hues made ieg wedt, eter tyl wyllyge ock tyenest were kan, som ieg kyendes plyechtyg adt were. Kyere moeder, sender ieg eter iij tøener smeldt[1], som ieg loeuedt eter, ock sender ieg eter det breff pa det goes[2], som ieg haffer vdtlagdt eter, ock y wyl sende meg eters breff ygen medt dytte boedt, adt y kyender, y haffer det y forlenyng same goes eters lyeffs tydt och syeden koeme tyl meg eller myn aryng[3] ygen.

1555 til sin Død 21. Novbr. 1605; med sin Hustru, Birgitte Andersdatter Lindenov, † 18. Jan. 1568, havde han flere Børn, der døde smaa; maaske er det til et af disse Børns Begravelse, Fru Birgitte har skaffet ham Vin (Brasch, Vemmetoftes Hist. I. 195. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 81. Løffler, Gravstenene i Roskilde Kjøbstad S. 23 f.).

[1] ɔ: smeltet Fedt.

[2] Dette Brev kjendes ikke.

[3] ɔ: Arving.

Kyere moeder, koem Myckel Suyenholdt[1] hydt ý afftes, ock har han fan[2] meg Axel Guldenstern[s] breff, sa adt ieg wyl haffe myt boedt nu strax tyl hannum om same penyng, sa y schal bekoeme dem, det forste ieg far dem[3]. Ock ma y wyede, adt eters fe ock suyen schader inten (!) ock er wel tyl pas[4], ock wedt y wel, adt Hans Ioehansen koemer aff medt Syelkeborg nu adt sante Wolborg dag[5]. Trenger eter for gres tyl eters stoedt, da wyl ieg gyeffe eter gres tyl dem, sa lenge y kan sele dem y soemer[6]. Kyere moeder, beder ieg eter gerne, adt y ïck wyl forgleme medt den kontterfeyer, som schulde konterfey salyege Soeffy ock lyele Byerette[7]. Ieg wyl selff betalet, huadt det koster, ock som ieg talde medt eter om den ame, som fulde barendt offer, adt ieg wylle forsye[8] den, sa beder ieg eter, adt y wyl sende den her offer, da wyl ieg forsy hynder, det forst hun koemer, om hun heller selff wyl. Som y schreff meg y syest tyl, som ieg fandt brefedt y Korsøer[9], adt y wylle vnde meg den gar y Neyer[10] for fullest, om en war vforsagdt, da haffer ieg taldt medt Myckel Suyenholdt, da syeger han har taldt medt Iacob Høeg, sa en er vforsagdt en nu. Derfor beder ieg eter, adt y wyl wnde meg same gar, ieg wyl gyeffe eter ygen, huar ieg haffer goes y Selandt eller Lalandt. Ock sender ieg eter eters natyeuytedt[11] y gen, ock,

---

1 Birgitte Gjøes Ridefoged, jvfr. ovfr. S. 114.

2 ɔ: faaet, givet.

3 Jvfr. ovfr. S. 224.

4 Maaske har Fru Birgittes Kvæg og Svin gaaet paa Visborggaard hos Jacob Seefeld.

5 Hans Johansen Lindenovs Len Silkeborg blev 27. Maj 1573 givet til Jens Kaas; samme Aar fik han i dets Sted Hindsgavl, som han havde til sin Død 23. Maj 1596 (Historisk Tidsskrift 5. R. VI. 605).

6 ɔ: indtil I kan sælge dem til Sommer. Dette Stod er altsaa de Heste, der stode paa Tvilum (jvfr. ovfr. S. 216) og som, naar Hans Johansen forlod Silkeborg Len, ikke kunde blive der længer.

7 Hans afdøde Hustru Sophie Rosenkrantz og hans Datter Birgitte Seefeld, der var hos Birgitte Gjøe.

8 ɔ: sørge for.

9 Jvfr. ovfr. S. 224.

10 Mon Njær, Haurum Sogn, Houlbjerg Herred? Maaske den ovfr. S. 231 omtalte Gaard i Houlbjerg Herred.

11 ɔ: Nativitet.

sa hyelp meg gudt, ieg wyst ick, det ieg haude det. Kyere moeder, formerker ieg pa Iep Huyedt[1], adt han schal bestyele eter fem syentener glas tyl wyende glas, sa sender ieg eter same glas. Der som y haffer mere behoeff, da schal y gerne fa det, ock haffer ieg andtworde Myeckel Suyenholdt same glas[2].

Alder kyereste moeder, wyl ieg ick wyedere opholde eter medt denne myn rynge schryeuelse, men nu ock alle tydt haffe eter gudt befalendes, han spare eter medt lang warendes lyeff ock helbredt. Myn alder kyerest moeder, wyl ieg ick forbuyede meg y moedt eter, men den stan ieg leuer, schal y fynde meg for eter hulde søen, der y ingen tuyeuel schal haffe pa. Lader ieg syege eter ock eters iunfrur mange goede natter. Datum Wysborg anden pask dag 1573.

Iacob Seffeldt
medt e. handt.

Udskrift: Erlyg ock welbørdyg fru Byerete Gøey tyl Herloffsholm, myn kyere moeder, gandtz wenlygen tyl hande.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 85.

Nr. 223. 10. April 1573.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Da Birgitte Gjøes Foged Mikkel Svinholt ligger i Aarhus og bier paa Vinden, benytter han Lejligheden til med ham at sende hende dette

---

[1] Jep Hvid er vel Jacob Seefelds Foged eller Skriver.

[2] Der var den Gang en tydsk Glaspuster paa Glargaarde ved Mariagerfjord, der forfærdigede de Glas, som Jacob Seefeld brugte til Visborggaard, som han 1575 opførte af nyt med usædvanlig Pragt, tækket med Kobber og prydet med syv Taarne; da Frederik II en Gang besøgte Gaarden, skal den tydske Glaspuster og hans Sønner have forlystet ham med at blæse paa Glastrompet (Hist. Tidsskr. 5. R. I. 491; VI. 596). De fem «syentener (ɔ: Centner?) glas tyl wyende glas» er Glas til Vinduerne paa Sortebrødre Kloster; i den ovfr. S. 186 omtalte Optegnelse om Materialer til Fru Birgittes Bygning der nævnes bl. a. «xij cintener glass for xij daller och xij ß lübsk».

Brev. Kongen er i Randers. Om Ammen til Birgitte Seefeld. Axel Gyldenstjerne har erklæret at have sendt Fru Birgitte hendes Penge.

Myn wenlyg helsen nu ock alle tydt forsendt medt wor here. Kyere moeder, gudt were medt eter ock beuare eter lenge adt leue ock lyede wel. Kyere moeder, tacker ieg eter for aldt goedt ock mange mange beuyst welgernynge, som y meg gordt ock beuyst haffer, for huylkedt ieg vyl gerne forschulde y hues made, ieg wedt eter tyl wyllyge ock tyenest were kan, som ieg kyendes plychtyg adt were. Alder kyereste moeder, nu ieg koem til Arse[1], da fandt ieg Myckel Suyenholdt her, ock lyeger han her ock fortøeuer efter wynden. Kyere moeder, efter meg nu stedys bodt, konde ieg ick ladet adt besoege eter medt denne myn rynge schryuelse, dog ieg intet sunderlyg nuydt wedt adt schryeue, andet en kongen er y Randers ock wyl fortoeue der tyl herdagen[2]. Ock feck ieg eters schryuels her y Ars, som y haffer schreuen meg tyl, adt den forst ame haffer y tagen tyl barendt y gen[3], men haude y ick wylle brucht hynder der tyl, da wyl ieg haffe forsydt hynder, som ieg loeuedt eter. Alder kyereste moeder, wyl ieg ick lenger op holde eter medt denne myn rynge schryuelse. Kyere moeder, wyl ieg intedt forbuyede meg y moedt eter, men aldt den stan ieg leuer, schal y fynde meg for eters egen søen, ock wyl nu ock alle tydt haffe eter gudt befalendes, han spare ock beuare eter lenge adt leue ock lyede wel. Beder ieg eter gerne, adt y wyl haffe den wmag ock syege eters iunfrur alle mange goede natter pa myn wegen. Datum Ars 10 aprylys 1573.

Iacob Seffeldt.

Kyere moeder, vedt y noegedt, adt ieg kan bestyele her y landett for eter, da wyl ieg gerne goere det, sa hyelp meg gudt, sa gerne som for noegen mynsken, der leuer.

---

[1] ɔ: Aars, Aarhus.
[2] Herredag skulde afholdes i den følgende Maaned.
[3] Jvfr. ovfr. S. 236.

[Paa en løs Seddel:]

Kyere moeder, haude ieg mydt boedt huoes Axel Guldenstern medt hans breff ock krauedt dy penge, som han er eter schuldyg[1]. Da schreff han meg tyl, adt han haude afferdyget hans schryeuer tyl eter adt schule betale eter same penge.

Udskrift: Erlyg ock welbordyg fru Byerete Gøey · tyl Herloffsholm, myn kyere moeder, gandtz wenlygen.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 80.

Nr. 224. 18. April 1573.

Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun og Peder Oxe ere Aftenen forud komne til Vallø; han er nu rejst til Kjøbenhavn, hvorhen hun om nogle Dage vil følge ham, naar et hende paakommet Ildebefindende har fortaget sig. Hun har med Deltagelse erfaret, at Fru Birgitte er syg, og ønsker snart at høre igjen fra hende.

Kerre Berrtte och keærre neædssyskenbarn, gud vueærre meæd dig y alle dinne vuge[2]. Ieg vuyl ffor ttyssenz kaartthed lade alld ttackssillsse bestaa och vuyl aff formue ffynnz dig huld och gieærrnne att gørre, huiz du kand vueærre ttieæntt meænd(!), deæ ttero vuist etc. Kerre Berrtte, vuil ieg dig vueænlligen icke forhaalle, deæ Peær och ieg kom hid ttil gaarren iaffttez, och dero Peær heær rætt nu aff och vuil yaffttten vueærre y Køffuenhaffuen, och forttøffuer ieg herre[3] ttil paa mandag heller ttyssdag[4], saa atter ieg mig ttyl Køffuenhaffuen ttil Peær, om gud vuil, hand ffor syn keærre søn onne mig att ffynne hannom sund. Och hade ieg ffolltt hannom y dag, nu haffuer ieg ffaad saa ontt ffor

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 236.

[2] ɔ: Veje.

[3] Nemlig paa Vallø, hvoraf Fru Mette ejede den ene Del, Vester Vallø.

[4] ɔ: den 20. eller 21. April.

mitt beryst, att Peær vuille icke, att ieg skulle derag eud, fførre deæ belliffuer naagde beærre. Kerre Berrtte, rætt nu som mitt berff vuor saa neær ttil skerrffude(!), kom mig din skerriffuellsse ttil haanne, huor aff ieg fformercker, att du haffuer vueærrde møgde eylle ttyl pass, syn du vuost hoss Peær och mig, huilckede du maa ttero ffor vuist mig aff alltt mitt hiarrtte ontt gør, och vuil ynske aff gud, att hand naadligen vuil sparre dig och onne dig ssenar och vuil att fforvuinnede(!). Och ssynnz mig icke raadlytt, att du derager udi lofftten, meæn att du haaller dig stelle, ttyl gud vuil deæ belliffuer beærre meæd dig. Och eær deæ mig keærtt, att du ffyck deæ barst eøl[1], ymeæn deæ bekomerre dig vuil. Der du vuest naagde annde, Peær och ieg kand bestelle dig ttyl gode, att du vuiltt lade vuoss vuide, vuille vui der ttil ffynnz god vuillig och allttid gieærrnne vuil gørre, huiz dig keærtt eær, keænne gud aller mettist, ieg dig nu och allttid leænge sund vuil haffue beffallitz. Aff Vualleø meæd hast deæn xviii dag aperyllss mdlxxiij.

Meætte Rossenkerranz
egen haand.

Kerre Berrtte, nor dig steæss bod, da gør vuil och lad Peær och mig vuide, huor deæ begiffuer syg meæd din sygdom, din ssundhed att hørre, maa du ttero, for vuist voss keærtt eær etc.

Udskrift[2]: Erlliig, welbiurdiige frue Birgitte Gøie, min kierre nessoskinndbarnn och besønnderllige guode wenn, gannske wennligenn tiillsch[t].

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 162.

---

[1] ɔ: Øl fra Barth i Pommern (Barsber, Barsbir).
[2] Ikke egenhændig.

Nr. 224.

Nr. 225. (April?) 1573.

Pernille Oxe til Birgitte Gjøe.

Sender Fru Birgitte Vin. Hun er i Begreb med at rejse til Jylland efter sin Søsters Raad for at bringe sin Sag i Orden. Skanderborg Len er opsagt Holger Rosenkrantz.

M. a. k. m., gud beuare eder altyd uel fra alt det, som vndt er, oc hand beløne eder alle eders mangfoldyg uelgernynger. Tyden er for kort tyl adt tak, men det skal dog uere vdforglemt (!) hos meg [1], saleng som ieg leuer, med al trohed. M. a. k. m., sender ieg eder to flasker malmersye [2] oc beder eder gerne, adt y uyl taged tyl tak. Ieg konde yndt kome auer y gaer, men y dag uyl ieg auer med guds help. Gud vnde meg en gud reyse. Myn kaerl kom hem y gaer. Myn soster [3] skryuer meg tyl, adt hun har end nu yngen gud suar faed, men rader meg, adt ieg sel skal strax kome auer, sa kand gud gøre, huad hand uyl. Ieg har befald gud al myn sag oc uyl nøges, y hore hand uyl haued, for ieg ued, hand forlader meg yck fo . . [4]. Som meg tykes, dae er det en vnderlyg uerden. Holger Rosenkrans er nu af med Skanderborg. Kaeren dro der fra y fredags med alt hyndes tyngest, men Holger blef end nu en dag eller to der, sa syger myn kaerl [5]. Gud help

---

[1] Om Pernille Oxe se ovfr. S. 99 f.

[2] ɔ: Malvasier.

[3] Formodentlig Inger Oxe, Hofmesterinde hos Dronning Sophie. Karlen, der aabenbart kommer fra Skanderborg, har saaledes medbragt Brev fra hende.

[4] Her fattes et Bogstav eller to. — Hendes Bekymring angaar vistnok hendes Len Korsør, som 16. Jan. 1574 blev givet til Ejler Krafse (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 23), om hvilken Forandring hun maaske allerede nu har haft Formodning, hvilket bestyrkes af hendes Ytring ndfr. om at flytte i Utide.

[5] Holger Rosenkrantz og hans Hustru Karen Gyldenstjerne maatte, da Kongen vilde opholde sig paa Skanderborg, hvor der ikke var Plads samtidig til Hoffet og Rosenkrantz' Husstand, med kort Varsel fraflytte dette Len, der 27. Marts 1573 blev givet i Forlening til

uel, skal mand sa fløtte y vdtyd(!). Ieg kand nu yndt mere skryue eder tyl, ieg gaer nu tyl skyues y guds nauen. Gud fader oc søn oc den helyg and befaller ieg eder, m. a. k. møster, hand beuare eder fra alt det, som vndt er, oc lade meg fynde eder sund oc helbred y guds frycht. Ieg beder eder sa gerne, adt y forgleme meg yk y eder bøn, som y haue laued. Gud beuare eder altyd uel, m. a. k. m. Ex Korsør tysdagen med hast.

P. Ox.

Udskrift: Tyl myn kere møster fru Berette Herlof Trolis ganske uenlyg tylsk.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve L. 69. — Trykt i Historisk Tidsskrift 5. R. V. 407 f.

Nr. 226. 2. Maj 1573.

Rasmus Augustinus til Birgitte Gjøe.

Han takker Birgitte Gjøe for Brev og Gave, hun har sendt ham i hans Sygdom. Om en syg Pige.

Vor herre Iesus Christus, som wdsender den sande trøster mand, den werdige helligaand, hand wære altijd hos eder i eders hierte met glæde oc trøst, min kiere frw. Oc bør mig att wære eder tacknemmelig, saa lenge ieg lefuer, for saa megit gaat, j mig altid beuise. Gud wære eder god till euig tijd for eders scrifuelse oc det gode, der met fulde. Mig haabis till gud, att det kand mig megit forlæske paa mit bræck, men ske gudz wilge, saa blifuer det gaat. Men met badskieren hafuer ieg giort det klart. Gud gifue, det kunde nu met den fattige pige blifue ellers snarlig gaat. Oc giffuer lægerne baade samen god trøst. Oc der met

---

Claus Glambæk, der vel behøvede mindre Plads (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 407; VI. 55 f.). Nærværende Brev maa herefter vistnok henføres til April 1573.

paa denne tijd will ieg haffue eder den euige gud befalendis met lif oc siæll, folk oc alt det, i kiert haffue. Screffuit i Kiøge[1] met hast 2 maij 1573.

Rasmus Augustinus,
eder tienner.

Udskrift: Erlig oc velbyrdig frw, frw Birgitte Giøye paa Sortebrøder i Nestid ydmyg tilscrefuit.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Kgl. Bibl., Bøllingske Brevsamling (Augustinus). — Trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger III. 581.

Nr. 227. (4. Maj 1573?)

Birgitte Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun takker for Fru Birgittes Breve og for en Hund, hun har sendt hende. En Kvinde, som Birgitte Gjøe har fæstet, har lovet at opføre sig godt i denne gode Tjeneste. Birgitte Rosenkrantz og Peder Bille agte sig til Jylland. Margrethe Bille har skrevet hende til om den farlige Sygdom, der hersker i Randers.

Alder kære Byrgette och kære syster, gudtt wære medtt dyg alle ttydtt, spare och beuare dyg lenge. Och well yeg[2] lader(!) nu alle ttacksiigelsse bestaa paa dene ttydtt ffor alle bewysselyge wellgerynger(!), dog wfforglæmdett. Yeg wel alle ttydtt huldelygen och gerne gøre affue myn rynge machtt, huadett du kandett haue godett affue och wære ttyndett medtt. Kære Byrgette och kære ssyster, bekome yeg y dag tuende dyne gode sschryuelsser, ffor huylke dett yeg bettacker dyg gerne, och der hosse den lyle hundett, du ssende

[1] Siden 1571 var Rasmus Augustinus Præst i Kjøge (se ovfr. S. 34).
[2] Birgitte Rosenkrantz til Øster Vallø, Birgitte Gjøes Næstsødskendebarn, — ældste Datter af Hr. Oluf Rosenkrantz Nielsen og Søster til Mette Rosenkrantz, Sten Rosensparres og siden Peder Oxes Hustru, — var født 1530 og ægtede 1548, som omtalt I. 105, Peder Bille til Svanholm, der fra 1566 til sin Død 1580 var Lensmand paa Kalundborg; hun døde efter et virksomt Liv 12. Marts 1592 (Hist. Tidsskr. 5. R. V).

myg. Dend quynde fformerker yeg affue dyn sschryuelsse ath du wyldett beholde ssame quynde och fforssøgedtt medtt hynder ttyl ssantye Myckelsse dage, och ath du wyldett haue moderen och barnedtt medtt och dett fforsse[1], ssaa gøre du rettelygen wel ymodett hynder y dene ssware dyre ttydtt, gudtt wære dyn løn der ffor. Ssaa hauer yeg ssachtte hynder, ssom ssandett ær, ath hun ffare en godett tyænste, ath hun sschal bede gudtt om andett och naden ware fflyttylygen och wel paa[2], schycke ssyge ærlygen och well och fflyedtt saa, ath yeg yck fforttændette wttack hosse dyg ffor hynder. Daa hauer hun det louedett, gudtt gyue hynder der ttyl naden, ath hun nu kandett wære æffter dytt ssyndett, daa maa hun wel ttacke gudtt ffor en godett tyænste. Du gøre megedtt wel ymodett hynder, at du wyldett fforsse dene gamele moder och barn y dene dyre ttydtt. Kære Byrgette och kære ssyster, yeg gyuer dyg wenlygen ath wyde, ath Peder och yeg achtter wosse auer ttyl Yudettlandett medtt gudesse hylpe straxsse æfftter hylge dagen[3], nare gudtt wel ttylfføge wynden. Wyldett du haue nagen breue der auer, ælder du weste nagedtt, yeg kandett bestyle ffor dyg, ath du wylde ssende myg dett ynden den ttydtt, da wyll yeg dett rættelygen gerne gøre. Och ffycke yeg Margrette Bylsse[4] sschryuelsse y yafftesse, daa sschruer(!) hun, ath dett døre y Randersse, och at Mansse Yuelle[5] och Aademe Pladett[6] lyger hardett ssyge och en anden ttysske,

---

1 ɔ: sørge for det.

2 Meningen af denne Sætning er: at hun skal bede Gud om Aand og Naade til at vare flittigen og vel paa.

3 Pintsen faldt 1573 den 10. Maj.

4 Peder Billes Søster, Margrethe Bille til Steninge, † 4. Maj 1595, siden 4. Novbr. 1565 Enke efter Lave Brok til Estrup og Vemmetofte (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 83. Brasch, Vemmetoftes Historie I).

5 Mogens Juel til Juellingsholm, som døde 1587 (Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VI. 366, jvfr. Nielsen, Malt Herred S. 89).

6 Adam Plato, der var Hofjunker fra 11. Novbr. 1560, fik udbetalt Lønning sidste Gang 29. April 1573 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 154), hvilket leder til den Antagelse, at han er død af Sygdommen.

och den hade laffdett maldett.[1] Gudtt wære aldesse dersse hylpere ffor ssyn kære ssøn sschyld. Kære Byrgette och kære ssyster, yeg wel nu yck lenger wmage dyg medtt dene myn sschryuelsse, yeg wel nu och alle ttydtt huldelygen och gerne gøre affue myn rynge machttett, huadett du kandett haue godett affue och wære ttyndtt medtt, dett gudtt aldermechteste kende, den yeg nu och alle ttydtt wel haue dyg beffalendesse. Lader Peder ssyge dyg och dyne yomffruer mange gode nette, beder dyg gerne, ath du wyldet haue dene wmage och ssyge dem mange gode netter paa myne wegene. Schreuedtt affue Kalyngeborge medtt haste mandagen neste æffter ssantye Waldeborge dag.[2]

Byrgete Rossenkranse.

Udskrift: Erlyge och welbyrdyge frwe Byrgette Gyde, fforstandersske tyll Herlowesseholmesse sschole, myn kære ssyster och besynderlyge gode wen, gansske wenlygen ttyl sschreuedett.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 204.

Nr. 228. 7. Maj 1573.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Da han drager til Jylland, hvor der er megen Sygdom, beder han Birgitte Gjøe besegle Stadfæstelsen paa hans Morgengavebrev til Anne Hardenberg, saa at hun med Hensyn til dette kan være sikret; han vil

---

[1] Birgitte Rosenkrantz har her med sin forunderlige Retskrivning, der gjør Ord og Navne næsten ukjendelige, skjult sin Mening saa godt, at det ikke er lykkedes at finde den; maaske er «laffdett» en Form for «lagt» eller ligget.

[2] Uagtet dette Brev ikke er dateret, kan man vistnok med temmelig Sikkerhed antage det skrevet 4. Maj — Mandag efter St. Valborgs Dag (1. Maj) — 1573; dels fordi Birgitte Gjøe i Brevet forudsættes at bo i Sjælland, eftersom Birgitte Rosenkrantz tilbyder at medtage Breve til Jylland for hende, dels fordi der just i Foraaret 1573 herskede megen Sygelighed i Jylland og vist især i Randersegnen, som Brevskriverinden omtaler (jvfr. det følgende Brev), dels og endelig fordi der netop i dette Aar var stærk Dyrtid, som Birgitte Rosenkrantz gjentagne Gange omtaler (Ny kirkehist. Saml. V. 364).

derefter anmode tvende andre Fruer om at besegle det. Beder Fru Birgitte skrive, naar Lejlighed gives, og lover med det første at betale sin Gjæld til hende.

Mynn a. k. m. s., iegh wiill ether nu icke med nogenn tackssiellsse bemøie nu synnderliigh fortiidenns korth hedth, men wiill doch alle mine daue findis ether hulld och willegenn att tienne aff formuenn etc. M. a. k. m. s., iegh forglempthe nu siist att talle med ether om Annis breff[1], om y willde well giøre och besegelle, som iegh nu her sender ether, eptherdij att iegh formercker møgenn schrøbelihedt att were wdj Iulland[2], wiillde iegh nu der for wiide hinnde forwaarith. Er derfor tiill ether minn gannsche wennlige bønn, att y nu wille besegelle hinnde dethe mith breff, som iegh nu sennder ether. Och sennder iegh ether her enn beslutinngh paa dett breff, ieg haffuer giueth hinnde tiill morgenn gaue, att y der aff kunde forfaare deth anndeth breffs indholld. Iegh wiill nu wiider besøge fru Iuthe[3] och fru Helluigh[4] nu wdj Iulannd, om dij wille besegelleth same breff etc. M. a. k. m. s., wiide y nogith, atth iegh kannd tienne ether wdj Iulannd, finndis iegh der gannth(!) willigh tiill, och will nu och altid haffue ether gud denn almectigeste euinndellige beffalenndis. Hannd wnnde migh att spøre och finnde ether sund oc helbred, och beder ether, att iegh maa

---

1 Paa sin Bryllupsdag, 11. Jan. 1573, havde Oluf Mouritsen udstedt sit Morgengavebrev til Anne Hardenberg (trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 231—34), hvorved han sikrede hende for Livstid Bregentved Hovedgaard med en Del Bøndergods og en betydelig aarlig Indtægt af Landgilden, hvilket efter hendes Død igjen skulde gaa over til hans Familie; dennes Stadfæstelse paa Brevet udfærdigedes den 26. Marts og dette Stadfæstelsesbrev er det, han nu sender til Birgitte Gjøes Besegling (trykt anf. St. S. 234—36).

2 Smlgn. det foregaaende Brev. Oluf Mouritsen skulde til Jylland til den Herredag, der aabnedes 20. Maj (Bricka, anf. Skr. S. 137).

3 Fru Jytte Podebusk til Irup, Datter af hans Farmoder, Anne Gyldenstjerne Mouritsdatter, i hendes andet Ægteskab med Predbjørn Podebusk, og Enke efter Knud Gyldenstjerne; hun døde imidlertid, inden hun fik Brevet beseglet, jvfr. ndfr. S. 254.

4 Fru Helvig Gjøe, Halvsøster til Oluf Mouritsens Moder (jvfr. ovfr. S. 28, 49).

alltiid faa ethers schriiffuellsse, maar (!) bud stedis. Y schulle och alltiid fannge min schriiffuellsse etc. Om denn suma penninge, atth iegh er ether schylldiigh, beder iegh ether, att y icke wille fortencke migh, att y icke de[n]um nu bekom, y schule doch med deth forste bliue ether[1] betalet for allth bode dij los[2] och anndith etc. Nu gud were altiid hos ether. Ex (!) med hast denn 7 daagh maj aar etc. 73.

Oluff Moriissenn.

Udskrift: Tiill min kiere morsøster fru Berithe Gøie gannsche wenligenn wdj egenn hanndth.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 2. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 241 f.

Nr. 229. 8. Maj 1573.

Pernille Oxe til Birgitte Gjøe.

Peder Oxe er rejst over Bæltet; saasnart hendes Datter Pernille, som er syg, bedres, vil hun drage fra Korsør. Hun længes meget efter at tale med Birgitte Gjøe. Hun har talt med Peder Oxe om en Gaard og en Eng, som Fru Birgitte ønsker. Beder Fru Birgitte komme til Korsør i Pintsen; saasnart Pernille Ruds Tilstand bedres, rejser hun til Jylland for at tilse sine Byggearbejder.

Mynn alderkieriste morsøsther, gud were huuoss ether och beuuaare ether altiid maadelig (!) och vell fraa altt thett, som ether kannd vere skadelig ennten till seell eller liiff. Mynn allerkieriste morsøsther, vell ieg paa thenne thiid lade al bethackelssen bestaa siigh for thidssenns korthedt skyld, men aldrig skall y haffue thuiill paa meg, saa lenngh som ieg leffuer, mett altt holdhedtt. Mynn alderkieryste morsøsther, giffuer ieg ether gannnske vennligen thill kiennde, att myn broder kom vell offuer y gaar[3], gud vere loffuuedt,

---

[1] Efter den Maade, hvorpaa Brevskriveren har begyndt Sætningen, er dette Ord overflødigt.

[2] ɔ: Laase?

[3] Peder Oxe skulde møde paa Herredagen i Randers, der aabnedes 20. Maj (jvfr. det foregaaende Brev).

och kund ieg icke helpe hannem offuer, for myn Pernell[1] er bleffven saa møgett hortt siugk, menn dog er thett nogett bedre mett hennnder y dag,. ind thett vor y gaar. Thett første gud vell thett bedres noger mett hennder, saa acther ieg att drag her aff lanndett.[2] Myn alderkieriste morsøsther, saa kannd ieg icke schriffue ether vesse beskenn thill, naar ieg drager her fraa, førind gud vell, thett beders nogett mett hennnder. Och saagde fruue Børgete Rudt[3], atty vild gerne thalle mett meg, saa kand y icke throff, myn alderkieriste morsøsther, saa rett fast meg lenngis epther ether, och saa gerne ieg vild thalle mett ether, wiste ieg, huor ieg kund kome ether thill ordz. Myn alderkieriste morsøsther, beder ieg ether gerne, atty vill giøre saa vell och byde meg ett ord thill, huor ieg skuld møde etther, dog vidt gud, att ieg thald rettelig gerne mett ether. Myn alder kieriste morsøsther, nu vell ieg icke lenger vmage ether mett myn rengh schriffuelsse eller forbyde meg emod ether, menn alle myn dagh findis gannske guode viligtt att giøre, huiss ieg vid, som y kund haffue ere och gott aff, och vell haffue ether gud almictigste beffalindis thill seell och liiff mett altt thett, som ether kiertt er. Ex Korsør then 8 may aar 1573.

Pernnell Oxe.

M.[4] a. k. moster, ieg beder eder saa ganske gerne, adt y uyl yk fortenke meg, adt ieg skryuer eder yk sel tyl, y mad uyst tro, adt det er yk ladt af myn vnde uylle, men tyden er meg sa kort, men y mad uyst tro, adt meg lenges hertelyg fast efter eder. Oc talle ieg med myn broder bade om den eng oc om den gaer ued Køuenhauen, dae mentte

---

1 Pernille Oxes og Otte Ruds Datter Pernille Rud, f. 1556, † 1608, gift 1589 med Frederik Quitzou til Quitzousholm, † 1624 (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 212 ff.).

2 Jvfr. Fru Pernilles ovfr. som Nr. 225 aftrykte Brev.

3 Otte Ruds Søster Birgitte, f. 1538, gift med Rigskansler Axel Urne Knudsen til Søbysøgaard, † 6. Marts 1577 (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 117 f. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 329).

4 Efterskriften egenhændig.

hand, adt hand uylle gøre syn flydt tyl, adt y skolle faed gaern, nar hand kam heym ygen, oc saed hand, adt hand uylle oc talle med Meykel Seste om den eng, om hand kunde flyd eder den, for ieg troer uel, adt myn broder har bebreued en fra syg, men ieg bad ham hart, adt hand skolle flyd eder den, for y hade den bere behof end Meykel Seste.[1] Hand soèr pa, adt hand skolle gøre syn flyd der tyl. Sa uyl ieg oc rad eder, m. a. k. moster, adt y med det første uylle haue eders bud tyl Køuenhauen oc lade handele sel om de gaere, sa adt yngen skolle faed dem fra eder, for end myn broder kam ygen, for y forstaed uel myn meynyng uel. Oc som ieg skolle talle med myn soster Mette[2] om den benkedyne, sa gyurde ieg ocsa, dae saede hun, adt hun hade befaled, ad foden skolle sende eder den. M. a. k. moster, sade Berette Rud meg, adt y gerne uylle talle meg(!) meg, for end ieg dro af landet, sa ued gud, ieg talde redtlyg gerne med eder, men nu er myn Pernelle sa syg, adt ieg yk tør draue fra hynde, for end det blyuer nage bere med hynde, men gud gyue, adt ieg tore bed eder, adt y nu y des helygdage[3] uylle kome tyl meg, dae war det en stor fromhed af eder, oc gud skal uydet, y skal uere meg sa redt uelkommen, som y war myn egen moder, sa sant helpe meg gud, y hore ieg kand fare med eder. M. a. k. m., gør nu her y, som myn gude tro er tyl eder, oc komer nu uyst, men dersom y kunde yk kome, dae lader meg uydet, dae uyl ieg møde eder, huor y uylle, for ieg blyuer yk lenge y det land. Det forste det tager tyl ad beres med Pernelle, sa drager ieg strax tyl Iulen for myne mormester skyl.[4] M. a. k. moster, ieg beder eder sa ganske

---

[1] Om en Handel mellem Birgitte Gjøe og Mikkel Sehested, Lensmand paa Gaunø († 1583) vides intet, lige saa lidt som angaaende den her omtalte Gaard ved Kjøbenhavn.

[2] Hendes Svigerinde, Fru Mette Rosenkrantz, Peder Oxes Hustru.

[3] Nemlig i Pintsen, der indtraf den 10. Maj.

[4] Fru Pernille havde store Byggearbejder for i Jylland paa sine Gaarde Møgelkjær og Sæbygaard, hvilken sidste hun prægtigt opførte (jvfr. ovfr. S. 99).

gerne, ad y uyl yk fortenke meg, adt ieg skryue eder sa ylle tyl pa det bref.[1] Troe ieg eder yk sa uel, dae uylle ieg yk gøred. Gud fader oc søn oc den helygand befaler ieg eder, m. a. k. moster.

Udskrift: Erlig och welbørdig fruue, fruue Børgette Herloff Throldes myn kiere morsøsther, gannnske wennligen thill schreffuett.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve L. 77.

Nr. 230. 22. Maj 1573.

Jacob Seefeld til Birgitte Gjøe.

Jørgen Marsvins Sag mod Herlufsholm er paadømt paa Herredagen. Han takker for nogle Skjorter, som Birgitte Gjøe har ladet gjøre for ham, og sender hende en Lax. Om hans Giftermaal er endnu intet afgjort; naar Herredagen er forbi, vil han skrive hende nærmere til.

Kyere moeder, gudt were alle tydt met eter ock beuare eter lenge adt leue ock lyede wel. Kyere moeder, tacker ieg eter for aldt goedt, som y meg gordt ock beuyst haffer, for huyelkedt ieg wyl gerne forschulde, y hues made ieg wedt eter tyl wyllyge ock tyenest were kan, som ieg kyennes eter plychtyg adt were. Alder kyereste moeder, nu meg stedes boedt, kan ieg ick ladett adt schryeue eter tyl, doeg ieg inttet wedt sunderlyg adt schryeffe, en Iurgen Marsuyen haude steunedt Oluff Moerytssen nu tyl denne herdag om Herloffsholm schoele ock mente, det war ymoedt loeuen, adt det war gyeffen bordt, da bleff der doemdt pa. Schader han noegedt pa eters las, da ma han tage genbreff y.[2] Kyere

---

[1] Brevets Slutning er nemlig skreven paa Udskriftsiden.

[2] Som ovfr. S. 222 anført optraadte Jørgen Marsvin som Angriber af Herlufsholm og gjorde som Svigersøn af Fru Helvig Gjøe, Birgitte Gjøes Søster, Indsigelse mod Forfølgningen til Laas, men blev afvist af Herredagen i Randers, indtil Forfølgningen til Laas efter Lovens Forskrifter kunde gjenoptages (Kolderup Rosenvinge, Gl. danske Domme III. 202 f. Brasch, Gamle Eiere af Bregentved S. 187).

moeder, tacker ieg eter for myn schorter, som y haffer ladet gordt for meg, ieg wyl gerne fortyene det. Kyere moeder, sender ieg eter j lax ock beder eter gerne, adt y wyl tage den tyl tacke, sa hyelp meg gudt, adt ieg ick kan bekoeme merè, for dy er op kyoefft. Kyere moeder, om den beuyest sag medt meg er en nu intet om taldt[1], men det forste herdagen for en[2], da wyl ieg schryeue eter aldt beschen tyl. Kyere moeder, wedt ieg intett sunderlyg adt schryeffe eter, men nu ock alle tydt haffe eter gudt beffalendes, han spare ock beuare eter lenge adt leue ock lyede wel. Her medt eter gudt beffalendes. Beder eter gerne, adt y wyl haffe den wmag ock helse eter iunfrur medt mange goede nater pa myn wegen. Datum Randers den 22 may 1573.

Iacob Seffeldt
met e. handt.

Udskrift: Erlyg ock welbordyg fru Byerete Gøey tyl Herloffsholm, myn kyere moeder, gandtz wenlygen tyl schreuen.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 86.

Nr. 231. 31. Maj 1573.

Lisbeth Huitfeldt til Birgitte Gjøe.

Hun har ikke kunnet andet end benytte en Lejlighed, da der gaar Bud til Birgitte Gjøe, til at sende hende et Brev. Hun glæder sig over, at Fru Birgittes Helbred er godt, og længes meget efter at se hende.

Mynn gannske godwillige hellsenn nu och alltid forsenntt med wor herre. Mynn allderkieresthe morster, gud alldmechteste hannd nadeligenn sparre och bewar[e] eder

---

[1] Om hans paatænkte Giftermaal jvfr. ovfr. S. 225.
[2] ɔ: faar Ende.

fraa alltt dett, eder kannd werre skadelig enntenn thill liff iller siell, och opeholle eder sthedtze wdii sinn faderlige frøgtt. Minn hierrtte kierre morsther, will ieg haffue eder saa gannsche høigelligenn och giernne betacked for alle eders manngfolldige wellgiernninnger, som y meg alltid wdii saa mannge made giordt och bewisth haffuer, och bekiennder meg alltt for rinnge thill dett allder ryingsthe hoss eder att kunde forschylle, menn denn allermegtesthe gud, som alle wellgierninger will lønne, hannd werre eder lønn thusenn dobelltt wdigienn baade for dett och alltt gott. Mynn allerkierresthe morsther, haffuer ieg nu iche kunnde ladt att schriffue eder thill, menn meg stedis nu saa wisse bud thill eder, end dog y kannd ynnted haffue anndett der aff ennd wmag. Saa kannd ieg iche fulld schriffue eder thill, huor retthelig glad ieg er thilled aff alltt mytt hierthe, adt ieg hørrer, y erre well till passe. Den ewige gud werre thusennd folld loffued, hannd sparre och beware eder her effther fremdelss hillbrede och well thill pass och wnde oss, dett y maa lennge leffue och lide well, dett will ieg throlligenn ønnsche och bede aff gudh, och kannd iche hillder schriffue eder thill, huor retth fasth som meg lenngess epter eder. Gud alldmegteste giffue, adt ieg maa finnde eder hilbred och glad wdii gudz frøgtt, y nar hans gode willge er, och hannd will føige thidenn. Mynn allderkierresthe morsther, ieg will nu iche lennger wmage eder med denne mynn ringe schriffuelss, menn will gannske ydmygligenn bede eder, om y will iche fortenncke meg mynn kaartte och onnde schriffuelsse, fordi ieg iche kand schriffue saa well, som dett borde att werre, och y aff [meg] haffuer forskylltt, menn dog skall gud wide mynn willge, ad der som dett war wdy minn magtt, och ieg kunde giøre nogenn tingesth, y kunde werre thiennt med, da wille ieg finndis der saa willig thill som for min kiødelig moder, som ieg well pligtig er, dett kiennde gud alldmegteste, huillchenn ieg nu och alltid will haffue eder befalenndis, hand spare och beware eders karskhed och sundhed well. Min moder

lader helsen eder med mange tusend gode nether. Datom Lilø[1] denn 31 dag may 1573.

Lisebett Huetfelld.

Udskrift: Erlliig och welburdig frwe Birgite Gøye thill Herloffshollm, myn kiere morsøsther, gannske ydmyglig[e]n til hennde.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXIII. 108.

Nr. 232. 1. Juni 1573.

Sten Brahe til Birgitte Gjøe.

Han meddeler Birgitte Gjøe, at han nu har faaet en god Afslutning paa en vis Sag, og at han selv vilde være kommen over til hende, hvis hans Tjeneste ikke fordrede hans Nærværelse hos Kongen.

Mynn gandske godwiilliig helssenn eder nu och alltiidt forsent med wor here. Kere moder, betacker ieg[2] eder gandske høgelliigenn och gernne for allt gott, som y meg y mange maade giort och bewijst haffuer, huilket y schall alle myne dage finde meg gandske redebon tiill att forschylle, som ieg eder, myn kere moder, plictig er. Hierte kere moder, giffuer ieg eder gandske wenlligen att wide, att ieg haffuer nu fangit en god ende paa den bewijst handell, men ieg betacker eder, hierte kere moder, for allt gott och wiill med guds hielp alle myne dage findis att gøre, hues eder kert er.[3] Kere moder, giffuer ieg eder och gannske wen-

---

[1] Lillø i Skaane, som Lisbeth Huitfeldts Moder ejede, se ovfr. S. 228.

[2] Sten Brahe til Knudstrup, Næsbyholm m. m., Søn af Rigsraad Otte Brahe til Knudstrup og Beate Bille, var en af sin Tids mest ansete Herremænd, f. 21. Decbr. 1547, † som Rigsraad 11. April 1620; efter at have tjent hos fremmede Fyrster (jvfr. ovfr. S. 93) var han efter sin Faders Død 1571 vendt hjem og havde, kort før dette Brev blev skrevet, faaet Ansættelse som Hofjunker (Bricka, Dansk biografisk Lexikon II. 602 ff.).

[3] *Den bevidste Handel* er Sten Brahes Frieri til Birgitte Rosenkrantz Ottesdatter, f. 12. April 1555, † 9. Septbr. 1588, der var opdraget hos

lligenn att wide, att ieg wiille well sellff haffue komett offuer tiill eder, men nu haffuer myn here beffallit meg, att ieg schall alltiidt tage ware paa hans kon. matt., att ieg der for icke tør begere forloff, for ieg er saa nys komenn. Hierte kere moder, wid ieg nu intid mer att schriffue eder tiill paa denne tid, men gud alsomectiste wende meg att finde eder glad, sund och helbred, och wiill haffue eder hanum nu och alltiidt beffallenndis. Han beware eder nadeligen lenge och well fra allt onnt. Kiere moder, wiille y well gøre och haffue den vmage och hellsse eders iumfrur med mange tusen gode nether. Datum Randers denn 1 iunj 73.

Sten Bradhe.

Udskrift: Erlliig och welbyrdig fru, fru Birgete Herluff Trollis, myn kere moder, gandske wenlligen tilschreffuit.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve X. 119.

Nr. 233. 3. Juni 1573.

Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe.

Efter Herredagens Ophør vil han nu bie paa Clausholm, til Jytte Podebusk er begravet, og derefter drage til Sjælland. Ingeborg Juel er tilsagt Manderup Parsberg. Om Jørgen Marsvins Sag.

Mynn a. k. m. s., iegh wiill ynnsche aff gud denn almectigeste, atth hannd naadellige och wiill[1] opeholde, spare och bewaare ether med møgenn helbred och wellffaarth etc. Iegh will ether nu icke med lanngh tackssiellsse bemøie, men ether att tienne er iegh alle mine daue gannsche

---

Birgitte Gjøe og om hvis Haand han altsaa under Opholdet i Randers med Kongen har anholdt hos hendes Farbrødre og Fastere. Deres Bryllup stod 18. Septbr. 1575 (anf. St.).

1 Der synes først at have staaet «wel», men det er mindre heldig rettet i Stedet for at tilføje det manglende «vil».

godwilligen, som att iegh kunde were ethers egenn sønn etc. M. a. k. m. s., iegh kunde nu icke laadith att schriiffue ether tiill, men wiisse bud stedis. Och giuer iegh ether att wiide wenligenn, atth wy bleffue alle forløueth wdj torsdaus wdj Randers[1], och drogh iegh om fredagen hid hiem, och fortøuer iegh nu her wdj lanndith, tiill fru Iythes ligh bliuer begrauenn, hues siiell gud haffue[2]. Och bliue[r] hinndis liigh begrauen wdj Aarhus hos Knud Gylldennstierne, paa huaad tiid er migh end nu wbeuist. Siidenn draager iegh strax tiill Sielannd, deth ieg end nu icke anndith wedth. Iegh wed ether inted synnderligth att schriiffue. Manderup Pasberig hanum er Hertuigh Tannesenn[s](!) dather nu wdj Rannder[s] tiill saaudth.[3] Huer deth haffuer begiuetth siigh med Iørgenn Marsuinn om hues forhinndrinngh, hannd wiilld haffuer giorth nu wdj schollenns forfføllinngh, deth haffuer Peder Oxe well saude ether, huillcketh haffuer doch allds inted paa siigh, som att iegh will wiider siige ether, naaer gud wiill, att wy findis.[4] Och wiill nu icke wiider paa denne tiidth opholde ether, mens ether att tienne er iegh altiid willigh, och will nu och altiid haffue ether gud denn almectigeste euindellige beffallenndis. Ex Chlaxhollm denn 3 dau iunij aar etc. 1573.

Oluff Moriissenn.

---

[1] Torsdag den 28. Maj er Herredagen altsaa bleven sluttet.

[2] Jytte Podebusk, Knud Gyldenstjernes Enke (jvfr. ovfr. S. 246), var død i Randers 26. Maj og skulde begraves i Aarhus Domkirke 28. Juni. Oluf Mouritsen kom imidlertid ikke til Fru Jyttes Jordefærd, thi den 25. Juni var han død, som sin Slægts sidste Mand. Den 14. Juni havde han i Voldum Kirke fulgt Sidsel Bryske, Eskild Gjøes Enke, til Graven, og samme Dag maatte han gaa til Sengs af den Sygdom, der blev hans sidste (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 138—42).

[3] Mandrup Parsberg Vernersen til Hagesholm, f. 1541, Rigsraad, † 11. Juli 1625, ægtede 26. Septbr. 1574 Ingeborg Juel, f. 1544, † 29. Oktbr. 1615, Datter af Hartvig Juel Thomesen til Palsgaard († 1572) og Maren Tornekrands (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 143. Hofman, Danske Adelsmænd II. 35 Tvl. 1. Pontoppidan, Marmora Danica II. 96. Rørdam, Hist. Saml. og Studier II. 187).

[4] Jvfr. ovfr. S. 250.

Udskrift: Erliigh och welbyrdiigh frue Berithe Gøie, min kiere morsøster, gannsche wenligen tiill schreffuith.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 88. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 243 f.

Nr. 234. 5. Juni 1573.

Mogens og Falk Gjøe til Birgitte Gjøe.

Efter deres Moders Ønske berede de sig til at tiltræde Hjemrejsen, der er bleven forhalet ved Erik Langes Sygdom. Naar deres Bud til Danmark vender tilbage, ville de strax rejse hjem.

Worr gandtske ydmigeligh kierligh helsenn nu och altidt forsendt met gud, wor herre. Allerkieriste fadersoster, betacker wii ether saa gandske ydmigeligenn, wenligenn och gierne for alle ethers welgierninger, huis y os y saa wtal-ligh maade giort och beuist haffuer, for huilckit wii wile alle dii dage, wii leffuer, findis for ethers tienere y alle dii maade, y os naagentidt thilsigendis worder, som wii well plichtigh er. Allerkieriste fadersoster, saa haffuer wii inthet andit noit[1] att schriffue ether thill paa denne tidt, endt att wii ere endnu alle frisch och gesundt, denn almechtigh gudt were loffuit, hann wnde os for sinn godhedt thet samme thill ether, wor kiere moder, och alle gode wenner att sporge. Saa schall thet were wor storste glede, hann vnde os ochsaa for sinn godhedt aldrigh att saune ether. Kiere fadersoster, saa giffuer wii ether ydmigeligen thilkiende, att wii y gordt fich wor kiere moders breffue, aff huilcke wii forstoedt ethers och alle gode wenners sundhedt, gudt schie loff, och wnnder andit schriffuer hunn ochsaa, hunn haffuer beradt sich met ether och met anden hindis gode wenner att haffue os nu hiem, om huilckit wii fich ochsaa hindis breffue nu sist thill Franckforter marckindt, och war wii ochsaa well kommen hiem, den tidt wii drogh fra Franck-

[1] ɔ: nyt.

fort marckindt, haffde icke werit, att Erick[1] war icke endnu well thilpas, och wii froctedt, dersom wii schulde drage witt met hannum, att thet schulde bliue werre, och bleff her saa thill Leiptzig, och thet bedris, gudt sche loff, dagh fra dagh, och bider paa inthet andit endt thette budt, wii schicker nu indt. Thet forste gudt will, thet kommer hidt igien, will wii strax drage hiem.[2] Will disimellum haffue ether, wor kiere maader, och alle gode wenner den alsomechtigste gudt befalindis baade thill liff och siell, hann vnde os for sinn godhedt att finde helbredigh och sundt ether och alle gode wenner och aldrigh att saune ether. Allerkieriste fadersoster, will y well giore och helsne ethers iomffruer met mange tusindt godenacter paa wore wegne. Lader och Erich Lange och wor skolemester[3] helsne ether met mange tusindt godenacter. Ex Leiptzigh den 5 iunii anno 1573.

Magnus Giøde e. v. t. Falcko e. v. t. o. s.[4] Giøde met egen handt.

Udskrift: Erligh och welbiurdigh frwe, frw Birgitte saligh her Herloff Trollis, wor aller kieriste fadersoster, ydmigeligenn thilschriffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 37. Underskrifterne egenhændige. Brevet er skrevet med Falk Gjøes Haand.

Nr. 235. 6. Juni 1573.

Christence Bryske til Birgitte Gjøe.

Hun beklager, at Birgitte Gjøe paa Grund af Sygdom ikke kån være tilstede ved Sidsel Bryskes Begravelse, da hun saare gjerne vilde

---

[1] Erik Lange, jvfr. ovfr. S. 124.

[2] Som ovfr. S. 123 anført, kom de først i Septbr. 1573 til at forlade Wittenberg, hvor de da opholdt sig.

[3] Mag. Søren Jensen Skøtte, se ovfr. S. 123.

[4] ɔ: eders villige Tjener og Søn.

have talt med hende; hun er meget bedrøvet over Fru Sidsels Død. Hun vil gjøre sit bedste for i Sommerens Løb at træffe Fru Birgitte.

Myn ganske wenligh helsen nu och allethid forsend medh wor herre. M. a. k. f. s., betacker iegh[1] ether wenligen och gierne for alt goth, y migh allethid giort och beuist haffuer, for huilke y skall alle myne dage finde migh ganske guoduilligen och gierne ath forskylle medh alt huis guode, y min mact kand werre. M. a. k. f. s., giffuer iegh ether wenligen thilkiende, ath iegh nu bekom ethers skriffuelse och formercker der y, ath y er bleffuen saa suagh, ath y icke gider ferest[2] och icke kommer thill min sallige farsøsters begraffuelse[3], saa wedh gudh, ath deth fortryder migh aff alt mith hierthe, ath y icke kommer, thi iegh icke vedh den, iegh heller wille werre thill ordtz end eeder. Dogh wedh iegh vist, ath hade eders stuore suaghiddh icke werrith, da hade y vist kommeth. M. a. k. f. s., iegh wille, saa santh hielpe migh [gudh], ønsket aff alt mith hierthe, ath y maa leffue och lide well y gudtz frøct, imen iegh skall leffue, for all den hulhiedh, y haffuer beuist min sallige farsøster och migh, siden gudh kallith hinder, och bliffuer iegh icke wel thill fredtz, fer(!) end iegh for ath wy(!), huor deth er medh ether, och beder ether saa gierne, m. a. k. f. s., ath y wille welgiøre och skriffue migh thill, huor y er thill pas. Gud almectiste vnde migh allethid ath spøre

---

[1] Christence Bryske, f. 23. Maj 1545, † 15. Marts 1611, Datter af Gert Bryske til Dallund og Anne Viffert Tønnesdatter, ægtede 28. Aug. 1575 Thomas Fasti til Vennergaard og Katholm (Danmarks Adels Aarbog 1889 S. 124). Hun var Næstsødskendebarn til den ovfr. S. 10 f. omtalte Fru Grethe Bryske, Peder Ruds. Igjennem Gyldenstjernerne vare Christence Bryske og Birgitte Gjøe beslægtede.

[2] ɔ: færdedes.

[3] Sidsel Bryske til Margaard og Langesø, ovennævnte Gert Bryskes Søster og Enke efter Eskild Gjøe til Gunderslevholm, var død paa Langesø 7. Febr. og 14. Juni nedsat i Gjøernes Gravsted i Voldum Kirke (jvfr. ovfr. S. 255). Hendes Navn er knyttet til Runehaandskriftet af Skaanske Lov, som hun ejede (Bricka, Dansk biogr. Lexikon III. 198. Danmarks Adels Aarbog 1889 S. 126). I sit Testamente (trykt i Dske. Mag. 4. R. IV) betænkte hun ogsaa sin Sviger-inde Birgitte Gjøe.

ether languarendis løcke och welfer, da skall deth werre migh kiert aff alt mith hierthe,. och skall y alle mine dage finde migh y all hulhiedh, som iegh kiendis ath werre ether pligthig, deth gud kiende, hannom iegh nu och allethid will haffue ether befalendis. Datum· Langsø[1] den 6 dagh iunius anno 1573.

Chrestendtze Bryske.

M.[2] a. k. fasøster, yeg kan aller fwl skryfe eder denne storre hyerte saarrych och bedrøfelse, yeg har, som gwd y hemmelen berre[3] meg, ad yeg skwlle lefe denne bedrøfede deag(!), yeg skwlle meste mynn fasøster, och wed yeg aller, hwart yeg wel hen, men yeg wel lade all theng bestaa, thel yeg fender eder, och der som yeg kan, da skal yeg west talle med eder yen gang y saammer, thy yeg har wel eders raad behof. Och beder eder saa gernnne, m. a. k. f., ad y welle nw yke lade meg werre forglemt hos eder, for mynn sallych fasøster er fra meg, yeg well alle myne dage lade meg fendes for eders egen. Den almechtest gwd befaller yeg eder, och han bewarre eder fra allt wnt. Lader Karren[4] syge eder mange godeneter.

Udskrift: Erlych och welbuyrdych frw, frw Berrete Gøye, sallych· Herloffs Throlles efftherleferske, mynn allerkerreste fasøster och sønderlych gode wen, gansk wenly.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XI. 214. — Trykt i Danske Magazin 4. R. V. 336 f.

---

[1] Fru Sidsel' Bryske havde 1566 arvet Langesø efter sin Broder, Rigskansleren Antonius Bryske, og her har formodentlig den unge Christence levet sammen med sin barnløse Faster; den Kjærlighed til hende og det Savn ved hendes Bortgang, som Jomfru Christence udtaler i dette og det følgende Brev, tyde paa et nøje Forhold.

[2] Efterskriften og Udskriften maaske egenhændige.

[3] ɔ: bedre.

[4] Christence Bryskes ældre Søster Karen Bryske til Slumstrup, f. 23. Aug. 1542, † 1624, var siden 28. Novbr. 1568 gift med Iver Lunge (Dyre) til Tirsbæk, † 24. Marts 1587 (Danmarks Adels Aarbog 1889 S. 124; 1891 S. 156).

Nr. 236. 25. Juni 1573.

Christence Bryske til Birgitte Gjøe.

Hun er just kommen tilbage fra Fru Sidsel Bryskes Jordefærd og føler sig meget nedbøjet ved Tabet af denne sin Faster, som stod hende nærmest. Hun savnede Birgitte Gjøe i det store Ligfølge. Hun vil gjøre sig Umage for at lade en Kvindesperson komme til Fru Beate Bille. Længes meget efter at se Fru Birgitte.

Mynn ganntze wennliige hiilsenn altid forsennt met wor herre. Kiiere farster, gud vere huos ether och beuare ether fra alt onnt. Ieg thacker ether wenliigenn och giiernne for alt got, y meg altid giiort och beuist haffuer, huilchiit y skall alle mynne dage, saa lenge ieg leffuer, finnde meg saa goduillig och giiernne at forskylle, som ieg vore ethers eiigenn dather. Mynn allerkiereste farster, giiffuer ieg ether wenligen tilkiennde, at ieg y iafftes kom hiem fra Iullannd fra myn sallig farsters begraffuilse[1], och kand ieg aldrig fuld skriffue ether till thenn store hierthe sorge och bedrøffuilse, ieg haffuer. Then aldmegtiste gud y himerig vnde meg at finde myn farster snart, dii ieg iche troer, at thet er muelligt, at ieg icke kand foruinde thene bedrøffuilse y thenne verdenn, och wor thet iche gudz giierningh, daa vor thet hart. M. a. k. farster, gud ved, at thet giiør meg ont aff alt mit hierthe, athij icke kom til mynn salig farsters begraffuils, ieg ved dog vell, haffde iche ethers suaghed verriit, daa haffde y viist hafft thenn vmag och komit. Och ved gud, at ieg fortryder ethers suaghed aff ald mit hierthe. Ieg viille ynskit, at y mothe leffue och lige vell, y menn ieg skall leffue, for ieg maa vel kiendis, at vor herre haffuer tagit then fra meg, som ieg skulle hafft størst huldhed aff. M. a. k. farster, y kannd iche troiit, saa møgit got folck ther vor till mynn sallige farsters begraffuils. Och eptherdij at ieg skulle miste mynn sallige farster, ath hindis begiering er ganngenn for siig, ther hun er komenn til

---

[1] Jvfr. det foregaaende Brev.

sallig Eskel at liigge(!).[1] M. a. k. farster, giiffuer ieg ether venligenn tillkiiennde, at ieg ret nu bekom ethers skriffuilse, saa at ieg viille vere tilfridz, at y mothe faa galnne Anne till fru Beathe.[2] M. a. k. faster, saa ved frue Beathe vell, at thet icke er mynn skyld, thij ther som ieg rode for hinder, skulle hun lenge siidenn hafft hinnde, och thersom thet laa vid mit hierthe, och y kunde haffue got aff, daa skulle y faait end sier hinnde.[3] Och ved y vell sell, huor mynn leiiglighed nu er, raader ieg icke forre hinder, menn hindis søster[4] haffuer loffuit mynn søster Karrenn hinde,. och ved ieg icke endnu till visse, om mynn brødre[5] beholler hinder, eller myn søster. Men nu fru Beate drog aff landit, daa vor hun her huos meg, daa loffuit mynn søster hinder, det thersom hun beholthe hinder, daa ville hun laanne hinder hinde. Och fortryder meg thet aff alt mit hierte, athij eller hun skall giiøre saa stuor bøn for hinder, och troer ieg ether saa vel, athij icke fortencker meg her vdij. Thersom athij ville vnde ether eller fru Beathe hinder, daa er thet mig retherlig kiert aff ald mit hierthe. Och er mynn broder[6] icke enndnu hiemkomenn. Det første hand kommer, daa skall ieg faa hanom ethers skriffuilse, och vill retherllig giernne hielpe till, at hun kannd fange hinder, alt ieg kannd, och vill ieg och thalle met mynn søster ther om, thet første hun kommer her till landiit. M. a. k. farster, thet første muelliigt er, vill ieg kome offuer till ether, dii meg lengis aff allth mit hierthe,

---

[1] Sidsel Bryske og Eskild Gjøe ligge begravne i Voldum Kirke under en stor Sten, hvori begges Billeder ere udhuggede. Stenen, der er lagt af hende selv, er afbildet i Danske Mag. 4. R. IV. 287.

[2] Fru Beate Bille, jvfr. dennes Brev af 15. Aug. 1573, aftrykt ndfr. S. 271.

[3] Meningen er vistnok den: hvis det kom an paa mig og I kunde have Glæde deraf, skulde I faa af mig, hvad I ønskede, end sige galne Anne.

[4] ɔ: galne Annes Søster.

[5] Nemlig Ejler Bryske til Dallund, Tønne Bryske til Langesø og Carl Bryske til Langesø og Margaard.

[6] Vel hendes ældste Broder Ejler; Carl Bryske har vistnok ved denne Tid opholdt sig ved det lothringske Hof, hvor han 1571 søgte Ansættelse (Danmarks Adels Aarbog 1889 S. 124).

och vill ieg ingen tingist slaa ann, før end ieg kommer ether till ordzs. Denn aldmegtiste gud y himellenn giffue meg nu dii beste raad och forsørge meg nu, for hand haffuer her till dags haffuer(!) hafft saa stuor opsyn till meg, y det hand haffuer vnt meg mynn sallige farster, som gud y himellenn lønne hinder, thet som ieg icke thuiller paa, at hand io giiør. M. a. k. farster, ieg vil icke lenger opholle ether met thene myn skriffuilse, men y skall, saa lenge ieg leffuer, finde meg saa goduillig at giiøre och lade, som ieg vore ether eiigen dather, det gud kiende, hanom ieg nu och altid vill haffue ether euinnderlig beffallindis. Hand beuare ether fra alt ont. Lader Karen sige ether mange gode nether. Ex Langesøø then 25 iunij 73.

Chriistendsse Brøskee.

Udskrift: Erlliig och velbiuurdiig frue, frue Biirggiithe Gøiie, salliig Herluff Trolliis eptherleffuerskee, mynn kiiere farster och synderliige guode wenn, ganntze vennligen tilschreffuit.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XI. 215. — Trykt i Danske Magazin 4. R. V. 337 ff.

Nr. 237. 27. Juni 1573.

Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Med Deltagelse erfarer hun af Birgitte Gjøes Brev, at hun ikke er rask. Sender nogle Tinpotter m. m. og beder hende lade Urtegaardsmanden paa Gisselfeld hente til sig, at han kan lære at destillere Akvavit. Takker for Fru Birgittes Ulejlighed med at bestille hende en Kjedel.

Minn gannske wennliig helssenn altidt forsenndt mett wor herre. Kiere Birgitte och kiere nesøskinndbarnn, wiill ieg haffue thiig høgellige och giernne bettackitt for møgitt hulhedt och gott, som ieg wdj mannge maade aff thiig befunditt haffuer, huilckitt ieg allė mine dage wiill finndis guod wiilliig att forskylle y alle the maade, ieg wedt thiig

tiill wiilliig och guode kanndt werre. Kierre Birgitte, er thinn schriffuillsse mig tiill hennde komenn y afftihs mett enn aff borgernne her wdj byenn wiid naffnn Hanns Nielssenn, huor wdaff ieg formercker, att thu er bleffuitt nogitt ille tiill pats, huilckitt thu maa tro for wist mig onndt giør aff alt miitt hierte. Och wiill ieg ynnske aff gudt, att hannd wiill naadeligenn sparre och bewarre thiig och wnnde thiig snaart och well att forwindett. Kierre Birgitte, giffuindis thiig wennligen att wide, thett ieg nu sennder thiig the iij thinn potter och the iij glar hielme[1], och er min wennlig bønn thill thiigh, att thu wiillt well giøre och finndis wbesueritt att giffue buudt tiill Gislefelld epther wor wrthegaardtsmanndt, att hannd komer thill thig, nar thenn kiell er ferrig, och thu saa willt giøre well och lade enn aff thinne folck wnnderwisse hannom, huor hannd skall brende wanndittt, saa hanndt kunde kome y ther mett.[2] Och skallt thu haffue saa megenn ere och tack for thinn store wmage, som thu haffuer att bestille miig then kiell. Ther som ieg wiste nogitt, ieg her kunde bestille for thiig, att thu thett willt lade mig wiide, wiill ieg thett rettellige giernne giøre, thett tro for wist. Kiere Birgitte, wiill ieg nu icke lennger wmage thiig mett thenne min korthe schriffuilsse, wiill alle mine dage hullelige och giernne giøre, huis thu kanndt were thienntt mett och haffue gott aff, kiennde gud almect., then ieg thiig lennge sund wiill haffue befallitt. Peder och ieg ynnsker thiig mannge m gode netter. Ex Kiøffuindhaffnn then 27 iunij anno 1573.

Mette Rosennkranndts.

---

[1] Glashjelme til Brug ved Destillation af Akvavit.

[2] Birgitte Gjøe har altsaa, for ikke at savne den Tids Universal-Lægemiddel: Akvavit, indrettet sig paa ved sine egne Folk at «brænde Vandet», d. v. s. destillere Akvavit, hvortil de i Brevet omtalte Tinpotter, Kjedeler og Glashjelme skulde bruges. Mette Rosenkrantz, der vel næppe selv trængte til det kostelige Medikament, har da ikke tøvet med at gjøre Anstalter til ogsaa at skaffe Peder Oxe, der jævnlig blev forsynet med Akvavit fra Kurfyrstinde Anna, en Mand, der kunde destillere Akvavit til ham.

Kierre Biirgitte, er min wennlig bønn tiill thiig, att du wiillt well giøre och mett thette buud schriffue mig tiill, huor thiig liider. Peder och ieg afferitt thette budt saa hastigt till thiig, paa thett wy kunnde faa att wide, huor thiig lider. The thiin potter och glas hielm will ieg mett thett første forskicke thiig etc.

Udskrift: Erlliig welbiurdiige frue Birgitte Gøye, min kiere nesøskinndbarnn och besønderlige guode wenn, gannske wennligt tiillschreffuitt.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 105.

Nr. 238. 6. Juli 1573.

Elsebe Krabbe til Birgitte Gjøe.

Hun trøster Birgitte Gjøe i Anledning af Oluf Mouritsen Krognos' Død, der ogsaa har smertet hende selv dybt.

Ihs.

Myn hiertte kere søster, dend euige gode gud med syn hellige andz naade were deg alltyd neruerindes oc deg bestørcke til siell oc lyff vdy all dyn anliginde saarig oc vnde meg tend glede, att ieg maa fyne deg sund oc well tyl pas.

Tene tyn store sarig, deg nu for bodes vor hullde vens død oc affgang[1], gremer meg i mytt hiertte, huiken (!) sarig hans arme bedrøffuede høstru aller foruinde kand vdi dette lyff offuer alld tend hendz store saarig. Beclager hun seg hartt, att hun haffuer stor frøckt for, att hans dod skall deg gaa saa hartt an, att deg oc ter aff skulle kome nogit til, huelkett gud alldmectigste forbyde. Saa tro west, att myn saarig for deg vdy lige maade er icke rynge, aarsagen for ieg ved, ted gode meniske wor deg huld, hues lige du icke mange igen haffuer, huelkett hand lod seg well be-

[1] Nemlig Oluf Mouritsen Krognos' Død den 25. Juni.

mercke mett nu vdy tene syste here dag tyl Randers.[1] Gud gyffue hanum saa santt en gledelig opstanelse, som hans død vor att lenge besørge, om man ter mett icke skulle fortørne gud. Saa beder ieg deg, myn hiertte kere søster, att du icke wyll lade deg offuerkome mett[2] dette store kors, gud deg her mett epter syn velly besøgtt haffuer, men aname ted mett de andre dett tolmodigeste mueligt kand were, oc anse, som tend gode Dauitt siger i salmen: Here, wy dødes huer dag for dyn skyld oc regnis som faar, der slagttes skulle etc.[3] Der er ingen anen medell beskeckett aff gud, huor med hans rygge kand igen opfyldes, end ved gudfrøctige meniskers død oc affgang, som Dauid ett anett sted i salmen syger: O hure dyrebar er gudz heligens død, o hure mectig estu deres here oc konge.[4] Tett, myn h. kere søster, skall vere dyn trøst, oc att hand fyck saa cristelige en wys affgang som nogen, ieg haffuer i myn tid hørt eller sett affgaa. Doch ieg maa bestaa[5], att vortt federne ryge[s] welfartt dør hen mett slege mends affgang. Saa berett[6] gud, wy komer icke lenger ter mett, gud gør aff sytt, som dett kand kome hans hellige naffn til erre, oc der bør huer gudz barn att were tolmodig offuer. Saa beder ieg teg, myn h. kere søster, att du nu anser alltt epter gudz forsiun oc, som du kand tolle oc fordrage, tend gode gud gyffue deg der til syn naade, amen, amen. Ieg beder deg for gudz skyld, lad meg mett ted første faa dyn scriffuelse, hure deg lyder, ty gud ved, ieg er rett besuerett for tyn skyld, før ieg fanger bod fra deg. Ved gud, som er sandhed, skalltu fyne meg for tyn hulde søster, saa lenge ieg leffuer. Och her mett well beffalle deg tend alldmectigeste gud mett lyff.

---

[1] Hun sigter her til Oluf Mouritsens Optræden som Herlufsholms Forsvarer mod Jørgen Marsvins Angreb (jvfr. ovfr. S. 250).

[2] ɔ: overvælde af.

[3] Psalme XLIV. 23.

[4] Psalme CXVI. 15.

[5] ɔ: tilstaa, bekræfte, vidne.

[6] ɔ: bedre det.

Tend arme bedrøffuede Anne[1] helser deg mett mange m gode natter. Datom Clausholm tend 6 dag iullij ar mdlxxiii.

Elssebe Krabbe
mett egen hand.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXXV. 105. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 245 ff. og hos Rørdam, Historiske Kildeskrifter II. 88 f.

Nr. 239. 8. Juli 1573.

Lave Beck til Birgitte Gjøe.

Han sender paa Kongens Vegne Birgitte Gjøe Indløsningssummen for noget Gods i Hasle, som Oluf Mouritsen Krognos havde i Pant af Kronen.

Mynn gantz wenligh hielssendt met stor tacksigelsse for aldt beuist welgierninger, huilcket at forschylle ieg[2] alletidt will giernne findes willigh. Kiere Fru Byrgete och kiere modersøster, giffuer ieg ether wenligenn tilkende, at ieg haffuer fanget k. m., min allernaadigste herres, schriffuelsse, at schall indløsse paa hanns may. wegnne Hasle aff salige Oluff Mouritzenns arffuinge[3], som stod for iij [m] och j daler, huilcke pendinge ieg ether nu tilschicker wed thuende mine thiennere, bedendes ether, i wille aname till ether samme summa pendinge och wille forschaffe meg k. m. breff

---

[1] Anne Hardenberg, hos hvem Elsebe Krabbe opholdt sig paa Besøg.

[2] Lave Beck Joachimsen til Førslev, Beldringe og Haverlykke, f. 1530, 1571—1605 Landsdommer i Sjælland, † 16. Juni 1607, 1572—73 samt 1577—87 Lensmand paa Roskilde Gaard. Hans første Hustru var Kirsten Huitfeldt Christoffersdatter, f. 22. Juli 1544, † 24. Juli 1563, en Datter af Herluf Trolles Søster; derfor er det vel, at han kalder Birgitte Gjøe sin Modersøster. 2den Gang ægtede han Agate Grubbe Sivertsdatter (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 53 f.).

[3] Blandt den barnløse Oluf Mouritsens Arvinger var Fru Birgitte. Det Gods, der her er Tale om, er formodentlig det Strøgods i Ringsted Herred (i hvilket Hasle ligger), som Oluf Mouritsen 1563 havde faaet i Pant (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 99).

egien, som hans n. haffde giffuet Oluff Mouritzen paa samme guodtz, och icke wille fortenncke megh, thj ieg er k. m. thienner. Hues ether kiert och till wilge er, gior ieg alletidt giernne. Will her met haffue ether gud almegtigste befalet. Actum Roschildt gaardt thend 8 dag iulij anno etc. 73.

Lauue Beck.

Udskrift: Erliigh och welbiurdigh fru, fru Byrgete Gøye till Hørluffsholm, salige Herluff Trolles effterleffuerske, min kiere modersøster och synnderlige gode vhenn, ganntz wennligenn.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve II. 91.

Nr. 240. (Juli?) 1573.

Margrethe Rosenkrantz til Birgitte Gjøe.

Hun beder Birgitte Gjøe ikke græmme sig for meget over Oluf Mouritsens Krognos' Død; hun kan ikke besøge Fru Birgitte før efter Mikkelsdag, naar hendes Nedkomst er overstaaet; hun føler sig ene. Hun har været til Fru Jytte Podebusks Begravelse og paa Clausholm.

Minn hiertte kiere moder, gud spare och beware eder fra altt, y kand haffwe ventt aff bode ttill siell och liff. Min hiertte kiere moder, giffuer eder ganske wenlig att wide, att ieg[1] fick eders gode schriuelse, som y haffde schriuett med wortt bod, och som y schriuer, att y haffuer werett saa suag och ille ttill pas, och nu er dene store sore komen eder och nu paa, som ieg well maa bekende, att dett war en skadelig død.[2] Gud giffue ham gladelig opstandelse, och beder eder, min hiertte kiere moder, att y icke nu well saa greme eder, saa att y faaer ille der aff, mens beder eder for guds skyll, att y yo ttencker paa oss

---

[1] Margrethe Rosenkrantz, der 1571 var bleven gift med Hans Johansen Lindenov til Fobislet (jvfr. ovfr. S. 135).

[2] Nemlig Oluf Mouritsen Krognos' Død den 25. Juni.

och saa·mange, som kand saa ille mestte eder. Mens ieg gleder med(!) wed, att y er saa ttolmodig y eders modgang, och kand ieg aldrige full schriue eder, saa gierne att ieg hade werett eder ttill ors, mens ieg haffuer i[n]gen forttrøsning ttill att kome eder ttill ors, i[n]den gud well, att ieg bliffue forlostt[1], mens well gud, att ieg komer well der fra, daa skall wii med guds hielp ttalle med eder igen efftter santte Mickels dag. Och kand aldrige full schriue eder, som meg lenges efftter eder. Gud [giue], att ieg war icke saa lantt fra eder. Och dett gior meg saa wntt, for ieg er saa ene y dene egen, nar gud well, att ieg bliffuer forlos, for ieg haffuer ingen aff mine egen hos meg paa den ttid, men gud for sin kiere søn skyll daa hielpe meg well. Och war ieg ttill fru Yttes begrauelse[2] och drog der fra och ttill Klaffsholm, och war min morbroder[3] hos Anne och fru Berette Bølle, mens om dett giffttermall, som y well wed, dett star en nu, lige som dett haffuer giortt, och er icke en nu ttall mere om, men gud giffue, att dett wille kon ttage en ende.[4] Och well nu icke opholle eder med dene min ringe schriuelse, mens well nu och alttid haffue eder den alsomectiste gud befallendes, hand spare och beware eder fra altt ontt. Lader Hans sige eder ttusen gode netter. Ex Fubettslet.

Margrette Rosenkranz.

Udskrift: Erlig och welbyrdig fru Berete Gye, min hiertte kiere moder, ganske wenligen.[5]

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve LIII. 65.

---

[1] Den 17. Oktbr. 1573 fødte Margrethe Rosenkrantz sin Søn Hans Lindenov (til Gaunø, † 1640 som Rigsraad; Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 614).

[2] Fru Jytte Podebusks Begravelse fandt Sted i Aarhus den 28. Juni, se ovfr. S. 254.

[3] Christoffer Gjøe, der havde været hos Oluf Mouritsen i hans sidste Dage (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 141).

[4] Sigter vel til Jacob Seefelds paatænkte Giftermaal med Sophie Bille, jvfr. ovfr. S. 225, 251.

[5] Paa Bagsiden af Brevet har en Skriverhaand noteret et Par Udgiftsposter: «Item x gamill daler for arask (ɔ: uldent Tøj fra Arras).

Nr. 241. 10. Aug. 1573.

Otte Thott til Birgitte Gjøe.

Han indbyder Birgitte Gjøe til at overvære hans Søster Lenes Bryllup med Henrik Brahe.

Mynn gands[*che* . . . . . vor here . . . . . sønderly[*g gode*] wenn, nest enn venlig thachsiigilse for all got; [*huyl*]ched iegh[1] altid ganntz gerne forschølle vill, giffuendis eder ganntz venligen [*t*]ill kiende, at erlig och velbiurdig mand Hendrich Brade till Vidschølle agter vdj de hellige trefoldighedtz naffnn at giøre sit brølup met minn kiere søster, erlig och velbiurdig iomfrue Lene Thot paa Vidschølle denn andenn søndagh nest epter sanctj Michels dagh, som er denn 11 ochtober.[2] Di er min gantz venligenn bønn till eder, atj ville well giøre och haffue denn vmage och kome did till mig same thidt, giørendis eder glad med mich och flere vore guode venner, som mich nest gudtz hielp forhaabendis ere, da forsamled vorder, disligiste atj ville møde vdj Vester Vram[3] och fredagenn till fornne och om løffuerdagenn følge brudenn till Vidschølle. Det at forschølle vdj slig eller anden maade, huor ieg kand, giør ieg gantz gerne. Her med eder den alm[e] gud befalendes. Schriffuit paa Erichzholm denn 10 augustj anno 73.

Otthe Thot.

---

iij ℔ x ß for kiltebellte (ɔ: Bælte). iij gamill daller 1 ℔ for sylthet ingfer.»

[1] Otte Thott til Eriksholm i Skaane (nu Trolleholm), Søn af Rigsraad Tage Thott til Næs og Else Holgersdatter Ulfstand, 1579 gift med Sophie Brahe Ottesdatter (siden gift med Erik Lange til Engelsholm) og død 24. Marts 1588 (Hofman, Danske Adelsmænd I. 129 Tvl. III.- Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 112).

[2] Henrik Brahe til Vidskøfle i Skaane, Søn af Jens Brahe til Vidskøfle og Anne Bille Eskesdatter, havde i Tidens Løb forskjellige skaanske Forleninger, † 19. Febr. 1587. Hans Hustru Lene Thott døde 1599, begr. 13. Juni (Danmarks Adels Aarbog 1888 S. 114, hvor Lene Thotts Bryllup er sat til 4. Oktbr.).

[3] V. Vram ligger imellem Eriksholm og Vidskøfle, omtr. 5 Mil fra førstnævnte Sted og omtrent 1½ Mil fra sidstnævnte.

Udskrift: Ehrliigh och velbuurdich frue, frue Berethe sallighe Herloff Throllis effterleffuersche till Hersløffsholm (!), minn sonderlig guode venn, ganntz venligenn tilschreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 89. Begyndelsen af Brevet er opløst af Fugtighed.

Nr. 242. 11. Aug. 1573.

Anne Holck til Birgitte Gjøe.

Hun beder Birgitte Gjøe undskylde, at hun ikke har kunnet følge hendes Indbydelse til at besøge hende, og sender et Brev, hun har lovet at tilbagegive Fru Birgitte.

Ihs.

Myn kere Byrrete, myn gode ssuster, gud almechtesste hand were altyd hoes tygh, oc hand beware tygh med syn heyllygh ansd (!) nade fra alt wnt, som tygh kand were skadelych enten tyl lyff heller seyl. Wyl yeg[1] nu lade ald tacksygelse besta for tydsens korthed skuld. Gud were dyn løen for alt goet, der du mygh y mange made bewyssed haffwer. Myn gode Byrrete, beder yeg tygh sa gansske gernne, ad tu ycke fortencker myg, ad yeg ycke kam tyl tygh y ssøndas, som tu skrefst myg tyl, ty tyden er nu naged kort for mygh. Nar gud wyl ad yeg komer y lanned ygen, ta wyl yeg gernne kome tyl tygh oc alle mynne dage gernne were, hwar tu mygh haffwe wylt. Sender yeg tygh nu tydt bref[2], som tyg wel fortencker, ad yeg lowwed tyg ad sende tygh, oc beder yeg tygh gernne, ad tu wylt wel gyøre oc bude mygh tyl, hwar tyd gar tygh, wm tu est nu naged tyl passe. Gud wnde myg altyd ad sspørre gode tydyngh tyl tygh, myn gode suster. Sa wyl yeg nu

---

[1] Fru Anne Holck, Datter af Manderup Holck til Barritskov, Enke efter Hr. Verner Parsberg (se I. 162) til Harrested (Hyllinge Sogn, Ø. Flakkebjerg Herred) og Moder til den ovfr. S. 255 omtalte Manderup Parsberg (Hofman, Danske Adelsmænd II. 151 Tvl. Hofman, Saml. af Fundationer VIII. 66).

[2] Findes nu ikke vedlagt.

ycke lenger wpholle tygh med tenne myn skrywelse, men yeg wyl nu oc altyd haffwe tyg tyl lyf oc seyl oc ald dyn lucke oc welferd den almechtesste gud befalendes, hand spare och beware tygh med syn nade tyl ewych tyd. Ex Harrested tysdagen efter sancthe Lawrys dagh anno dom[in]y. mdlxxiii.

Anne Holck.

Udskrift: Erlygh oc welbørdygh frowe, frow Byrrete Gyøe, myn kere suster oc sunderlygh gode wen, ganske wenlygen tylskrewed.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXXIII. 49.

Nr. 243. 15. Aug. 1573.

Beate Bille til Birgitte Gjøe.

Hun beklager, at det ikke har været hende muligt paa sin Rejse gjennem Sjælland at besøge Birgitte Gjøe, og takker hende for hendes Omsorg for at skaffe hende «gale Ane».

Mynn aller kiereste Berethe och kiere syster, nest myn venligh tacksigelsse for alltt ære och gott, som du megh[1] allttiidtt giortt och beuist haffuer, huilckett du skaltt alle myne dage finde megh gandske guodveligen till att forskylle mett deg udj alle dj made, y mynn ringe macktt kan vere, som iegh deg, myn kiere syster, vell dis plictig er. Kiere syster, hade ieg acted att ville drage tiill deg, nu iegh drog igenem landett, saa kune myn lielighed icke begiffue seg saa, att iegh kune kome till deg for nogenn bestelning, som

---

[1] Beate Bille, Datter af Hr. Claus Bille til Allinde og Lisbeth Jensdatter Ulfstand, f. 29. April 1526, gift 1544 med Rigsraad Otte Brahe til Knudstrup og Elved, f. 1517, † 9. Maj 1571, var 1584—92 Hofmesterinde hos Dronning Sophie og døde 18. Oktbr. 1605. Hun var Moder til elleve Børn, blandt hvilke Astronomen Tyge Brahe og den ovfr. S. 253 omtalte Sten Brahe (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 87).

ieg har her i landett paa-myne børns vegne, och giore dett meg retelig ontt, att ieg icke kom i tall mett degh, men nar gud vel, ieg komer tiill bage igen, daa vell ieg mett gudzs hielp talle mett deg. Kiere syster, skall du haffue saa megen stor ere och tack for al den umage, du har hafftt och ville flid meg gale Ane[1], men ieg forstar, ieg far intett aff hine. Kiere syster, saa vell ieg icke lenger forholle deg mett dene myn skriffuelsse, men du skaltt alle myne dage finde meg for thin hule syster. Och vell her mett nu och altid haffue deg den alsomectigste gud beffalendis. Ex Elued løffuerdagen nest effter s. Lauers dagh aar 1573.

Beatte Bille.

Kiere syster, giør vel och sig dine iomfruer mange c^m guode netter paa myne vegne och forglem icke myn datter, iomfru Berette[2], men sig hine c^m gode netter paa mine vegne.

Udskrift: Erligh och welbyrdig fru Berette saligh Herloff Troless tiill Herloffsholm, myn kier[e] syster och synderlig guode ven, gandske venligen tilskreffuit.

Egenhænd.? Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve IV. 48.

Nr. 244. 4. Septbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han lover at være Birgitte Gjøe behjælpelig med Ordningen af et Mageskifte og at tale med Kongen om hendes Kirketiender. Om Mogens Gjøes Gaard tilraader han at tale med ham personlig.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuarre deg fran alth vnth. Ieg haffuer faith dyen skriffuelsse och taldh met dyen skriffuer om dett magleg, tu ville haffue for tytt

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 261 f.

[2] Fru Beate, der ingen Datter havde af dette Navn, mener sin tilkommende Svigerdatter, Birgitte Rosenkrantz, der var trolovet med Sten Brahe, jvfr. dennes Brev ovfr. S. 253.

Nr. 244.

gotz vty Manderopth [1], desligest om breff paa tynne kyrcke tyner [2], saa vill ieg nu paa mandag [3], om gud vill, ieg komer till k. m., talle hanss k. m. till her om. Troer iche annith, en ieg vill flye deg ende der paa. Saa kand mand och talle met Monss Gøye [4] om den gord, hand haffuer, nu till begraffuelssen.[5] Och wyd nu intet virre att skriffue, men huor ieg kand tiene deg, gørr ieg gerne, och vill haffue deg gud befallith. Aff Køffuenhaggen den 4 septhembriss 1573.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye venligen till egen handth.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 166.

---

[1] Ved Missive, dat. Krogen 10. Septbr. 1573, befalede Kongen Ejler Krafse, Jørgen Munk og Jørgen Daa med det første at begive sig til noget Gods, som Birgitte Gjøe havde bevilget Kongen for Magelæg at maatte bekomme, nemlig fire Gaarde og et Gadehus i Manderup, en Gaard i Kirke Helsinge og en Gaard i Hør, Skippinge Herred, og granske og grangivelig forfare Godsets Landgilde, Herlighed osv. samt ligne og lægge det mod det Gods, som Fru Birgitte begjærede til Gjengjæld, nemlig sex Gaarde i Stenbæksholm (Fodby Sogn, Ø. Flakkebjerg Herred) og to smaa Gaarde sammesteds (Sjæll. Tegn. XII. 189). Gaarden i Kirke Helsinge, Løve Herred, og en af Gaardene i Manderup, Ousted Sogn, Voldborg Herred, havde Fru Birgitte faaet udlagt paa Skiftet 22. Marts 1560 efter Eskild Gjøe (Rigsark., Topogr. Saml., Herlufsholm Nr. 2 b). Magelægget, hvorom Ønsket var udgaaet fra Kongen, blev dog, som det fremgaar af Peder Oxes følgende Breve (af 12. Septbr., 30. Oktbr. og 2. Decbr.) til intet, idet Kongen atter trak sig tilbage.

[2] Kongebrev af 10. Septbr. 1573 paa forskjellige Tiender, se ovfr. S. 186, hvilket Brev Peder Oxe sender Fru Birgitte med sit herefter aftrykte Brev af 12. Septbr.

[3] Den 7. Septbr.

[4] Mogens Gjøe Andersen til Bremersvold (Galmindrup), Broder til den ovfr. S. 46 m. fl. St. omtalte Henning Gjøe, var født 2. Febr. 1547, tjente 1572 som Hofjunker og havde senere forskjellige Forleninger (Bornholm, Korsør og Gulland). † omtr. 1608. Da han var nogle og tyve Aar gammel, ægtede han sin langt ældre Slægtning Helvig Gjøe, † 3. April 1597, Halvsøster til Birgitte Gjøe og Enke efter den 1551 afdøde Otte Gyldenstjerne (jvfr. ovfr. S. 28 m. fl. St.); med hende førte han et ulykkeligt Samliv (Bricka, Dansk biogr. Lex. VI. 84).

[5] Nemlig Oluf Mouritsen Krognos' Begravelse, der fandt Sted 21. Septbr. i Ringsted (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 144).

Nr. 245. 12. Septbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Kongen er dragen til Kolding. Han selv har med Møje faaet Orlov til Oluf Mouritsen Krognos' Begravelse. Om hendes Magelæg vil han tale med hende; sender Brev paa hendes Tiender.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuare dig fran alth vnth. Ieg haffuer nu verith vty Helsingøer siden vty mandagss till vty dag.[1] K. m. er dragen till Kolling.[2] Alle landsotterne[3] haffue hiemloeff, men ieg motte iche faa loeff till brøluptz[4], men met stoer nøid kune faa loeff att komme till sallig Olufftz begraffuelsse[5], och moe iche drage her aff før paa løffuerdag[6] och skall verre herre paa mandag der nest effther. Gør meg vnth, ieg icke kund mødde vty Kørsøerr.[7] Ieg sender deg breff till Eller Krausse och Iøren Daa, som skall besee dett gotz, tu vilth haffue for tytt.[8] Tu kand doch ladde dett bestaa, till gud vill, ieg tall met deg vty Ringsted. Ieg sender deg och breff paa dynne tynner[9], och vill nu iche skriffue merre, men huatt du

---

[1] Kongen havde holdt Retterting i Helsingør (Kolderup Rosenvinge, Gl. danske Domme III, Fortalen S. V). — I Mandags er den 7. Septbr.

[2] Paa Koldinghus var Dronning Sophie den 25. Aug. nedkommen med en Datter, Prindsesse Elisabeth.

[3] ɔ: Undersaatterne.

[4] Sagtens Jacob Seefelds Bryllup paa Kalundborg Slot med Sophie Bille den 13. Septbr. (se ovfr. S. 225); Bruden var en Søsterdatter af Peder Oxes Frue.

[5] Oluf Mouritsens Begravelse i Ringsted Mandag den 21. Septbr. (se det foregaaende Brev).

[6] Løverdag den 19. Septbr.; Peder Oxe skulde altsaa være tilbage i Kjøbenhavn samme Dag som Oluf Mouritsens Begravelse havde funden Sted.

[7] Nemlig for derfra at følge Oluf Mouritsens Lig til Ringsted.

[8] Findes ikke vedlagt; det er det i det foregaaende Brev omtalte Kongebrev til Ejler Krafse til Egholm (f. 1524, † 1599; Danmarks Adels Aarsbog 1889 S. 83), Jørgen Daa til Vollerup og Snedinge († 1597; anf. Skr. 1890 S. 172) og Jørgen Munk, Lensmand paa Frederiksborg († 1577; Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 17 f.).

[9] Jvfr. det foregaaende Brev. Det orig. Kongebrev findes i Adelsbreve XXIII. 107.

kand verre tienth met, gør ieg gerne och befaller deg gud. Aff Køffuenhaggen den 12 septhembris 1573.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye venligen till egen handth.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 163.

Nr. 246. 12. Septbr. 1573.

Ide Ulfstand til Birgitte Gjøe.

Hun har fulgt Oluf Mouritsen Krognos' Lig fra Clausholm til Aarhus; forøvrigt ledsagedes det kun af faa Personer, af hvilke hun nævner nogle; flere stødte til i Aarhus. Hun glæder sig til at faa Fru Birgitte i Tale m. m.

Mynn hierthe allerkieriste hulde søster, gudt welsignne oc be[*ware*] ether till euige thiidt. Ieg thør iche wmage ether mett lang tachsiigelsse, som mig well høgeligenn burde att giøre, menn ethers mange welgierninger oc stuore huldhedt will ieg aldrig forglemme. Thenn alsomect[te] herre gudt hanndt werre ethers lønner oc betthaler for thett alttsamenn. M. a. k. h. søster, ieg giffuer ether wennligenn att wiide, att wij kom hiidt mett salige Oluff Mouritzssenn liigh y dagh. Oc war ther grysselige faae folck paa Claxholm, ther fulde hanom hiidt till byenn. Ther war ingenn fremmede fruer wdenn Elssebe her Peder Schrams, Mergretthe her Erich Krabbis[1], Methe Morthen Krabis.[2] Menn her y byenn møtthe oss nogenn, oc fuldis Anne Albregthis[3] oc Dorethe Lannge[4] mett oss, Pernelle oc Zitzsselle

[1] Margrethe Reventlow Andersdatter til Søbo, f. 1525, † 1606, Enke efter Rigsraad, Hr. Erik Krabbe til Bustrup, † 1564 (Danmarks Adels Aarbog 1893 S. 368).

[2] Mette Viffert, Enke efter Morten Krabbe til Bøgested (se I. 34).

[3] Anne Rosenkrantz Ottesdatter, f. 1522, † 1589. Enke efter Albrecht Gjøe til Krænkerup, † 1588 (Hist. Tidskr. 5. R. VI).

[4] Jørgen Rosenkrantz' Hustru.

Oxe[1] oc Metthe Knudt Hardennbierrigis[2] fuldis hiidt oc war paa Claxholm. Ieg gleder mig nu emoedt, att ieg kanndt komme i thale mett ether. Michell Suinholtt schall siige ether, hure thett er mett ethers schwder oc wedt.[3] Ieg will iche wmage ether met lang scriffuilse, menn alle mine dage will findis for ethers hulduillige datther. Saa will ieg nu oc till euige thiidt haffue ether thenn alsomectte gudt beffalendis. Screffuitt i Aarhus then 12 septembris aar 1573.

Idde Falck Gøyes.

Udskrift: Erlig oc welbyurdig frw, frw Bergithe salig Herloff [*Trollis*], min allerkieriste søster, ganntzsche ydmygeligenn tilschreffuit.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 91. Brevet er noget medtaget af Fugtighed. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 247 f.

Nr. 247. 18. Septbr. 1573.

Kurfyrstinde Anna af Sachsen til Birgitte Gjøe.

Hun beder Birgitte Gjøe sende hende en Del ren Bøgeaske og anmoder Fru Birgitte om Opskriften paa et Middel til at bevare Haarvæxten.

Ann Brigitta Goen.

Anna etc.

Erbare, liebe, besondere. Nachdem wir alhier keine reine buchens asche, darunter nicht eichen holtz gebrennet

---

[1] Peder Oxes Søstre: Pernille, Otte Ruds Enke, og Sidsel, † 1592, gift med Erik Podebusk til Bistrup (se ovfr. S. 121).

[2] Mette Urne, † 1587, Enke efter Anne Hardenbergs Broder Knud Hardenberg til Skjoldemose, der 1565 var død i svensk Fangenskab (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærl. S. 52 f. Historisk Tidsskrift 5. R. II. 632).

[3] Som det fremgaar af Ide Ulfstands Brev af 8. Jan. 1570 (se ovfr. S. 113 ff.), havde hun i Forening med Birgitte Gjøe et eller flere Fartøjer; en Skude har nu formodentlig skullet føre Ved fra Jylland til Sortebrødre Kloster.

were, bekommen können, so begeren wir gnedigst, do ir derselben, die gar reine vnd nur von büchenem holtze gebrennet, hettet, ir wollett vns dere ein guth theill zuschicken. Weill wir auch solche kunst zuuorn zum teill gewust, als ist vnser begeren, do ir eine andere kunst wustett, dauon die haar schön vnnd bestendig blieben auch wachsen vnd zunehmen mochten, ir wollet vns dieselbig vff vnser gutt habend vertrawen in schrifften mitteilen vnd offenbaren.[1] Das geraicht vns zu gnedigem wohlgefallen vnd wir seint euch mit gnaden gantz genaigt.

Datum Friderichsburg den 18.[2]

Koncept i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Copial 515. 98.

Nr. 248. 26. Septbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han meddeler Resultatet af en Skiftesamling, der har været afholdt efter Oluf Mouritsen Krognos; Skiftet skal fortsættes i Kolding. Han sender Birgitte Gjøe Øl. Om nogle Øxen m. m. Han venter snart at faa hende i Tale.

Kerre Berritte, gud beuarre deg fran alth vnth. Vij haffue verrith samen vty dag. Kristoffer, Mons och ieg haffue giortt klaritt met hans folch bode om løen och sielgaffue, som du aff hoess ligendis sedell[3] haffuer at see, saa

---

[1] Kurfyrstinden var, som Weber siger (Anna Churfürstin zu Sachsen S. 163 f.) ikke ganske fri for at være forfængelig af sin Skjønhed, som hun var omhyggelig for at bevare; blandt de forskjellige Midler, hun anvendte dertil, nævner han, citerende nærværende Brev, Bøgeaske til Haarets Konservering. Ogsaa en østerrigsk Ærkehertuginde bad hun, ligesom her Birgitte Gjøe, om Opskrift paa et Middel til Haarvæxtens Bevaring.

[2] Skriveren har glemt at tilføje: Septbr. 1573. Den nærmeste Anledning for Kurfyrstinden til ogsaa dette Aar at besøge sit Fædreland har formodentlig været hendes Broderdatters, Prindsesse Elisabeths Fødsel og Daab.

[3] Findes nu ikke vedlagt. — Da Oluf Mouritsen Krognos var død uden Livsarvinger, skulde hans rige Bo efter Loven skiftes mellem hans Arvinger, hans talrige fædrene og mødrene Slægt, og hans

dye bleffue betallith aff vty dag, saa ner som skriffuerrne och fogderrne, som skulle betalle dem sielff, saa testhmenth bliffuer der vty fulgiortt vndertagith iordegotz. Iomfrue Anne Auelgard[1] for och dy j^{c} daler, som Mass Eskilssen[2] skall antorre hine. Tyn partt, som løffuer lxxxj daler xxix mark v ß, den haffuer ieg att tag, tu tør iche skriffue renttemeysteren till att le deg[3], tu skalth och inthet myste aff alth dett, deg bøer, y huatt dett kand verre, och skall goe ord inthet helpe der till etc. Hanss heste ville vy intet skiffthe, men loe dem gae till Bollerupth, till Morss Podebusk kand verre der hoess eller hanss bued. Frue Ane var begerrendis j groe klepper och j ganger, dem fich hund. Och vy haffue skreffuith Morss Podbusk, att hand vty dag tre vger ville mødde vty Kolling, ther ville vy och mødde och skiffthe strax, mittler tyd hand ville ladde sith bued mødde her paa gorden oc skiffther qvegith. Huatt suar vy faa, forfare vy inen en stachith tyd. Saa vyett er nu bestild och icke

---

Hustru, hvem han, som ovfr. S. 246 omtalt, havde sikret Bregentved m. m. for Livstid. Til den afdødes nærmeste Slægt paa mødrene Side hørte Peder Oxe og Birgitte Gjøe, mellem hvem der i Aarenes Løb havde udviklet sig det bedste Forhold, hvorom Rigshofmesterens Breve til sin gamle Moster noksom vidne. Fru Birgitte havde vist sit Venskab for Peder Oxe ved at give ham Brev, dat. Kjøbenhavn 27. April 1573, paa den Anpart, som kunde tilfalde hende i Kjeldkjær Gods (Ryge, Peder Oxe S. 365. Hist. Tidsskr. 5. R. V. 411; jvfr. ovfr. S. 222), og hertil føjede hun, uden Tvivl i taknemmelig Følelse af den udmærkede Støtte, Peder Oxe viste hende i Kampen mod Herlufsholms Angribere, Gavebrev til ham, dat. Kjøbenhavn 4. August s. A., paa al den Arv i Oluf Mouritsens Jordegods, som skulde tilfalde hende (Anf. St.). Blandt Oluf Mouritsens andre Slægtninge vare hans Morbroder Christoffer Gjøe til Gunderslevholm og dennes Halvsøster Helvig Gjøe, Enke efter Otte Gyldenstjerne og nu gift med Mogens Gjøe Andersen til Bremersvold (se ovfr. S. 273); endvidere hans Sødskendebørn Mourits Podebusk Clausen til Kjørup († 18. Septbr. 1593, gift med Magdalene Sehested; Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 404) og dennes Søster Vibeke Podebusk, Enke efter Evert Bild til Ravnholt (se ovfr. S. 13 ff.).

1 Om Anne Abildgaard se ovfr. S. 39.

2 Om Mads Eskildsen se ovfr. S. 105, 122.

3 Disse Ord ere uforstaaelige; Meningen af hele dette Punktum er utydelig.

virre. Ieg sender deg j tonne ferst[1] hamborre øell, tu vilth tagen till thache, hund var meg senth vty dag. Met dye øxen tøer ieg intet skriffue vty, men Laffue Bech komer hith paa mandag, saa vill ieg talle met ham om same øxen.[2] Tu skalth och faa humlle, nor tytt bued komer der effther. Ieg haffuer och foytt Matz Eskilsen huess-penge, frue Anne hine fatiss till thenne sum att legge vtt paa thenne tyd. Tu vilth sie hine godenatt paa myne vegne. Ieg komer nu snartt hiem, vill gud, skaltu f[*a*]ytt att vidde, saa ieg thaa kunne ver[*re*] vty tall met deg. Och huatt ieg kand gørre, deg kand verre till villi och tienst, gør ieg gerne, och vill haffue deg gud befallith. Aff Køffuenhaggen den 26 septtembriss 1573.

Per Oxsse.

Udskrift[3]: Minn kierre morsøsther Byrritte Gøye wenliigen thiill egenn handt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 164.

Nr. 249. 25. Oktbr. 1573.

Hans Johansen Lindenov til Birgitte Gjøe.

Hans Hustru er nedkommen med en Søn, til hvis Daab han indbyder Birgitte Gjøe.

Min gandske wenlig helsenn forsend med gud. Kiere frw Birritthe, morsøster[4] och besynderlige guode wenn, nest min gandske wenlige tacksigelsse, giffuer ieg eder wenligenn att wide, att gud almechtiste haffuer forløsth min kiere høstrw och giffuitt oss en vngh søhnn, huor for

---

[1] ɔ: friskt.

[2] Hvad Lave Beck (se ovfr. S. 266) havde med Fru Birgittes eller Oluf Mouritsens Øxen at skaffe, ses ikke.

[3] Ikke egenhændig.

[4] Hele Brevet er skrevet med en og samme Haand undtagen dette Ord «morsøster«, der paa en dertil aaben ladt Plads er indført med en anden Haand, som ogsaa har skrevet Udskriften.

h[*ans*] guddomelige naffn skee loff euindelig.[1] Saa acter ieg vdj di hellige trefoldighedtz naffnn att giøre min høstrues kircke gang, disligist [*at*] lade christene min vnge søn den første søndagh i aduentt, som 'er den 29 n[*ouem*]bris nu først kommindis. Thi er till eder min wenlige bøn, att i wille were wbesuerigitt att komme hid till Fobitzlett løffuerdagenn nest til fornne och om søndagenn att hielpe min vnge søhnn till sin christendomm och sidenn giøre eder glad med wos och flere guode wenner, som meg habis nest guds hielp her tha forsammlitt worder. Thett att forskylle finder i meg gandske god willige. Hermed eder gud almechtiste befalindis. Aff Fobitzlett den 25 octobris anno 73.

Hanns Iohansenn
till Fobitzlett.

Udskrift: Erlig och welburdig frue, fru Bere[*te*] Herloff Throllis till Herloffsho[*lm*], myn kiere morsøster, gandske wenligen til skriffuit.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 93. Brevet er noget beskadiget.

Nr. 250. 30. Oktbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Med Deltagelse har han hørt om Birgitte Gjøes Sygdom. Hendes Mageskifte med Kongen gaar nok snart i Orden. Om Festerne og Besøgene ved Hoffet m. m. Om Jørgen Marsvins Rettergang mod Herlufsholm og Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos. Han haaber snart at tale med Fru Birgitte.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beu[*are*] deg fran alth venth. Ieg haffuer vger[*ne*] hørtth dyen suaghetth, sidden vy skildis[2] att, ieg hoffuer, gud vill doch lengge

---

[1] Hans Johansen Lindenovs og Margrethe Rosenkrantz' ældste Søn Hans Lindenov fødtes paa Fobislet 17. Oktbr. 1573, jvfr. ovfr. S. 267.

[2] I sit sidste Brev skrev Peder Oxe, at han snart kom hjem til Gisselfeld (se ovfr. S. 279); Birgitte Gjøe har da besøgt ham her og udstedt det Brev, dat. Gisselfeld 12. Oktbr., hvorved hun, under Henvisning til det ovfr. S. 278 omtalte Gavebrev til Peder Oxe paa sin Arv i Jordegods efter Oluf Mouritsen, bemyndiger ham til at optræde

sparre dith liff och nadeligen beuarre deg fran alth vnth. Tith mageleg haffuer ieg talld met Eller Krausse om, saa hand haffuer loffuith, strax hand komer nu till Sielandth, vill hand skriff[*u*]e dye andre till, som er vty befaling met ham, saa dett skall gaa for seg. Ieg hør heller intet att vend[*is*] forre vty then saeg, tye k. m. beger dette magleg, och iche du, der forre gaer dett vell till ende met dett første[1]. Her er giortt barsell brøluff met hertug Kristofell och frøichen Dorette[2]. Hertug Allof, hertug Hanss[3] drogge bortt vty dag, hertug Vlrich[4], hertug Kristoffer dragge paa mandag bortt. K. m. actter inden xiiij dagge paa veyn till Sielandth. K. m. haffuer befallith meg som nu paa mandag otte dage att verre paa nogen marcheskell y mellum hanss k. m. och hertug Hanss mellum Riffue oc Hadersløff met flerre aff raditt. Ieg ville, dett varre vell offuerstaith. Wnge hertug Hanss haffuer iche verrith herre, tiiss verre. Her haffuer verrith mange holste[5] fruer och stattlich smøchith.

Iøren Marsuyn haffuer steffnth Monss Gøye, forre hand skall tagge gienbreff vty Herlofftzholmtz laess, och skall verre vty rette paa mandag[6]. Dett skall intet haffue paa seg, Monss vill iche gaa vty rette paa dene gang och haffuer dog intet att vrrette met sleg hanell. Grem deg intet her

---

paa hendes Vegne paa Skiftet, annamme hendes Part af Jordegodset til sig og for hende modtage hendes Arv i Løsøret (Ryge, Peder Oxe S. 367).

[1] Om Mageskiftet med Kongen se ovfr. S. 272 ff.

[2] Peder Oxe har i sit Hastværk slaaet Barsel og Bryllup sammen, som ikke have noget med hinanden at gjøre. Barselet er Kongens ældste Datters, Prindsesse Elisabeths Daab; hun var født 25. August paa Koldinghus og blev døbt smsteds 25. Oktbr., ved hvilken Lejlighed selvfølgelig Rigshofmesteren var tilstede (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 412). — Brylluppet er Kongens Fasters, den aldrende Prindsesse Dorotheas (f. 1528, † 1575) med Hertug Christoffer af Meklenburg; Datum for Brylluppet kjendes ikke; men det maa altsaa være bleven holdt ved denne Tid (Bricka, Dansk biogr. Lex. IV. 306).

[3] Kongens Farbrødre, Hertugerne Adolf og Hans den ældre.

[4] Kongens Svigerfader, Hertug Ulrik af Meklenburg.

[5] ɔ: holstenske.

[6] Den 2. Novbr.

forre, ieg haffuer iche kundth laed att ladde deg videtт.[1] Der der er nogith paa Giselfeld eller Voringborig, tu vilth haffue, tu ville gørre vell och biude foederne till der om, skall dett heller verre deg vnth, enth du vilth haffuith. Kristofer Gøye, Monss Gøye och ieg haffue skreffuith Moritz Podbusk till att mødde om skiffthe vty Køffuenhagen denth 14 dag effther Mortini.[2] Der hand iche vill mødde, skulle samfrender skille oiss att, saa dett skall kome till ende, vill gud, met dett første. Monss Gøye haffuer och bøith Iøren Morsuyn att ville skiffthe met ham och tage samfrender. Ieg tror Iøren bader[3] der iche møgith der aff. Heluig haffuer møgith forstrath Iøren effther Ottess Gillenstierntz døed, och dett vill forrèss ind vtigen.[4] Saa snartt ieg komer till Seland, skaltu faa mith bud, och vill och sielff talle met deg. Gud hand vill beuarre deg fran alth vnth och sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Koling den 30 8tobriss 1573.

Per Oxsse.

Udskrift[5]: Erliig och welbyrdiig frow Byrritte Gøye, miin kiere morssøsther, gantsk wenliigen tiillscht.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 161.

---

1 Jørgen Marsvin, hvis Hustru Karen Gyldenstjerne var Helvig Gjøes Datter i første Ægteskab, havde, som ovfr. S. 250 omtalt, paa Herredagen i Randers i Maj 1573 indgivet Gjenbrev mod Laasen paa Herlufsholm, men var bleven afvist, indtil Forfølgningen til Laas efter Loven atter gjenoptoges. Han har altsaa nu villet bevæge sin Svigermoders anden Ægtefælle, Mogens Gjøe, til paa hendes Vegne at tage Gjenbrev mod Laasen paa Herlufsholm. Herom vides dog intet nærmere.

2 Altsaa den 25. Novbr.

3 ɔ: baader, har Gavn af.

4 Talen er altsaa her om Skifte mellem Mogens Gjøe Andersen og hans Hustru Helvig Gjøes Svigersøn Jørgen Marsvin; hvad Fru Helveg havde forstrakt denne med efter Otte Gyldenstjernes Død, forlangte Mogens Gjøe nu indført igjen i Boet.

5 Ikke egenhændig.

Nr. 251. 15. Novbr. 1573.

Peder Jensen til Birgitte Gjøe.

Han trøster Birgitte Gjøe i Anledning af Oluf Mouritsen Krognos' Død og sender hende et af ham forfattet Opbyggelsesskrift. Han lever nu i god Forstaaelse med Niels Andersen Dresselberg. Takker Fru Birgitte for den Hustru, han ved hende har faaet.

Gudtz naade, lycke, welsignelse oc euig benedidelse ynsker ieg eder, min kiære frwe, wid Iesum Christum wor herre, amen. Kiære frue, tacker ieg[1] eder gandske ydmygeligen for altth gott, som i haffue beuist baade mig oc min fattige hustru, huilckit er oss gandske wmueligt met eder atth forskylde. Den almectigste euige gud lønne eder der for i sit euige riige, nar i det best behoff haffuer. Kunde wij icke i andin maade forskylde dett mett eder, da wille wij bede for eder daglige i wore bønner, atth hand schall eder naadelig wid sin kiære søn Ihesum Christum beuare fra altt ont.

Kiære frue, effterdij ieg haffuer forfarit, atth then almegtigste gud haffuer effter sin gode wilge hiemkallit fra denne elendige werden oc till euig ro oc huile eders kiære søstersøn, erligh oc welbyrdig Oluff Stiisen[2], som nu er salig oc huiler sig wdj herren, kunde ieg icke holde mig, kiere frue, for de store oc mangfoldige welgierninger, i mig oc min hustru wdi mange maade giort oc beuist haffuer, end ieg wilde aff min fattige oc ringe forstand oc trøste eder i disse eders sørge dage mett en liden trøstelig sum, ieg haffuer wdtagin aff Christj ærefulde forklarilsis historie paa Thabor bierg, huilckin skall were eder tilscreffuin oc til itt tacknemelighedtz tegen aff mig for eders store welgierninger[3]. Oc beder ieg eders welbyrdighed gandske ydmygeligen, atth

---

[1] Om Brevskriveren, Hr. Peder Jensen, Sognepræst til Stifts-Bjergby og Mørke, vides intet; Wiberg, Alm. dansk Præstehist. I. 755 kjender kun hans Fornavn; i Ny kirkehist. Saml. IV. 406 nævnes hans Eftermand 1584, ved hvilken Tid Hr. Peder altsaa maa antages død eller forflyttet. Maaske har han været blandt de Studenter, som Herluf Trolle understøttede; hans Hustru har, efter hans Ytringer i nærværende Brev at dømme, vistnok været i Birgitte Gjøes Tjeneste.

[2] ɔ: Oluf Mouritsen Krognos, jvfr. I. 13.

[3] Dette Trøsteskrift, der ikke kjendes nu, har antagelig ikke været trykt.

i for gudts skyld wille samme lille skienck aff mig, eders fattige thienere, for gode anamme oc tiltacke tage, det kand end mett gudts naadis hielp forbedris. Enddog, min kiere frue, ieg tuiler inthit der paa, att i ere io i alle maade vis paa, atth der [er] itth euigtt liiff til effter dette skrøbelig liiff, oc att i oc skulle faa eders gode wenner att see igien i dett euige liiff, dog haabis mig till gud, att nar i faa dette wdlest, skall det eder icke ilde behage. Kiære frue, kunde ieg icke nu holde mig, att ieg wilde io scriiffue eder till, men her kom bud imellom, atth wij kunde faa atth wiide, huor eder liider. Den euige gudtt spare oc beuaare eder mett karskhed oc sundhed effter sin gode guddommelig wilie, att i motte leffue end itt stund mett oss, om det wore gudtz wilge. Wij ere nu, gud were euig loff, komne till in god rolighed for Niels Anderssen, saa hand nu beuiss sig frommelig mod oss, wij skulle oc skicke oss saa mod hannem igien, att hand skall icke faa skylding till oss[1]. Oc tacker ieg gud oc eders fromhed, atth ieg haffuer faait in from dane quinde, som well wed sin gierning, huilckit hun daglige tacker eder for. Ieg skulle wel screffuit eder fast mere till om andre wilkor oc leyligheder, men ieg wil lade alting bestaa, til gud wil, ieg kandtt sielff komme eder till ordttz. Will gud spare oss, tha acter baade ieg oc Else att tale met eder i iull. Her mett will ieg nu oc altiid haffue eder den almectigste euige gud befallindis till liiff oc siæl met altt, eder kiert er. Den almegtigste euige gud, Iesu Christj euige fader, giiffue eder, eders kiære iomffruer oc gandske huss in lycksalig iull oc itt glædeligtt nytt aar, amen. Screffuit i Stijsbierby met stor hast søndagin nest effter sanctj Martinj dag anno domini 1573.

Peder Iensøn, prest tiill
Stijsbierby oc Mørckøffue vdj
Tudtzeherrit,
eders willige altiid.

---

[1] Hvad Udstaaende Præsten har haft med Patronen, Niels Andersen Dresselberg til Bjergbygaard († 10. Oktbr. 1594), vides ikke; denne Mand er mest bekjendt af en Forpligtelse til ikke at skyde Vildt

Udskrift: Erlig, welbyrdig och gudfryctig frue, frw Birgitte Giøe, salig her Herluff Trollis effterleuerske till Herlufsholms frij schole, min gunstige frue oc synderlig gode wenn gandske ydmygeligen tillscreffuit.

Formodentlig egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Topografisk Samling, Stifts-Bjergby Nr. 1.

Nr. 252. 24. Novbr. 1573.

Ide Ulfstand til Birgitte Gjøe.

Det har gjort hende meget ondt at høre om Birgitte Gjøes Svaghed siden hendes Besøg hos hende. Hun havde en god Hjemrejse til Jylland. Hun har været til Tyge Sandbergs Bryllup og skal snart til Margrethe Friis'. Hun har intet hørt fra sine Fiskere under Norge m. m.

Mynn hiertthe aller kieriste hulde søster, thenn alsomechtt[te] herre gudt haffue althiidt sinn welsignelsse oc benedidelsse offuer ether oc beuare ether althiidt sundt oc karsk wdj gudz ærre oc frychtt. Ieg kanndt aldrig nochsomelligen fuldtacke ether for ethers stoere goedhedt, huldhedt oc mannge welgierninger, som y haffuer beuiist mig oc mine børnn alle alle worre dage wdj saa mange wsiigelige maade, huilckett thenn alsomechtte goede gudt, som alle ting well formaar, hanndt haffuer oc enn goedt wylge, hanndt werre ethers lønner oc bettaller for thenom allesamenns. Ieg will oc aldrig forgleme thenom, saa lennge ieg leffuer. Gudt giffue, ieg wiste y nogenn maade att kunde thienne ether mett, som ieg schulle finndis saa huldt oc ganntzsche goeduilligen till, som y ware minn egenn kiødelige moder. M. a. k. h. søster, giffuer ieg ether wennligen att wiide, att ieg haffuer spurtt, att y haffuer weritt nogitt ilde till passe, siidenn ieg war hoess ether, huilckett gudt weedt mig rettelig wnntt giøre aff altt mitt ganntzsche hiertthe. Thenn alsomectte goede gudt hanndt spare ethers liiff oc helbrede oc lade ether lennge leffue mett mig oc

---

han maatte udstede, da han en Gang havde nedlagt et Dyr paa Kongens Vildtbane (Danske Herregaarde VIII: Fjurendal. Danmarks Adels Aarbog 1891 S. 123).

minne børnn, thett schall wij alle ønnsche oc begiere huer dag, wij stander paa woris been. Saa kanndt ieg icke fuldscriffue ether till, saa rettelige fast mig lenngis epther ether aff altt mit hierthe, herre gudt wnnde mig att finde ether helbredige, gladt oc snartt. Saa kanndt ieg iche fulscriffue ether till, saa smuchtt wij kom hiidt till lanndett, oc war wij iche emellem Siellanndt oc Iuttlandt wden vj thimer, menn wj hagde dog ingen nødt, for wij hagde raff for[1], wdenn i Ebbeltofftt wiig ther hellede schwdenn nogitt. M. a. k. søster, liider minne børnn oc ieg enndnu well, gudt werre loffuitt till euige thiidt, hanndt wnnde migh alle thiidt thett samme till ether att spørge for sinn kierre sønns schyldt. Och haffuer wij nu weritt till Thygghe Sanndbierrigs brøllup[2]. Thett war ett smuchtt liidett brøllup, oc thett gich rett well till. Saa maatte ieg loffue Sophj Glob och Iørghenn Friis, att wij schulle komme till Rannders till Mergretthe Friissis brøllup, som schall nu stannde paa søndag viij dage[3]. Ellers schulle Mogenns Gøye haffue werritt hoess Christopher oc ether lenge siiden, gudt setthe thenom goede raadt for[4]. Wij haffuer ingen synderligen thydender hørtt fraa worre Norge fysckere. Thett første gudt will, the kommer hiem, saa schall ieg iche forgleme ether, som tilbyurligtt er. Ieg

---

[1] Maaske et Ruf, der kunde give de rejsende Læ for Vind og Sø under Skibets stærke Fart.

[2] Tyge Sandberg Andersen til Isgaard, † 15. April 1587, Enkemand efter Kirsten Stygge Hansdatter, holdt Bryllup med Elne Rostrup Jørgensdatter (Danske Atlas IV. 301. Hvass, Personer og Familier af Navnet Hvas V. 416). Han var en Søstersøn af Elsebe Krabbe og altsaa gjennem sin Mormoder, Anne Rosenkrantz Nielsdatter, beslægtet med Gjøerne.

[3] ɔ: den 6. Decbr. Margrethe Friis til Engelund, — Datter af Iver Friis til Haraldskjær († 1557) og Sophie Glob Albertsdatter, — ægtede Diderik Høcken, der 1596 omtales som død; hun døde 1613. Jørgen Friis er hendes Broder, Ejer af Krastrup og Halkjær, † 1616 som Rigsraad (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 132 ff.). Igjennem sin Mormoder, Else Rosenkrantz Holgersdatter, var Bruden beslægtet med Gjøerne.

[4] Den i de foregaaende Breve nævnte Mogens Gjøe til Bremersvold. I ham og Christoffer Gjøe ser Fru Ide Fjender af Herlufsholm, hvilket forklarer hendes Udbrud.

beder ether for gudz schyldt, att i fortenncker mig iche, for ieg iche lennge siidenn haffuer schreffuitt ether till. Her ganger nu ingenn schuder offuer till Siellanndt, for the erre alle y Norghe. Saa thør ieg nu ich[e] wmage ether mett nogenn lannge scriffuelsse, menn ther som y wedt y nogenn maade, ieg kunde ennthenn giøre eller bestylle nogitt for ether y thenne lanndt endhe, som ieg wdj boer, y wille tha raade oc byude offuer migh som offuer ethers egenn. Ieg will wdj alle maade finndis huldt oc ganntzsche goeduilligenn, som y ware minn egenn kiødelige moder. Mergrette, Magnus och Falck Gøyer[1] oc ieg lader siige ether och ethers iomfruer c^m goede natter. Saa will ieg nu oc till euige thiidt haffue ether thenn alsomect^te gudt beffalenndis. Ex Schiersøe thenn 24 dag nouembris aar 1573.

Idde Falck Gøyes.

Udskrift: Erligh och welbyurdig frue, frwe Bergitthe, saligh Herloff Trollis, minn allerkieriste søster, ganntzsche ydtmygeligen tilscreffuitt.

Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 106.[2]

Nr. 253. 2. Decbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Kongen har trukket sig tilbage fra sit foreslaaede Mageskifte med Birgitte Gjøe, og Jørgen Munk har støttet Kongen heri. Han venter at kunne give endelig Besked herom, naar han igjen faar talt med Kongen. Sender Fru Birgitte Østers m. m. Mourits Podebusk har været hos ham. Han anser det for bedst, at Anne Hardenberg bliver i Sjælland under Skiftet efter hendes Mand.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuarre deg fran alth vnth. Vill ieg deg iche wenligen forholle, att nu ieg kam till k. m., thaa beginte k. m. ath sigge, att hand

---

[1] Hendes Børn, se ovfr. S. 18 f.

[2] Brevet har ikke været forseglet, men sammensyet.

kunde iche beuilge dett magskiffthe, en doch ditt gotz war bedre paa skoff, daa var hanss Solthe saa belelich, att dett kune for ingen dell mistess der fran[1]. Och Iøren Munch[2] stoed hoess och berrette møgith anerledis, en som tu berrette meg, att hand skulle werith paa tyn sidde, som ieg vill virre sie deg besked der om, nar gud vill vy fyniss. Ieg suarrith k. m., attu hadde intet begerith skiffthett, men k. m. hadde dett begerith, ville k. m. iche samptictte dett, saa mottu vell beholle dith egith. Och suarith k. m., dett varre vell belich, och var sleytt intet fortørnith. Ieg vill virre talle met ham, hanss k. m. komer hith, saa du daa skalth fa en enelig besked her om. Ieg sender deg j fiering oster, 6 granatteffle, tu vilth tage till thache. Viste ieg nogith, [du] ville haffue herre, skulle du heller faith, en du ville begerith. Tu vilth der forre skriffue meg till met thette mith bued, huor deg lidder. Moritz Podebusk[3] var her vtigard och drog till Fredrixbore, komer vty dag vtigen, saa vill ieg strax skrifue deg virre besked till. Meg siuntiss dett war best, frue Anne Oluss(!) Moritzenss bleff her vty lanith for thette skifthe skild, men dye andre erre alle her vty lanith. Tu vilth talle met hene her om. Komer dett nu vty forhalling, saa er dett lenger bortte. Och vill her met haffue deg gud befallith, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Køffuenhagen den 2 decembriss 1573.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye wenligen till egen handh.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 153. — Trykt hos Ryge, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, Fortalen Bl. d.

---

[1] Om dette paatænkte Mageskifte jvfr. ovfr. S.272 ff., 281. Det Gods i Stenbæksholm, Fru Birgitte ønskede, laa under Saltø Len.

[2] Jørgen Munk var en af Kongens Kommissærer ved Mageskiftet, se ovfr. S. 274.

[3] Se om ham ovfr. S. 278.

Nr. 254. 11. Decbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han har talt med Mourits Podebusk, som gjør store Fordringer paa Arv efter Oluf Mouritsen Krognos, ligesom hans Søster Fru Vibeke, og vil omstøde Oluf Mouritsens Morgengavebrev, uagtet det er anerkjendt af hans Moder. Han har maattet holde sig inde paa Grund af Sygdom, men haaber at komme til Gisselfeld henad Julen.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuarre deg fran alth vnth. Ieg fand Moritz Podebusk her vty byen, som kam fran Frederixborre toe dagge effther ieg kam hith[1]. Saa talde ieg met ham och vilde, vortt skiffthe motte gaitt for seg inden iuell, taa mente hand; dett var for kortt, saa ieg motte settith op till den 16 ian[u]arij nu nest komendis her vty Køffuenhaggen. Haffuer hand beuilgett en kongelig befaling till vorre samfrender, och effther tye Moritz men, att alth ferne gotz komer ham till vty Skonne alth samen, motte ieg tillladde, att hand toeg halpartten vorre samfrender och motte doch siden steffne ham met vorre samfre[n]derss steffning, paa dett ieg ville, hand iche skulle vndskille seeg met, frue Viueke, hanss søster, er horderre, att ty ville haffue dett skonske gotz alth samen, en hand[2]. Ieg forseer meg doch, dye skulle iche faa virre en den fempthe partt bode toe. Hand men och, att salig Oluffz breff, som hand haffuer giffuith frue Anne, skall heller ingen macth haffue, en doch hanss moder dett beuilgit haffuer, effther tye hand dett iche och beselth hadde[3]. Ieg suarith ham, dett hanss forseth hadde intet paa seg, ville hand verre sien morss arffuing, skulle hand holle heniss breff etc. Saa der vill gaa dom der om, saa ieg troer, hand skall vine aff bode sagger ligge møgith. Ieg

---

[1] Jvfr. det foregaaende Brev.

[2] Konstruktionen af disse Sætninger er uklar. Podebuskernes Fordring paa Oluf Mouritsens fædrene Gods i Skaane (Bollerup) var begrundet i deres Afstamning fra Slægten Krognos.

[3] Talen er her om Oluf Mouritsens Morgengavebrev til Anne Hardenberg (jvfr. ovfr. S. 246), hvilket Mourits Podebusks Moder, Fru Anne Krognos, havde beseglet, men han selv ikke.

haffuer iche vild forholle deg denne lelighett, attu kune vidett, huorledis alth er forloffuen. Tu vilth gørre vell [och] skriffue meg till, huorre deg lidder, met dette bued. Gud vill sparre deg lenge sund och helbrede. Ieg haffuer nu vty x dagge iche verrith vden mith kamer, saa siug haffuer ieg verrith aff hoste och dampth, men nu er dett, gud haffue loef, nogith bedre. Ieg hoffuer att kome hiem moed iuell, saa vill ieg virre talle met deg. Och vill hermet haffue deg gud befallith, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Mette sier deg mange gode netter. Aff Køffuenhaggen den 11 decembriss 1573.

Per Oxsse.

Udskrift[1]: Erliig och welbyrdiigh frow Birriitte Gøye, miin kierre morssøster, wennliigenn thiill eghenn haandt.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 165[2]. — Trykt hos Ryge, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, Fortalen Bl. d-d 2.

Nr. 255. 15. Decbr. 1573.

Ide Ulfstand til Birgitte Gjøe.

Hendes Breve have forgjæves søgt at naa Birgitte Gjøe over Fobislet. Hun lover at lade slagte Fru Birgittes Oldensvin i Ramten Skov. Hendes Søn Mogens Gjøes Afrejse til Sjælland er opsat paa Grund af de mange Bryllupper og Begravelser. Hendes Skib er endnu ikke kommet fra Norge. Om Erik Podebusks Begravelse. Christian Lykke, over hvis Død der er stor Sorg paa Overgaard, skal begraves i Gaardens Sognekirke, hvorhen hans tidligere afdøde Brødres Lig skulle føres.

Mynn hiertte allerkieriste søster, gudt alsomectte haffue sinn euige welsignelse oc benedidelsse offuer ether oc beuare

---

[1] Ikke egenhændig.

[2] Ved Siden af Seglet med Peder Oxes Vaaben findes Birgitte Gjøes Segl, hvilket maaske tyder paa, at hun, ligesom Tilfældet er med Peder Oxes Brev af 2. Marts 1574 (trykt ndfr. som Nr. 267) har sendt det videre til Anne Hardenberg.

ether till euige thiidt. Giffuer ieg ether wenligen att wiide, att ieg hagde senndt thisse breffue till Fobislett[1] oc hagde wist meentt, att ethers budt schulle haffue kommitt ther. Saa fich ieg breffuenn tilbage igenn. Nu sennder ieg ether thenom mett min broder Gregersis drenngh. Iegh beder ether for gudz schyldt, att y forthenncker mig iche, for y haffuer iche lennge siidenn fangitt minn scriffuelse. Ieg haffuer screffuitt ether enn gang eller ij till, tha haffuer altt mine breffue komitt mig till hannde igenn. Ieg haffuer fangitt saa mange af ethers goede schriffuelsse, saa att Christiann Lyckes dødt[2] giøre ether saa gantzsche wnntt, saa troffuer ieg thett saare well. Thenn euige gudt werre ether goedt baade for thett och mannge anndre alle ethers welgierninger. Och fich ieg ethers scriffuelsse, saa att i wilde, ieg schulle lade slagcte ethers suin, som y fannger paa Battrupholtt[3]. Ther som thett erre nogenn lunde mueligtt, att ieg kanndt flye ether samme suin offuer, schall ieg giøre mitt besthe, menn kanndt ieg iche fannge thenom offuer till ether, tha schalle(!) ieg lade slagcte thenom oc flyedt ether thett aller beste, ieg kanndt. Thett stoedt hartt, wij kunde fange suin till Battrupholtt, for orme hagde giortt stoer schaede y thenn schouff oc mange anndre schoffue ther omkring. Saa fich ieg j^{c} suin indt paa ethers partt, och er ther inngenn suin thagen paa the anndre thèris parther, iche heller paa min partt. Saa 'gich the hartt i xiiij dage. Nu haffuer ieg hagtt thenom paa Rampthenn[4] schouff siiden, saa ieg haabis met guds hielp, att the schall bliffue goede, thj ther er endt nw oldenn noch. M. h. a. k. h. søster, gudt alsomecht^{te} werre ether goedt for thenn stuore omhouff, y haffuer for mig oc minne børnn. Gudt lade ether lennge leffue mett

---

[1] Hans Johansen Lindenovs Gaard.

[2] Hr. Jørgen Lykkes Søn Christian, se ovfr. S. 118.

[3] Landsby i Vivild Sogn (nu henlagt til Nimtofte Sogn).

[4] Ramten, Landsby i Ørum Sogn. Saavel Ramten som Battrupholt synes at have hørt til Skjærvad, som Jacob Seefeld havde faaet med sin Hustru Sophie Rosenkrantz, hvis Moder Ide Gjøe Mogensdatter havde ejet den.

oss, oc hanndt werre ether goedt till euige thiidt. Mogenns Gøye schulle lennge siidenn weritt hoess Christopher Gøye oc ether, nu haffuer her werritt thisse brøllupe oc begraffuelsser[1], och saa haffuer the alle bedett, att hanndt schulle forthøuge, menn strax epther iull schall hanndt mett gudz hielp komme offuer. Gudt giffue en goedt ennde paa thenne goede begynndelsse, som y haffuer giortt oss. Mitt skib er iche enndnu komen fraa Norghe, menn dog haffuer ieg spurtt goede thiidender till thett, att thett er hartt tilladt[2]. M. a. k. søster, bleff salig Erich Podbusk begraffuenn nu y sønndagis, oc war thett enn rett smucke begraffuelse, oc war møgitt folck, oc møtte the liigitt mieste parthenn aff folckett y Scheybye wdenn for Aarhus[3], oc schall salig Christian Lycke begraffuis wdj Offuergaardt sognekiercke nu paa sønndag, gudt giffue hanom enn gledelige wpstandelsse till euige thiidt. Oc ligger Peder oc Offue Lycker y Mariager kiercke. The schall wpthagis oc førris till Offuergaardt[4]. Y kunde aldrig troff, som Beathe gremmer sig, thj Christiann war hinders kieriste barnn, hun hagde. Then fattige Gierthrudt Lycke[5] hinders sorrig er saa stoer, som hun hagde sielffuer født hanom till werdenn. Saa thør ieg nu iche lennger wmage ether lenger(!) mett min lannge scriffuelse, menn ieg beder ether ganntzsche giernne, att ther som y wedt y nogenn maade, ieg enthenn kunde giøre eller bestylle nogitt for ether y thette lanndt, som ieg wdj boer, y will tha raade oc byude offuer mig, som ether bør

---

[1] Nemlig Oluf Mouritsen Krognos' og Fru Jytte Podebusks samt Erik Podebusks Begravelse; om Brylluppernе se ovfr. S. 286.

[2] Jvfr. ovfr. S. 286.

[3] Rigsraad Erik Podebusk Jørgensen til Bustrup (jvfr. ovfr. S. 121) var død 17. Oktbr.; 1562 havde han ægtet Peder Oxes Søster Sidsel Oxe. Han blev begraven 13. Decbr. («nu i Søndags»); 13. Novbr. hos Pontoppidan, Marmora Dan. II. 93 er altsaa en Fejl. — Skejby ligger omtr. 3/4 Mil fra Aarhus.

[4] Ifølge Danske Atlas IV. 414 hvile Jørgen Lykke og Beate Brahe samt deres Sønner Christian, Peder og Ove i Udbyneder Kirke, Overgaards Sognekirke.

[5] Om hende se ovfr. S. 24.

att giøre. Ieg will alle mine dage findis gantzsche gantze huldt oc goeduilligen som ethers egenn kiødelige datter. Minne børn alle lader siige ether c^m goede natter. Will i well giøre oc siige ethers iomfruer mange goede natter. Saa will ieg nu oc till euige thiidt haffue ether then euige gudt beffalendis. Ex Schierssøe thenn 15 decembris aar 1573.

Idde Falck Gøyes.

Udskrift: Erlig oc welbyurdig frwe, frwe Bergithe saligh Herloff Throllis, minn allerkieriste søster, ganske ydtmygeligen tilscreffuitt.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 97.

Nr. 256. 16. Decbr. 1573.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han er nu saa rask, at han har været ude. Beder Birgitte Gjøe ikke tvivle om, at Mourits Podebusk kun faar, hvad ham med Rette tilkommer. Først om otte Dage kan han drage til Gisselfeld og haaber da at faa hende i Tale inden Jul. Sender noget Hvalspæk.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud verre altyd met deg och beuarre deg fran alth vnth. Ieg thacker deg gerne for tyn skriffuelsse och for alth gott, och høer intet heller, attu erst vell till paass. Gud vill nadeligen beuare deg fran alth vnth. Dett er nu bedre met meg[1], saa dett er den første dag, ieg er gaen vtt, sidden ieg kom hith, saa dett er nu bedre, gud haffue loff. Tu skall ingen tuiell haffue, att Mortz Podebusk skall kome till merre, en som hand skall haffue met rette, ieg hoffuer, vy ville nu snartt kome till en ende der met. Kongen haffuer iche viled forløffuith meg her fran før vty dag otte dagge att drage hiem. Saa snartt ieg komer, skaltu strax faa mith buid, saa

[1] Jvfr. ovfr. S. 290.

ieg vill nest gutz help talle met deg inen iuell. Ieg sender deg nogith hualspech, tu vilth tagith till thache. Ieg ville haffue faith dye[n] dreng nogen sprott[1] met seeg, kune hand iche førre den. Ieg vill doch bestille, tu skalth faith met dett første, och huoer ieg kand gørre, du kandth verre tienth met, gør ieg dett gerne. Och vill her met haffue deg gud befallith, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Køffuenhaggen den 16 decembriss 1573.

Mette sier deg mange gode netter.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye wenligen till hande.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 154. — Trykt hos Ryge, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, Fortalen Bl. d 2.

Nr. 257. 1573.

Karen Banner til Birgitte Gjøe.

Hun sender Birgitte Gjøe nogle Harer med Løfte om flere. Ønsker at høre om Fru. Birgittes Befindende, siden hun kom hjem, og lover, saa vidt muligt, at besøge hende inden sin Afrejse fra Sjælland.

Min a. k. Beret oc min kere nenssøskinbarn(!), gud almectigest uere altid hoss deg med sin hellig ans nade oc beuare deg lenge oc uel ij sin frøt fra alt det, som un[t] ere. Ieg[2] tacker deg sa gerne for all hulihed oc meget gatt oc uil alle min dage huligen oc gerne forskølle af min formaue. Kere nedsøskinbarn, sender ieg deg tho harer, oc beder ieg deg sa gerne, ad du uilt tage dem med tacke. Ij men ui ere hieme oc uij fonger harer, da skalt du ocsa

---

[1] ɔ: smaa Sild, Brislinger (Kieler Sprotte).

[2] Karen (Karine) Banner, † i Aug. 1611, gift med Gregers Truidsen Ulfstand (se I. 301 ff.), der 1570—78 havde Saltø (Solte), hvorfra nærværende Brev er skrevet, som Pantelen (Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 90).

fange. Min kere nedsøskin barn, beder ieg deg sa gerne, ad du uilt bøde meg til, om du erst uel til passe, siden du kamst hiem.[1] Den almetigest gud hand beuare dit lif oc hilbret fra alt det, som [unt] ere, det uil ieg sa trolig ynske oc begere af gud, som min egen barne[2] søster. Ieg uil nu icke ophalde deg lenger med min skriuels, men ieg skal giøre mit beste, ad ieg skal tale med deg, inden ieg drager af landet. Ij alle dij made, der Gres(!) oc ieg kand gøre det, du kant haue gat af, skalt du find uos ganske goduilgen der til. Sa uil ieg nu oc altid haue deg gud almetigest befalindes, bindins[3] deg gerne, ad du uilt sege din io[m]fruer mange gode nater. Ex Salt 1573.

Karine Baner.

Udskrift: Erlig, uelbørdig frue Beret Giøy, min kere nedsøskin barn oc besønderlig gode uen, ganske uenlig til skreuen.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve II. 19.

Nr. 258. 1573.

Beate Bille til Birgitte Gjøe.

Hun bekræfter Birgitte Gjøes Formodning om, at hendes Broders Hustru venter sin Nedkomst. Hun har gjort sig Umage for at faa en Kjøber til Fru Birgittes Flæsk og venter at kunne faa det afsat til en Hamborger.

Ihs.

Allerkiereste Biergette och kiere syster, nest myn wennligh tacksigelsse for alltt ære och gott, som du megh alttiidtt giortt och beuist haffuer, huilckett du skaltt alle myne dage finde megh ganndske guoveligenn tiill att forskylle

---

[1] Maaske fra Barnedaaben paa Fobislet den 29. Novbr. (se ovfr. S. 280).
[2] ɔ: baarne.
[3] ɔ: bedendes.

mett deg udj alle dj made, y myn ringe macktt kann were, som iegh deg, myn kiere syster, well dis plictig er. Kiere systher, skaltt du och haffue saa megen stor tack, for du for saa rettelige well mett megh, nu iegh var hos degh[1], och for den store umage, du hade mett meg. Hiertte kiere systher, som degh well fortencker, att iegh loffued deg, att iegh skulle skriffue deg till, om dett var santt, att myn broderhøstru Kiersten rede till barsell, saa giffuer iegh deg venlig till kene, att gud vere loffued, att tinerne er sande, att hun reder till barsell, gud alsomectigste giiffue, att dett maa ske hinde och alle hindis guode venner tiill løcke och glede.[2] Kiere syster, som du och talede mett megh om dett flesk, saa har ieg led[3] hørt alesteds her y byen om kømand tiill dett, daa kan ieg ingenn faa, der vell giiffue uden otte daler for skipundett. Nu er meg sagtt, att der skulle vere en Hamborger y Skane och skule vile køffue flesk, och her er en borger y byen, har loffued meg, att han skall skriue same Hamborger til, att han skal kome til Knudstrup[4] til meg, der som han komer, daa vel ieg strax sende hanem till deg. Myn hierte kiere syster, beder ieg deg saa gandske gierne, att der som du vest nogen del, iegh kan bestyre for deg, enten her eller y Skane, att du vile daa byde meg till, da skal du fine meg saa godueligen der til, som ieg var din egen syster. Saa vell ieg icke lenger forhole degh mett dene myn skriffuelse, men du skalt ale myne dage finde megh for thin hulle syster. Och vel her mett nu och altiidtt haffue deg den almectigste gud befa-

---

[1] Det Besøg hos Fru Birgitte, som Beate Bille i sit Brev af 15. Aug. (se ovfr. S. 271 f.) beklager ikke at have faaet Lejlighed til, har hun altsaa nu aflagt hende.

[2] Beate Billes Broder Sten Bille til Raabelev, Vandaas og Næsbyholm i Skaane, f. 14. Novbr. 1527, † 5. Jan. 1586, bekjendt af den Støtte han ydede Fru Beates Søn Tyge Brahe, levede siden 1557 i barnløst Ægteskab med Kirsten Andersdatter Lindenov, † 16. Febr. 1596. Deres ældste Søn, Claus Bille til Vandaas, angives at være født omtr. 1574 (Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 87).

[3] ɔ: ladet.

[4] Otte Brahes Gaard i Skaane.

lendis bode til siell och liff, och beder deg saa gierne, att du ville vel giøre och sige din iomfruer mange cm gode neter paa mine vegne, och forglem icke min datter iomfru Bierette. Ex Køffuenhaffn fredagen aar 1573.

Beatte Bille.

(Egenhænd.?) Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve IV. 46.

Nr. 259. 1573-74.

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Hun sender Birgitte Gjøe Breve fra Pernille Oxe samt noget Silke; endvidere sender hun en Pige, hun har lovet Fru Birgitte. Erik Rosenkrantz kommer ikke til Skiftet. Hendes Gods er kommet fra Skaane. Peder Oxe er nu paa Gisselfeld og kommer idag til Fru Birgitte.

Myn a. k. farsøster, gud almetteste wer altiid mett eder och styrke eder mett siin heliig and och naade och were loffued tusiind fold, att ieg formerker y eders skriiffuelse, att dett berres mett eder. Ieg well icke forbye meg mod eder, men well finnes som eders hule barn, saa lenge ieg leffue[r], och icke forgleme ald moderlig huldhed och mangffoldiig welgiernii[n]ger. Mytt bud er komen fraa Køben-haffn, der ieg senne tiill Peder Oxse om wortt godes, der stor paa Wiingorden[1], och senner eder nogen breffue, som Pernele Oxse haffuer skreffued eder tiill.[2] Mytt bud er och komen fraa Erick Rosenkrans, hand komer icke.[3] Ieg senner eder noged gultt silke, haffde ieg hafft mer, skulle y gerne haffue faaed dett. Ieg senner eder nu den piige, ieg loffued eder, ieg haffuer sagtt for hiinne, att hun skall kon bliffue der y vii heller viii wger, men hun skall dog

---

[1] Vingaarden i Kjøbenhavn, nu Vingaardsstræde Nr. 4—6, havde tilhørt Hr. Mogens Gjøe, hvis Arvinger 1546 solgte den til Oluf Mouritsens Fader (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. I. 406 f.).

[2] Findes nu ikke vedlagte.

[3] Formodentlig til Samfrændeskiftet efter Oluf Mouritsen, der skulde afholdes i Januar 1574.

bliiffue saa lenge, som y wiille haffue dett. Ieg wed icke aned, end dett er en god tro piige. Mytt gods er nu komen fraa Skone yn for Brodemusen[1], och well dett gaa meg hartt for wogen der tiill. Ieg motte huerken faa kalck heller wogenskud.[2] Ieg formerker, att Peder Oxse kom y løffuerdags tiill Gisselffeltt, och forstaar y eders skriiffuelse, att hand y dag komer tiill eder. Myn a. k. farsøster, den almetteste euiig gud hand wnne meg altiid gode tiiden fraa eder och opeholle eder mett lang worend sundhed, och well nu och altiid beffalle eder den euiig gud y wold. Skreffued mandag mett hast.[3]

A. O. M.

Udskrift: Erliig och welbiurdiig frue Berrette Herløff Trolles, myn kerre farsøster, g. w. t. sk.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 122.

Nr. 260. 14. Jan. 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos begynder nu; Holger Rosenkrantz og hans Brødre ere ikke komne. En Karl, som han vilde have gift, vil nu ikke paa Grund af Gjæld.

Kerre Berritte och kerre morsøster. Gud verre altyd met deg och beuarre deg fran alth vnth. Ieg veyd intet att skriffue anneth, en ieg hoffuer, vortt mode gaer nu for seeg, dog komer huerken Holger eller hanss brødre hith.[4] Saa snartt som vy faa nogith handlith, skaltu strax faa mith bud.

---

[1] Et saadant Sted kjendes ikke; man kunde tænke paa Braade (nu Holsteinborg).

[2] ɔ: Vognskud, knastfrit Egetræ.

[3] Brevet maa antages at være skrevet fra Bregentved.

[4] Skiftet efter Oluf Mouritsen, som skulde have været holdt inden Julen 1573, havde Peder Oxe af Hensyn til Samfrænderne opsat til 16. Januar (se ovfr. S. 289), men nu meddeler han Fru Birgitte, at han har ventet med at skrive, til Mødet gik for sig; det er altsaa begyndt den 14. Januar. Brødrene Holger, Erik (se foreg. Brev) og

Den karll, ieg ville haffue giffth, vill iche giffte seeg, sier, hand sider vty en stoer geld, som ieg troer och santh er, der ieg dett fornam, ville ieg iche trostde ham nogith, hand haffuer doch sacth, dett skall iche skee met nogen vden mith raid. Huatt vor herre haffuer forseth, dett staer vell, och vill nu inske, dett moe gae deg løcheligen och vell till. Dyen helbrede skall verre meg dett helste, ieg nu ville hørre, och vill hermet haffue deg gud befallytt, hand sparre deg lenge sund og helbrede. Aff Køffuenhaggen den 14 ianuarij 1574. Mette sier deg mange gode netter etc.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøsterr Berritte Gøye venligen till egen handth.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Birgitte Gjøe. — Trykt hos Ryge, Peder Oxes Liv og Levnets Beskrivelse, Fortalen Bl. d 2.

Nr. 261. 18. Jan. 1574.

Mette Oxe til Birgitte Gjøe.

Hun meddeler Udfaldet af Prøvelsen af Mourits Podebusks Fordringer paa Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos. Saasnart hun bliver rask, vil hun besøge Birgitte Gjøe. Brødrene Rosenkrantz og Gregers Ulfstand udebleve paa Skiftet.

Myn alder kerist morster, gud almst. ver altid hos eder met sin helleg ane oc nad oc. b[e]var eder nodleg oc vel ale eder vege fra alt, eder kune skad til sel oc liff, oc vne eder lenge at leff oc lede vel, thet vil so troleg ynske oc ber aff gvd som meg sel, oc vil ieg[1] haff eder so ganske høleg gerne betack for alt møge ere oc got, som i meg

---

Jørgen Rosenkrantz have altsaa ikke kunnet møde. Hvis Birgitte Gjøe ikke havde været saa skrøbelig, vilde hun vistnok selv paa denne Tid have været i Kjøbenhavn og paa nært Hold kunnet følge Skifteforhandlingerne; thi den 10. Januar højtideligholdt Dronningen sin Kammerpiges Bryllup, hvortil Fru Birgitte var blandt de indbudne (Orig. Kongebrev af 12. Decbr. 1573 i Adelsbreve XXIII. 140).

[1] Brevskriverinden er Peder Oxes Søster Mette, Enke efter den 1559 afdøde Hans Barnekow til Tølløse og Birkholm; hun døde 1582, begr. 29. April 1582 (Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 341).

altid i so mange mod giort oc b[e]vist haff, huilked gvd ver eder god for, oc skal myn dag fene[s] ganske god villig til at forskyl met god i myn ringe matte i kvne haffe ere hell got.[1] M. a. k. m., giff ieg eder ganske venlig til kene, at i dag var Moris Bosbos i ret om Bolop oc vil haffue, men samefrener haff dømit ham so, at han skal icke haff mer en søster lode.[2] Thet var meg vnerleg, at han vil beger, for thet var imod al rett. M. a. k. m., ieg kvne icke ane en lad eder vid, hver dome var gode, oc gvd ver loff, thet gike nv vel til po eder side. Oc byød ieg eder til met eder iomffru, at ieg vil haff kome [til] eder, nv er ieg bleen noge svag, so at ieg icke kone kome til eder so sna[r]t som [ieg] gerne vil, for ieg er noge svag, men thet føst gvd vil, at ieg blyer moge(!) bere met mig, so vil ieg kome til eder, føre ieg komer hem, met gvd help, for meg lengis aff alt mit hiar efter eder. Oc vil nv ick giøre eder lenge vmag met myn ring skriffils, men i skal myn dag fine meg for eder tro søster datter, ter i icke skal haff tvile po. Vil nv oc altid haff gvd almst. befallene met alt eder kere, oc ber eder, at i vil haff ten vmag oc sie eder iomffrv mange god natt po myn ven. Ex Køfenhan met hast den 18 ianuarij a° etc. 74.[3]

Mætte Oxe.

M. a. k. m., giffer ieg eder ganske venleg [til kene], at ter komen inge af iij Rosenkrans[4] oc icke heller Gres Holegsen[5], som Moris Bodesbos haff bedet.

---

[1] Meningen er: og skal mine Dage findes villig til at forskylde med det gode, der er i min Magt og som I kunde have Ære eller godt af.

[2] Om Mourits Podebusks Fordringer s. ovfr. S. 289. Paa Skiftet fik han kun Lod i Bøndergodset og ikke som han ønskede, i Bollerup Hovedgaard, der tilligemed Oluf Mouritsens andre Hovedgaarde helt eller delvis tilfaldt Christoffer Gjøe, som Peder Oxe ved klog Imødekommen i denne Arvesag tilfredsstillede saaledes, at han frafaldt sine Fordringer paa Herlufsholm (Brasch, Gamle Eiere af Bregentved S. 190 ff.).

[3] Datoen er skreven med en Skriverhaand.

[4] Jvfr. det foregaaende Brev.

[5] Gregers Holgersen Ulfstand til Vosborg, Mourits Podebusks Sødskendebarn.

Udskrift: Erlig oc velbyretig fru Brit Gyøde ganske venlig vd egen hand.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve L. 62.

Nr. 262. 26. Jan. 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han beretter om Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos, især om Mourits Podebusks Fordringer. Med Deltagelse har han hørt om Birgitte Gjøes Svaghed. Skjødet paa Sigbrits Gaard er tinglæst; han tilraader hende at beholde det sin Livs Tid. Han har givet sine Fogeder Befaling til at imødekomme hendes mulige Ønsker.

Kerre Berritte ´och kerre morsøster, gud beuarre dig fran alth vnth. Ieg haffuer tuene dyne skriffuelsser bekomith och tacher deg gerne for den och for alth gott etc. Ieg skreff deg, att ther var goen dom vty vor saag, saa senner ieg deg en copye der aff[1], huor tu aff kand forfare´ al lelighette(!). Nu hadde ieg meinth, vy skulle haffue skiffth strax, thaa haffuer Moritz Podebusk førtt forre, siden alle vorre samfrender varre draffuen bortt, att ville haffue nogith gotz bode vty Skonne och Iulyn sien partt, som hanss moder skulle till hørre, och her Moritz skulle forholth hine forre.[2] Nu er vor ınening intet att slippe, vden vy dømiss der fran, saa gørr[*e*] vy intet virre, før vorre samfrender kome vtigen, men Mortz taber doch saggen. Ieg høer vgerne, attu haffuer verrith suag, gud vill ieg ønske aff, attu moe lenge leffue och lidde vell, och kand nu intet thenche, huor forre ty forhaller denne saag, dye skulle doch intet vinde der paa, och hoffuitz[3], gud skall

---

[1] Findes nu ikke vedlagt.

[2] Om Mourits Podebusks Fordringer jvfr. det foregaaende Brev; han har altsaa forebragt, at hans Moder, Anne Krognos skulde være bleven forfordelt af sin Broder, Hr. Mourits Olsen Krognos, med Hensyn til Gods i Skaane og Jylland.

[3] ɔ: haabes.

nadeligen och vel beuarre deg och ditt att komme vty theriss partt, dett actter(?) andre etc. Ieg formerker iche andith, en Moritz Podebusk vill, att Anne Hardenberg skall førre ind met sien eid, ieg haffuer sactt ney paa tyne vegne att begerre nogen eid aff hene.[1] Vy faa nu att see, nor vorre samfrender komer, som sker paa torsdag[2], huor viett vy kune kome der met. Met løssørre skaltu inthet bliffue forsømpth met(!). Met iomfrue Anne Abillgard[3] skall ieg gørre all myn fliett till om den gord, och var sind, om hund iche skulle faa den. Desligeste vill ieg hielpe sallig Oluff[s] fogith, som boer vty Lille Nesteth, att faa sien quitanze. Dett skødde loed ieg gaa for seeg vty dag paa Køffuenhagg[*ens*] byting paa Sibrettz gord till Berritte Ros-

---

[1] Mourits Podebusks Fordring om, at Anne Hardenberg skulde «føre ind med sin Ed» er saaledes at forstaa, at hun skulde indføre i Boet til Skiftebehandling alt Løsøre, som fandtes efter hendes Mands Død, og bringe det der tilstede, saaledes at intet kunde unddrages Arvingerne, og derhos selvtolvte aflægge Ed paa, at det tilstedeværende Løsøre virkelig var alt, hvad der fandtes. Denne for Enken krænkende Fordring synes virkelig at være efterkommet, jvfr. Peder Oxes Ytringer ndfr. S. 308. At det har gjort et ubehageligt Indtryk paa hendes Venner, fremgaar ogsaa af Anne Skrams Ytringer i Brev til Kurfyrstinde Anna, dat. Kjærstrup 4. Marts (Egenhænd. Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530; modtaget i Dresden 8. April): Min allerkjæreste, naadige Frue, saa haver jeg og forstaaet i eders Naades Skrivelse, at eders Naade er begjærendes af Anne Hardenberg, at hun vil nu om Midfaste drage ud til eders Naade; saa skal eders Naade ingen Tvivl have derpaa, at alt jeg kan raade deri, vil jeg med stor Flid og underdanige tro Tjeneste gjøre. Saa kan jeg ikke fuldskrive eders Naade den store Forfølgning, det alle Stisøns Arvinge søge Anne. Hun haver nu ligget i Kjøbenhavn i lang Tid og vilde være(?) til Skifte med dennom; dog vil de ingen Skifte eller Handel indgaa, før hun med 12 af hendes næste Forvandt skal føre det ind og gjøre sin Ed der paa, at det er der alt, baade hvad hendes er og hans, og den Ed skal Anne Hardenberg med sin næste Slægt gjøre til den næste Herredag, som skal staa. Derfore er jeg storligen befrygtendes, at det ikke kan ske saa snart, at hun kan komme ud til eders Naade etc.

[2] Den 29. Jan.

[3] Om hende se ovfr. S. 39.

senkrantz.[1] Nor ieg for dett beskreffuith, vill ieg sende deg dem bodde vtygen, saa kantu antorre dem fraa deg, nor deg siu[n]iss. Ieg ville doch, tu skulle behollet sielff, saa lenge tu leffuede, men tu ramer nu vell sielff till. Och lengiss meg rett fast att kune fynne deg, och saa tillich vy faer herre affgiortt, vill ieg kome till deg. Vestu nogith, tu entten vill haffue aff Voringborre eller Giselfeld, thaa raed der offuer som offuer dith egith, och er deg heller vnth, en du vilth haffuith, tu vilth der forre skriffue Knud.[2] Ieg haffuer befalid myne fogder, dett dy skall rette dem, huis tu skriffuer. Och vill nu intet skriffue mere, men vill inske aff gud, att ieg moe fynne deg helbrede och sund, som ieg vell gior met gutz help, och vill haffue deg gud befallith, gørendis altyd gerne, huess tu kand verre tienth met. Aff Køffuenhaggen den 26 ianuarij 1574.

Per Oxsse.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 175.

Nr. 263. 1. Febr. 1574.

Albert Oxe til Birgitte Gjøe.

Han har rigtig modtaget tvende Dokumenter Herlufsholm vedkommende. Samfrændernes Dom paa Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos tilbagesender han. Han lover at besøge Fru Birgitte og sender hende nogle Agerhøns.

Myn ganske venlig, kerlig helsin nu och altid fo[*rsend*] med vor herre. Kerre morssøster och synderlig guode ven,

---

[1] Sin Gaard i Kjøbenhavn, den saakaldte Sigbrits Gaard (jvfr. ovfr. I. 14), skjænkede Birgitte Gjøe sin Søsterdatter, Birgitte Rosenkrantz Ottesdatter, Sten Brahes Hustru. Efter hendes Død fremkom Christoffer Gjøe med Indsigelse mod Gavebrevets og Skjødets Gyldighed, idet han anførte, at Gaarden ikke havde fulgt Skjødet, eftersom Fru Birgitte senere jævnlig havde taget Ophold i den. Men en Herredagsdom af 1577 forkastede hans Indsigelse, og under Sagen anførte Sten Brahe med Rette, at Fru Birgitte maatte have funden hans Hustru meget utaknemmelig, naar hun ikke havde kunnet unde hende et Natteleje i Gaarden (Kolderup Rosenvinge, Gamle danske Domme III. 300 ff., 358. Brasch, Gamle Eiere af Bregentved S. 202 f. Hist. Tidsskr. 5. R. VI. 620 f.).

[2] Sagtens en af Peder Oxes Fogeder.

betacker ieg[1] eder ganske gerne for alth erre och guott, som y meg vdj mange maade giort och beuist haffuer, hues ieg altid ganske gerne vyll forskylle och forthinne med hues guott, vdj min mact kan verre. Kerre morsøster, giffuer ieg eder ganske venlig tyll kende, ad ieg haffuer bekomet eders guode schriffuelsse och der hos ien kopy aff skollens fundas och di[s]ligeste den dom, som gick vdj Ringsted vdj mellum sallig Olle Morrissen och Cristoffuer Gøde, och skulle de vel bliffue forvarit. Den anden dom, som gick nu vdj Køffuenhagen mellum sallig Olloffs aruinger, den sender ieg eder vdj gen efter eders begerring.[2] Och som y schriffuer, ad y vylle gerne talle med meg, saa vyll ieg med guos hielp komme tyll eder paa vonsdag[3] tyll Sortebrøder, om ieg kan elles kome ouer vandet, om gud vyll. Kerre morsøster, sender ieg eder sex agerhøns, och varre de alle leuendis vdj dag, saa var ieg red, ad budet kune ick vel førre dem leuendis frem, der tog ieg dem aff den kune vel varre y fiorten dage henge dem vd[4], ad y vylle icke forsmaa ien ringe thieng. Och vyll ieg nu icke lenger opholle eder med denne min schriffuelss paa denne thid. Huor vdj ieg kan verre eder tyll vylle och thinst vdj noger maade, skulle y altid finde meg ganske guod vyllig. Och vyll ieg hermed haffue eder guud alsommectiste befalendis. Lader Syssel sige ier mange m guode netter. Datum Olleholm j february 1574.

Albret Oxe.

---

[1] Albert Oxe til Nielstrup, Peder Oxes Broder, var efter Oluf Mouritsens Død valgt til Forstander for Herlufsholm; fra 1568 til sin Død 7. Septbr. 1577 var han forlenet med Aalholm. Han var gift med Sidsel Urne Jørgensdatter, der siden ægtede Frederik Hobe til Boserup, Lensmand paa Aalholm (Ryge, Peder Oxe S. 30. Resen, Inscr. Haffnienses S. 77. Hofman, Danske Adelsm. III. 271, Tvl. Melchior, Efterr. om Herlufsholm S. 91, 96. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 28).

[2] Findes nu ikke vedlagt.

[3] Onsdag den 3. Febr.

[4] Sætningen er uforstaaelig; der er formodentlig glemt et eller flere Ord.

Udskrift: Erlig och velbyrdig fru Berrette Herloff Trollis, min kerre morsøster, ganske venlyg tyll skriffuitt.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve L. 96.

Nr. 264. 14. Febr. 1574.

Ermegaard og Birgitte Bille til Birgitte Gjøe.

De have med Bedrøvelse erfaret, at Birgitte Gjøe har været syg, siden de besøgte hende, og frygte, at hendes Færden med dem skal have skadet hende. De sende hende efter Løfte en Vise.

Ihs.

Wor gandske wenlyg helsen aldtyd forsent met wor here. Alder keryste Beryte oc wor gode ssøsster, gud were aldtyd hos dyg met ssaa megen tak for ssa mange beuysst welgernynger oc nu j ssynderlyghed, ffor du ffor ssa wel met wos, nu wy wore hos dyg, oc gyorde wos ssa megyd got, huylkyd wy ald wor dage godwelyg ffforsskylde wyl met aldt, huys gode j wor rynge magt er, der dyg tyl wely oc gode were kand.[1] Alder kerysste Beryte, gyffue wy dyg wenlyg ad wyde, ded wy fformerker j dyn sskryffuels, ad du har wert ssa ylde tyl pas, ssyden wy drog ffran dyg, oc beffrygter wy wos, ad ded gyorde dyg ont, ad du wost ssa megyd ude met wos. Gud aldmegtysst were loffuyd, ad ded er beder met dyg, oc hand sspare dyg lenge oc wel tyl pas. Wos har ret lengds effter dyg, ssyden wy sskyldys ad, oc sskaltu oc haffue ssa megen tak ffor dyne rod, du ssende wos, oc ssende wy dyg dend wysse[2], wy loffuyd dyg, oc bede

---

[1] Brevskriverne ere de to gamle Søstre Ermegaard Bille, f. 1507, og Birgitte Bille, Døtre af Hr. Hans Bille til Egede og Søholm og Inger Rønnov Corfitsdatter; de ejede den ene Halvpart af Egede — efter dem kaldet Jomfruens Egede —, hvor de levede og i hvis Sognekirke de begravedes paa samme Dag, 22. Novbr. 1587; Birgitte var død 31. Oktbr. (Danske Herregaarde IV: Jomfruens Egede. Danmarks Adels Aarbog 1890 S. 69).

[2] Findes nu ikke vedlagt.

gerne, ad du ike wylt ffortenke wossyd[1], ad du har tøffd ssa lenge effter dend. Alder kerysste Beryte, wj wyl nu ike wyder opholde dyg met dende wor sskryffuels, men wyle ald wor dage huldelyg og gerne gøre, huys du kandt haffue ere oc gode aff elder were tyent met, ded tro wysst, oc wyle her met haffue dyg gud aldmegtysst befalindis met alt, huys dyg kerter. Gør wel oc ssy dyne iomffror mange godeneter pa wore wegne. Ex Egydt dend 14 ffebruarj 1574.

Ermegordt
Beryte Bylde.

Udskrift: Erlyg oc welbyrdyg ffroe, ffru Beryte Herluff Troldys, wor kere ssøsster oc bessynderlyg gode wen, gandtz wenlyg tyl sskreffuyd.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve IV. 140.

Nr. 265. 26. Febr. 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han maa opsætte sit Besøg hos Birgitte Gjøe, da Søgningen efter Breve vedkommende en Retssag om en Gaard i Helsingør optager hans Tid. Han sender et Brev fra Jørgen Marsvin angaaende dennes Sag mod Herlufsholm.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud verre met deg. Ieg skreff deg vty gord till, att ieg vty moren ville talle met deg, saa haffuer Henrich Monsen[2] skreffuith meg till om nogen trette, ieg haffuer vty Helsingørr om Hanss Hoffmandz gord[3], saa ieg iche kand komme vty moren,

---

[1] ɔ: os i det.

[2] Henrik Mogensen Rosenvinge, se ovfr. S. 191.

[3] Denne Gaard, der laa paa Helsingør Stengade, havde tilhørt en Borger ved Navn Hans Hofmand og derefter den bekjendte Mester Christiern Pedersen, der overlod den til sin Svigersøn Bastian Hulsebrock i Malmø, som en Tid lang procederede med Fru Gjørrild Gyldenstjerne om den, indtil hun endelig ved Overenskomst gav Afkald paa sin formentlige Ret til Gaarden. Bastian Hulsebrock

tye ieg moe lede breffuen op, men om gud [vill], vill ieg verre hoess deg paa mandag.[1] Ieg forseer, Iøren Marsuyn haffuer tagith gienbreff vty Herlofftzholm lass, och er vell, hand skriffuer meg till der om, som tu haffuer virre att see aff hanss breff, ieg sender deg her hoess.[2] Tu vilth intet greme deg, dett skall gaa vell till, och du faar ende der paa. Mangen thencher lanth och komer stackytt. Och vill nu iche skriffue merre, men vy finss nu saa snartt, och huor ieg kand tienne deg, gør ieg gerne. Och vill haffue deg gud befallith, hand beuarre deg lenge sund och helbrede. Aff Giselfeld den 26 februarij 1574.

Per Oxsse.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 170.

Nr. 266. 2. Marts 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han glæder sig over, at Birgitte Gjøes Tilstand er bedre og meddeler hende, hvorledes det staar med Skiftet efter Oluf Mouritsen Krognos; han haaber snart at besøge hende. Sender nogle Urhøns.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud verre met deg och beuarre deg fran a[l]th vnth. Ieg høer vgerne dyne suaghett, doch formercher, gud ske loff, dett er nu nogit bedre, gud vill fremdeliss beuarre deg lenge sund och helbrede etc. Huatt vor skeffthe belanger, kand ieg ingen viss beskeyd skriffue deg, tye der er intet merre giortt, en som ieg sist skreff deg till, vy haffue met vendlith folch att

---

solgte derefter Gaarden til Peder Oxe og udfærdigede, under Forelæggelse af Fru Gjørrilds Afkaldsbrev, Skjødet til ham 5. Juli 1574. Efter Peder Oxes Død afkjøbte Kongen 1578 hans Arvinger Gaarden, der stadig kaldtes Hans Hofmands Gaard, og lod den indrette til en Toldgaard (Historisk Tidsskrift III. 628 f. Aarsberetn. fra Geheimearch. III, Till. S. 55 f. Brandt, Chr. Pedersen S. 347).

[1] Den 1. Marts.

[2] Findes nu ikke vedlagt.

gørre, och forseer ieg meg, att inen tirsdag[1] vill kome till en ende, entten till ith enelith skiffthe, eller att dett sleith skall stae løisst, saa vy faa att tagge en anden bef[a]ling.[2] Met løsørre vill Mortz iche annith, som ieg før haffuer skreffuith deg till, anith en frue Anne skall førre ind met sien eid, och der forre paa denne tyd iche kand kome till ende.[3] Tu skalth vist troith, att her er intet forsømith, huess der staer till att gørre, som ieg vill sie deg, nor vy fyniss. Ieg hoffuer, vill gud, inen søndag att kome her fran, saa vill ieg strax kome till deg. Ieg sender deg iiij vrhønss, tu vil[t]h tagge dem till thache. Visté tu nogith, tu ville haffue, der herre varre att beckome, ville ieg heller bestillith, en du vilth haffuith, och huor ieg kand tienne deg, skaltu altyd' fynne [mig] ther villith till. Och vill her met haffue deg gud befallith, hand vill lenge beuarre deg sund och helbrede. Aff Køffuenhaggen den 2 martij 1574.

Peerr Oxsse.

Ieg sender dyn kloster iomfrue v alne engelst till en k[i]orttell, som ieg lenge haffuer loffuith hine etc.

Udskrift: Myn kerre morsøster Beritte Gøye venligen till hande.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 172.[4]

---

[1] Den 9. Marts. Den 5. Marts meddeler Christoffer Gjøe fra Kjøbenhavn sin Hustru, at de idag ere komne til Ende med Skiftet efter Oluf Mouritsen, og at Lodderne paa Godset ere gaaede til endeligt Skifte. Efter Mourits Podebusks Forlangende skal nu Løsøret paa Gaardene skiftes; den 10. Marts ville de være i Helsingør og derfra strax tage til Helsingborg og skifte, hvad der findes; derefter ville de fortsætte paa Bollerup (Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 147).

[2] Meningen er, at, hvis de ikke komme til et endeligt Skifte, maa de erhverve en ny kongelig Befaling angaaende dets videre Behandling; «sleith» er: slet, aldeles, derimod er Betydningen af «løisst» (løst) uklar.

[3] Jvfr. ovfr. S. 302.

[4] Udskriften staar paa den fjerde Side. Paa den tredie, oprindelig blanke, Side findes følgende Udskrift (med en Skriverhaand): «Erliig

Nr. 267. 6. Marts 1574.

Beate Bille til Birgitte Gjøe.

Hun beder Birgitte Gjøe lade hende vide, hvorledes hendes Helbredstilstand er efter hendes Sygdom. Hun har været paa Frederiksborg for at tale med Kongen og havde villet besøge Fru Birgitte med det samme, men turde ikke opsætte Hjemrejsen for Isen i Sundet.

H. Ihs.

Myn allerkiereste Berette och kiere syster, nest myn venligh tacksigellsse for altt ære och megett gott, som du megh alttid giortt och beuist haffuer, huilckett du skaltt alle myne dage finde megh gandske guodveligen til att forskylle mett degh udj alle dj made, udj myn ringe macktt kan vere, der du kant haffue ære eller tieneste aff, som iegh deg, mynn kiere syster, desplictig er. Kiere Berette och kiere syster, giiffuer ieg deg gandske venlig tilkende, att iegh haffuer sportt, att du haffuer vered saa ille till pass, huilckett meg rettelig ont giør aff alltt mitt hiertte, saa ær myn gandske venlig bøn till deg, att du viltt vell giøre och biude megh till, nar deg stedis nogen bod hid till landett, hor degh lider, och hor du nu est till pass. Den almetigste gud unde meg att spørge guode tinder til deg, att du mat vere vell til pass. Kiere syster, giiffuer ieg degh gandske venligh tilkende, att ieg var paa Fredricksborig och taled mett konglig maistatt om nogen erinde, som megh la mact paa.[1] Gud vere loffuett, ieg fick gode suar aff hanss nade. Saa hade ieg daa acted meg till Nested till deg, saa tore ieg icke bliue der offuer sa lenge, di iegh befrøcted meg, att issen skule kome løss, att ieg skule icke kune kome till

---

och welbiurdige frue Anne ssallig Oluff Mouritzsens till Brentued, myn kere fencke och sunderlig gode wen, gandsche wenligen» og Birgitte Gjøes Segl. Hun har altsaa sendt Brevet til Anne Hardenberg, og denne har, hvad hendes Segl paa fjerde Side af Brevet viser, sendt det tilbage til Fru Birgitte, idet hun igjen har vendt Peder Oxes Udskrift udad.

[1] Hendes Ærinde hos Kongen har formodentlig drejet sig om hendes Forleninger, Froste Herred og Vissenbjerg Birk.

bage-igen for driff iss.[1] Kiere systher, sa vell ieg icke lenger forhole deg mett dene myn skriffuelsse, men du skaltt alle myne dage finde megh for din hulle syster, och vell her mett nu och alttid haffue deg mett siel och liff den almectigste gud beffalendis. Han unde oss att findis snart helbrede och glade. Giør vell och sig din iomfruer mange c m guode neter, och forglem icke myn datter, iomfru Berette, men sig hine och mange c m gode netter. Lader min søner Tyge och Iøren[2] sige bode deg och dine iomfruer mange c m guode neter. Ex Knudstrup den 6 dag martius aar 1574.

Beatte Biille.

Udskrift: Erlig och welbyrdig fru Berette sallig Herloff Troliss, myn kiere syster och synderlig guode ven, gandske venligen tiilskreffuit.

Egenhænd.? Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve IV. 47.

Nr. 268. 22. Marts 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han har siden sit sidste Brev været fri for Hoste. Saasnart hans Forretninger tillade det, vil han mødes med Fru Birgitte paa Holmegaard. Om Urter og Bergfisk, han har lovet at bestille til hende.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud verre met deg altyd och beuar[e] deg fran alth vnth. Ieg thacher deg gerne for tyn skriffuelsse och for alth gott och vill iche forholle deg, att myn higge[3] haffuer intet haffth mig, siden ieg skreff deg sist till, ieg hoffuer, hund skall bliffue vde.

---

[1] Da Brevet er skrevet paa Knudstrup i Skaane, en af hendes afdøde Mands Hovedgaarde, er det altsaa Rejsen over Øresund hun frygtede.

[2] Astronomen Tyge Brahe og Jørgen Brahe til Tostrup, f. 1554, † 1601.

[3] Herved maa vistnok forstaas Hoste eller Aandenød, som plagede Peder Oxe i de sidste Aar af hans Liv (jvfr. ovfr. S. 290); i et Brev til Kurfyrstinde Anna af Sachsen, dat. Gisselfeld 4. Aug. 1575 (Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530) taler han om sin Kortaandethed og sit «enge Brust», som han, hvis Gud ikke giver særlige Midler, i Længden ikke kan holde ud; dog har han godt Haab om Bedring. Den 24.

Ieg hoffuer deth altid saa, doch komer hund vtigen, deth kand bliffue gott, narr gud v[*ill*]. Som du skriffuer, tu ville tal[*le met*] meg, førr ieg kom aff denne . . . ., saa vill ieg ladde deg vide, [*thet*] første ieg kand faa nogith best[*ilth*] myne errinde, att vy kune mødiss paa Holme. Saa troer(?) ieg deg saa vell, attu siden føell meg hith ther fran, om dyen førligheth kand tollith, der skall ingen heller kome vty mith, som ieg ville haffue, en deg. Och thacher deg gerne for tyn braasen(?), tu sende meg. Ieg haffuer skreffuith effther tynne vrtter, berren fisken[1] skaltu och faa met dett første. Tyen karll talde intet anith meth meg om dynne errinde. Der du vilth haffue nogith andith bestild, laed meg vidett, vill ieg gerne gørrith met alth, huess deg kand verre tienth met, och vill befalle deg gud, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Giselfeld den 22 ma[r]tij 1574.[2]

Per Oxsse.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 179. Brevet er noget beskadiget.

Nr. 269. 25. Marts 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Skiftet af Løsøret efter Oluf Mouritsen Krognos er nu tilendebragt paa Bollerup og skal fortsættes paa hans andre Gaarde, hvorfor han beder Birgitte Gjøe meddele, hvem der skal varetage hendes Tarv derved. Han rejser med det første til Vordingborg og vil paa Vejen besøge hende.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuarre deg fran alth vnth. Mith buid er nu komen fran Bolerupth,

---

Oktbr. s. A. bortkaldtes han, kun 55 Aar gammel. Der existerer, som bekjendt, ingen trykt Ligtale over Peder Oxe; en Skildring af hans Endeligt, forfattet paa tydsk af Hofprædikanten, Mag. Christoffer Knoff, sendte hans Enke med Brev af 30. Marts 1576 til Kurfyrstinde Anna, blandt hvis Breve den endnu findes (Orig. anf. St.).

[1] Bergfisk.

[2] Peder Oxe havde allerede adskillige Dage opholdt sig paa Giselfeld; thi herfra er et Brev af 17. Marts dateret, i hvilket han takker Kurfyrstinde Anna for 2 Glas hvid og gul Akvavit (Orig. i Hauptstaatsarchiv, Dresden, Locat. 8530).

och er skiffth a[l]th, huess der haffuer verrith, och huess vskiffth er, haffuer och bested.[1] Hand haffuer klarre register paa alth, som hand skall antorre deg. Tu seer nu, huatt queg tu haffuer faith, desligist heste, foller, hoper och faar. Tu vilth nu skriffue enchith besked, huorledis tu vilth haffue der met, saa vill ieg bestillett. Ieg høer, arffuinger komer vty moren till Bregentued, tu vilth skriffue meg till, huem tu vi[l]th haffue der hoess, som kand tagge dyen paartt, och om deg sintiss, dett var noch, att Voen[2] toeg dyen paartt paa Klaxholm och paa Leerbech[3], ieg troer, hand er viss noch, eller om ieg skall haffue nogith andith buid derr efftter, saa vill ieg och bestillith, och huatt mand skall gørre aff dett, deg der faller, huortt tu vilth haffuett hent(?) senth. Ieg frøctter, ieg bliffuer iche lenge, før ieg skall till Køffuenhaggeń, drager der forre nu paa løffuerdag[4] her fran och till Voringborre, saa vill ieg talle met deg vty Nestith goe tyd paa løffuerdag. Laid ingen vidett, att ieg komer, saa kune vy verre ienne, ellerss gorr dett, som dett gich sist. Ieg sender deg j ferring ostertz och ith spith negennoe[5], tu vilth tagge den till tache. Och vil nu intet skriffue merre, men ieg fynner deg nu saa snartt. Och huess du kanth verre tienth met, gørrr ieg gerne och vill haffue deg gud almetiste befallith, hand spaarre deg lenge sund och helbrede. Aff Gisilfeld den 25 martij 1574.

Per-Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye venligen till hande.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 178.

---

[1] Maaske af det plattydske: besteden, bekræfte, bevidne. Meningen er da den, at man har foretaget en Opgjørelse over det endnu uskiftede. — En Samfrænders Dom af 24. Juni 1574 om Skiftet er trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 251—56.

[2] Formodentlig en af Peder Oxes Fogeder.

[3] Lerbæk i Vendsyssel var en af Oluf Mouritsens Gaarde.

[4] Den 27. Marts.

[5] ɔ: Negenøje (Lampret), en den Gang yndet Fisk; et Spid er et Antal af 24.

Nr. 270. Marts 1574?

Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.

Hun har med Sorg erfaret, at Birgitte Gjøe igjen har været syg. Peder Oxe vil besøge Fru Birgitte. Hun beder Fru Birgitte bestille hende Eddike i Lybæk. En af de hende paa Skiftet tilfaldne Stude er kommen ind blandt Christoffer Gjøes Kvæg. Hun har ikke Lyst at besøge Fru Birgitte i Helligdagene. Sender et Brev fra Jørgen Rosenkrantz m. v.

Myn a. k. farsøster, gud almetteste werre altiid mett eder och spare och beuore eder lenge, der well ieg gud troliig(!).[1] Gud wed, huor ille tiill freds ieg er, for ieg for-

---

[1] Inden vi med dette Anne Hardenbergs sidste Brev til Birgitte Gjøe forlade hende, vil det være passende at anføre de enkelte Bidrag til hendes Enkestands Historie, som Dresdener-Arkivet gjemmer i Kurfyrstinde Annas Brevbøger. Det første Brev fra Kurfyrstinden til Anne Hardenberg som Enke er dateret Torgau 21. Novbr. 1573 (Cop. 517. 128); hun udtaler heri, at, skjønt hun forlængst burde have tilkjendegivet hende sin Deltagelse i hendes tunge Sorg, saa ved hun dog af Erfaring, at i lignende smertelige Tilfælde bidrager trøstende Formaning ofte mere til at forøge Bedrøvelsen og Bekymringen end til at mildne den; derfor har hun ikke skrevet før. Hun ved, at Anne Hardenberg har det christelige Sind, at hun stoler paa, at det er til det bedste, at hendes Mand er tagen fra hende. Da Anne Hardenberg nu er fri og ubunden, maa hun opfylde sit Løfte om at besøge Kurfyrstinden, og denne beder hende derfor til Foraaret komme til hende i Torgau eller Annaburg og tage den Jomfru med, som hun har anbefalet hende. I sit Svar herpaa har Anna Hardenberg beklaget sig over, at Oluf Mouritsens Slægtninge gjøre hende allehaande Hindringer i hendes Rettigheder, og Kurfyrstinden skriver da, Dresden 21. Jan. 1574, til Peder Oxe og beder ham indtrængende tage sig af Enkens Sag; hun stoler paa, at Kongen ikke vil taale, at hun forurettes; samtidig skriver hun til Fru Mette Rosenkrantz med Anmodning om endelig at tale Anne Hardenbergs Sag hos sin Mand, og til Anne Skram, der var hos Anne Hardenberg, med Bøn til hende om ikke at forlade hende i hendes Sorg, men trolig pleje hende. Sorgen og de mange Bryderier med Arvingerne synes nemlig at have taget paa Anne Hardenbergs Kræfter, og i det Brev, som Kurfyrstinden samtidig afsendte til hende, lover hun snart at sende hende et Bud med Akvavit. Forøvrigt trøster hun den bedrøvede Enke, der endnu ikke i Taalmod kan stille sig til Freds efter sin Mands Død, med, at hun maa sætte

merker y eders skriffuelse, att y haffuer werred syg ygen. Den almetteste euig gud hand sparre och styrke eder mett

---

sin Lid til Gud (Cop. 515. 100—02). Det Besøg i Sachsen, som Kurfyrstinden saa gjerne vilde have af Anne Hardenberg i Marts d. A. (jvfr. ovfr. S. 302), er næppe blevet til Virkelighed; Skiftet lagde for meget Beslag paa hende til, at hun kunde rejse fra Landet. Kurfyrstinden bad hende da 1575 komme før Paaske eller mellem Paaske og Pintse og indbød Anne Skram til at komme med (Annaburg 21. Febr. 1575; Cop. 518. 13); men ogsaa denne Gang blev Rejsen opsat, som det ses af et Brev fra Peder Oxe, dat. Kjøbenhavn 24. Juni 1575, hvori han melder Kurfyrstinden, at Anne Hardenberg nu har faaet sine Sager ordnede saaledes, at hun snarlig med Kurfyrstindens Tjener kan begive sig paa Vej; dog beder Anne om, at Rejsen ordnes saaledes, at hun til Vinter kan være tilbage (Orig., Locat. 8530). At Rejsen denne Gang omsider gik for sig, erfares af Kurfyrstindens Brev af 5. Febr. 1576, hvori hun omtaler, at Anne er kommen lykkelig hjem (Cop. 518. 160).

Brevene fra de nærmest følgende Aar have ingen videre Interesse; til Nytaar 1578 sender Kurfyrstinden Anne Hardenberg Akvavit og et Paternoster (Cop. 521. 172). Aaret 1579 medførte atter en Udenlandsrejse for Anne; 26. April skrev Kurfyrstinden til hende med en Foræring af to forgyldte, agernformede Drikkekar og udviklede, hvorledes baade hun og hendes Søster, Hertuginde Dorothea af Lüneburg, som nu var i Besøg hos hende, hjertelig længtes efter at se og tale med Anne Hardenberg, der saa længe havde tjent Dronning Dorothea og været hendes fortrolige; nu skulde Hertuginens ældste Datter Frøken Sophie den 3. Maj have Bryllup i Dresden med Markgreve Georg Frederik af Brandenburg, og i den Anledning behøvede de Anne Hardenbergs Betænkende i mange Sager; hun maatte derfor endelig, med den Knægt, der overbragte Brevet, snarest rejse til Dresden og venlig meddele Hertuginden sine Raad «in solchen Ehrensachen» (Cop. 521. 303). Uagtet denne indtrængende Anmodning kom Anne Hardenberg ikke, men sendte sin Undskyldning, som Kurfyrstinden tog for god; men, skriver denne fra Dresden 29. Juni, da hun og Kurfyrsten med det første rejse til Güstrow for at træffe Kongen og Dronningen af Danmark, og da hun gjerne forinden vil tale med Anne Hardenberg, begjærer hun, at hun nu uden Undskyldning kommer til Annaburg; hun skal ikke opholde hende længe (Cop. 520. 226). Denne Gang var Anne Hardenberg nødsaget til at rejse, som vi se af Kurfyrstindens Brev til hende, dat. Güstrow 27. Aug.; hun haaber, at hun er kommen vel hjem og har fundet alt i Orden; hun har talt med Kongen om hendes Sag, og han har lovet at lade de Breve udfærdige, hun har erindret om, og befalet Kansler «Arendt» Huitfeldt det fornødne (Cop. 520. 237). Denne Sag var Anne Hardenbergs Arve-

siin helig and och naade, att y kunne kome well tiill eders helbred ygen. Ieg formerker, att Peder O. wiille drage tiill

---

strid med Oluf Mouritsens Frænder, som hun gav til Undskyldning for, at hun ikke opfyldte sit ved Afrejsen givne Løfte om snart at komme igjen til Sachsen; for at bortrydde denne Hindring bad Kurfyrstinden Kongen om en Befaling til disse Arvinger om, at de ikke under Anne Hardenbergs Fraværelse maatte foretage noget til hendes Skade (Cop. 521. 334; 5. Oktbr. 1579) og skrev 16. Oktbr. til Fru Inger Oxe for at bede hende paavirke Kongen i denne Sag (Cop. 521. 179); i Brev af 17. Oktbr. minder hun Kongen om, at han har lovet at tage sig af Anne Hardenbergs Sag om hendes Stridigheder med Oluf Mouritsens Slægt om Gods i Sjælland og Jylland (Cop. 520. 251). Atter det følgende Aar, 1580, maa Anne Hardenberg have besøgt Kurfyrstinden; thi 31. Maj skriver denne til Fru Anne, at hun havde haabet atter at komme til Danmark, men er blevet forhindret deri, og tilføjer: saa gjør det Os ondt, at Vi have ladet dig fra Os og ikke taget dig med tilbage (Cop. 523. 40). Kurfyrstinden havde vistnok tænkt sig at komme til Prindsesse Augustas Daab i Kolding den 29. Juni (Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 334) og i Brev, dat. Dresden 27. Juni, beder hun Anne Hardenberg fortælle hende om Barnedaaben, og om Kongen endnu holder ved med det umaadelige Drikkeri. Brevet slutter med en Paamindelse til Fru Anne om, at hun har lovet at skrive paa tydsk til hende, «da det danske Sprog er Os næsten gaaet af Minde (fast ausgefallen), saa at vi maa tilbringe en god Tid, før Vi ret kunne forstaa dine Breve» (Cop. 523. 46). Kurfyrstindens Breve ere selvfølgelig alle tydske; men man skulde dog tro, at den stadige og stærke Forbindelse med Danmark og danske kunde have vedligeholdt Kundskaben til det danske Sprog hos hende.

Den Svagelighed, som fra 1580 mere og mere betog Kurfyrstinden (se Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen S. 488 ff.), fremkaldte hos hende et levende Ønske om endnu at se sine fraværende kjære; indtrængende opfordrer hun i Breve af 25. Maj og 13. Septbr. 1581 Anne Hardenberg til et Besøg i Sachsen; de vide ikke, om de ses tiere, er Omkvædet; men Anne Hardenberg føler sig nu selv saa svag, at hun ikke tør rejse (Cop. 522. 123, 154). Det Bud, der førte det sidste Brev til Danmark, var endnu 1. Novbr. ikke vendt tilbage; Kurfyrstinden affærdigede da sin Gemals Enspænder med et nyt Brev til Fru Anne med Opfordring til endelig at komme til Sachsen med Enspænderen, da hun gjerne endnu en Gang vilde se hende; forat Bortrejsen ikke skulde skade hendes Retssager, skrev Kurfyrstinden samtidig til Kongen om at lade ved Rigskansleren anordne, at Sagerne under hendes Fraværelse bleve som de vare, og bad Hofmesterinden Fru Inger Oxe ogsaa anvende sin Indflydelse i denne Retning (Cop. 522. 165 f.). Den 10. Novbr. kom om-

eder y dag. Ieg taker eder saa gerne for eders gode tiill-bud, att y wiille fiii meg bud tiill Lybck, och wiille ieg

---

sider Løfte fra Anne Hardenberg om endnu en Gang at besøge Sachsen, og næste Dag skrev Kurfyrstinden til hende med Axel Rosenkrantz, der rejste til Danmark, og mindede hende om hendes Løfte (Cop. 522. 171). Før ind i det følgende Aar blev det dog ikke opfyldt, som det ses af Kurfyrstindens næste Brev til Anne Hardenberg, dat. Dresden 27. Marts 1582, hvori hun udtaler det Haab, at den afsendte Enspænder nu er kommen til hende og at hun nu har begivet sig paa Rejsen. I dette Brev udtaler Kurfyrstinden forøvrigt sin Medlidenhed med den stakkels gamle Ejler Krafse, der af Vaade havde dræbt sin Hustrus Søstersøn Tyge Brahe Jensen (se Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 338). Kurfyrsten og hans Sønner have tilskrevet Kongen i den Anledning og ligeledes Tyge Brahes Broder og Frændskab (Cop. 524. 18); selv skrev hun s. D. til Kongen og til den afdødes Slægt og søgte at bilægge Sagen med det gode; Ejler Krafse var en Mand paa 65 Aar, der fra sin Ungdom havde holdt sig fredelig mod dem og fremfor andre især skulde have elsket den dræbte Tyge Brahe (Cop. 525. 21, 24). I Septbr. rejste Anne Hardenberg hjem fra Sachsen og havde med sig et Brev, dat. 26. Septbr., til Anne Skram hvem Kurfyrstinden sendte en Pige, som hun beskrev som en god Syerske, af hvem hun nok vilde faa Nytte, naar hun var fast overfor hende og holdt hende haardt (Cop. 525. 62).

I et Tidsrum af to Aar tabe vi nu Anne Hardenberg af Syne, da intet Brev til hende er indført i Kurfyrstindens Brevbøger før 7. Septbr. 1584, da Fyrstinden skriver, at hun har modtaget Anne Hardenbergs Undskyldning for, at hun ikke kan komme til hende; men da nu hendes Søsterdatters Bilager har fundet Sted, og da hun nu forhaabentlig er kommen til god Sundhed og altsaa ikke mere har nogen Undskyldning at anføre, maa hun komme ved første Lejlighed. Forat hun kan gjøre Rejsen desto lettere, har Kurfyrstinden tilskrevet Henning Gjøe om at tillade sin Hustru Anne Skram at rejse med. Og ikke alene skrev hun s. D. baade til Anne Skram og hendes Mand, men ogsaa til Dronning Sophie om at gjøre, hvad hun kunde, til at begge Damerne rejste til Kurfyrstinden, som trængte meget til dem (Cop. 526. 210 f.). Men intet hjalp det; Anne Hardenbergs Svaghed forbød hende at begive sig paa saa lang en Rejse (Brev til Anne Skram af 16. Novbr. 1584, Cop. 526. 241), og Anne Skram maatte alene drage til Dresden (jvfr. ovfr. S. 94). — Den Søsterdatter af Fru Anne, hvis Bryllup Kurfyrstinden omtaler i sit Brev, er Mette Grubbe, der 26. Juli 1584 i Ystad blev viet til Axel Rosenkrantz (Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 345); hun var en Datter af Annes Søster Margrethe Hardenberg og Palle Grubbe Sivertsen († omtr. 1561) og havde i sin Tid med sin

saa gerne bede eder, att y wiille haffue giortt saa well och bestelled meg vj tynner edick, och y wiille forstreke meg

---

Moster været i Sachsen hos Kurfyrstinden, der i Brev af 31. Maj 1580 til Erik Rosenkrantz til Langtind anmodede ham om at befordre Ægteskabet mellem hans Søn Axel og Jomfru Mette, som hun havde befundet gudfrygtig, from og stille (Cop. 523. 40). Ogsaa Axel Rosenkrantz (til Glimminge) maatte Kurfyrstinden kjende nøje, da han i flere Aar havde tjent i Sachsen som Kurfyrstens «Cammerling»; i Vinteren 1577 rejste han tilligemed Christoffer Krafse (til Egholm, Søn af den ovfr. omtalte Ejler Krafse) med Kurfyrstens Orlov hjem til Danmark og havde da Brev med til Anne Hardenberg (Brev af 26. Febr. 1577, Cop. 521. 33); til Hilleborg Bille, Ejler Krafses Hustru, skrev Kurfyrstinden 28. Febr. s. A., at hendes Søn havde opført sig vel (Cop. 521. 34). I 1581 rejste Axel Rosenkrantz igjen til Danmark for at besøge sin Fader og bragte Brev med til Kongen fra hans Søster (9. Novbr. 1581, Cop. 522. 168). Ogsaa en Broder til Mette Grubbe, Corfits Grubbe, tog Kurfyrstinden sig af og holdt ham i Skole i Schulpforta og siden ved Universitetet i Leipzig (Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen S. 408 f.); han tjente senere i tydske Kancelli (Grundtvig, Medd. fra Rentekam. Arch. 1873—76 S. 188). — Disse Grubber maa ikke forvexles med den Slægt Grubbe, der egentlig hed Sparre og af hvilken den ovfr. S. 33 ff. omtalte Jomfru Anne Grubbe stod Birgitte Gjøe nær; til denne Slægt hørte ogsaa Villum Grubbe Jensen til Sandbygaard, der vistnok var vel anskreven hos Fru Birgitte; i et Brev, dat. Sørup 12. Novbr. 1574 (Orig. i Rigsark., Adelsbreve II. 67) skriver nemlig Erik Basse til Fru Birgitte Bølle: Kjære Morbroderdatter, giver jeg eder venligen til kjende, at jeg haver i de hellige Trefoldigheds Navn givet Villum Grubbe min Datter Marine. Jeg havde været pligtig til at raade med eder derom; naar jeg kom der, som I vare, da vare I syge, eller der var saa mange fremmede hos eder, at jeg ikke turde gjøre eder Umage. Og salig Fru Birgitte Gjøes, hvis Sjæl Gud naade, hun var den, som vilde, at det skulde strax gaa for sig, som jeg vil mere sige eder af, naar Gud vil, jeg kommer eder til Ords.

Med Aaret 1585 blive Kurfyrstindens Bønner til Anne Hardenberg om at komme endnu mere indtrængende; fra sin Ungdom har hun særlig været Anne Hardenberg hengiven, og intet vilde være hende kjærere end endnu en Gang at se Fru Anne og tale med hende; thi hun frygter, at det vanskelig mere vil ske (Brev af 6. Marts; Cop. 527. 39); men Fru Annes Svaghed stillede sig atter i Vejen, og det hjalp ikke, at Kurfyrstinden snart efter gjentog sin Bøn og lovede at lade de sachsiske Læger prøve deres Midler paa hende, naar hun vilde komme; med Anne Skram, der nu rejste hjem, sendte Kurfyrstinden Latværge, Akvavit og «Schlag-

mett peninge der tiill, tiill gud well, ieg komer tiill eder.

---

wasser», hvormed hun skulde bestryge Hovedet, saa ofte hun følte Smerter i det (12. April 1585; Cop. 527. 87). Den 17. Maj skriver Kurfyrstinden atter fra Dresden til Anne Hardenberg; hun har bragt i Erfaring, at Fru Anne er meget svag; hun haaber, at hendes Tilstand vil bedres, og beder hende endelig ved første Lejlighed lade hende vide, hvorledes hun har det (Cop. 527. 151), en Anmodning, som hun gjentager i sit næste Brev, 30. Juni, da hun ikke har faaet Svar paa sit sidste Brev (Cop. 527. 119).

Hermed slutter Kurfyrstindens Brevvexling med Anne Hardenberg; hendes Tilstand blev i Sommerens Løb ringere og ringere og 1. Oktbr. hensov hun. Anne Hardenberg overlevede hende kun faa Aar og døde paa Bregentved 15. Febr. 1589.

Vi have set flere Exempler paa, at unge danske Adelsmænd uddannede sig ved det sachsiske Hof; endnu kan nævnes, at Claus Skave, Søn af Herluf Skave til Eskildstrup, en Tid lang tjente Kurfyrsten og døde af Børnekopper i Dresden den 30. Juni 1580 og blev begraven allerede 2. Juli, hvorom Kurfyrstinden 10. Juli underrettede hans Moder, Anne Brahe (Cop. 522. 50).

Kurfyrstinden holdt ogsaa af at have danske Jomfruer om sig; saaledes tjente Sekretær Hans Skovgaards Søster Margrethe ved det sachsiske Hof; i et Brev, dat. Dresden 14. Aug. 1574, beder Kurfyrstinden Fru Inger Oxe, Dronningens Hofmesterinde, meddele Hans Skovgaard, at hun til Mikkelsdag vil lade hans Søster rejse hjem til sine Venner; imidlertid maa Fru Inger se sig om efter en anden Adelsjomfru, der kan tjene Kurfyrstinden med Syning og andet Arbejde, og som hun kan beholde (Cop. 517. 216). Kurfyrstinden gav imidlertid ikke Slip paa Jomfru Margrethe før det følgende Aar; 6. Marts 1575 skriver hun fra Annaburg til Kongen og Dronningen og anbefaler til dem Jomfru Margrethe, der har været halvtredie Aar hos hende og opført sig godt, men som nu maa rejse hjem, da hun ikke taaler Klimaet (Cop. 518. 22). I hendes Sted fik Kurfyrstinden Jomfru Anne Vind, vistnok Datter af Henrik Vind til Rønshave og siden gift med Enevold Kruse til Vingegaard (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 406); efter Aftale med Hertuginde Elisabeth af Meklenburg skulde den Vogn, der førte Margrethe Skovgaard til Güstrow, her afhente Anne Vind, i hvilken Anledning Hertuginden 29. Febr. skrev til Fru Inger Oxe om at paaskynde Jomfruens Rejse (Orig. i Rigsark., Adelsbreve L. 22); imidlertid forfæller Kurfyrstinden i et Brev til Anne Hardenberg, dat. Dresden 16. April, at Anne Vind er rejst til denne Frue, saa hendes Ankomst til Sachsen maa være bleven forsinket. Jomfru Margrethe var rejst til Jylland (Cop. 518. 42). Margrethe Skovgaard, der skrev sig til Sanderumgaard, døde 7. Aug. 1615 og ligger begraven i St. Knuds Kirke i Odense; hun synes ikke at have staaet synder-

Nyls Iensen[1] och den karll, ieg haffde paa Bollerop, kom hiem y natt, och saa Nils ien aff eders stude, som eder wor tiillfallen, blantt Krestoffers fee, da kende hand seg wed den och sade, hand hørde eder tiill, och tog den och lod en følles mett mytt fee, saa ieg forser meg, att dett komer paa taarsdag, saa well ieg bode senne eder den och eders aned fee, her er paa gorden, tii ieg haffuer nu faaed dett tiill samen, som wor hus bynnerne. Som y beger, att ieg skulle kome tiill eder y helliig dagene, saa well ieg møged heller kome tiill eder, først y erre aliene,. och pas ieg icke heller paa att see den leg. Ieg senner eder inges . . . . . .[2] eder den helbred, att y kunne kome tilll Københaffn.[3] Rett nu kom mytt bud fraa Iøren

---

lig i Forbindelse med Kurfyrstinden efter sin Bortrejse fra Sachsen; i alt Fald findes der i Brevbøgerne kun eet Brev til hende (6. Jan. 1578; Cop. 521. 173), hvormed Kurfyrstinden sender hende en Ring og — Akvavit. Uagtet hendes Liv vistnok er hengledet temmelig ubemærket, lever hendes Minde endnu i Sagnet (se Mumme, St. Knuds Kirke i Odense S. 113 ff. Engelstoft, Odense Byes Hist., 2. Udg., S. 226, 292). Anne Vind er vist kun bleven i Sachsen et Par Aar; thi i Sommeren 1577 har Kurfyrstinden igjen travlt med at skaffe sig en ny Jomfru fra Danmark; 9. Juni skriver hun til den ovfr. omtalte Axel Rosenkrantz og takker ham, fordi han ved Hjælp af sin Moder har lovet at søge at skaffe hende en Jomfru; hun vil helst have en, som hun kan være lige saa tilfreds med som med Anne Vind, der nu er hos hende, og beder ham raadføre sig med Inger Oxe, der temmelig kjender Folk og Personer i Riget. Samtidig takker hun Hilleborg Bille, Ejler Krafses, fordi hun har lovet at skaffe hende en Jomfru, beder hende ikke spare paa Flid i saa Henseende og henviser ogsaa hende til Hofmesterinden (Cop. 520. 23). Den 18. Juli Juli skriver hun direkte til denne Dame, at hun nødig vil have en Jomfru til at være om sin Person, der ikke er lige saa god som Anne Vind. Hvis en ny ikke alt er under Vejs, skal Fru Inger foreløbig intet foretage sig i denne Sag; af lignende Indhold er et Brev til Anne Hardenberg af samme Datum (Cop. 520. 32 f.).

[1] Sagtens en af Oluf Mouritsens Fogeder.

[2] Den underste Fjerdedel af Bladet er afklippet.

[3] Jvfr. ndfr. S. 323 Pernille Gjøes Forventning om at have kunnet mødes med Fru Birgitte i Roskilde.

Rosenkranz, och senner eder hans breff[1], att y kand forfare meni[n]gen der aff. Myn morbroder[2] skriiffuer och att well kome. Myn a. k. farsøster, ieg beffaller eder den euig gud y wold. Skreffued onsdag mett hast.[3]

A. O. M.

Udskrift: Myn kerre farsøster fru Berrette Giøe g. w. t. sk.

Egenhænd. Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 188. — Trykt hos Bricka, Frederik II's Ungdomskjærlighed S. 250 f.

Nr. 271. 9. April 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han sender Birgitte Gjøe Vildt og Østers. Om Fru Helvig Gjøes Brev. Kongen har for Kansleren Ejler Grubbe udtalt sig om Jørgen Marsvins Angreb paa Herlufsholm; han vil nu tale med Kansleren og skrive Fru Birgitte nærmere Besked til.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuarre deg fran alth vnth. Ieg sender then buch j fiering øster och iij harrer, tu vilth tagge dem till thache, ieg forrseer meg, ossteruer (!) skulle verre saa godde som dye, du fix sist. Ieg haffuer och lest frue Heluigtz breff, hund skriffuer deg till. Myn spodom var all rett vty Egesperre[4], thett hund giorde inthet der aff. Rigenss canceler var hoess k. m., blanth

---

[1] Findes nu ikke vedlagt.

[2] Hr. Peder Skram.

[3] Da dette Brev omtaler Skiftet af Kvæget paa Bollerup som allerede foregaaet, kan det, efter hvad der fremgaar af de foregaaende Breve, ikke være skrevet før ved Midten af Marts Maaned 1574; og rimeligt er det, at det maa henføres til denne Maaneds Slutning, da Peder Oxe ved denne Tid vilde besøge Birgitte Gjøe (se det foregaaende Brev) og da Helligdage omtales som nær forestaaende; Paasken fuldt nemlig i Begyndelsen af April (Skjærtorsdag den 8. April).

[4] Saaledes maa vistnok dette Ord læses, og Tanken ledes da hen paa Egesper By, Frerslev Sogn ved Hillerød, som Peder Oxe i sin Tid havde ejet (Kancelliets Brevbøger 1556—60 S. 152). Men hvad her kan være passeret og hvad Fru Helvig Gjøes Brev har indeholdt, derom savnes Oplysning.

annith kam Iørenss Marsuintz hanell om dyn loss och forre daa haffuer k. m. sacth, att Iørren hadde ingen rett, met mange flerre orr, meg er sacth.[1] Ieg vill haffue buid effther Eller Grube, saa vill ieg skriffue deg all virre besked till. Och huatt ieg kand gørre, du kand verre tienth met, gørr ieg gerne, och vill befalle deg gud, hand spaarre deg lenge sund. Aff Vorden.[2] lang fredag 1574.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye venligen till hande.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 177.

Nr. 272. 30. April 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han har med Glæde erfaret, at Birgitte Gjøe har det bedre, og beder hende ikke bekymre sig for Jørgen Marsvins Proces. Han har talt med Niels Hemmingsen om Machabæus' Ansættelse ved Universitetet. Sender en Kiste. Sender Figen og Malvasier m. m. Haaber snart at komme hende i Tale.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud beuare deg fran alth vnth. Ieg haffuer faith tyn skriffuelsse met Sten Brade[3] och hør gerne, attu erst effther leligheden vty thenne grøe[4] vell till paaess, gud skall beuarre deg frem ybeyr.[5] Ieg forseer aff tyn skriffuelsse, attu gremer deg forre Iøren Marsuyn saag met skollen. Saa grem deg kund intet, dett skall iche haffue nøid for en ß. K. m. sier nu selff, hand haffuer ingen rett.[6] Ieg vill och vell haffue ith indseinde met, atthet skall gaa rett till. Sett fordye dith sien till fress. Ieg komer och vell hiem her forre inden, saa ville vy virre talle der om.

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 282.
[2] Vordingborg, Peder Oxes Len.
[3] Om ham se ovfr. S. 253.
[4] ɔ: Grøde; maaske har det frugtbare Foraarsvejr været heldigt for Fru Birgittes Helbred.
[5] ɔ: fremdeles jo bedre.
[6] Jvfr. det foregaaende Brev.

Ieg haffuer och tald met doctter Nieltz, taa haffuer hand loffuith goed hanell met meyster Machebeuss, dett første nogit bliffuer ledych her vty vnyversitett.[1] Ieg sender deg den kiste beselth[2] aff Kristen Viend.[3] Huatt y den er, veyd ieg iche. Hand gør deg vell sielff beskeid, nu hand komer till deg. Ieg sender deg j korre figen, j[c] pomeranth, en liden leyell[4] met maluoisir, slig som tu begerrith. Tu vilth teg tagge lidett till thache. Ieg haffuer buid, saa tu skalth faa merre, om hand smager deg. Dett er rett fenedix[5] maluosier. Ieg sender deg och j ferring ostertz, tye erre rett ferske, ieg ville, dye ville smagge deg vell. Och hoffuiss nu snartt att kome hiem, saa vill vy virre talless samen. Och huatt tu kand verre tientt mett, gørr ieg gerne, och vill befalle deg gud, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Køffuenhaggen den 30 ap[ri]lliss 1574.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Birritte Gøye venligen till egen handh.

Egenhænd. Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 171.

Nr. 273. 4. Maj 1574.

Pernille Gjøe til Birgitte Gjøe.

Hun takker for et Smykke, som Birgitte Gjøe har foræret hende. Hendes Haab om at træffe Fru Birgitte i Roskilde blev tilintetgjort ved dennes Sygdom.

---

1 Machabæus, der tidligere havde været ansat ved Universitetet, i hvilken Tid Birgitte Gjøe synes at have betalt Kosten for ham i Niels Hemmingsens Hus, blev ikke senere Professor, men fik andre Embeder, se ovfr. S. 56.

2 ɔ: beseglet.

3 Hvad denne Kiste har indeholdt, ses ikke; den Christen Vind, der har beseglet, har vel været Christen Vind Henriksen til Vellinggaard, der var Lensmand i Kjøbenhavn, † 1589 (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 406).

4 ɔ: Flaske.

5 ɔ: venetiansk.

Miin gandske godwelliig hellsen alltiid for sendt med gud. Miin allerkiereste farsoster, ieg[1] thacker eder gandske ydmygelliig och gierne for møged beuist gaadt och sønderlliig nu for eders smøke, y nu sende meg och meg ther med begauet hauer. Ther som ieg weste wdj nogen maade att giøre thed, eder thienstlliigtt wor, wiille ieg ther tell aff formuen fiindes for eders welliige broder dather etc., ther alltiid mer end gierne well giøre, hues eder kiert er etc. Allerkiereste farsøster, ieg haude nu saa well forhaued, att ieg skulle haue fundett eder her, nu fornemer ieg aff mester Hans[2], att y hauer wered noged suag, dog siiger hand meg nu, att ded er blleuen naaged beirre, dend allmect. gud wnde oss, att ded maathe blliiue langwarendis, och wy alltiid maathe spøre eders sundheds wellfartt, och hand wnde oss att fiinde eder helbred och gllaad etc. Aller kiereste fasøster, saa well ieg ecke nu lenger ophalle eder med dene miin riinge skriuellse, mens saa lenge ieg leuer, fiindis for eders hørsom broder dather, om ded wor wdj miin magtt, att ieg kunde giøre naged, ther eder wor tell welle eller thieneste etc., thed gud kiende, huecked ieg tell sell och liiff med alld langwarendis løch och wellffartt well haue eder beffallendis etc. Miin moder lader hellse eder med mange m gode nether. Aff Roskiilld thend 4 dag maaj anno 1574.

Pernelle Gøie.

Udskrift: Erlliig och welbyrdiig frw Bergete Gøie, salliig Herlloff Trolles efftherleuerske, miin allerkiereste farsøster, gandske ydmygelliig tell skreuett.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 96.

---

[1] Pernille Gjøe, f. 1550, † 29. Aug. 1589, Datter af Birgitte Gjøes Broder Albrecht Gjøe til Krænkerup († 1558) og Anne Rosenkrantz Ottesdatter († 1589), blev inden 1567 gift med Hak Holgersen Ulfstand til Hekkeberg i Skaane, † 10. Novbr. 1594 som Rigsmarsk (jvfr. ovfr. S. 20. Hofman, Danske Adelsmænd II. 149, Tvl. Hist. Tidsskrift 5. R. IV. 584).

[2] Vel Rektor Hans Mikkelsen, der siden 1570 havde et Kanonikat i Roskilde (Ny kirkehist. Saml. VI. 157 f.).

Nr. 274. 14. Maj 1574.

Frederik Leiel til Birgitte Gjøe.

Han takker for to Kvier, Birgitte Gjøe har foræret ham, og sender hende en Del Lærred, hun har bestilt, m. m. Efter hendes Ønske har han vexlet Penge for hende i Guld og vil gjøre sig Umage for ogsaa at vexle Penge for Birgitte Rosenkrantz. Om Erlæggelse i Guld af Fru Birgittes Rentepenge.

Vennliig hiellssen ether nu oc altiidtt tiillfforen sienntt mett gudtt. Kiere fru Beritte, nest megen tacsigelsse for altt ere oc gott oc for eders ij wnge quier, attj nu siennde meg, for huilckett gudtt were eders lønn, oc ieg mett altt thienstactiighett wiill giøre oc thienne ether wdj hues maade, att ether kandtt were tiill ere oc gott.[1] Kiere fru Beritte, siender ieg ether nu mett thenne eders thienere effther eders begiering hues leritt, attj hos meg bestiltt haffuer, som her effther følger:

2 str., huer str. 40 alne, er 80 alne, alen 16 stiuer er 40 gamble daler.

Enn 2 str., thett enne støcke 43 alne, thett andett 41 alne, huer alenn 11 stiuer, oc er 84 alne bode støckenne, facitt . . . . . xxjx gambell daler j ortt.

Enn 5 str., alle v str. alenn 9 stiuer oc holler 205 alne tiillhoffue, facitt . . . . . lviij daler v str.

Enn for kistenn, thett ligger wdj packitt, oc att førett omboer . . . . . j ortt.

Suma koster for[ne] leritt in als daler gamble j[c]xxvij daler v stiuer.[2]

---

[1] Brevskriveren er Frederik Leiel, Søn af Tolder ved Øresund Sander Leiel og Elline Davidsdatter; han var Toldskriver ved Øresund, fra 1583 Tolder og havde 1565—79 en Raadmandspost i Helsingør; 1591 valgtes han til Borgmester og døde 1601; hans Hustru hed Kirstine Jensdatter (Historisk Tidsskrift V. 457 ff.).

[2] En gammel Daler var 4 Ort, en Ort 8 Styver à 2 Skilling; Regningen bliver altsaa:

2 Stkr. Lærred	40	gl. Dl.	»	Ort	»	Styver
2 — —	28½	—	1	—	4	—
5 — —	57½	—	»	—	5	—
Kisten	»	—	1	—	»	—
Tilsammen . . .	126½	gl. Dl.	»	Ort	9	Styver

Frederik Leiel har regnet fejl i 2den Post, hvor han har opført 4 Styver for lidt.

Kiere fru Beritte, hues andett, attj wrtter oc spesserij haffuer hos meg bestiltt, er, gudtt were ere, komen hiidtt tiillstede, wndertagitt canarij siucker, thett kandt ieg icke faae 4 pundtt for en daler, oc ther hos thett feniicke konfect[1] er icke heller att bekome, naar komer eder tiill pas, attj wiille lade anamett.

Som y schriffuer meg tiill, attj tiill Hans Olssens[2], haffuer sientt meg paa thette for^ne^ leritt oc spesserij itt ^c^ daler, saa haffuer ieg icke anamett wden lxxx daler, myn suager schriffuer icke meer att haffue anamett. Eders j^c^ daler att wessle eder giull fore, haffuer ieg en partt wessell eder dobell ducatter fore, hues y the ^c^ daler icke er dobell ducatter fore, wiill ieg fly eder engelotter oc kronner, naar attj siender meg budtt, att huem ieg skall leffre giull tiill for for^ne^ c daler.

Kiere fru Beritte, iomfru Beritte Rossenkrandz[3] haffuer oc sientt meg ett ç daler tiill att fly henne kronner oc rinsk giull fore. Ieg wiill giøre mitt beste, menn ieg frøcter, hun icke skall bekome andett enn engelotter for thennum, støckitt ij daler j ortt, om hun wiill. Men kandt ieg icke andett gull bekome, thaa skal thett ^c^ daler were tiill gode rede igen, att ieg her paa motte bekome beskeen, for hun schriffuer om rinsk gull, oc her komer icke wdenn rossennobell, engelotter oc wndertiden kruner oc dobell ducatter, men ingen rinsk gøllen tiill att foruessle.[4] Ieg haffuer saugtt borgmester Iacop[5] om the rentte peninge, attj begiere giull oc icke daler, oc ther effther wiill handt sige thennum tiill, som haffue peninge paa rentte, att the ther wdj skulle for-

---

[1] ɔ: Konfekt med Fennikel i.

[2] Hans Olufsen, Søn af Borgmester Oluf Jacobsen i Kjøbenhavn, blev 1565 Raadmand smsteds, 1569 Borgmester, † 9. Novbr. 1578; han drev Skibsrederi. Gift med Frederik Leiels Søster Dorthe (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. III. 188 f.).

[3] Birgitte Rosenkrantz var i Huset hos Birgitte Gjøe.

[4] De i dette Brev omtalte Guldmønter prægedes vistnok alle i Danmark, og rimeligt er det, at Øresundstolden især erlagdes i disse, saa Fr. Leiel maatte antages at kunne skaffe dem tilveje.

[5] Jacob Hansen, se ovfr. S. 192.

nøge eder. Ieg skulle yder mere schriffue eder berre beskeenn, men stunderne wiill icke recke tiill. Rader offuer meg som eders thienere. Gudtt were mett ether. Actum then 14 maij 74.

Fredttrich Leyell.

Ieg haffuer 8 riis frandz papir tiill ether, gudt giiffue, thett matte thiene eder. Her er ingen figen att bekome, som ieg torff siende eder att forthiene tack mett.

Udskrift: Erliig oc welbyrdiig fru, fru Beritte Giøe tiill Herluffsholm, myn sønnderlige gode wenn, wenligen.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 99.

Nr. 275. 29. Maj 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han har været utilpas og har ugjerne hørt det samme om Birgitte Gjøe. Niels og Erik Kaas have lovet at møde, naar Sagen om Herlufsholm skal foretages. Sender en Buk.

Kerre Berritthe och kerre morsøster, gud verre met deg och beuarre deg fran alth vnth. Ieg hørde vgerne, tu est iche vell till paaess, ieg hoffuer, dett er nu vell beirre. Ieg haffuer och iche selff verrith vell sidden. Ieg fyc vty afftiss Nieltz Kasiss skriffuelsse, att hand vill paa tisdag[1] verre hoess meg och hanss broderr Errich Kaess, saa ieg hoffuer, vy ville faa sielskaff noch till tyen loiiss.[2] Ieg

---

[1] ɔ: den 1. Juni.

[2] ɔ: Laas. Sagen om Jørgen Marsvins Gjenbrev mod Herlufsholms Laas (jvfr. ovfr. S. 250, 282) skulde foretages paa Kongens Retterting i Næstved Onsdag efter Pintse, den 2. Juni (jvfr. ndfr. S. 328); efter flere Dages Forhandlinger afviste Tinget den 5. Juni hans Gjenbrev og kjendte Forstanderen, Albert Oxe, berettiget til at fortsætte Forfølgningen til Laas. Ved denne Lejlighed var Kongens Kansler Niels Kaas tilstede; hans Broder Erik Kaas til Støv-

sender dig en buch, thu .vilth taggen till thache, och huattu kand verre tientt met, gørre ieg gerne. Och vill her met befalle deg gud, hand sparre deg lenge sund och helbrede. Aff Voringborre den 29 maij 1574.

Per Oxsse.

Udskrift: Myn kerre morsøster Berritte Gøye venligen till hande.

Egenhænd. Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 169.

Nr. 276. 7. Juni 1574.

Pernille Oxe til Birgitte Gjøe.

Hun takker Birgitte Gjøe for hendes Indbydelse til hende og hendes Sønner, hvilken de dog ikke kunne modtage, da den er kommen saa sent. Hun glæder sig over, at det gaar saa godt i Herlufsholms Sag med Jørgen Marsvin. Hvis Fru Birgitte ikke kommer til Kjøbenhavn, vil hun sikkert komme til hende.

M. a. k. moster, gud beuare eder altyd nadelyg oc uel fra alt det, eder kand uere skaedelyg enten tyl sel eller lyf, oc hand for syn kere søn skyl lade eder lenge leue oc lyde uel, det uyl ieg sa trolyg bade iunske oc bede af gud, som y war myn egen moder, det mad y uyst tro. M. a. k. moster, sa uyl ieg nu for tydens korthed skyl lade al lang betakelse bestaed, men dog skal alle eders mangfoldyg uelgernynger blyue vdtforglemt hos meg, sa lenge som ieg leuer, med al trohed, for ieg maed uel bekend, adt ieg aller kand forskylled, men gud almetyegest hand skal beløne eder edt alsamen, oc myn uyl skal uere gud[1], sa lenge som ieg leuer,

---

ringgaard († 1578) har altsaa ogsaa overværet Retsforhandlingen. Birgitte Gjøe kunde syv Uger efter lukke sine Øjne uden Frygt for Herlufsholms Skjæbne, da hun ikke kunde ane, at Jørgen Marsvin vilde endnu en Gang rette et Angreb paa Stiftelsen (se Brasch, Gamle Eiere af Bregentved S. 192 ff.).

[1] ɔ: min Villie skal være god.

sa sant helpe meg gud. M. a. k. moster, sa gyuer ieg eder nu ganske uenlygen tyl kend, adt ieg y tysdag aften[1] fyk eders gude skryuels, som y hade skreued meg tyl pyns dag[2], oc ieg der y formerke, adt y war begerendes, adt ieg uylle nu kome tyl eder pa tysdag[3], eller ieg uylle lade myne søner[4] kome tyl eder pa same tyd, for y skolle om onsdagen[5] gaed y redt med Iøren Marsuyn.[6] Sa betacker ieg eder pa det aller uenlygest, m. a. k. moster, for eders gude skryuels, oc for y uylle haue meg oc dem tyl eder pa same tyd. Sa mad y uyst tro, adt dersom ieg hade uered sa tyl pas, adt ieg had kond kome tyl eder, dae skolle ieg redtlyg gerne haue gyurdt edt, som ieg war uel pletyg, oc der som ieg hade uyst, adt y uyl had myne søner tyl eder pa den tyd, dae skolle de som gud sa red gerne had komed tyl eder, som y hade uered myn egen moder, for y haue sa uel forskylt edt y sa mange made. Men nu fyk ieg yk eders skryuels for end pa tysdags aften sylle, sa adt det war yk molycgt, adt de konde kom sa tylyg. Sa uyl ieg haue bed eder sa ganske uenlygen, m. a. k. moster, adt y uyl haue meg edt vdfortench, for gud ued, adt der som ieg hade faed sa tylyg adt uyde, dae skole de sa redt gerne had komed som tyl meg sel, sa sant helpe meg gud. Oc gud ued, ad det er meg hertelyg kert, adt det gek eder sa uel y eders rettergang, gud uere laued, men det konde yk andet, for y hauede en redferdyg sag pa ad staed[7], men gud kende ham for al den besueryng, hand gør eder, for ieg kand yk tro andet, end hand ued iu uel, adt hand kand

---

[1] Den 1. Juni.
[2] Den 30. Maj.
[3] Den 1. Juni, den samme Dag, hun modtog Birgitte Gjøes Brev.
[4] Fru Pernille havde i sit Ægteskab med Otte Rud 5 Sønner: Johan Rud til Møgelkjær († 1609), Knud Rud til Sæbygaard († 1589) — hvilke 1573 begge studerede i Padua —, Mogens Rud, der var død 1559, Torben Rud († 1577) og Jørgen Rud, om hvem intet vides (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 196—217).
[5] Den 2. Juni.
[6] Jvfr. det foregaaende Brev.
[7] ɔ: at staa paa.

Nr. 276.

yndt uynde der af. M. a. k. moster, sa gleder ieg meg nu tyl edt, adt myn broder har saed meg, adt y uyl med guds help kome hyd tyl byen. Den almetyge here oc gud styrke eder med syn helyg ands nad, sa adt y mod iu uyst kome, dae ued gud, det er men(!) en stor glede, oc der som y yk kome hyd, dae uyl ieg uyst kome tyl eder, for end brylop blyuer[1], for y kunde aller tro, sa red herttelyg fast meg som meg(!) lenges efter eder, oc sa vnd ieg har hadadt[2], ad ieg har yk uered hos eder.[3] Ieg beder ether, a. kereste modersøster, adtt y will nu wist komme thiill meg. Will ieg nu intedtt forbii meg y mod ether, men y skall althid finde meg saa som etherss datter thiill adtt gørre alltt, huess y kand haffue ere och gott aff, det maa y wist forlade ether thiill. Hermed will ieg haffue ether, min aller keriste moder-søster, den alsommechtiste gud euindelig befalendiss, hand spaare och beuare ether well althid fra alltt vndtt. Aff Kiøbenhaffn den vii iunij anno 1574.

Pernille Oxe.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve L. 78.

Nr. 277. 27. Juni 1574.

Frederik Leiel til Birgitte Gjøe.

Han bringer Birgitte Gjøe sit forrige Brev i Erindring og indbyder hende til at besøge ham i Helsingør og bo i hans Hus.

Mynn wiilliige thieneste ether nu oc altiidtt tiillfforen sientt mett gudtt. Kiere fru Beritte, nest megen tacsigelsse

---

[1] Fru Pernilles Datter Mette Rud, der 1572 kom i Dronningens Fruerstue, havde 27. Juni 1574 i Kjøbenhavn Bryllup med Henrik Gyldenstjerne Knudsen til Aagaard (f. 1. Jan. 1540, † 2. April 1592, Enkemand efter Lisbeth Brahe Ottesdatter); Mette Rud døde 2. Maj 1596 (Vedel Simonsen, De danske Ruder II. 208 ff., 260. Ny kirkehist. Saml. V. 365. Saml. til Fyens Hist. og Topogr. VI. 323 f.).

[2] ɔ: haft af det.

[3] Her ender det egenhændige. Resten af Brevet, Underskriften indbefattet, er skreven med en Skriverhaand.

for altt ere oc gott, giiffuer ieg ether wenligen att wiide, att ieg schriff ether tiill nagen tiidtt siidenn oc ther hos siennde ether regenskaff paa, hues att ieg for ether hagde bestiltt oc wdtlaugtt, oc komer meg tiill aff ether j^{c} l℔ gamell daler j ortt.[1]

Enn giiffuiitt feremanden, for handtt førde same godz tiill Kiøbuenhaffn, j ℔.

Kiere fru Beritte, ther som att her er nagett, att ieg kandtt bestylle eller gøre for ether, lader meg wiiditt, wiill ieg rett gierne giørett, oc ther som thett kome ether tiill pas, attj wiille kome her neer oc lade ether forløste her paa enn føge tiidtt, saa lenge ether gott sønniis, skall eders kamer her hos meg were ferdiig, naar attj komer, oc ther hos haffre oc andett tiill ethers heste, bedendis ether gierne, om kome ether tiill pas, attj wiille begyffue ether hiidtt oc fordriffue tiidenn. Ieg wiill y alle maade lade meg findis att giøre thett, attj kiunde were tiill thieneste oc gode. Oc lader Kistine[2] oc ieg hielsse ether mett saa mangė gode netter oc megen tack for altt gott. Gudtt alssomectigste were mett ether. Datum Hiellssingør then 27 iunij 1574.

Fredttrich Leyell.

Udskrift: Erliig oc welbyrdiig fru, fru Beritte Giøe tiill Herluffsholm, myn besønnderlige gode wenn, ganske wenligen.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 100.

Nr. 278. 29. Juni 1574.

Frederik Leiel til Birgitte Gjøe.

Han kan ikke opfylde Birgitte Gjøes Ønske om at komme til hende for at afgjøre deres Regnskab, da Tolden giver ham saa meget

---

[1] Dette Brev af 14. Maj er aftrykt ovfr. som Nr. 274.

[2] Hans Hustru Kirstine Jensdatter.

at bestille; han beder hende derfor sende ham det ham tilkommende Beløb. Om nogle Rosiner., Fru Birgitte ikke mindes at have bestilt hos ham, og et Parti Koriander, der er forkommet. Kongen, der jævnlig besøger Krogen, hvor han lader bygge, ser ikke gjerne, at han rejser bort uden Orlov.

Mynn goduillige hielssenn ether nu oc altiidtt tiill fforennsienntt mett gudtt. Kiere fru Beritte, nest megen tacsigelsse for altt ere oc gott giiffuer ieg ether wenligenn att wiide, att eders schriffuelsse er komen meg tiillhonnde, oc attj begiere, att ieg wille begiiffue meg tiill ether, oc saa wiille y giøre clartt, mett hues ieg for ether haffuer wdtlaugtt.[1] Kiere fru Beritte, saa giiffuer ieg ether wenligen att wiide, att gudtt weedtt, att ieg wiille gerne kome tiill ether, om enn wore lenger, menn her er saa megett paa tollenn att giøre, att ieg icke thorff begiiffue meg fra hus, bedendis ether gierne, attj icke wiille forttencke meg. Menn ieg schreff ether tiill wdigaar[2] oc lodtt ether forstaae, att meg komer tiill, for hues ieg haffuer wdtlaugtt for eder, jc lv daler j ortt, enn j ℔ for ferelønn, ther som att kome ether tiill pas, attj wiille lade siende meg fornе daler eller oc lade anuorde thennum tiill myn suager Hans Olssen[3], oc ther hos ther som attj wiille haffue nagett kiøfftt eller bestyltt, thett ieg kandtt giøre, lader meg wiiditt, wiill ieg gierne giørett. Desligeste formelder ethers breff, att y haffue bekomitt j seck mett nagle russiner, oc y icke wiide, huadtt ieg ther mett mener, ther om er saa, att eders zedell formelde att kiøbe ether 20 pundtt russiner medell maade store, oc wdj same seck er xx ℔, oc punditt koster 3 stiuer, som er wdj mitt regenskaff anttegnitt.

Menn ether fattis wdj eders bestilling 60 ℔ coriander[4], som koster vj g. daler iiij stiuer, oc schiiffuitt, the ware sientt mett paa hiidt, er, gudtt beritt, bliffuitt, som Henrick

---

[1] Jvfr. det foregaaende Brev.
[2] Skal være: i forgaars.
[3] Jvfr. ovfr. S. 325.
[4] Koriander er en Krydderifrugt fra Middelhavslandene.

Mangssen[1] oc Dauidt Hanssen[2] haffuer hørtt paa, att skipperen er komen hiidtt oc bekientt. Efftherdj att ieg haffuer bestiltt ether same coriander tiill beste, oc the ere bliffue(!) bortte aff guds weer oc storm, ther som attj wiille bettale meg for thennum, skall were eders gode wiilge, ther som icke, maae ieg were tiill friss. Dog ere the icke regnitt wdj the jᶜlv daler j ortt, men wiille y bettalle meg, tha koste the vj g. daler iiij str., bedendis ether gierne, attj wiille icke forttencke meg, att ieg icke sielff komer tiill ether, for kon. mattᵉ. er saa graner[3], naar ieg farer fra hus, wdenn ieg haffuer hans naadis minde ther tiill, oc ther tiill wedtt ieg icke, huilcken dag att hans naade komer hiidtt, for hans naade er her gierne en gang om wgen, for hans naade lader bigge her paa Kragen.[4] Ether her mett gudtt alssomectigste beffalendis. Datum Hiellssingør thenn 29 iunij 1574.

Fredttrich Leyell.

Udskrift: Erliig oc welbyrdiig fru, fru Beritte Giøe tiill Herluffsholm, myn sønnderlige gode wenn, ganske wenligen.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 101.

---

[1] Henrik Mogensen Rosenvinge, se ovfr. S. 191 ff.

[2] David Hansen, en Frænde af Frederik Leiel, efterfulgte 1560 den ovfr. S. 32 omtalte Jørgen Vale som Toldskriver i Helsingør (Kancelliets Brevbøger 1556—60 S. 391) og nævnes 1570 og 1595 som Raadmand i Helsingør (Aarsberetn. fra Geheimearch. III. Till. S. 52, 78; IV, Till. S. 21). Frederik Leiel og David Hansen vare som Toldskrivere Tolderen Henrik Mogensen underordnede.

[3] ɔ: nøjeseende.

[4] Kongen havde i Foraaret 1574 paabegyndt Nedbrydelsen af Krogen og Opførelsen af det nye Slot, der 1577 fik Navnet Kronborg (Friis Saml. til dansk Bygnings- og Kunsthist. S. 279 ff.).

Nr. 279. 8. Juli 1574.

Hans Ovesen til Birgitte Gjøe.

Han har leveret Birgitte Gjøes Brev til den Kvinde, som hun ønsker at tage i sin Tjeneste, og raadet hende til at tage mod Fru Birgittes Tilbud; han har imidlertid ikke kunnet faa noget bestemt Svar.

Mynn iidmiige hiillsenn oc welluylliige tiennisactiighett etther nw oc alle tiid forsenntt mett wor herre. Kierre frw Byrritte, giffuer ieg[1] etthir iidmiigelligen att widde, att ieg haffuir anttuordiitt then quynde, som war fadebwrtz quynde paa Bollerwpp[2], the breffue, som y anttuorde mig i Kiøbinhaffn oc gaff hinde etthirs wylge tyllkiende, som y haffde screffuit hinde tyll, att y waar hinde begerrindis y tienniste, huylckett ieg paa thett høyiiste raade hinde tyll, att hun skwlle were etthirs wylge føelagthiig, anseeindis thett guode tyllbudtt, ssom y haffde bødiitt hinde, oc betencke hindis egiitt gaffn oc beste, att effther hindis leyliighidtt kunde hun aldrij bekomme en bedre tienniste oc maatte end gierne haffde bediitt ther om, ther som hun kunde haffde betenckt sytt egiitt beste. Kierre frwe, saa haffuir ieg icke retteligen kundiitt forstaaytt hindis miening, huor hun her om war tyll ssyndtz, men hun gaff mig ssaa for ssuaar, att hun wylle scriffue etther tyll, huor effthir y skwlle rette etthir effther(!), att y her wdy skulle werre wforsømiitt. Kierre frwe, saa haffuer ieg giortt myn iderste fløiid her wdy, ssaa møgiitt mig mwgeliig haffuer werriitt, ath[3] wyllet, hun straex skwlle kommiitt tyll etthir, oc wylle gierne fløiid hinde friitt wogne frem tyll Malmø. Oc huor som ieg aff myn fattiige oc ringe formuege kan tienne etthir y sliig oc anden maade, er ieg dess pliictiig, oc wyll gierne findis wylliig ther wdij natt oc daeg. Her mett wyll

---

[1] Om Brevskriveren Hans Ovesen, formodentlig en Borger i Ystad, og om hans Forhold til Birgitte Gjøe har ingen Oplysning kunnet findes.

[2] Oluf Mouritsens Gaard Bollerup, der paa Skiftet efter ham tilfaldt Christoffer Gjøe og hans Broder Falk Gjøes Børn.

[3] Her synes først at have staaet att; man skulde vente: oc.

ieg haffue etthir gud allermectigste befallindis tyll liiff oc siell. Ex Istaadtt mett hasth then 8 iulij anno mdlxxiiij.

Hanns Offessønn.

Udskrift: Erliige oc welbøiirdiige frwe, frw Byrritte Gøiie tyll Suortebrødre cloester y Nestuidtt, gantz iidmiigeligen tyllscreffuiitt.

Orig. med Segl i Rigsark., Adelsbreve XXII. 104.

Nr. 280. 16. Juli 1574.

Dorthe Jacobsdatter Bjørn til Birgitte Gjøe(?).

Hun takker for en Gave. Paa Grund af Sygdom tvivler hun om at kunne modtage Fru Birgittes Indbydelse; hun venter desuden selv Besøg. Niels Kaas har været hos hende. Sender forskjellige Gaver.

[*Mynn ganndz w*]ennlig, kierllig hellssenn nu oc altidt [*forsendt met*] wor her.[1] Aller kerest Bergett, guode søster [*tacker ieg*] dig saa ganndz høglliigenn oc giernne for alltt er[*re*] oc guod, thv meg altidt vdj mange maade giortt oc beuist haffuer, sønndlige for dynn stuor skenck oc gaffue, som thu nu sennder meg oc stedsse oc altiidtt beuisser meg, huiilcke ieg vell alle mynn dag fenndis ganndtz guod vylligenn oc giernnne medt dig att forskølle oc forthenne [*v*]dj alle dy maade, ieg kand giør, thv kanntt haff[*ue*] erre helder gott aff, saa idlliigenn, som ieg vaar dynn egenn søster. Aller kereste søster, er meg nu komen dynn skriffuellsse tiill hennder, huor vdj thv este begerendiis, att ieg vdj

[1] Brevskriverinden er Dorthe Jacobsdatter Bjørn, Datter af Hr. Jacob Andersen til Voergaard (Hellum Herred) og Margrethe Poulsdatter til Tybjerggaard; Fru Dorthe, der ejede begge de nævnte Gaarde og desuden Støvringgaard, var først gift med Christoffer Hak til Egholm (f. 1488, † 1539) og derefter med Oluf Glob Albertsen til Vellumgaard, † 1558 (Danmarks Adels Aarbog 1887 S. 90 f., 1891 S. 135). — Det lader sig ikke afgjøre, om nærværende Brev er til Fru Birgitte Gjøe; det kunde lige saa godt være skrevet til hendes Svigerinde Birgitte Bølle paa Gunderslevholm.

marnne skulle kome till dig, huilke ieg, saa sant hielpe meg gud, saa giernne vell giør, som thv vaast mynn egenn søster, saa kand iiegh aldrige fuldt skriffue dig till, huor vnth ieg haffe fangenn vdj mynn hals, ˙saa ieg ick thør giffue [meg] vdj lucthenn, menns ther som ieg bliffue [*vell*] till paasse, saa ieg thør giffue meg vde, da [*skall*] ieg veste kome. Oc ther huos haffue mynn søs[*ter*] fru Ide[1] skriffuenn meg till, att hun vell kome till meg y affttthenn. Skulle ieg lenge sidenn hade verre huos dig, saa giffuer ieg dig kierlligen tiill kennde, att Niels Kaas haffue verre huos meg oc drage icke fraa meg før paa onsdag.[2] Ther som ditt hade icke verre verre[3], skulle ieg lengsiden hade verre huos dig. Aller keriiste søster, sennder ieg dige(!) enn te skallett miell oc enn liidenn lax, beder ieg dig saa giernne, atthv lader dig icke letth forsmaa, ieg vell forbede ditt mett huiis guod ieg gott formaa[4], ther skall thv ingenn thuill haffue paa. Vdj alle dj maade, ieg kandtt giør, thv kanntt h[*affue erre oc gott aff*] vell ieg giernne giør, oc skall th[*v*] . . . [*alti*]dt haffue att raade oc biøde offuer [*me*]g som offuer dynn huolde oc guod søster, thenn thv skall slett ingenn thuill haffue paa, ditt kende gud almethste, huilcke ieg vell nu oc altidt haffue dig till sell oc liff gud almethste befalindis. Giør vell oc sig dynn ionfru(!) mange m gode natther. Ex Thiberiggaardtt thenn 16 dag iullij aar 74.

Aller kerste søs[*te*]r, er ditt iødske miell, ieg nu sender dig, for ieg vide, att dit er icke saa huitt dit miell.

Doritt Iacops datter.

Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XXXV. 15.

---

[1] Fru Ide er vistnok Ide Munk paa Totterupholm (nu Rosendal), Hr. Oluf Rosenkrantz Nielsens Enke, † 1586; paa Grund af Fru Ides Slægtskab med Oluf Glob — deres Mødre vare begge Rosenkrantzer — kan Dorthe Jacobsdatter nok kalde hende Søster.

[2] Meningen er vistnok, at Niels Kaas (se ovfr. S. 326) *er* i Besøg hos hende og rejser Onsdag den 21. Juli.

[3] ɔ: dersom det ikke havde været værre, d. v. s. dersom det ikke havde været daarligt med hendes Hals.

[4] Betydningen af «forbede» er ikke klar; men Sætningen indeholder utvivlsomt et Løfte om at bistaa Birgitte med alt det gode, hun formaar.

Nr. 281. 23. Juli 1574.

Peder Oxe til Birgitte Gjøe.

Han indbyder Birgitte Gjøe til at komme til Holmegaard; hvis hun ikke er i Stand til at drage derhen, vil han besøge hende i hendes Hjem.

Kerre Berritte och kerre morsøster, gud verre met deg altyd. Giffuer ieg deg venligen till kenne, att ieg kam hith rett nu och skall verre vty Køffuenhaggen nu paa søndag.[1] Saa bederr ieg deg gerne, attu ville haffue then vmagge ath mødde meg och Mette paa Holme vty moren om nye sleitt. Var dyn lelighett, saa tu iche gaist[2] ferdiss, som ieg iche forhoffuer, thaa vill ieg talle met dig vty Sortte brødre, men helst saa ieg, du kompst till Holme, om du nogelunde gayst. Och vill iche nu vmage deg met myn skrifuelsse. Ieg gørr ältyd gerne, huess tu kand verre tienth met, och vill befale deg gud, hand spaarre deg le[n]ge sundh [och] helbrede. Mette sier deg mange godenetter. Aff Giselfeld den 23 iulij 1574.

Per Oxsse.

Egenhænd. Orig. uden Omslag i Rigsark., Adelsbreve XLIX. 176.

Nr. 282. 1574?

En Unavngiven til Birgitte Gjøe.

Brevskriveren tilbagesender Birgitte Gjøe en skreven Opsats med sine Bemærkninger, giver Raad med Hensyn til at afværge den Herlufsholm truende Fare og beder hende meddele, naar Laasen paa Herlufsholm skal sluttes.

Kiere Byrtte och kiere søster, gud were teg ewiig god och bevare teg lennge och vel. Ieg sender teg nu thenne

---

[1] Den 25. Juli.

[2] ɔ: gadst, gad, kunde. Birgitte Gjøe blev ikke i Stand til at følge Peder Oxes Indbydelse; Løverdagen den 24. Juli blev hun syg til Døden og Mandagen den 26. Juli hensov hun i Sortebrødre Kloster.

schrifft igenn och har ther hoss antegnet y brenden[1], hues mangell fornøden er ther att til sette, och nar thette bliifftuer indført, ved ieg aff mynn ringe forstand icke retter, end theth er noch vdj the made forsset. Ieg loffuet teg och att lade viide myt betenckent att forekome skolens forstanden[2] fare (ssaa wiile vij for alting stetze befale thend almetiigste gud och bede ham, att hand viil vere hindis radgiiffuer och forfechte thend, effterthij thend ioo er opdraget och hen fatt[3] tiil hans ere, doch att giøre ther hoss saa møget menskenn mugelicht er), saa er ieg end nu viid thend same me[n]ing met thend perssonn, ieg tilforne har talet met teg om, y huad fordel mand skule giøre ham entten att forschriiffue ham en genant aff skolenn, ssom kunde optagis aff en sum rentte pennge, eler och forle[4] ham en gard eler tho vdj Iudland hans lyffs tiid, eler saa lenge skolen y hans tiid bleff aff ham viid syn roeliig vessenn och funderede brug. Hielpe meg gud, ieg schriiffuer thette velment sagen til beste, och ssom ieg selff viile giøre, om theth var meg saa legen[5], for mange orssager skyld nu icke kand schriifftеliig formelde, beder ther fore, om thette forslag teg icke behagede, att theth doch maa vere vfortenck, och troo icke ant, end for thend gode omgengelsse viil ieg vere teg huld och god y myn graff, ingens atterhold[6] ansset. Gud giiffue, ieg elers met rad och dad aff myn ringe forstand kunde tyne teg. Ieg merckede aff thyn iomfruis schriffuelsse, at Pernyele[7] var hiem dragen. Skule ther handeles met thend persson, tha var theth got, tu schreff P. N.[8] til met theth første, att hun tale met ham paa thine

---

[1] ɔ: Bredden, Marginen.
[2] ɔ: forestaaende.
[3] ɔ: faaet, givet hen.
[4] ɔ: forlene.
[5] ɔ: magtpaaliggende(?).
[6] Ordet Atterhold betyder Tilbageholdenhed, Maadehold; Meningen er vistnok: jeg vil være dig tro til min Grav, selv om andre holde sig tilbage.
[7] Formodentlig Pernille Oxe, Otte Ruds Efterleverske (se ovfr. S. 99).
[8] Disse Bogstaver — p n — skulle formentlig betyde Pernille.

vogne[1] effter thend meni[n]g, tu siist sagede meg, ther ieg var hoss teg, ieg er viiss, att hand har icke lenge loff att vere hene. Wiltu lade forfare, huor lang tiid tu haffuer till att lassen[2] skal beslutes, och lade meg theth viide. Du skalt doch icke bessuere teg att schriiffue meg, men theth er stetze noch, attu schriffue Anne[3], och lad al gross[4] bestaa bode hoss hinde och meg, men kom ret imorrigen (?). Vij bliiffuer ther bode vel met til friis. Haff dog saa møgen ere och tack, for tu forst saa retteliig vel met meg. Thend almetiigste befaler ieg teg. Aff Brentved loffuerdag v slog etc.[5]

Udskrift: Mynn kere søster Briitte Gioye wdij ægenn handt.

Orig. med Spor af Segl i Rigsark., Adelsbreve XXIII. 1.

---

[1] ɔ: Vegne.
[2] Laasen i Sagen om Herlufsholm.
[3] Anne Hardenberg.
[4] ɔ: Hilsen.
[5] Underskriften viser en Krølle (et Par sammenslyngede Bogstaver?). Det er ikke lykkedes at opdage, hvem Brevskriveren er; det er sikkert en Birgitte Gjøe nærstaaende, og Haandskriften synes at være en Dames: Omtalen af Laasens Slutning gjør det sandsynligt, at Brevet er skrevet 1574; men hele Brevets forbeholdne Udtryk og Brevskriverens øjensynlige Omhu for at dølge dets Indhold for uvedkommende vanskeliggjør en nærmere Bestemmelse af Tidspunktet og Paavisning af dets Forfatter.

TILLÆG:

BIRGITTE GJØES REGNSKABSBOG 1567.

Pennings regiister, som Michiill Skaning[1] haffuer paa frw Biirgitte Gøiess wegne annamit oc igienn vdgiiffuit in anno 1567. *Side 1.*

Intecht.

Item thenndt 15 ianuarij annamit aff Bastian Blaw[2] paa
Herloffsholm gamill daller . . . . . ij^{c}iiij daller.
End gamill daller, som icke kunde ydis y Onsse, xl̇iij daller.
Ny daller . . . . . iij^{c}xlix daller.
Rundtmønt[3] . . . . . lxxxiij daller xx ß.

Item samme dag aff Peder schriiffuer[4] vdj ny daller oc
rundmønt annamit . . . . . xcviij daller.

Item thendt 3 februarij annamit aff min frue paa Herloffs-
holm gamill daller . . . . . vj daller,
ny daller . . . . . lxv daller.

Item thendt 4 martij annamit aff Peder schriiffuere y ny
daller oc rundmønt . . . . . j^{c}xl daller
oc en bradze[5] paa . . . . . v daller.

Item thenndt 18 martij annamit aff Anders schriiffuer[6] y
Kiøpnehaffn, som Oluff Moritzsen[7] bethalde mynn frue,
ny daller . . . . . j^{c} daller.

Summa lateris:

Gamill daller . . . . . ij^{c}iij daller.
Ny daller oc rundm: . . . . . viij^{c}xxxx daller xx ß.

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 117.

[2] Denne Person, der oftere forekommer i dette Regnskab, har staaet i Birgitte Gjøes Tjeneste.

[3] Rund Mønt bruges i Modsætning til den under Krigen slaaede Klippingemønt; gamle Dalere ere de af Kong Christian III prægede Joachimsdalere, der vare af større Værdi end de under Krigen møntede nye Dalere, der deltes i 3 ℔; 1 ℔ = 16 ß, 1 ß = 3 Album (Hvid).

[4] Jvfr. I. 302.

[5] ɔ: Spænde, Brystsmykke (bractea).

[6] Jvfr. I. 33, II. 145 ff.

[7] Oluf Mouritsen Krognos.

Side 2. Thendt xj aprilis annamit aff Peder schriiffuere, som her Magnus Gullenstern lonthe myn frue vdj Kiøpnehagen, ny daller . . . . . jc daller.

Thenndtt 19 maij annamit aff Peder schriiffuere epther myn f. bref daller oc rundm. . . . . jcxx daller.

Thendt 30 annamit aff minn frue vdj Kiøpnehagenn, som hun solde ister oc kiøchennfett for, ny daller jciiij daller.

Thenndt 21 iulij, sidenn ieg kom aff Schone, annamit ieg tiilbage aff Bastian Blaw aff the peninge, ieg hanum tiillforne antuordit haffde, y ny daller oc rundt mynt xxv daller vj ß.

Summa lateris:

Ny daller . . . . . iijcxlix daller 6 ß.

Summarum all indtegt:

Gamell daller . . . . . ijciij daller.

Ny daller oc mønt . . . . . jmjcxxxix daller ij ß.

Side 3.

Wdgiifftt.

Februarius.

Thendt 14 feb. antuordit Agnethe att bethale iij stycker guldt for, som min frue kiøpthe aff en engellschmandt, gamill daller . . . . . iiij daller j ortt y mynt.

Samme[1] thiidt bethalt enn engellssmandt for iij porthugaløsser, min frue kiøpthe, styckit xv daller ij ℔, gamill daller . . . . . xlvij daller.

Ther paa giiffuit tiill opgielt, for dalerne ware icke giille[2], gamill daller . . . . . ij daller.

Thendt 15 antuordit Bastiann tiill att bethale confect, som min frue kiøpthe paa abthechit[3], rundt mønt . . ij daller.

Same dag antuordit Hanss schriiffuers hustrw aff Hellsingborg epther min fruis befallingh rundt m. . . . ij daller.

---

[1] I Marginen er tilføjet: thette war aff the daller, som icke kunde ydis vdj Odensse for gamill daller.

[2] ɔ: ikke gilde, gyldige, gjældende, d. v. s. undervægtige.

[3] Sagtens Apotheket i Kjøbenhavn; i Næstved fandtes den Gang intet Apothek.

S. d. bethaldt mester Claus, kongens schredder[1], for klede oc thøig, handt haffde vdtagit tiill salig Herloff epther hans scedill, ny daller . . . . . vij daller v ß.

S. d. bethaldt Klynes[2] swendt aff Riibe for v quarther klede, salig Herloff haffde ladit vdthage hoss hanum, min fruis befalling, ny daller . . . . . iij daller vj ß.

Summa lateris:

Gamill daller . . . . . liij daller.

Ny daller . . . . . xiij daller xxiij ß.[3]

Senntt frw Pernille[4] fraa Kappillgaardt[5] att kiøbe min frue kastanier fore, ny daller . . . . . j daller. *Side 4.*

Thendt 6 februarij antuordit Anders schriiffuer, som myn frw lonthe frw Dòrethe Oluff Globs[6] fogit paa hans fruis wegne, oc Anders hanum samme thiidt antuordede oc thog hans handschrifft, gamill daller . . . . . lxxx daller.

Thendt 19 antuordit Oluff Høg[7], som hand schulle offuer-antuorde Eschiill Hanssen[8] tiill att bethale frw Marenn Niells Matzsens[9], som hun haffde lont min frue, gamill daller . . . . . jc daller.

Bethalde ieg nogit camelott[10] epther min fruis befalling for hinders søster døtthre[11] vdj Kiøpnehaffn, oc min frue siiden

---

[1] Claus Plum, Hofskrædder (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. II. 325 f.).

[2] Handelsmanden Jens Klyne i Ribe, der var død i Pesten 1565 (Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskr. II. 64).

[3] Denne Sum fremkommer ved, at den i Regnskabet anførte Ort = 12 Skilling er lagt til Summen af det udgivne Beløb i ny Mønt.

[4] Fru Pernille Oxe.

[5] Kapelgaarden i Kildebrønde, som Birgitte Gjøe havde i Forlening, se ovfr. S. 186.

[6] Dorthe Jacobsdatter Bjørn, Oluf Globs Efterleverske, se ovfr. S. 334.

[7] Se om ham ovfr. S. 70.

[8] Maaske den ovfr. S. 105 omtalte Eskild.

[9] Fru Maren Rasmusdatter, gift med Niels Madsen Skade til Skobling, Hundslund Sogn, Hads Herred (Hvass, Saml. af Medd. om Personer og Familier af Navnet Hvas V. 47, 390).

[10] Kamelot, et Slags Tøj; man havde Silke-Kamelot.

[11] Otte Rosenkrantz' og Ide Gjøes Døtre, se ovfr. S. 37.

opbar pendingene aff thenum, oc komme icke mig tiilhaande, ny daller . . . . . x daller.

Thendt 27 faait Iørgenn smedt epther min fruis befalling att kiøbe nogit tiill en hest for siugdom att indgiffue, rundt pendinge . . . . . viij ß.

Kiøpthe ieg j pdt lennolie epther min fruis befaling, som Hermen Glassmager fick tiill thend fiæll, hand maill[1] tiill scholen, rundm. . . . . viij ß.

Martius.

Thendt 18 vdj Kiøpnehaffn giiffuit for iij allne sortt klede, min frue kiøpthe aff Richardus, n[2] . . . . . xv daller.

Summa lateris:

Gamill daller . . . . . j[c]xxx daller.

Ny daller . . . . . xxv daller j ℔.

Side 5. Thendt 20 betald Balldzer bogefører[3] epther min fruis befalling for huis bøger mester Hans[4] haffde tiill thenne dag vdthagit aff hanum tiill scholens behoff, ny daller vij daller xxij ß.

Vdj the viij[c]xlv daller xvij ß ij album, som mynn frue gaff tiill schatt aff iudsche, finsche oc sielendsche godzs, lagde ieg vd aff the peninge, ieg haffde y regennschab, ny daller oc rundt mønt . vij[c]xlv daller xvij ß ij album.[5]

---

[1] ɔ: den Fjæl, han malede(?).

[2] ɔ: ny Daler.

[3] Boghandler Baltser Kaus (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621).

[4] Herlufsholms Rektor, Mag. Hans Mikkelsen.

[5] Denne Skat eller Hjælp til Krigsførelsen udrededes af Adelen i Henhold til aabent Brev af 12. Febr. 1567 (Secher, Forordninger. Recesser osv. 1558—1660 I. 325 f.). Kvitteringen for Modtagelsen af det Fru Birgitte paalignede Beløb (Orig. med to Segl i Rigsark., Personalhist. Saml. 1523—1600, Trolle) lyder saaledes:

Birge Trolle tiill Liillø, Peder Biillde till Suanholm kienndis, ad wj paa kon. ma., wor nodigste herris wegnne haffuer anamitt wdaff erlig, welbyrdig fru Birgiitthe Gøye till Herloffsholm halffsiuinde hundrede halffierde daller, ett hundrede førethiuge thre daller j m& wdj marckstøcker, fæm daller wdj sølffuer, trediuge

Thendt 22 antuordit Birstinn, som min frue kiøpthe Stethins leruit for tiill siig oc iomfruerne, ny daller . . xx daller.

23 bethalt paa abtechit, som min frue haffde vdthagit epther scedelens liudellsse, ny daller . . . . . j daller iiij ß.

Bethalt Henrick Struchman[1] for ij lispd iij schaalepdt hør, min frue haffde faat, rundt: . . . . . vj ℔ iiij ß.

Bethalt Ingeborg y min fruis gaard for xlij potther tystøll, min frue lodt henthe hoss hinder, potten iiij album, rundm. . . . . iiij march.

Thendt 29 paa Herloffsholm sent min frue fadder pendinge tiill Berntz barnn i lille [Nestuidt], ny daller . . j daller.

Summa lateris:

Ny daller oc r. . . . . vij^{c}xxvij daller vij[2] ß ij d.

Aprilis.

Thenndt 4 antuordit min frue, som hun schienchthe mester Machabeus[3], ny daller . . . . . v daller. *Side 6.*

Thenndt 7 antwordit myn frue, som hun gaff Ienns Arillds-sens hustrw y Ossøuff[4], rundm. . . . . j daller.

8 antuordit docther Niells[5] vdj the xxiiij daller for mester Machabej kost it aar aff the peninge, ieg haffde y regenn-skab, ny . . . . . xvj daller.

---

sex daler y thuo ß støcker, siuff daler nj ß och thuo album wdj iiij huide støcker, som beløber ssig tilhoffue viij ct xl℔ daller xvij ß ij album, huelcke forscreffne pendinge hun haffuer vdgiffuitt aff hindis iordegods och aff huess gods, hun aff konge ma. i pantt haffuer, och hun oss ett register ther paa antuorditt haffuer. Till windisbyrd trøcker wj worris signetther her nedenn forre. Datum Kiøbenhafn thend xviij martij anno lxvij.

Paaskrift: F. Birgiithe Gøys quittandsse paa the pendinge, hun vdgaff aff hindis arffue gods och pantegods y Iudland, Fyen oc Sielandt liggendis.

[1] Handelsmand i Kjøbenhavn (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. IV. 421).

[2] Fejlskrift for vij.

[3] Jvfr. ovfr. S. 56.

[4] Aashøj, Herfølge Sogn; i Forbindelse med Birgitte Gjøes Pantelen Kapelgaarden i Kildebrønde stode tre Gaarde i Aashøj (Ryge, Ped. Oxe S. 215. Rigsark., Topogr. Saml., Aassø Nr. 1).

[5] Niels Hemmingsen; jvfr. ovfr. S. 56.

xj dag giiffuit for j skindt pergment tiill thett breff, min frue gaff paa fundatzens fuldburdt oc stadfestellsse, oc throdde fraa forstanders befalling[1], rundt m. . . . . xx ß.

S. d. antuordit Peder schriiffuere, som handt bethalde Iacob schriffuere[2] y Kiøpnehaffn for ij skippdt viij lispundt humle, skippdit viij daller, oc tiill weger pendinge ix ß i album, er in summa, ny . . . . . xvij daller.

Summa lateris:

Ny daller oc r. . . . . xxxix[3] daller xx ß.

Side 7. Thendt 12 antuorditt Bastiann y the xc daller, handt betalde ij støcker[4] win mett for min frue, aff the pendinge, ieg haffde y regenskab, n. . . . . lxxxiij daller.

Tendt 29 betalde min frue Claus bogefører[5] y Kiøpnehaffn for huis bøger, mester Hans haffde vdtagit hoss hanum tiill scholebørnene paa Herloffsholm, viij ℔, ther eblandt lagde ieg vdt aff the penninge, ieg haffde y regennskab vj ℔ ij ß.

Maius.

Thenndt 22 senntt mynn frue mett Bastian, som hunn gaff enn bunttmager[s] hustrw aff Nestuidt 8 ß aff . . . . j ℔.

23 senntt min frue mett Bastian, som hunn gaff Hemming Laurssen aff Nestuidt tiill fractt aff nogit godz tiill Lybke[6] . . . . . j ℔.

29 vdj Kiøpnehaffnn giiffuit for enn liidenn fiill tiill att schierpe wedesawenn mett . . . . . iij ß.

Iunius.

Tendt j giiffuit enn wognmand, som aag min fruis dreng oc hinders seng tiill Hellsenngøer oc tilbage tiill Kiøpnehaffn . . . . . iiij ℔.

Summa lateris:

Ny daller oc rundt m. . . . . lxxxvij daller v ß.

---

[1] Fru Birgittes ovfr. S. 127 omtalte Stadfæstelsesbrev af 22. Marts 1567.

[2] Se om ham ovfr. S. 106.

[3] ɔ: 38½.

[4] Stykfade kaldes de største Vinfade.

[5] Maaske Boghandleren Claus Føerd i Kjøbenhavn (Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Hist. 1537—1621).

[6] ɔ: Lybæk.

Samme dag giiffuit enn fattig epther min fruis befalling, *Side 8.*
hedt Niels Ragghi oc war tiillfornn paa Herloffsholm viij ß.
2 giiffuit Anthonius Engellsk for vj allne gott klede, min frue tiill enn kaabe . . . . . xviij daller.
Faait Wiillom, ther hand fullgde thendt schude ad Iudlandt, epther min f. b. . . . . j ℔.
Antuordit Bastian tiill frw Anne Jochim Becks[1] dreng, ther hand førde min frue j te øll, drich pendinge . . j daller.
3 bethald vj potther winn, som frw Anne Iacom Beks dreng henthe tiill min frwe hoss Marchus Hess[2], ij ℔ vj ß.
4 faait her Tomis[3], som handt gaff for 12 prenthit kors tiill min frwe . . . . . j ℔.
Faait Katthrinn tiill j pott winn . . . . . v ß.
Faait iomfrw Anne[4], som minn frwe gaff Ingeborg, Marchus Hessis piige . . . . . iiij ß.
Faait Bastiann, som min frue gaff Baltzer bogefører for liig-predickenn Mathesij[5] . . . . . j daller.

Summa lateris
xxj daller vij ß.

Faait Bastiann, som handt gaff for iiij strømpeskindt att *Side 9.*
lade suerthe for min frue . . . . . x ß.
5 faait Sander kiellirdrenng tiill it tappeboer . . . . . v ß.
Faait min frue att bethale hves hunn y dag sellff kiøpthe vdj krammenn[6] . . . . . iiij ℔.

---

[1] Anne Jacobsdatter Ravensberg, † 1573, gift med Joachim Beck til Førslev (Danmarks Adels Aarbog 1886 S. 53).
[2] Om ham se ovfr. S. 156.
[3] Præsten i Torrild, Hr. Thomas Vind, se ovfr. S. 154.
[4] Vistnok Anne Abildgaard, se ovfr. S. 39.
[5] Johann Mathesius, «der alte Bergprediger von Joachimsthal» en af Luthers Disciple († 1565) udgav mangfoldige Postiller og Prædikener; i det kongl. Bibl. haves af ham: Leychpredigten Auss dem fünfftzehenden Capitel der 1. Epistel S. Pauli zun Corinthiern. Von der aufferstehung der Todten vnd ewigem leben. Johannis Mathesij. Nürnberg 1561, 4to, 2 Dele.
[6] ɔ: Boden.

6 faait min frue, som hinder fatthedis tiill frw Inngers saigenn[1] att bethale, ... xx ß.
Faait Hermandt glasmester tiill nogen søm att slaa winduer op mett ther y gaardenn[2] . . . . . iij ß.
Faait tiill en pott winn tiill min frue . . . . . v ß.
Faait min frue, som hinde fattedis tiill nogit fløill att bethale, ... j daller.
Giiffuit enn schipper, førde min fruis goedz fraa Hellschenøer tiill Kiøpnehaffn, ... ij ℔.
Faait min frue, som hun lodt kiøpe smaa søm for, . . j ß.
Giiffuit enn karll, førde kanin skindt fraa Hellschennøer, dricke penge, [epther] min f. b. . . . . iiij ß.

Summa lateris:
iiij daller viij ß.

Side 10. 7 faait Bastiann tiill ij potther winn tiill minn frue . . x ß.
8 faait min frue tiill thawle penge . . . . . xij ß.
Bastiann tiill j pott winn tiill min f. . . . . v ß.
Bethalt Fredrick Leiill[3] for vrther, som min frue fiick aff hanum epther sedelens vdwiiss . . . . . lxvj daller.
Item for it thwsentt kanine skindt, gamill daller, xx daller.
9 giiffuit for itt skindt pergment tiill thett breff paa the ij[m] daller aff Hr. Mogens[4] . . . . . ij ℔.
Giiffuit for iiij Iørgenn Gylltis bøger, som her Iens[5] kiøpthe tiill min frue, ... , ... j ℔.
Faait Bastiann tiill enn pott winn . . . . . v ß.
10 giiffuit enn snedker, for handt ferdede fodenn paa min fruis skiiffue[6], ... j ℔.

---

[1] Sagtens Fru Inger Oxe. — Saigenn er formodentlig det samme, som ovfr. S. 164 af Anne Hardenberg kaldes saen og vistnok betyder en Slags let Tøj af fin Uld.
[2] Fru Birgittes Gaard i Kjøbenhavn.
[3] Om ham se ovfr. S. 324.
[4] Mogens Gyldenstjerne.
[5] Præsten i Hylke, Hr. Jens Sørensen, se ovfr. S. 79.
[6] ɔ: Bord.

Antuordit Iacob stallmester epther min fruis befalling paa hans løn . . . . . xij ℔.
11 faait min frue tiill thaule penge . . . . . ij ß.

Summa lateris:

lxxij daller ij ß.

Gamill daller . . . . . xx daller.

12 faait Margrethe tiill enn kurff tiill min frue . . . viij ß. *Side 11.*
13 antuordit Bastiann att affbethale Iacob schriiffuer alt, hues minn [frue] hanum tiill thenne dag skullig war, lxj daller.
Giiffuit frw Annis[1] dreng, ther handt bar min frue enn giedde, drichpenge . . . . . viij ß.
Antuordit Bastiann kock tiill hues hannd kiøpte vdj kiøkenit y Kiøpnehaffn fraa thendt 25 maij oc tiill thenne dag[2], epther regnskabes liudellsse . . . . . v ℔ ij ß ij album.
Anttuorditt Bastian, ther ieg drog offuer ad Schonne, y daller oc rundtm. . . . . lxj daller xx ß.
28 bethaldt the smaa iomfruer, som min frwe thog aff theris peninge oc schienchte Dauidt van Gunthersberg[3], xviij ℔.
Thenndt 8 septembris faait min frue, som hun gaff maye børnns[4] y gudz naffn . . . . . x ß.
Thenndt 20 septembris antuordit min frue, ther hun drog aff tiill Wiiborg marchit, vdj daller oc mønt xvij daller j ℔.

Summa lateris:

j[c]xlvij daller j ℔ ij album.

Item y thenndt vgen epther s. Hanss dag laa ieg y Køpne- *Side 12.*
haffn viij natther, ther ieg kom aff Schone, oc vdkopiett

---

[1] Maaske Fru Anne Holck (se ovfr. S. 270).
[2] Fru Birgitte synes at have tilbragt en Del af denne Tid dels i Kjøbenhavn, dels i Helsingør.
[3] Jvfr. ovfr. S. 102.
[4] Den 8. Sept. er Vor Frue Dag; maaske har det paa denne Dag været Brug, at Børn pyntede Kirken med Maj, d. v. s. grønt Løv.

the breffue paa pergment, som lyder paa Herloffsholms schole, fortherit ther oc vdj Kallundburg . . iiij ℔ iiij ß.

Summarum paa all vdgiifft:

Gamill daller . . . . . ij^{c}iij daller.
Ny daller oc mont . . . . . j^{m}j^{c}xxxvij daller xx ß j album.

Lignit oc lagt indtegt mod vdgifft bliffuer behollendis:

Gamill daller . . . . . 0.
Ny daller oc mønt . . . . . ij daller v ß ij album.[1]

Orig. i Rigsark., Adelsbreve XXII. 21. — Et Brudstykke er trykt i Ny kirkehistoriske Samlinger VI. 169 f.

---

[1] Mikkel Skaanings Hovedopgjørelse stemmer med de enkelte Siders Summer, som det vil ses af efterfølgende med arabiske Tal opgjorte Regnskab, hvori Indtægten er opført med hver enkelt Post, medens Udgifterne anføres efter hver Sides Sum:

Gamle Dalere:

Indtægt	Udgift
154	52½
42½	130
6	20
202½	202½
	Rest: ».

Nye Dalere og rund Mønt:

Indtægt	Udgift
349	13 Dl. » ℔ 22½ ß
82½ Dl. 20 ß	25 — 1 - » ß
98	727 — » - 6½ - 2 Alb.
65	38½ — » - 20 -
140	87 — » - 5 -
5	21 — » - 7 -
50	3½ — » - 8 -
100	72 — » - 2 -
120	146½ — 1 - » - 2 —
104	» — 3½ - 4 -
25 — 6 -	1136½ Dl. » ℔ 20 ß 1 Alb.
1139 Dl. 2 ß	
	Rest: 2 Dl. 5 ß 2 Alb.

RETTELSER OG TILFØJELSER.

Side 27 L. 2 f. n. Engelholm, læs Engelsholm.
— 86 Anm. 1. Ordet Mordsti bruges i den her angivne Betydning af Sivert Grubbe (Danske Magazin 4. R. IV. 72).
— 161 L. 17. Efter Ordet iw er udfaldet et Punktum.

DETTE BIND INDEHOLDER:

1. Breve fra Birgitte Gjøe til:

Bryske, Grethe, Nr. 131.
Gyldenstjerne, Mogens, Nr. 154, 157, 169, 170.
Krognos, Oluf Mouritsen, Nr. 129.
Oxe, Peder, Nr. 179.

2. Breve til Birgitte Gjøe fra:

Anna, Kurfyrstinde af Sachsen, Nr. 136, 152, 163, 184, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 247.
Augustinus, Rasmus, Nr. 140, 141, 142, 162, 226.
Banner, Karen, Nr. 257.
Beck, Lave, Nr. 239.
Bielke, Hogenskild, Nr. 192.
Bille, Beate, Nr. 243, 258, 267.
Bille, Birgitte, Nr. 264.
Bille, Ermegaard, Nr. 264.
Bjørn, Dorthe Jacobsdatter, Nr. 280.
Brahe, Beate, Nr. 135, 176, 200.
Brahe, Sten, Nr. 232.
Bryske, Christence, Nr. 235, 236.
Bølle, Birgitte, Nr. 145, 146.
Dorothea, Dronning af Danmark, Nr. 127, 172.
Gjøe, Elline, Nr. 134, 137; 138.
Gjøe, Falk, Nr. 133, 234.
Gjøe, Mette, Nr. 133.

Gjøe, Mogens, Nr. 133, 178, 234.
Gjøe, Pernille, Nr. 273.
Gyldenstjerne, Axel, Nr. 213.
Gyldenstjerne, Magdalene, Nr. 130.
Gyldenstjerne, Mogens, Nr. 149, 150.
Gyldenstjerne, Sibylle, Nr. 139, 143, 197.
Hans den yngre, Hertug, Nr. 171.
Hardenberg, Anne, Nr. 144, 156, 187, 198, 221, 259, 270.
Hemmingsen, Niels, Nr. 180.
Holck, Anne, Nr. 242.
Huitfeldt, Lisbeth, Nr. 218, 231.
Høg, Jacob, Nr. 219.
Jacobsson, Olof, Nr. 167, 186, 195, 202.
Jensen, Peder, Nr. 251.
Krabbe, Elsebe, Nr. 128, 151, 164, 165, 193, 238.
Krognos, Oluf Mouritsen, Nr. 148, 155, 168, 177, 182, 220, 228, 233.
Lauritsen, Christen, Nr. 211.
Leiel, Frederik, Nr. 274, 277, 278.
Lindenov, Hans Johansen, Nr. 214, 249.
Machabæus, Christian, Nr. 147, 194.
Madsen, Anders, Nr. 185.
Mortensdatter, Benedicte, Nr. 132.
Ovesen, Hans, Nr. 279.
Oxe, Albert, Nr. 263.
Oxe, Inger, Nr. 189.
Oxe, Mette, Nr. 261.
Oxe, Peder, Nr. 244, 245, 248, 250, 253, 254, 256, 260, 262, 265, 266, 268, 269, 271, 272, 275, 281.
Oxe, Pernille, Nr. 166, 225, 229, 276.
Poulsen, Peder, Nr. 181.
de Prato, Hans Philippus, Nr. 210.
Rigsraader, syv, Nr. 188.
Rosenkrantz, Birgitte, Nr. 227.
Rosenkrantz, Erik Axelsen, Nr. 196.
Rosenkrantz, Erik Ottesen, Nr. 161.
Rosenkrantz, Holger, Nr. 153, 159, 173.

Rosenkrantz, Jørgen, Nr. 183.
Rosenkrantz, Margrethe, Nr. 212, 240.
Rosenkrantz, Mette, Nr. 190, 215, 217, 224, 237.
Rosenvinge, Henrik Mogensen, Nr. 199.
Seefeld, Jacob, Nr. 191, 201, 216, 222, 223, 230.
Sørensen, Jens, Nr. 158.
thor Smede, Reinholdt, Nr. 175.
Thott, Otte, Nr. 241.
Trolle, Børge, Nr. 160.
Ulfstand, Ide, Nr. 174, 246, 252, 255.
Unavngiven, en, Nr. 282.
Ursula, Hertuginde af Meklenburg, Nr. 207.

3. Tillæg: Birgitte Gjøes Regnskabsbog 1567.

Faksimiler ere vedføjede følgende Breve:

Nr. 129, Birgitte Gjøe til Oluf Mouritsen Krognos.
Nr. 138, Elline Gjøe til Birgitte Gjøe (Brevets Slutning fra S. 30 L. 15).
Nr. 140, Rasmus Augustinus til Birgitte Gjøe (Brevets Begyndelse).
Nr. 156, Anne Hardenberg til Birgitte Gjøe.
Nr. 182, Oluf Mouritsen Krognos til Birgitte Gjøe (fra S. 135 L. 10 til S. 136 L. 13).
Nr. 224, Mette Rosenkrantz til Birgitte Gjøe (Brevets Slutning fra S. 240 L. 12).
Nr. 244, Peder Oxe til Birgitte Gjøe.
Nr. 276, Pernille Oxe til Birgitte Gjøe (Brevets Begyndelse).

NAVNEREGISTER.

Herluf Trolle og Birgitte Gjøe samt de Side 147—52 og 214—17 nævnte Bønder ere ikke optagne i Registret.

Åby Præstegaard 98.
Aakjær 126, 130, 132, 134, 137, 163, 167 f., 175, 184, 188, 199, 214, 220.
Aalborg 103 f., 121.
Aalholm 304.
Aarhus 58, 121, 152 f., 238, 255, 268, 275 f., 292.
Aashøj 345.
Abigail 53.
Abildgaard, Anne, 30, 39, 146, 151, 153 f., 278, 302, 347.
Abraham 54.
Abrahamstrup 204 ff.
Adam 87.
Adolf, Hertug af Gottorp, 51, 63, 135, 281.
Adriane, Prindsesse, 162.
Agnete, i Birgitte Gjøes Tjeneste, 342.
Ahlefeldt, Bertha, 136.
Ahlefeldt, Kaj, 96.
Albretsen, Hans, Biskop, 86, 127.
Alling Kloster 220 f.
Anders Lauritsen, Professor, 131. — Madsen, Skriver, 145—54, 341, 343.
Anna, Prindsesse af Danmark, Kurfyrstinde af Sachsen, 24 f., 66 f., 87 f., 92 ff., 121, 138—45, 160 ff., 188 ff., 200—07, 209—12, 263, 276 f., 302, 310 f., 313—19.
Annaburg 313 f., 318.
Anne, galne, 261, 272.
Anne Gjordsdatter 152 f.
Anne Pedersdatter, Mag. Anders Lauritsens, 131.
Antonius Engelsk 347.
Antvorskov 118.
Arildsen, Jens, 345.
Arreskov 83.
Assendrup 149.
August, Kurfyrste af Sachsen, 25, 190, 200, 205, 211, 314, 318.
Augusta, Prindsesse af Danmark, 315.
Augustinus, Rasmus, Præst, 33—40, 85 ff., 242 f.
Augustusburg 93, 160, 162.

Baahus 45.
Baastrup 148 f., 152.
Bagge, Jacob, svensk Admiral, 156 f., 181, 198.
Bagge, Marie Hansdatter, 12.
Banner, Anders, 76.
Banner, Frants, 76.
Banner, Karen, 294 f.
Banner, Kirsten, 76.
Barnekow, Hans, 299.
Basse, Erik, 317.
Basse, Hans Pedersen, 60.
Basse, Marine, 317.
Bastian Kok 349.
Battrupholt 291.
Beck, Joachim (Jacob), 347.
Beck, Lave, 266 f., 279.
Bembelberg, Philip von, 25.
Benedicte Mortensdatter, Biskop Hans Gaas', 11—18.
Bergen 17, 83 f., 158, 175.
Bergenhus Len 83.
Bergum 96.

Bernt 345.
Berritsgaard 228 f.
Bielke, Hogenskild, 158, 173 f., 199.
Bielke, Nils Hogenskildsson, 199.
Bielke, Nils Pedersson, 173.
Bild, Evert, 13—16, 18, 278.
Bille, Anders, 142.
Bille, Anne, 269.
Bille, Beate, 253, 261, 271 f., 295 ff., 309 f.
Bille, Birgitte, 305 f.
Bille, Claus Stensen, til Allinde, 271.
Bille, Claus Stensen, til Vandaas, 296.
Bille, Ermegaard, 305 f.,
Bille, Frants, 188, 234.
Bille, Hans, 305.
Bille, Hilleborg, 319.
Bille, Margrethe, 244.
Bille, Ove Eriksen, 176.
Bille, Peder, 51, 65, 80, 95, 97, 119, 166, 185 f., 225, 243 ff.
Bille, Sophie, 225 f., 268, 274.
Bille, Sten, 81, 296.
Bille, Torben Andersen, 27.
Bille, Torben Hansen, 47.
Bing, Anders, 190.
Birsten 345.
Bjørn, Bjørn Andersen, 166, 218,
Bjørn, Dorthe Jacobsdatter, 333 f., 343.
Bjørn, Jacob Andersen, 334.
Blav, Bastian, 341 f., 346—49.
Bockholt, Johan, 156 f., 181, 197 f.
Bodil Madsdatter, Lektor Peder Poulsens, 131.
Boje, Nils, 70.
Bollerup 7, 120, 278, 289, 300, 308, 311, 319 f., 333.
Bornholm 61, 156.
Brahe, Aage, 22.
Brahe, Axel, 19.
Brahe, Beate, 21—24, 117 ff., 121, 193 ff., 292.
Brahe, Henrik, 269.
Brahe, Jens, 118, 269.
Brahe, Jørgen Ottesen, 310.
Brahe, Jørgen Tygesen, 167.
Brahe, Lave, 65.
Brahe, Lisbeth, 329.
Brahe, Otte, 80, 253, 271, 296.
Brahe, Peder, 118.
Brahe, Sophie, 124, 269.
Brahe, Sten, 93, 253 f., 271 f., 303, 321.
Brahe, Tyge Jensen, 316.
Brahe, Tyge Ottesen, 19, 102, 124, 212, 271, 296, 310.
Bregentved 30, 49, 57, 67, 69, 101, 103, 120, 136, 211, 233 f., 246, 278, 298, 312, 318, 338.
Breide, Margrethe, 97.
Brockenhuus, Frants, 80.
Brodemusen 298.
Brok, Lave, 244.
Brutus 52.
Bryske, Antonius, 259.
Bryske, Carl Clausen, 10.
Bryske, Carl Gertsen, 261.
Bryske, Christence, 257—62.
Bryske, Ejler, 261.
Bryske, Gert, 258.
Bryske, Grethe, 10 f., 258.
Bryske, Karen, 259, 261 f.
Bryske, Maren, 230.
Bryske, Sidsel, 26, 74 f., 255, 258—62.
Bryske, Tønne, 261.
Brørup 149.
Byblis 53.
Bydelsbak, Albrecht Engelbrechtsen, 10.
Bydelsbak, Grethe Engelbrechtsdatter, 10.
Bydelsbak, Mette, 43.
Bygholm 112, 150, 183.
Bølle, Birgitte, 20, 29 f., 37, 47—51, 101, 123, 268, 317, 334.
Bølle, Kirsten, 46, 48.

Carl IX, Konge af Sverige, 173.
Catharina, Hertuginde af Sachsen-Lauenburg, 11.
Catharina Jagellonica, Dronning af Sverige, 153.
Cathrine 347.

Cato 52.
Caunus 53.
Celle 23.
Christen Lauritsen, Skriver, 214—18, 220.
Christen Pedersen, Borger i Kjøbenhavn, 17.
Christen Skriver 151 ff.
Christian III 25, 102, 160, 341.
Christian IV 213.
Christian, Hertug af Sachsen, 139.
Christiern II 31, 58.
Christiern Pedersen, Mag., 306.
Christine af Hessen 51.
Christoffer, Hertug af Meklenburg, 281.
Claus Bogfører 346.
Clausholm 21, 27, 30, 59, 104 f., 120, 122, 255, 266, 268, 275 f., 312.
Conrad III, tydsk Kejser, 54.
Constantin den store 54.
Cornelia 52.

Daa, Claus, 217.
Daa, Herluf Trolle, 158.
Daa, Jørgen, 273 f.
Dançay, Charles, fransk Gesandt, 97.
Danmark 13 f., 25, 58, 66, 94, 101, 107, 109, 123, 140, 142 ff., 155, 158, 173, 177, 190, 198, 200, 205, 209, 212, 315 ff., 325.
David 53 f., 265.
David Hansen, Toldskriver i Helsingør, 332.
Davidsdatter, Elline, Sander Leiels, 324.
Deden, Agnete von, 160.
Dippoldiswalde 94.
Dohna, Christoffer von, 63, 70 f., 134, 157.
Dohna, Frederik von, 63.
Dohna, Heinrich von, 63.
Dorothea, Dronning, 3, 25 f., 28, 38, 43 f., 74, 81, 92, 102, 107 f., 111, 114, 139 f., 143 f., 160—63, 167, 177, 188 f., 191, 207 f., 215, 314.
Dorothea, Prindsesse af Danmark, Hertuginde af Brunsvig-Lyneborg, 23, 314.
Dorothea, Hertug Hans den yngres Datter, 110.
Dorothea, Frederik I's Datter, 281.
Dorothea, Prindsesse af Sachsen, 93.
Dragsholm Len 45.
Drejer, Hans, 163.
Dresden 25, 92 ff., 139—42, 144, 188 f., 211 f., 313—16, 318.
Dresselberg, Niels Andersen, 284.
Dronningborg Slot 137.
Due, Johan, 163.
Dyre, Peder Christensen, 75.

Ebeltoft Vig 286.
Egede, Jomfruens, 305 f.
Egesper 320.
Elefanten, dansk Skib, 64.
Elfsborg 62 f.
Elisabeth, Prindsesse af Danmark, Hertuginde af Meklenburg, 79, 188 ff., 206.
Elisabeth, Prindsesse af Brunsvig-Lyneborg, gift med Hertug Hans den yngre, 110, 160, 162.
Elisabeth, Prindsesse af Brunsvig-Lyneborg, gift med Greve Frederik af Hohenlohe, 162.
Elisabeth, Frederik II's Datter, 274, 277, 281.
Elline Davidsdatter, Sander Leiels, 324.
Else, Fru, 45.
Elved 272.
Engelholm 6.
Erik XIV, Konge af Sverige, 62, 74, 97, 157.
Erik Larsson 157, 181, 198.
Eriksholm i Skaane 269.
Eskild, i Herluf Trolles Tjeneste, 105.
Eskild Hansen 343.
Eskildsen, Mads, 105, 122, 278 f.
Esrom 205 f.
Europa 179.
Euryalus 52.

Falkenberg 65, 97.
Falster 99.
Farstrup 148.
Fasti, Strange, 96.
Fasti, Thomas, 258.
Fausing Sogn 231.
Fillerup Vandmølle 214.
Finde, Poul, 6.
Fjellerup Strand 113.
Flensborg 115 f.
Fobislet 268, 280, 291, 295.
Fogstrup 148 f.
Frankfurt am Main 123 f., 256 f.
Frankrig 22, 24.
Frederik II 5, 21, 23 f., 38, 41 f., 44 f., 58 f., 61, 64, 66 ff., 74, 76, 79 f., 86, 94, 97, 104 f., 107 ff., 111 f., 120 f., 125 f., 132 f., 135, 138 f., 141—44, 160—63, 167, 175, 177, 179, 188 ff., 198, 200, 204—10, 220, 237 f., 266 f., 273 f., 281, 287 f., 293, 307, 309, 314 f., 317 f., 320 f., 332.
Frederik, Hertug af Liegnitz og Brieg, 110.
Frederiksborg 133, 135, 145, 160, 167, 175, 185, 205 ff., 212, 288 f., 309.
Freiberg 189.
Friis, Anders, Foged, 75.
Friis (Skaktavl), Iver, 286.
Friis (3 Egern), Johan, 79.
Friis (Skaktavl), Jørgen, 286.
Friis (Skaktavl), Kirstine Jepsdatter, 26, 46, 57, 60 f., 76.
Friis (Skaktavl), Margrethe, 286.
Friis (3 Egern), Niels, 40, 218.
Friis, Peder, i Mogens Gyldenstjernes Tjeneste, 75 f.
Froste Herreds Len 309.
Fyen 114, 171, 175.
Førd, Claus, Boghandler, 346.
Førslev 136.

Gaas, Hans, Biskop, 12 ff., 16 ff.
Gagge, Kirsten, 56.
Galilæa 85.
Galt, Anders Ebbesen, 82.
Galt, Karen, 70 f.
Galt, Niels Pedersen, 40, 96.
Galt, Peder Nielsen, 96.
Galten Herred 113.
Georg Frederik, Markgreve af Brandenburg, 314.
Gideon 54.
Gisselfeld 171, 175, 263, 280, 282, 298, 303, 307, 310 ff., 336.
Gjedsør, Gjedser, 94, 200, 206, 209 f.
Gjertrud 31.
Gjessing 149, 151.
Gjordsdatter, Anne, 152 f.
Gjøe, Albrecht, 20, 63, 186, 275, 323.
Gjøe, Anders, 93.
Gjøe, Christoffer, 20, 29, 37, 45, 47—51, 123, 196, 222, 268, 277 f., 282, 286, 292, 300, 303 f., 308, 319, 333.
Gjøe, Elline, 5, 7, 20 f., 26—31, 36, 58, 135.
Gjøe, Eskild Henriksen, 31 ff., 41 f., 51, 80, 185.
Gjøe, Eskild Mogensen, til Krænkerup, 43.
Gjøe, Eskild Mogensen, til Gundslevholm, 26, 28, 74 f., 80, 255, 258, 261, 273.
Gjøe, Falk Falksen, 18 ff., 113, 123 f., 256 f., 287.
Gjøe, Falk Mogensen, 18, 113, 333,
Gjøe, Helvig Falksdatter, 19.
Gjøe, Helvig Mogensdatter, 28, 49, 222, 246, 250, 273, 278, 282, 320.
Gjøe, Henning, 46, 93 f., 141, 205, 273, 316.
Gjøe, Ide Mogensdatter, 29, 36 f., 291, 343.
Gjøe, Margrethe Falksdatter, 19, 113, 287.
Gjøe, Mette Falksdatter, 18 f., 113.
Gjøe, Mette Mogensdatter, gift med Johan Oxe, 99, 167.
Gjøe, Mette Mogensdatter, gift med Just Høg, 37, 230.
Gjøe, Mogens Andersen, 273, 278. 281 f., 286.

Gjøe, Mogens Eskildsen, Rigshofmester, 43, 93, 297.
Gjøe, Mogens Falksen, 18 ff., 113, 122 ff., 256 f., 287, 292.
Gjøe, Otte, 63, 96.
Gjøe, Pernille Albrechtsdatter, 319 322 f.
Gjøe, Pernille Mogensdatter, 82.
Gjønge Herred 81.
Glambæk, Claus, 242.
Glargaarde 237.
Glob, Anne, 24.
Glob, Oluf, 334 f., 343.
Glob, Sophie, 286.
Gomorrha 53, 180.
Gracchus 52.
Grenaa 123.
Grubbe, Agate, 266.
Grubbe (Sparre), Anne, 33 ff., 40, 317.
Grubbe, Corfits, 317.
Grubbe, Ejler, 166, 222 f., 321.
Grubbe, Jørgen, 40.
Grubbe, Mette, 316 f.
Grubbe, Oluf, 40.
Grubbe, Palle, 316.
Grubbe (Sparre), Villum, 317.
Grysbæk 231.
Gunderslevholm 49, 51, 123.
Gyldenstjerne, Anne, 246.
Gyldenstjerne, Axel, 219 f., 224, 236, 239.
Gyldenstjerne, Christoffer, 40.
Gyldenstjerne, Dorthe, 108.
Gyldenstjerne, Ellen, 43.
Gyldenstjerne, Else, 60 f., 108.
Gyldenstjerne, Erik Eriksson, 8.
Gyldenstjerne, Gabriel, 26, 46, 57, 61, 76.
Gyldenstjerne, Gjørrild, 306 f.
Gyldenstjerne, Henrik Knudsen († 1456), 43.
Gyldenstjerne, Henrik Knudsen († 1592), 76, 329.
Gyldenstjerne, Karen Christoffersdatter, 112, 241.
Gyldenstjerne, Karen Ottesdatter, 29, 48.
Gyldenstjerne, Karine Knudsdatter, 219.
Gyldenstjerne, Kirsten, 174.
Gyldenstjerne, Knud Axelsen, 219.
Gyldenstjerne, Knud Henriksen, 76, 219, 246, 255.
Gyldenstjerne, Knud Pedersen, 219.
Gyldenstjerne, Magdalene, 8 ff.
Gyldenstjerne, Mogens, 26, 60—63, 68 f., 75 ff., 80, 106—09, 184, 208, 342, 348.
Gyldenstjerne, Otte, 28, 49, 222, 273, 278, 282.
Gyldenstjerne, Preben, 218.
Gyldenstjerne, Sibylle, 31 ff., 41 ff., 62, 184—87.
Gyldenstjerne, Sophie, 43, 219.
Gyldenstjerne, Vibeke, 40.
Gylte, Jørgen, 348.
Gyntersberg, David, 102, 349.
Güstrow 201, 314.

Haderslev 281.
Hak, Christoffer, 334.
Hald 157.
Halmstad 67, 74 f., 96.
Hammer Sogn 186.
Hamsfort, Cornelius van der, den ældre, Læge, 25, 102, 144, 160 f., 202.
Hamsfort, Magdalene van der, 144.
Hanherred 105.
Hans den ældre, Hertug, 135, 281.
Hans den yngre, Hertug, 110 f., 160 ff., 281.
Hans Georg, Markgreve af Brandenburg, 141.
Hans Albretsen, Biskop, 86, 127.
Hans Drejer 163.
Hans Jacobsen, Borger i Næstved, 39.
Hans Mikkelsen, Rektor, 34, 213, 234, 323, 344, 346.
Hans Nielsen, Borger i Kjøbenhavn, 263.
Hans Olufsen, Borgmester i Kjøbenhavn, 325, 331.
Hans Ovesen, i Ystad, 333 f.

Hans Skriver 342.
Hansen, David, Toldskriver i Helsingør, 332.
Hansen, Eskild, 343.
Hansen, Jacob, Borgmester i Helsingør, 192, 325.
Hardenberg, Anne Corfitsdatter, 43—47, 58, 74 f., 83, 92 ff., 134, 139—44, 159—64, 169, 187—91, 200—12, 224, 231, 233 f., 246, 264, 266, 268, 276, 278 f., 288 ff., 297 f., 302, 308 f., 313—20, 338.
Hardenberg, Anne Eriksdatter, 84.
Hardenberg, Anne Jacobsdatter, 188, 231.
Hardenberg, Corfits, 43.
Hardenberg, Edel, 188, 234.
Hardenberg, Ejler, 45, 79.
Hardenberg, Erik Corfitsen, 211
Hardenberg, Erik Joachimsen, 43.
Hardenberg, Helvig, 83.
Hardenberg, Knud, 24, 276.
Hardenberg, Margrethe, 316.
Hardingmand, Christoffer Mogensen, 57.
Harrested 271.
Harsyssel 231.
Hartvig 67.
Hasle, Ringsted Herred, 266.
Haurum 148.
Helgesæter Kloster 14.
Helnekirke Len 134.
Helsingborg 67 f., 74, 136, 233, 308, 342. — Len 133, 136, 204.
Helsinge Kirke 273.
Helsingør 47, 192 f., 274, 306 ff., 324, 330, 332, 346, 348 f. — Hans Hofmands Gaard 306 f. — St. Olai Kirke 192. — Skole 192. — Toldbod 307.
Hemmingsen, Niels, Professor, 40, 82, 127 ff., 322, 345.
Henning Lauritsen 346.
Henrik V, Hertug af Meklenburg, 208.
Herlufsholm 34, 47, 59 f., 81 f., 87, 102 f., 113, 126 f., 138, 164 f., 168, 173, 183 f., 186, 206, 213, 222, 230, 234, 250, 265, 278, 281 f., 286, 300, 307, 326 f., 337 f., 341, 344—48, 350.
Herman Glasmager 344, 348.
Hess, Marcus, Borgmester i Kjøbenhavn, 156, 199, 347.
Hessen 190.
Hillerødsholm 5.
Hjelmsø 75.
Hjuleberg 70.
Hobe, Frederik, 304.
Hofmand, Hans, Borger i Helsingør, 306 f.
Hogenskild, Anna, 173.
Holck, Anne, 270 f., 349.
Holck, Hans, 70.
Holck, Manderup, 270.
Holmegaard 171, 311, 336.
Holst, Thomas, Kvartermester, 96.
Horn, Clas Christersson, 98.
Houlbjerg Herred 231.
Huitfeldt, Arild, 81, 314.
Huitfeldt, Christoffer, 40, 81.
Huitfeldt, Claus, 152, 167.
Huitfeldt, Jacob, 81, 228.
Huitfeldt, Kirsten, 266.
Huitfeldt, Lisbeth, 40, 96, 117, 228 f., 251 ff.
Huitfeldt, Poul, 97.
Hulsebrock, Bastian, Borger i Malmø, 306.
Hundsbæk 220.
Hvedholm 188, 191.
Hvid, Jep, i Jacob Seefelds Tjeneste, 237.
Hylke 79, 147 ff., 151 f.
Høg, Jacob, 229—32, 236.
Høg, Just, 37, 230.
Høg, Margrethe, 230.
Høg, Oluf, 70, 343.
Hønborg Slot 188.
Hør 273.
Hørsholm 205.

Ingeborg 345.

Jacob Hansen, Borgmester i Helsingør, 192, 325.

Jacob Skriver 106 f., 109, 346, 349.
Jacob Staldmester 349.
Jacobsen, Hans, Borger i Næstved, 39.
Jacobsen, Oluf, Borgmester i Kjøbenhavn, 325.
Jacobsson, Olof, Læge, 73, 101 ff., 105, 150, 152—59, 174, 180 ff., 197 ff.
Jenitz, Hans, sachsisk Kammersekretær, 202.
Jens Arildsen 345.
Jens Pedersen 7.
Jens Sørensen, Præst i Hylke, 77 ff., 86, 348.
Jensdatter, Kirstine, Frederik Leiels, 324, 330.
Jensen, Niels, Foged?, 319.
Jensen, Peder, Præst, 283 f.
Johan III, Konge af Sverige, 155, 173, 198.
Johan, Reinholdt thor Smedes Tjener, 116.
Johanne 41 f.
Jomfruens Egede 305 f.
Jonathan 53.
Jordbjerg 148.
Juel, Hartvig, 255.
Juel, Ingeborg, 255.
Juel, Maren, 182 f.
Juel, Mogens, 244.
Juel, Vincens, 20 f., 27, 30, 64.
Jungshoved 82.
Jylland 5, 69, 95, 105, 114, 132, 134, 137, 167, 169, 175, 194, 233, 244 ff., 249, 260, 276, 286, 301, 315, 318, 337, 347.
Jægerspris, se Abrahamstrup.
Jørgen Pedersen 15.
Jørgen Smed 344.

Kaas (Sparre), Bjørn, 218, 231.
Kaas (Mur), Emmike, 218.
Kaas (Sparre), Erik Bjørnsen, 168.
Kaas (Sparre), Erik Nielsen, 326.
Kaas (Sparre), Jens, 236.
Kaas (Sparre), Niels, 119, 326, 335.
Kalmar 157, 159, 174, 182, 199.
Kalundborg 58, 157, 243, 245, 274, 350.
Kalø 120.
Kapelgaard 186, 343, 345.
Karine Villumsdatter, Henrik Mogensen Rosenvinges, 192.
Kart, Torsten, 159.
Kaus, Baltser, Bogfører, 344, 347.
Kirstine Jensdatter, Frederik Leiels, 324, 330.
Kjeldkjær 222, 278.
Kjelstrup 148.
Kjærstrup 302.
Kjøbenhavn 5, 8, 28, 47 ff., 51, 61, 63, 67, 69, 82, 93, 101, 107, 110, 112, 118 f., 129, 142, 156 f., 166, 169, 175, 193 f., 200—03, 206, 211, 213, 215, 223 f., 227, 230, 239, 249, 263, 273 ff., 278 f., 282, 288 ff., 294, 297, 299 f., 302 ff., 308, 312, 314, 319, 322, 329 f., 333, 336, 341—46, 348 f.
Kjøbenhavn: Herluf Trolles Gaard 102, 106, 127, 302 f., 348. — Slottet 3. — Universitetet 106. — Vingaarden 297.
Kjøge 34, 200, 202, 243.
Kjøge Marked 39.
Klyne, Jens, Handelsmand i Ribe, 343.
Knardorph, Morten Knudsen, 20.
Knob, Birgitte, 182.
Knoff, Christoffer, Præst, 311.
Knoppert, Albret, Professor, 47.
Knud, vistnok Foged hos Peder Oxe, 303.
Knud Mogensen, Slotsfoged paa Bygholm, 150.
Knudstrup 296, 310.
Knærød 119.
Kolding 26, 75, 81, 95, 102, 108—11, 120, 122, 188, 190, 208, 274, 278, 282, 315.
Koldinghus 26, 28, 38, 46, 92, 274, 281.
Korff, Johan, 160.
Korsør 32, 100, 118, 163, 188, 224 f., 228, 236, 242, 248. — Len 100, 241.

Krabbe, Elsebe, 4 ff., 46, 63 ff., 88—98, 126, 174 ff., 264 ff., 275, 286.
Krabbe, Erik, 89, 275.
Krabbe, Karen, 19.
Krabbe, Magdalene, 7.
Krabbe, Mogens, 89.
Krabbe, Morten, 4, 89, 275.
Krabbe, Niels, 89.
Krabbe, Tyge, 4.
Krafse, Christoffer, 317.
Krafse, Ejler, 241, 273 f., 281, 316 f., 319.
Krafse, Hilleborg, 19.
Krafse, Jesper, 46, 48.
Krafse, Karen, 184.
Krogen 205, 273, 332.
Krognos, Anne Olufsdatter, 289, 301.
Krognos, Mette Mouritsdatter, 58.
Krognos, Mourits Olsen, 7, 20, 297, 301.
Krognos, Oluf Mouritsen, 7 f., 31, 44, 57—60, 69—73, 87, 101—05, 120 ff., 129, 132—37, 141, 164 f., 188 ff., 201—04, 207, 209—12, 222, 224, 230—34, 245 ff., 250, 254 f., 264—68, 273 ff., 277—80, 283, 289, 292, 297 f., 300, 302, 304, 308, 313, 315, 333, 341.
Kronborg 332.
Krumpen, Otte, 109, 127, 142.
Kurland 179.

Laaland 236.
Laholm 65, 89—92.
Laholms Len 65.
Landsberg, Engel, 46, 139, 144, 160, 162, 164, 189, 212.
Lange, Dorthe, 138, 275.
Lange, Erik († 1573), 27, 152.
Lange, Erik († c. 1613), 124, 257, 269.
Lange, Gesa, 115.
Langesø 258 f., 262.
Larsson, Erik, 157, 181, 198.
Lauritsen, Anders, Professor, 131.
Lauritsen, Christen, Skriver, 214—18, 220.
Lauritsen, Henning, 346.
Leiel, Dorthe, 325.
Leiel, Frederik, Tolder i Helsingør 324 ff., 329—32, 348.
Leiel, Sander, Tolder i Helsingør, 324.
Leipzig 257.
Lerbæk 312.
Lifland 155, 179.
Lillø 228, 253.
Lindenov, Birgitte, 235.
Lindenov, Dorthe, 221.
Lindenov, Hans Johansen den ældre, 218.
Lindenov, Hans Johansen den yngre, 135, 150, 158, 196, 214—18, 220 f., 236, 267 f., 279 f., 291.
Lindenov, Hans Johansen den yngste, 268, 279 f.
Lindenov, Hilleborg, 218, 220 f.
Lindenov, Kirsten, 296.
Lochau 92, 160.
Loitz, Stephan, Kjøbmand i Stettin, 76.
Lund 7, 175, 179.
Lunge (Dyre), Iver, 259.
Luther, Martin, 115.
Lybæk 163, 207 f., 316, 346.
Lycomedes 55.
Lykke, Anne, 142.
Lykke, Christian, 118, 195, 291 f.
Lykke, Erik, 19.
Lykke, Gjertrud, 24, 119, 195, 292.
Lykke, Ide, 23.
Lykke, Jørgen, 22 ff., 79, 118 f., 291 f.
Lykke, Kirsten, 23.
Lykke, Ove, 292.
Lykke, Peder, 292.
Lyngby, Hasle Herred, 152.
Lødøse 62.
Løgismose 171.

Machabæus, Christian, Professor, 52—56, 176—80, 322, 345.
Mads, i Oluf Mouritsen Krognos' Tjeneste, 72, 104.
Mads Eskildsen 105, 122, 278 f.
Madsdatter, Bodil, Lektor Peder Poulsens, 131.

Madsdatter, Marine, Dr. Niels Hemmingsens, 129.
Madsen, Anders, Skriver, 145—54, 341, 343.
Magdeburg 143.
Magle Mølle 186.
Magnus, Prinds af Danmark, 179.
Magnus I, Hertug af Meklenburg, 207.
Malmø 119, 333.
Malmø Len 45.
Manderup 273.
Maren Rasmusdatter, Fru, Niels Madsen Skades, 343.
Margaard 75.
Margrethe, Fru, 45.
Margrethe 349.
Margrethe af Parma 46.
Margrethe, Prindsesse af Pommern, 143.
Margrethe Poulsdatter, Fru, 334.
Maria, Jomfru, 85, 87.
Mariager 119, 195, 292.
Mariager Klosters Len 119.
Marine, Fru, 37.
Marine Madsdatter, Dr. Niels Hemmingsens, 129.
Marsvin, Jørgen, 29, 48 f., 222, 250, 255, 265, 281 f., 307, 321, 326 ff.
Mathesius, Johann, Præst, 347.
Matthewson, Agnete, 179.
Mats Persson, Borgmester i Stockholm, 156, 181, 197.
Maxentius 54.
Meissen 190.
Mejer, Hans, 163.
Meklenburg 190, 200.
Mette, Fru, 37.
Middelfart 75.
Mikkel Skaaning, Skriver, 117, 341—50.
Mikkelsen, Hans, Rektor, 34, 213, 234, 323, 344, 346.
Miletus 53.
Milich, Zerobabel, Tolder i Nyborg, 188.
Minden 208.
Mogensen, Knud, Slotsfoged paa Bygholm, 150.
Mormand, Christoffer, 40.
Mormand, Mads, 39.
Mornay, Charles de, 158.
Mortensdatter, Benedicte, Biskop Hans Gaas', 11—18.
Möses 54 f.
Moskwa 179 f.
Munk, Anne, 43.
Munk, Christiern, 108.
Munk, Christoffer, 221.
Munk, Ide, 170, 335.
Munk, Jørgen, 273 f., 288.
Møgelkjær 99, 249.
Mørke 283 f.

Nabal 53.
Naldal 147, 152.
Nazareth 85.
Nebel 148.
Nederlandene 46 f., 107.
Neoptolemus 55.
Niels Hemmingsen, Professor, 40, 82, 127 ff., 322, 345.
Niels Jensen, Foged?, 319.
Nielsen, Hans, Borger i Kjøbenhavn, 263.
Nilsson, Peder, 159.
Nisus 52.
Njær 236.
Norge 108, 286 f., 292.
Nossen 140.
Nowgorod 180.
Nyborg 32, 58 f., 74, 118, 224, 230 f.
Nyborg Slot 33, 42.
Nydyb 61.
Nykjøbing paa Falster 94, 175.
Nykjøbing Len 94.
Næsbyholm i Sjælland 36 f., 67 f.
Næstved 33 f., 39, 86, 185, 196, 199, 309, 312, 326, 342, 346.
Næstved, Lille, 33 f., 40, 302, 345.
Nørre Herred Dyrs 196.

Odense 44, 144, 188 f., 318, 341.
Olof Jacobsson, Læge, 73, 101 ff., 105, 150, 152—59, 174, 180 ff., 197 ff.

Oluf Jacobsen, Borgmester i Kjøbenhavn, 325.
Olufsen, Hans, Borgmester i Kjøbenhavn, 325, 331.
Orning, Morten Svendsen, 32, 163, 167, 189.
Overgaard 292.
Oxe, Albert, 303 f., 326.
Oxe, Eskild, 171.
Oxe, Inger, 92, 166—69, 241, 315, 318 f., 348.
Oxe, Johan, 99, 167.
Oxe, Mette, 299 f.
Oxe, Peder, 94, 98, 125 ff., 166 ff., 170 f., 175, 186, 211 f., 222 f., 226 ff., 239 f., 243, 247 ff., 255, 263 f., 272—82, 287—90, 293 f., 297—315, 320 ff., 326 f., 329, 336.
Oxe, Pernille, 6, 99 f., 163, 188, 224, 227 f., 241 f., 247—50, 275 f., 297, 327 ff., 337, 343.
Oxe, Sidsel, 275 f., 292.
Oxenstjerna, Gabriel Christersson, 157, 181, 197.
Ovesen, Hans, i Ystad, 333 f.

Palladius, Peder, Biskop, 6.
Pallesen, Thomas, Borgmester i Kjøge, 199.
Paris 123.
Parsberg, Manderup, 255, 270.
Parsberg, Verner, 270.
Payens, Magdalene, 102.
Peder, i Oluf Mouritsen Krognos' Tjeneste, 57.
Peder Jensen, Præst, 283 f.
Peder Nilsson 159.
Peder Poulsen, Lektor, 129 ff.
Peder Skriver 341 f., 346.
Pedersdatter, Anne, Mag. Anders Lauritsens, 131.
Pedersen, Christen, Borger i Kjøbenhavn, 17.
Pedersen, Christiern, Mag., 306.
Pedersen, Jens, 7.
Pedersen, Jørgen, 15.
Persson, Mats, Borgmester i Stockholm, 156, 181, 197.
Plato, Adam, 244.
Plum, Claus, Hofskrædder, 343.
Podebusk, Erik, 121, 276, 292.
Podebusk, Jytte, 76, 219, 246, 255, 268, 292.
Podebusk, Mourits, 278, 282, 288 f., 293, 300 ff., 308.
Podebusk, Predbjørn, 246.
Podebusk, Vibeke, 13—18, 278, 289.
Porcia 52.
Poulsen, Peder, Lektor, 129 ff.
Prato, Hans Philippus de, Professor, 212 f., 226 f.
Preetz 135.
Præstø 200.

Quitzou, Christian, 230.
Quitzou, Frederik, 248.

Ragge, Niels, 347.
Ramten 291.
Randers 58, 238, 244 f., 247, 250 f., 254 f., 265, 282, 286.
Rantzau, Daniel, 62 f., 74, 96 f.
Rantzau, Johan, 76.
Rantzau, Ove, 80.
Rasmus Augustinus, se Augustinus.
Rasmusdatter, Fru Maren, Niels Madsen Skades, 343.
Rauchhaupt, Wolf, 93.
Ravensberg, Anne Jacobsdatter, 347.
Ravnstrup 218.
Rebbelberga 6.
Rechenberg 140.
Restrup, Store, 61, 76.
Reventlow, Margrethe, 275.
Ribe 22, 24, 281, 343.
Richardus 344.
Ring 151 f.
Ring Kloster 5, 20, 36, 69, 74, 77, 79, 86, 102, 105, 107, 123, 125—28, 130, 133, 146, 148, 151, 153, 167, 177.
Ringsted 175, 222 f., 227, 273 f., 304.
Rosenholm 138.

Rosenkrantz, Anne Nielsdatter, 4, 286.
Rosenkrantz, Anne Ottesdatter, 20 f., 26 f., 28, 63, 186, 275, 323.
Rosenkrantz, Axel Eriksen, 7, 182, 316 ff.
Rosenkrantz, Birgitte Olufsdatter, 95, 225, 243 ff.
Rosenkrantz, Birgitte Ottesdatter, 30, 37, 40, 59. 67 f., 253 f., 272, 297, 302 f., 310, 325.
Rosenkrantz, Christoffer, 126.
Rosenkrantz, Else Holgersdatter, 286.
Rosenkrantz, Erik Axelsen, 7, 182 f., 317.
Rosenkrantz, Erik Ottesen († 1503), 43, 174.
Rosenkrantz, Erik Ottesen († 1575), 82 ff., 118, 297, 300.
Rosenkrantz, Folmer, 121.
Rosenkrantz, Holger Eriksen, 67, 83.
Rosenkrantz, Holger Holgersen, 26.
Rosenkrantz, Holger Ottesen, 58, 67 f., 79 f., 104 f., 112, 118, 121, 150, 164 ff., 183, 190, 241, 298, 300.
Rosenkrantz, Jørgen Ottesen, 21, 104, 112, 120 f., 137 f., 165 f., 188, 190, 201 f., 275, 298 ff., 319 f.
Rosenkrantz, Margrethe Eriksdatter, 84.
Rosenkrantz, Margrethe Ottesdatter, 29, 37, 40, 67 f., 117, 135, 158, 216 ff., 267 f., 279 f.
Rosenkrantz, Mette Eriksdatter, 43, 67, 83.
Rosenkrantz, Mette Olufsdatter, 98, 127, 169 ff., 175, 211, 221 ff., 225—28, 239 ff., 243, 249, 262 ff., 274, 290, 294, 299, 311, 313, 336.
Rosenkrantz, Mogens Ottesen, 37.
Rosenkrantz, Oluf Nielsen, 170, 243, 335.
Rosenkrantz, Otte Nielsen, 183.
Rosenkrantz, Otte Ottesen, 29, 36 f., 67, 343
Rosenkrantz, Sophie Ottesdatter, 37, 40, 67 f., 137, 158, 168, 170, 172, 177, 225, 236, 291.
Rosenkrantz, Timme, 183.
Rosensparre, Sten, 65, 80, 170, 243.
Rosenvinge, Henrik Mogensen, 191 ff., 306, 331 f.
Rosenvinge, Mogens Jensen, 192.
Roskilde 91, 107, 129 ff., 162, 206, 319, 323. — Domskole 69, 82, 91. — Gaard 11, 267.
Rostock 200.
Rostrup, Elne, 286.
Rostrup, Jacob, 96.
Rotfeld, Christence, 231.
Rotfeld, Margrethe, 70 f.
Rud, Birgitte, 248 f.
Rud, Erik, 97, 118, 188, 208, 231.
Rud, Johan, 328.
Rud, Jørgen Knudsen, 184, 186.
Rud, Jørgen Ottesen, 328.
Rud, Knud Ottesen, 328.
Rud, Mette, 329.
Rud, Mogens, 328.
Rud, Otte, 61 f., 99 f., 163, 248, 276, 328.
Rud, Peder Hansen, 10 f., 258.
Rud, Pernille, 248 f.
Rud, Torben, 328.
Ruds Vedby 184.
Rusland 177, 179.
Rønnebæk Sogn 186.
Rønnov, Anne, 43.
Rønnov, Corfits, 43.
Rønnov, Ejler, 79.
Rønnov, Inger, 305.

Sachsen 25, 94, 102, 139 f., 143 f., 160 ff., 188 ff., 212, 314—19.
Sabina, Markgrevinde af Brandenburg, 141.
Sabro Herred 113.
Saltø 295.
Saltø Len 288, 294.
Sandberg, Tyge, 286.
Sandbygaard 40.
Sander Kjælderdreng 347.
Saul 55.
Schaffers, se Scheffers.
Schafners, se Scheffers.

Scheffers, Gedske, 207 f.
Schulpforta 317.
Schwarzenberg 67.
Schønbeck 160.
Seefeld, Birgitte, 137, 168 f., 196, 236, 238.
Seefeld, Jacob, 103, 121 f., 137, 150, 158, 168, 172, 195 f., 224 f., 230, 235—39, 250 f., 268, 274, 291.
Sehested, Lisbeth, 230.
Sehested, Magdalene, 278.
Sehested, Mikkel, 249.
Senftenberg 88.
Severin, Mester, Skrædder, 188 f.
Sidsel, Jomfru, 158.
Silkeborg 214, 217.
Silkeborg Len 135, 216, 236.
Sjælland 22, 27, 41 f., 45, 72, 86, 99, 104 f., 112, 114, 120, 122, 163, 171, 175, 184, 194, 231, 236, 245, 255, 281 f., 286 f., 315.
Skaane 7, 11, 58, 96, 114, 120, 122, 175, 289, 296, 298, 301, 349.
Skaaning, Mikkel, Skriver, 117, 341—50.
Skade, Niels Madsen, 343.
Skanderborg 26, 76, 241. — Len 125, 241. — Slot 125. — Sø 125.
Skave, Claus, 318.
Skave, Herluf, 318.
Skedal 90.
Skejby 292.
Skjern 126.
Skjersø 19, 113 ff., 287, 293.
Skjærvad 291.
Skjørringe 187, 200.
Skovgaard, Hans, 118, 191, 318.
Skovgaard, Margrethe, 318 f.
Skram, Anne, 46, 91—96, 139, 141 ff., 200, 205, 302, 313 f., 316 f.
Skram, Birgitte, 175.
Skram, Børge, 91.
Skram, Christen, 89 ff., 93 ff.
Skram, Elsebe, 176.
Skram, Henrik, 91.
Skram, Knud, 89, 91 f.
Skram, Mette, 43.
Skram, Niels, 91.
Skram, Olive, 163.
Skram, Peder, Admiral, 4 f., 46, 64 f., 89—92, 97 f., 134, 176, 275, 320.
Skram, Peder Pedersen, 89, 91.
Skram, Tyge, 89, 91.
Skult, Birgitte Mortensdatter, 192.
Skøtte, Søren Jensen, Præst, 123 f., 257.
Smaalandene 175.
Smede, Reinholdt thor, 115 ff.
Smede, Thomas thor, 115.
Sodoma 53, 180.
Sophie, Frederik II's Dronning, 143, 167, 188, 201, 241, 274, 314, 316, 318.
Sophie, Prindsesse af Brunsvig-Lyneborg, 314.
Sortebrødre Kloster i Næstved 114, 185 f., 194, 196, 199, 202, 206, 213 f., 237, 276, 304, 336.
Sorø 51. — Kloster 180.
Spiegel, Hans, 218.
Spøttrup 214.
Stenbock, Gustaf Olofsson, 62, 98.
Stenbæksholm 273, 288.
Stenvigsholm 13.
Stettin 118.
Stevns Herred 86.
Stifts-Bjergby 283 f.
Stockholm 156 f.
Stolpen 92 f., 143.
Store Bælt 32, 46, 119, 122, 224.
Stougaard 149.
Strassburg 20, 115, 123.
Struckman, Henrik, Handelsmand i Kjøbenhavn, 345.
Stub, Sebastian, Læge, 70 f.
Sture, Anna Svantesdatter, 173, 199.
Sture, Berthe, 136.
Sture, Thomas, 136.
Stygge, Kirstine, 286.
Sverige 9, 46, 62, 101, 105, 118 f., 155 ff.
Svinholt, Mikkel, Foged, 114, 231, 236 ff., 276.
Svinsager 148.

Sæbygaard i Jylland 99 f., 249.
Sønderborg 45, 144, 161 f., 164.
Sørensen, Jens, Præst, 77 ff., 86, 348.
Sørup 317.

Taube, Johan, 163.
Thenner, Hieronymus, Dr. juris, 144, 161.
Thomas Pallesen, Borgmester i Kjøge, 199.
thor Smede, Reinholdt, 115 ff.
thor Smede, Thomas, 115.
Thott, Clas Åkesson, 98.
Thott, Claus Clausen, 70 f.
Thott, Hans, 174.
Thott, Lene, 269.
Thott, Otte, 269.
Thott, Peder Clausen, 175.
Thott, Tage, 269.
Throndhjem 12—15, 18.
Tinhus, Hilleborg, 217.
Tinhus, Rigborg, 158.
Torgau 25, 211 f., 313.
Tornekrands, Maren, 255.
Tornow, Henning eller Hennike, 98.
Torrild 149, 154.
Toxværd Sogn 186.
Trods Danmark, Skib, 62.
Troja 55.
Trolle, Børge, 28, 30, 68 f., 79—82, 98, 101, 127, 138, 164, 344.
Trolle, Jacob, 8.
Trolle, Margrethe, 40.
Trolle, Niels, 9.
Trolle, Ture, 8.
Trolle, Øllegaard, 40, 81, 228.
Tvilum 216, 236.
Tübingen 124.
Tybjerggaard 335.
Tydskland 121, 157, 162, 190.
Tykskov 152.
Tølløse 186.

Udbyneder 292.
Udstrup 148 f., 152.
Ugerup, Arild, 9.
Ulfeldt, Jacob, 97, 190.
Ulfeldt, Knud, 84.
Ulfstand, Børge Jensen, 7, 183.
Ulfstand, Else Holgersdatter, 269.
Ulfstand, Gregers Holgersen, 300.
Ulfstand, Gregers Truidsen, 98, 185 f., 291, 294 f.
Ulfstand, Hak Holgersen, 323.
Ulfstand, Ide Truidsdatter, 18, 113 ff., 196, 257, 275 f., 285 ff., 290—93.
Ulfstand, Jens Holgersen, 45.
Ulfstand, Lisbeth Jensdatter, 271.
Ulfstand, Margrethe Børgesdatter, 7, 182 f.
Ulfstand, Sidsel Jensdatter, 219.
Ulrik, Hertug af Meklenburg, 79, 143, 200, 206, 281.
Unna, Willum von, Apotheker, 198.
Uppland 181.
Urne, Axel, 248.
Urne, Claus, 40.
Urne, Johan, 118.
Urne, Jørgen, 24.
Urne, Kirsten, 40, 49, 153.
Urne, Mette, 24, 276.
Urne, Sidsel, 304.
Ursula, Hertuginde af Meklenburg, 207 f.
Urup, 91, 176.
Urup, Arild, se Ugerup.

Vale, Jørgen, Tolder i Nyborg, 32, 332.
Valkendorf, Christoffer, 234.
Valkendorf, Erik, 234.
Valkendorf, Margrethe, 140.
Vallensved 186.
Vallø, Vester, 239 f. — Øster, 243.
Walter Maler 81.
Walther, Hans, 106.
Vandaas 81.
Vandfuld Herred 113.
Vang 232.
Varberg 62, 70, 73.
Warnemünde 200.
Vedby, Ruds, 184.
Vedel, Anders Sørensen, 212.
Vedslet 148, 154.
Weinsberg 54.

Vejrum Sogn 231.
Welf VI, 53 f.
Vendsyssel 99, 105.
Venstermand, Morten, 125.
Vestervik 159.
Viborg 76, 105, 175, 349.
Vidskøfle 269.
Viffert, Anne, 258.
Viffert, Mette, 275.
Vilhelm, Hertug af Brunsvig-Lyneborg, 23.
Villum 347.
Villumsdatter, Karine, Henrik Mogensen Rosenvinges, 192.
Vind, Anne, 318 f.
Vind, Christen, 322.
Vind, Henrik, 318.
Vind, Thomas, Præst, 154, 347.
Visborg i Jylland 173.
Visborggaard 137, 172, 196, 236 f.
Vissenbjerg Birk 309.
Wittenberg 89, 92, 115, 123, 130, 257.
Voer Kirke 126.
Vogn, Foged?, 312.
Vognbjerg, Nørre, 231.
Voldum 225, 258, 261.
Vordingborg 200, 202, 209, 282, 303, 312, 321, 327.
Vram, Vester, 269.
Væ Skole 82.

Ydernæs 186.
Ystad 316, 333 f.

Ædituus, Martin, Læge, 107, 109, 144.
Æneas 52.

Ø Kloster 219 f.
Øland 181, 188.
Øresund 46, 310, 324.
Ørup 183.